

T.C.
ŞİRNAK ÜNİVERSİTESİ

ŞİRNAK

2023 VİZYON

ÇALIŞTAYI

EĞİTİM - SAĞLIK - GENÇLİK - KADIN VE ÇOCUK - TARIM VE HAYVANCILIK
İŞSİZLİK VE İSTİHDAM - ULAŞIM - TURİZM VE KÜLTÜR - MADENCİLİK - SANAYİ VE TİCARET
KENTLEŞME VE ALTYAPI - DİNİ HAYAT

(12-13 Ekim 2017)

ŞİRNAK

Şırnak Üniversitesi Yayınları
No: 10

Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı

ISBN

978-605-68065-0-6

Genel Yayın Koordinatörü
Prof. Dr. Mehmet Emin ERKAN

Editör

Yrd. Doç. Dr. İbrahim BAZ

İç Düzen ve Kapak Tasarım
Mustafa Akbaş

Matbaa Sertifika No: 22114

Birinci Baskı
Aralık 2017
Mardin

Baskı-Cilt
Mardin Sesi Gazetecilik Matbaacılık
Yayıncılık Amb. Dağ. San. ve Tic. Ltd. Şti
www.mardinsesi.com.tr

Copyright© Şırnak Üniversitesi Yayınları
Yeni Mahalle Cizre Caddesi
Mehmet Emin Acar Kampüsü 73000 ŞIRNAK
Tel : +90 486 216 82 41- web : www.sirnak.edu.tr

ŞIRNAK

2023 VİZYON

ÇALIŞTAYI

(12-13 Ekim 2017)
ŞIRNAK

ÇALIŞTAY ONUR KURULU

Prof. Dr. Mehmet Emin ERKAN
Şırnak Üniversitesi Rektör V.

Mehmet AKTAŞ
Şırnak Valisi

Turan BEDİRHANOĞLU
Şırnak Belediye Başkan V.

ÇALIŞTAY GENEL KOORDİNATÖRÜ

Yrd. Doç. Dr. İbrahim BAZ

ÇALIŞTAY DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. İbrahim Halil SUGÖZÜ

Yrd. Doç. Dr. Adem AHISKALI

Yrd. Doç. Dr. Nurullah AGİTOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Ferhat Şirin SÖKMEN

ÇALIŞTAY SEKRETARYASI

Adem SELEŞ

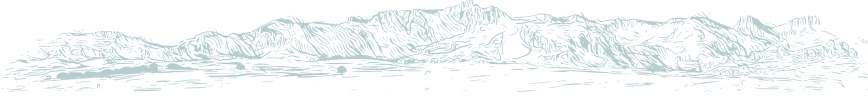
Cemile Cansel SARIŞAHİN

Hakime DEMİR

Şırnak Üniversitesi 15 Temmuz Kongre ve Kültür Merkezi

İÇİNDEKİLER

Sunuş	VII
Editörden	IX
Açılış Konuşmaları	XII
Medeniyetleri Kavşağında Kadim Bir Şehir: Şırnak ya da Şehr-i Nuh ...	1
Şırnak Hedef 12	11
1) Şırnak'ta Gençlik	13
2) Şırnak'ta İşsizlik ve İstihdam	31
3) Şırnak'ta Eğitim	43
4) Şırnak'ta Tarım ve Hayvancılık	61
5) Şırnak'ta Kültür ve Turizm	83
6) Şırnak'ta Kadın ve Çocuk	97
7) Şırnak'ta Ulaşım	119
8) Şırnak'ta Ticaret ve Sanayi	131
9) Şırnak'ta Madencilik	153
10) Şırnak'ta Kentleşme ve Altyapı	179
11) Şırnak'ta Sağlık	205
12) Şırnak'ta Dini Hayat	221
B-Sonuç ve Tartışma: Şırnak'ın Sorunları ve Çözüm Önerileri	233
Şırnak 2023 Vizyon Çalıştay'ından Fotoğraf Kareleri	245
Şırnak Üniversitesinden	259

SUNUŞ

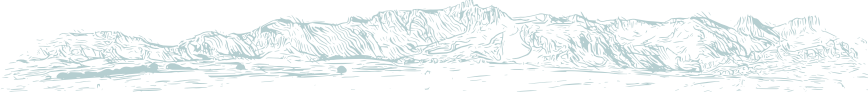
Üniversiteler, bilgi üreten ve bu bilgiyi buldukları şehrin tarihi ve coğrafi koşullarına göre değişik şekillerde düzenlenebilen, paydaşlarla işbirliği yaparak üretime dönüştürebilen, düşünmeyi teşvik eden, toplumla bütünleşmiş, üretken ve girişimci kurumlardır.

Bu sorumluluğun bilinciyle Şırnak Üniversitesi olarak “Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı”nı gerçekleştirmiş olmaktan büyük mutluluk duymaktayız. Çalıştayımızın ana konularını: Şırnak'ta eğitim, sağlık, gençlik, kadın ve çocuk, tarım ve hayvancılık, işsizlik ve istihdam, ulaşım, turizm ve kültür, madencilik, sanayi ve ticaret, dini hayat, kentleşme ve altyapı gibi Şırnak için önem arz eden on iki konu oluşturmaktadır.

Alanında uzman kişilerce bu on iki konu ile ilgili Şırnak'ın sorunlarını tespit edip çözüm önerileri de sunduğumuz çalıştayımıza yoğun programlarına rağmen vakit ayıran tüm katılımcılara teşekkür ederim.

Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı'nın sonuç verilerinin konu ile ilgili çalışma yapan akademisyenlere, devletin idari kadrolarında bulunan yöneticilere, sektör temsilcilerine ve diğer ilgililere faydalı olacağı kanaatindeyiz. Bu tür çalıştaylarımızın devam edeceği ve Şırnak ilimizin gelecek vizyonuna her konuda katkı sunacağı umudunu taşımaktayız.

Prof. Dr. Mehmet Emin ERKAN
Şırnak Üniversitesi Rektör V.

EDİTÖRDEN

Şehirler medeniyetlerin sütunlarıdır. Bu nedenle şehir tarihçiliği, genel tarih içersinde önemli bir yer tutmaktadır. İslam medeniyeti açısından baktığımızda Mekke, Medine, Bağdat, Şam, Kahire, Semerkant, Buhara, İstanbul, Konya ve Kurtuba İslam medeniyetinin taşıyıcısı olmuştur. Bu şehirlerin dikkat çeken önemli yanlarından biri, farklı kültürlerin birlikte yaşama tecrübesini insanlığın önüne bir model ve fırsat olarak sunmuş olmalarıdır. Hayata yansıyan yönüyle; cami, kilise ve havranın aynı anda açık bulunmadığı ve herkesin özgürce varlığını sürdüremediği zaman ve mekân İslam medeniyetine ait görülmemiştir. Huzur farklılıkların birlikteliğinde görülmüştür. Bu konuda, farklılıkların tüketildiği ve ötekine tahammülün azaldığı çağımızda, farklı kültürlerin yüzyıllardır birlikte yaşadığı Şırnak ve çevresi de az bilinen ancak önemli bir yere sahiptir.

Şırnak Üniversitesi yaptığı bilimsel toplantılar ve yayınlar ile Şırnak'ın yukarda ifade edilen tarihi yönünü ortaya koymaya çalışmaktadır. Şırnak, Cizre, İdil, Beytüşşebap ilçeleri ve Cudi Dağı ve Nuh Tufanı ile ilgili yapılmış olan müstakil sempozyumlar bunlardan birkaçıdır.

Bu faaliyetler yanında Şırnak'ın bugününe ait verileri bizzat Şırnaklılarla birlikte belirlemek ve bunları bilimsel kriterlerle değerlendirerek yarına dair doğru stratejiler ortaya koymak amacıyla “Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı” düzenlenmiştir. Bu çalıştay, şehrin geleceği adına önemli bir parametre olmuştur.

Çalıştayda ele alınan 12 konu, şehrin geleceğini doğru inşa etmek ve hedefi 12'den vurmak adına belirlenmiştir. Konular, tartışma alanları oluşturmayacak

ve politik düzleme çekilmeyecek, şehrin var olan potansiyelini ortaya çıkaracak, sorunlarını ve çözüm yollarını belirleyecek şekilde belirlenmiştir. Her konu için şehirde faaliyet gösteren paydaşlardan 12'şer kişi davet edilmiştir. Ancak yoğun ilgi nedeniyle, çalıştay 212 kişiyle gerçekleştirilmiştir. Bu ilgi ve katılım Şırnak halkının son dönemlerde yaşanan sorunlar sonrasında, yarınlar için doğru ve güzel bir gelecek belirleme isteğinin ifadesidir.

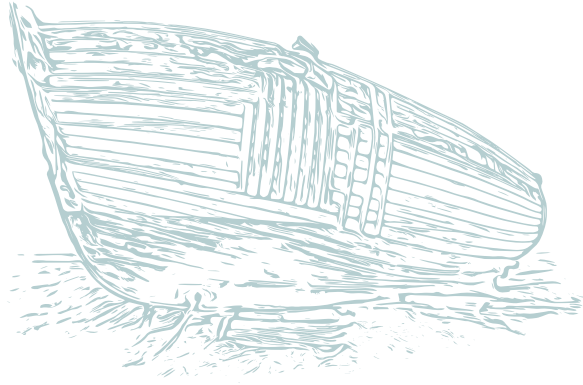
Bu çalıştay ile şehir halkı ilk defa bütün paydaşlarıyla bir araya gelmiştir. Sorunların sebep ve varsa suçluları üzerinde odaklanmaktan ziyade "sorun ve çözüm" odaklı yaklaşılmaya çalışılmıştır. Paydaşlar, gelecek için duyulan kaygı ve umutlarını dile getirilmişlerdir. Sorunların bilimsel kriterler ile ele alınmasını ve devlet ile dayanışma halinde çözüme kavuşma iradesini ortaya koymuşlardır.

Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı, Şırnak Üniversitesi öğretim üyelerinin moderatörlüğünde gerçekleşmiştir. Şırnak Valisi Sayın Mehmet Aktaş'ın büyük desteği ile il müdürlüklerinin, Belediye Başkan V. Sayın Turan Bedirhanoğlu'nun, Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Osman Geliş'in ve konuyla ilgili STK'ların ve sendikaların katılımı çalıştaya güç katmıştır.

Çalıştay'ın hazırlık aşamasından basım aşamasına kadar emeği geçen bütün katılımcılara, akademisyenlerimize, Kütüphane Daire Başkanlığımıza, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığımıza, Sağlık Kültür Daire Başkanlığımıza, Basın Birimine, Yayın Birimine ve bütün bu çalışmaların önünü açan Sayın Rektörümüz Prof. Dr. M. Emin Erkan'a müteşekkirimiz.

Yeni ufuklar açacak faaliyetlerde yine buluşmak dileği ile...

Yrd. Doç. Dr. İbrahim BAZ
Şırnak Üniversitesi Genel
Sekreteri

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Prof. Dr. Mehmet Emin ERKAN

Sırnak Üniversitesi Rektör V.

Sayın Valim, Sayın Garnizon Komutanım, Sayın Üniversitemizin Kurucu Rektörü, protokolün değerli üyeleri ve çok kıymetli misafirler; Üniversitemizin 2023 Vizyon Çalıştayıma hoş geldiniz.

Sizleri şahsım ve yöneticisi olduğum Üniversitem adına en kalbi duygularımla selamlıyorum.

Üniversiteler toplumsal gelişimin merkezindedir. Toplum için gerekli bilgiyi oluşturur, korur ve yayar. Üniversitelerimizin Eğitim-Öğretim, Bilimsel Araştırma ve Toplum Hizmetleri gibi çalışma alanları bulunmaktadır. Doğru ve güvenilir bilgiye zamanında ulaşmak çok önemlidir.

Çalıştaylar, problem çözmeye odaklı karar alma ve plan yapma toplantılarıdır. Biz de yapacağımız bu çalıştay ile Sırnak ilimizin 2023 vizyonu kapsamında on iki önemli konuda güçlü ve zayıf yönlerini belirlemeye çalışacağız.

Çalıştayımızda; “Bana bir kelime öğretenin 40 yıl kölesi olurum anlayışı” ile Sırnak’ta öğretmenlerimizin ve eğitim sisteminin ana sorunlarını ve çözüm yollarını belirlemeyi hedefliyoruz.

“Sağlığı olanın umudu, umudu olanın her şeyi vardır.” deyişi ile sağlık konusunda güçlü ve zayıf yönlerimizi ortaya koymayı hedefliyoruz. Gençliği iyiliğe yöneltenin, insanlığı iyiliğe yöneltebileceğini bilerek gençliğin sorunları ve çözüm önerilerini bulmayı amaçlıyoruz.

Kimse kırılmasın diye bazı şeyleri söylemeyen kadınlarımızın ne demek istediğine kulak vererek, onların ve geleceğimizin teminatı çocuklarımızın sorunlarını dile getirmemiz gerektiğini biliyoruz.

Şırnak ekonomisinin temellerinin madencilik, tarım-hayvancılık ve ticaretten oluştuğunu biliyoruz. Modern ticaretin ruhunun doğruluk, emniyet, yaşanan devri idrak ve nezaketten geçtiğinin farkındayız. Turizmi sevgi ve hoşgörünün beslediğinin farkındayız. Turizmin geliştirilmesi için neler gerektiğini ortaya koymayı amaçlıyoruz. Üstünlüğün en büyüğü, güzel ahlak olduğunun farkındayız. Dini hayatın ve ahlaki değerlerin korunması ve geliştirilmesi ile ilgili çalışmaların gerekliliğini biliyoruz.

Sözlerimi bitirirken;

Çalıştayımızın hayırlara vesile olmasını temenni eder, çalıştayaımıza gösterdiğiniz ilgiden dolayı hepinize teşekkürlerimi sunarım.

Prof. Dr. Ali AKMAZ

Selçuk Üniversitesi Öğretim Üyesi

Kurucusu olmaktan onur duyduğum Şırnak Üniversitesi'nin akademik yıl açılış töreninde verdiğim açılış dersinin hemen ertesi günü düzenlenen Şırnak Çalıştayı vesilesi ile üniversitemizin asli görevlerinden birini yerine getirmesinin haklı gururunu yaşıyorum.

Görevde bulunduğum sürede aralıksız her yıl şehrin veya bölgenin sorunlarını ve çözüm önerilerini içeren sempozyumlar icra ettik. Son iki yılda, Şırnak'ta yaşanan terör olaylarından dolayı, çalışmalar kısmen aksamış ve durma noktasına gelmişti.

Üniversite yönetiminin yeniden; hem şehrimizin hem de bölgenin sorunlarını ortaya koyacak ve aynı zamanda bunların çözümüne odaklanacak bir noktada olduğunu görmek memnuniyet vericidir.

Üniversitemiz fiziki ihtiyaçlarını tamamlanmış olarak; hem ulusal hem de uluslararası alanlarda heyecanla yoluna devam etmektedir. Üniversitemizin kuruluş, misyon ve vizyonu çerçevesinde çalışmalarının artarak devam edeceğini müşahade etmenin kıvanç ve mutluluğunu taşıyorum.

Bu vesile ile başta Rektörümüz olmak üzere akademik ve idari kadroyu tebrik ediyorum. Benzeri çalışmaların ve başarılarının devamını diliyorum.

Osman GELİŞ

Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı
TOBB TSO Konsey Başkan Yardımcısı

Şırnak, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde, sıcakkanlı ve misafirperver insanlarımızın yaşadığı şirin bir ilimizdir. Tarihi şehirlerimiz söz konusu olduğunda, insanlığın doğduğu yer olan Cudi Dağı ve Hz Nuh'un gemisi akla gelen ilk yerleşim alanıdır. Kültürel zenginliği ve tarihi kimliği, bilinenin çok ötesinde bir geçmişe sahiptir. En güçlü rivayete göre Şırnak ilimiz, ismini Hz. Nuh Peygamberin torunu olan, Şernem'den almıştır.

Hz. Nuh Gemisi'nin tufandan sonra Cudi Dağı'na oturduğu, hem ulusal hem de uluslararası bilim adamlarınca kanıtlanmıştır. Bu durum Kur'an-ı Kerim'in Hud suresi 44. ayetinde de açık bir şekilde belirtilmektedir.

Bilindiği üzere Hz. Nuh, Hz. Âdem' den sonra insanlığın ikinci atasıdır. Güvenilir tarihi ve dini kaynakların belirttiğine göre; Hz. Nuh Tufanı, içinde bulunduğumuz Mezopotamya topraklarında meydana gelmiştir. Tufandan sonra Hz. Nuh'un gemisi de Cudi Dağı'na oturmuştur. Peygamber diyarı olan bu topraklar büyük âlimlerin yetiştiği ve günümüzde de İslamiyet'in gelişmesine ev sahipliği yapan yerlerdir. Bu mübarek topraklar tekrardan insanlığı ve kadim milletleri bağrına basmaya hazırdır.

Ekonomisiyle, tarım faaliyetleriyle, hayvancılıkla, kömür rezervleriyle ve Habur Sınır kapısıyla Şırnak ilimiz hem bölge hem de ülke ekonomisine ciddi bir katkı sağlamaktadır. İlimizde çalışmaları devam eden yollarımız, Şırnak merkez, Cizre ve Silopi ilçelerimizde yapılmış ve yapılacak olan organize sanayi bölgeleri, seracılık sektörü, açılmış olan havalimanı ve serbest bölgenin

kurulması ile ilimizin ekonomisini cazibe merkezi haline getirecektir. Bizler bütün bu zenginliklerimizin farkındayız.

Amacımız sosyal ve kültürel değerlerimizi gün yüzüne çıkarıp; Şırnak'ta yatırımın, üretimin, ihracatın ve istihdamın önündeki engelleri kaldırarak, istikrara kavuşturmaktır. Huzur ve güven ortamının sağlanmasıyla ilimizin kalkınmadaki gerçek yerini almasını sağlamaktır. Ayrıca ilimiz kaplıca ve inanç turizmi açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyeli ortaya çıkarmak, gündeme taşımak, ilimizin vizyonuna etki edecek değerlerle anılmak, en büyük arzumuzdur.

İlimizin küllenen insanlık ve tarihi değerleri, Üniversitemizin düzenlediği Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı ile yeniden alevlenmeye başladı. Bu süreç, ilimizin gelecekteki hedeflerine ulaşması için engel teşkil eden sorunları geçmişte yaşanan olumsuzluklardan ders alarak aşmak ve geleceğimize ışık tutma sürecidir. İlimizin gelişmesi ve büyümesi için yıllardır toplum içinde yaşanan güvensizliği ortadan kaldırmak, kimseyi ötekileştirmeden önyargularımızdan arınmak ve kültürler arası gerginliği sonlandırmak en büyük hedefimizdir. Bunun yanında şehrin yeniden imarı ile neslinde imarı için ciddi bir şekilde çalışmalıyız. Bugünkü nesli kurdukları hayallerden, hayatın gerçeklerine çekmeliyiz.

Gün, ilimiz için kuvvetlerimizi birleştirip, ortak gayeler ve başarılar için yılmadan çalışma günüdür. Bu azimle yapılan çalıştayı ilimizde huzur, barış, istikrar, refah ve istihdam üreten bir çalışma olmasını diliyorum.

Üniversitemizce 12-13 Ekim 2017 de düzenlenen Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayına katkı sunan herkese teşekkür ederim.

Mehmet AKTAŞ

Şırnak Valisi

Şırnak, tufanın son bulduğu, Hz. Nuh'u ağırlayan, huzur durağı olmuş bir şehirdir. Bereketli Cudi'nin eteğinde kurulmuş, gönül gemisinde büyük Sufi ve şair Molla Ahmed Cezeri'nin, onlarca otomatik âletin mucidi Ebu'l-İz İsmail Bin Rezzâz El-Cezeri'nin, tarihçi İbnü'l-Esir kardeşlerin, ilk Kürtçe mevlidin yazarı Peygamber aşığı Molla Hüseyin Bâtevi'nin ve ilahi aşkın iki yanığı Mem ile Zin'in şehridir, Şırnak.

Bu bereketli toprakların sahip olduğu potansiyeli ortaya çıkarmak, üzerindeki külleri kaldırmak ve kırk yıla yakın bir süredir bölücü terör örgütünün kimyasını bozduğu şehrin her yönden yeniden inşa, imar ve ihyasını gerçekleştirmek için devletimiz seferber olmuştur.

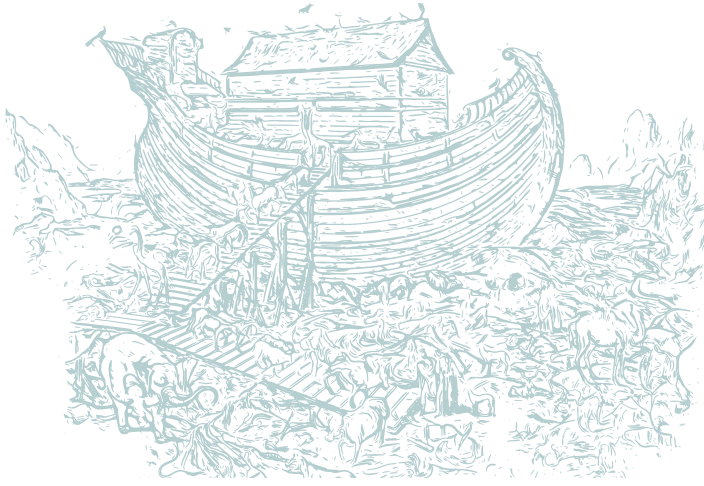
Bir yandan şehrimizi en modern şekilde inşa ederken, bir yandan da Şırnaklı hemşerilerimizle el ele, gönül gönüle Şırnak'ta Nuh Nebi'nin ve onun gölgesinde yetişen âlimlerin ve ariflerin ruhunu yeniden yaşatabilmenin gayreti içerisindeyiz.

Türkiye'nin en genç nüfusuna sahip olan bu şehrin geleceği olan gençlerimizin bir hazine olduğunu bilerek, bu hazinenin heba olmaması, eğitim standartlarının yükselmesi için yoğun bir gayret gösterilmektedir.

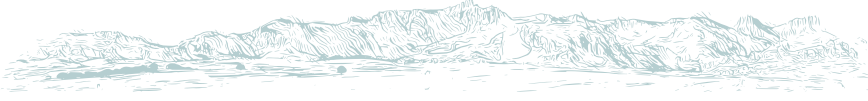
Çok uzun olmayan bir zaman diliminde, Cudi bölgeye can verecek, Gabar'da güller, Namaz dağında ters laleler açacak. Herekol'da ceylanlar dolaşacak, Katoda al bayrağın gölgesinde gençlik kampları kurulacaktır.

Bütün bu güzelliklerin yaşanabilmesi için en çok ihtiyaç duyulan hususlardan biri bilimsel kriterlerle şırnak'ın yol haritasının belirlenmesidir. İşte bu yönde şırnak niversitesinin gerçekleştirmiş olduğu "şırnak 2023 Vizyon alıştayı" tarihi öneme sahiptir. alıştay raporu şehrimiz için yol haritası olacaktır.

Bu vesileyle başta şırnak niversitesi olmak üzere çalıştaya katkı sağlayan bütün paydaşlara teşekkür ediyorum.

ŞIRNAK YA DA ŞEHR-İ NUH

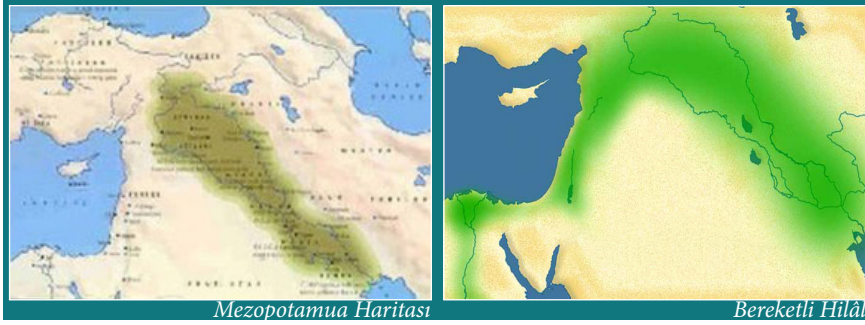

MEDENİYETLERİN KAVŞAĞINDA KADİM BİR ŞEHİR

Tarihte birçok medeniyetin merkezi olan Anadolu, coğrafi olarak Doğu ile Batı arasında bir köprü vazifesi görmüştür. Belki de bu nedenle üzerinde sayısız medeniyetin izlerini taşıyan bir mozaik gibidir. Tarihi eserleri, kültürel zenginliği, dini ve etnik çeşitliliği, coğrafyası, iklimi ve zengin toprakları gibi sayısız özellikleri nedeniyle insanoğlunun her devirde uğrak yerlerinden biri olmuştur. Anadolu'nun bu çeşitliliği ve zenginliği içerisinde, Botan bölgesinde yer alan kendine özgü yapısı ve dokusu ile Şırnak önemli bir yer tutmakta.

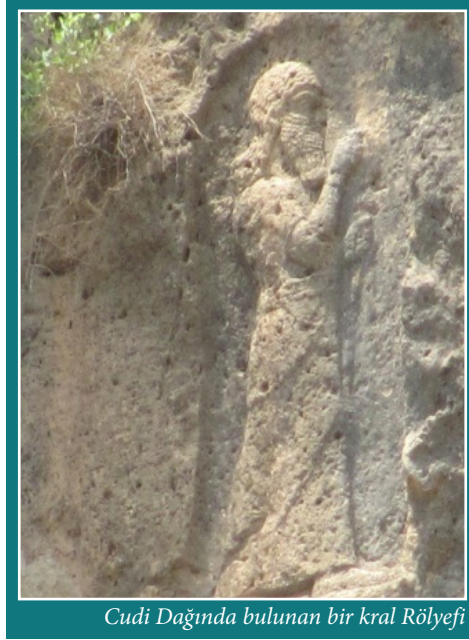

Şırnak

Yukarı Mezopotamyada yer alan Şırnak, siyâsî, sosyal, ekonomik açıdan olduğu kadar bölgenin önemli ilim ve irfan merkezlerinden biridir. Tarihi coğrafyası itibariye Cezire olarak bilinen Fırat ile Dicle Nehirlerinin arasında kalan adanın yukarı kısmında yer almaktadır.

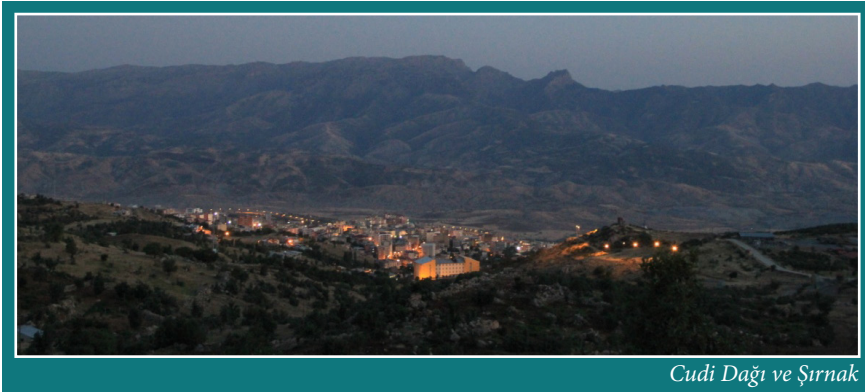
Yukarı Mezopotamya olarak da bilinen bu coğrafya, insanlık tarihinin ve medeniyetlerin kavşak noktalarından biridir. Bu bölge, aynı zamanda Bereketli Hilâl'in yukarı kısmıdır. Stratejik konumu nedeniyle Babilliler, Asurlular, Persler, Hititler, Büyük İskender, Romalılar, Bizans ve Sasânilerden sonra Selçuklular ve Osmanlıların hâkimiyetinde kalmıştır.

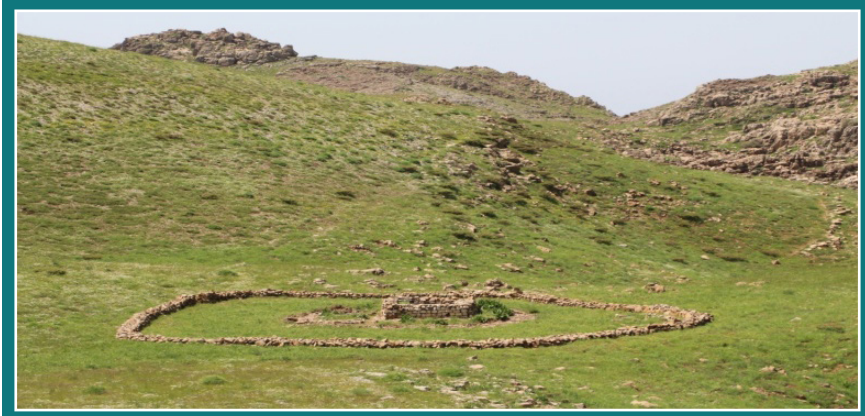
Cudi Dağında bulunan bir kral Rölyefi

Şırnak, Hz. Nuh'un gemisinin durduğu kabul edilen Cudi Dağı'nın kuzeyinde, Namaz Dağı'nın eteklerinde kurulmuştur. Şırnak il sınırları içerisinde yer alan Cudi Dağı, Hz. Nuh'un gemisinin durduğu yer olarak kabul edilmektedir. Günümüzde, "gemi" anlamına gelen "Sefine" adıyla anılan bu mekan ve çevresi, tarih boyunca değişik dinlere mensup insanların ortak kabulüne mazhar olmuştur. Bu nedenle Cudi Dağı ve çevresinde çok sayıda Cami ve Kilise bulunmaktadır.

Cudi Dağı içerisinde kurulmuş kadim bir yerleşim yeri olan Şah (Çağlayan) Köyü başta Asurlular olmak bir çok medeniyetin önemli

Cudi Dağı ve Şırnak

Cudi Dağında Bulunan Tarihi Bir Mezar (Lave Garip)

şehirlerinden biridir. Bir site şehri olan Şah'ın etrafı bütünüyle surlarla çevrilmiş ve üç kale ile korunmuştur. Bazı surlar günümüze kadar ayakta kalmıştır.

Şırnak il sınırları içerisinde geçen Dicle Nehri de Cudi Dağı gibi etrafında şehirler kurulmasına, liman denebilecek yapıların oluşmasına imkân sunmuştur. Dicle kenarında kurulmuş Cizre, aynı zamanda ipek yolu üzerinde bulunması itibarıyla bölgenin siyasi, iktisadi ve sosyal merkezi olmuştur. Tarihi yerleşim merkezleri olan Bazeşda, Bakarda ve Semânin (Heştıyan)¹ bu bölgede yer almaktadır. İslam öncesi dönemden itibaren Cizre'nin etrafı surlarla çevrilmiş ve bu surlar günümüze kadar ulaşmıştır. Bu surların şehri bir ada gibi kuşatması ve Dicle Nehri'nin ada gibi kıvrıldığı bir alanın içinde bulunması nedeniyle² Arapça ada anlamına gelen Cezîre adı verilmiştir. Kaynaklarda Cizre'nin ismi "Cezîretü ibn Ömer" olarak kaydedilmiştir. Bu ismi almasıyla ilgili farklı görüşler bulunmakla birlikte³ tercih edilen görüşe göre, şehrin Hasan b. Ömer b. Hattâb et-Tağlibî⁴ tarafından imar edilmesi nedeniyle bu ismi aldığı genel kabul halindedir.⁵

¹ Hz. Nuh'un gemisinde bulunduğu kabul edilen seksen kişinin Cudi Dağı'nın zirvesindeki *Sefîne* denilen mekâna indikten sonra, dağın eteklerinde kurmuş oldukları köyün adı Semânin veya Heştıyan olarak isimlendirilmiştir. Köy günümüzde Heştan olarak bilinmekte olup Şırnak il merkezine bağlıdır. Günümüzdeki adı Yoğurtçular'dır.

² İbn Batûta, *Rihleletü İbn Batûta*, Dâru Sâdir, Beyrut 1964, s. 236; el-Makdisî, *Ahsenü'l-tekâsım fi marifeti'l-ekâlim*, Dâru İhyâ'it-Terâsîl-Arabî, Beyrut 1408, s. 43; Muhammed el-Âlûsî el-Hüseynî, *Garâbi'l-İğtirâb ve Nüzheti'l-Elbâb*, Bağdat 1327, s. 66; İbn Şeddâd İzzuddîn Muhammed b. Ali, "Cezîretü İbn Ömer (Cizre Tarihi)", Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (trc. Hüseyin Güneş), yıl 2, sy. 1 (Şırnak 2011), s. 135; Süheyl Sâbân, "Tarih ve Medeniyet Bağlamında Cizre", Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi trc. Hüseyin Güneş, sy. 7 2013/1, s. 155.

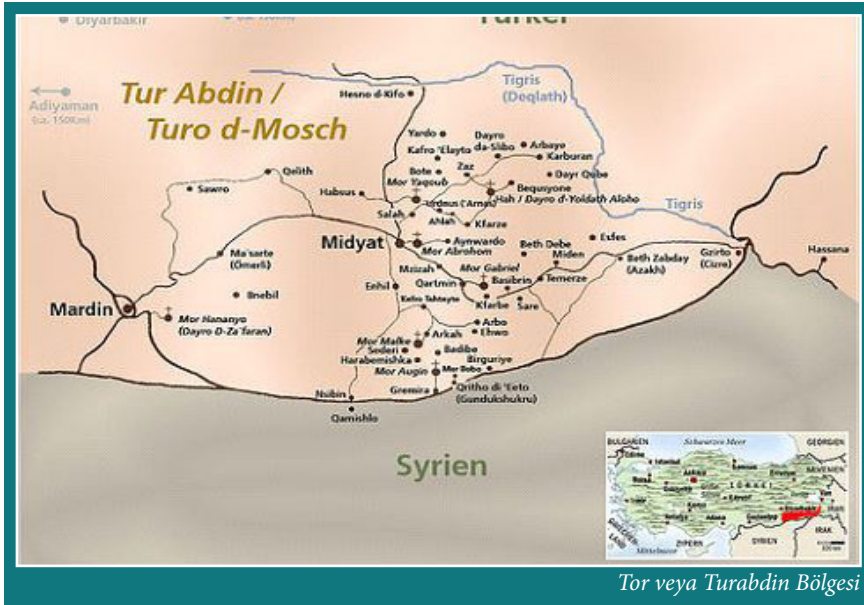
³ Muhammed b. Ömer el-Vakîdî, *Târîhu futûhi'l-Cezire ve'l-Hâbur ve Diyâr-ı Bekir ve'l-İrâk* (thk.: A. İyâz Hurfûş), Dâru'l-Yesâir, Dimaşk 1417, s. 235.

⁴ Bu şahıs, bölgeye göç etmiş olan Araplardan Tağlip aşiretine bağlı, Adevî ailesindedir. Muhammed Yusuf Gandur, *Ortaçağ Cizre Tarihi*, trc. Fadil Bedirhanoglu, Beşir Ant Yayınları, Ankara 2008, s. 233.

⁵ İbn Şeddâd, *agm*, s. 135; Jean Maurice Fiey, *Les Dioceses du Maphrianat Syrien*, Dans Parole de L'Orient, V, 111, 1977-1978, s. 113; Gandur, Muhammed Yusuf, *age*, s. 233; Abdullah Yaşın, *Tarih Kültür ve Cizre*, Kent Yayınları,

Şırnak ve çevresi, sahip olduğu konum itibarıyla, yalnız devletlerin değil aynı zamanda her millettten ve dinden insanın ilgisini çekmiştir. Bu nedenle bölgede hükümlanlık kurmak isteyenler Cizre ve güneyde yer alan Sincar'ı almayı yeterli görmüştür.⁶ I. Haçlı seferi sırasında Büyük Selçuklu ordusunda yer alan Musul emiri Mevdûd b. İmâduddîn Zengi ve Artuklu emiri Sökmen de ordularını Cizre'de toplamış ve karargâhlarını burada kurmuştur.⁷

Şırnak ve çevresinde tarih boyunca Kürtler, Türkler, Araplar,⁸ Yahudiler,⁹ Süryâniler,¹⁰ Ermeniler ve Keldâniler başta olmak üzere çok çeşitli millet ve dinden insan yaşamıştır. Yusuf Gandur, İslam öncesi dönemde burada yaşayan ana unsurun Keldâniler olması nedeniyle Cizre'ye Keldânistan denilmesi gerektiği söylemektedir.¹¹

Tor veya Turabdin Bölgesi

İstanbul 2011, s. 21; İsmail Yiğit, "Kurulduğundan Mervâniler dönemine kadar Cizre", *Hz. Nuh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu (8-10 Mayıs 1998)*, Cizre Kaymakamlığı Yayını, s. 57; Mesut Tüzün, *Cizre Tarihi I-II*, Nubihar Yayınları, İstanbul trs. c. I, s. 48.

⁶ Metin Tuncel-Abdülkerim Özaydın, "Cizre", *DİA*, İstanbul 1993, c. VIII, s. 37.

⁷ Abdülkerim Özaydın, *Selçuklu Tarihi*, İstanbul 1990, s. 103.

⁸ Arap kabilelerinden bazıları şu şekildedir: Tağlib, Vail, Selim, Kuşeyr, Nemir, Kilab, Şemmâr, ed-Dâfir ve Tay (Tayan). Bunlardan Tayan aşireti halen Cizre-Silopi bölgesindeki en kalabalık aşiretlerden biridir. Tayan aşiretine bağlı Benî Yakup, Benî Zübeyd ve el-Abid aileleri bulunmaktaydı. Bk. Ömer Ruza Kehlâle, *Mu'cemu Kabâil'l-Arab*, I-IV, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1978, c. III, s. 1266; Gandur, *age*, s. 232.

⁹ X. Yüzyılda yalnız Cizre'de dört bin Yahudinin yaşadığı kaydedilmektedir. Bkz. Ömer Tokuş, *Hamdâniler* (Yüksek Lisans Tezi), Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Urfa 2006, s. 85.

¹⁰ Hristiyanlığı kabul ettikten sonra, putperest kalanlardan ayırt etmek için bazı Aramîlerin kendilerini Süryani yahut Doğu Süryânileri olarak tanımladıkları kabul edilmektedir.

¹¹ Gandur, *age*, s. 235; Jean Maurice Fiey, *age*, s. 360.

Hız. Ömer döneminde 639 yılında fethedilen Şırnak ve çevresi, Doğu-Batı hattında Bizans ile Sasanîler'in sınırında olduğu gibi Kuzey-Güney istikametinde Arapların Anadolu'ya, Anadolu halklarının güneye geçişinde bir kavşak olmuştur. Aynı zamanda İpek yolu üzerinde ve Dicle Nehri'nin bu şehirden geçmesi nedeniyle önemli bir ulaşım ve ticaret merkezi olmuştur.

Kirmızı Medrese

Şırnak ve çevresi, 380/990 yılında Mervânilerin hâkimiyetine girmiş ve 453/1061 tarihine kadar sürmüştür.¹² Mervânilerin Kürt kökenli olması nedeniyle de bu dönemde İslamlaşma; Kürtleşme, Ehli Sünnete tabiiyet ve Şafii mezhebine mensup olma şeklinde görülmüştür.¹³ 660/1261 yılında Moğol istilasına,¹⁴ 796/1394 yılında Timur istilasına uğramıştır. 1508 yılında Emir II. Şeref tarafından alınmış ve bu dönemde imar çalışmaları yapılmıştır. Cizre'deki Meşhur Kirmızı Medrese (Medrese Sor) bu dönemde inşa edilmiştir. Yavuz Sultan Selim döneminde, İdris-i Bitlisî'nin de desteği ile Cizre Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır.

Bağdat'ın 1258 tarihinde istilası sonrası kuzeye doğru göçmek zorunda kalan Müslüman bilginlerin Cizre'de kurdukları medreselerde ilmî ve irfanî faaliyetler son zamanlara kadar ulaşmıştır. Bu süreçte Cizre, İslam ilim ve irfanına katkı sağlayan ve "el-Cezerî" nisbesiyle tanınan birçok âlimin yetiştiği

¹² İbn Şeddâd, *age*, s. 138

¹³ Ahmet Demir, *İslam'ın Anadolu'ya Gelişi (Doğu ve Güneydoğu İlleri)*, Kent Yayınları, 2. İstanbul 2008, s. 87.

¹⁴ Metin Tuncel, Abdulkerim Özeydin, *agm*, s. 38; İbn Şeddâd, *age*, s. 149-50.

önemli bir kültür havzası haline gelmiştir. İslam kültürüne katkı sağlayan İbnü'l-Esîr Mecdüddîn el-Cezerî(ö.1210),¹⁵ İbnü'l-Esîr İzzeddîn el-Cezerî (ö.1234)¹⁶, İbnü'l-Esîr Ziyaeddîn el-Cezerî(ö.1239)¹⁷ ve Bediuzzamân Ebu'l İzz İsmail b. er-Rezzâz el-Cezerî(ö.1233)¹⁸, Ebu'l-Kâsım Ömer b. Muhammed b. İkrime b. El-Bezrî el-Cezerî (ö. 530/1136), Ebû Tâhir İbrâhîm b. Muhammed b. Mihrân el-Fakîf el-Cezerî (ö.577/1181), Kıraat âlimi Ebu'l-Hayr Şemseddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali b. Yusuf el-Cezerî (ö.833/1429), Molla Ahmed el-Cezerî(ö.1640) Cizre'de yetişmiş âlimlerdir. Ayrıca Muhammed Said Ramazan el-Butî(ö. 2013)'nin babası Molla Ramazan, Muhammed Said Seyda, Seyyid Kadri, Seyyid Ali Fındıkî gibi son dönemlere kadar çok sayıda âlim yetişmiştir. Nakşibendî-Hâlidî geleneğın önemli şahsiyetlerinden biri olan Şeyh Ahmed Haznevî(ö. 1950)'nin ailesi de aslen bu bölgedendir.

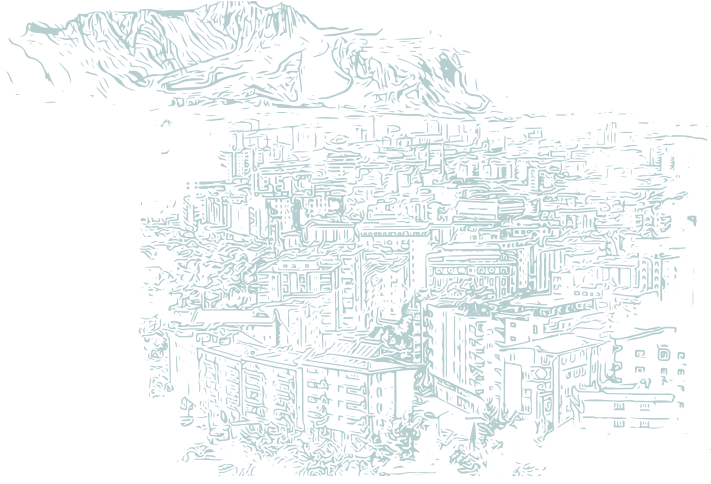
Sonuç olarak Şırnak, sahip olduğu konum itibariyle tarih boyunca çok sayıda devletin, milletin ve dinin önemli merkezlerinden biri olmuştur. İslamlaşma ile birlikte özellikle Cizre, birçok ilim adamının yetiştiği bir ilim ve kültür şehri haline gelmiştir. Yakın zamana kadar farklı kültürlerin bir arada yaşama tecrübesine sahne olan şehrin sahip olduğu stratejik konum, bir yandan kendisi için önemli bir fırsat olurken diğer yandan bir tehdit nedeni olmuştur. Şırnak'ın bu konumu ve tarihi tecrübesi göz önünde bulundurulduğunda; Türkiye, ve bölgenin huzuru Şırnak'ın huzuru ile yakın ilişkilidir.

¹⁵ İlim tahsilini Cizre ve Musul'da tamamladıktan sonra 1170 yılında Cizre'ye gitmiş orada Divan Katipliği görevinde bulunmuş, Vezirlik teklifini kabul etmemiştir. Hadis ve tefsir âlimi, edebiyatçı ve biyografi yazarı olarak tanınmıştır. Toplam on yedi eser kaleme almıştır. Bunlardan bazıları şu şekildedir: *en-Nihâye fi garibi'l-hadis, Câmiu'l-usûli li ehâdisi'l-Resûl, el-İnsâf fi'l-cem'i beyne'l-Keşf ve'l-Keşşâf*. Bkz. Ali Osman Koçkuzu, "İbnü'l-Esîr, Mecdüddîn", *DİA*, c. 21, s. 28-29.

¹⁶ Cizre'de doğdu ve değişik hocalardan ders aldıktan sonra ailesiyle birlikte 1183 yılında Musul'a göçtü. Orada bir süre Bağdat ve Şam elçiliği yapmışsa da o daha ziyade ilimle uğraşmayı tercih etmiştir. Selahaddin-i Eyyûbi ile sefere de katılmış olan İzzeddîn tarihçi, edip ve muhaddis olarak tanınmıştır. Bilinen dokuz eseri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekildedir: 628 yılına kadar ki olayları anlatan *el-Kâmil fi't-tarih, el-Lübâb fi't-tehziibi'l-Ensâb, et-Târihu'l-bâhir fid-devleti'l-Atâbekiyye, Adâbüs-Siyâse, Târihu Musul*. Bkz. Abdülkerim Özyayın, "İbnü'l-Esîr, Mecdüddîn", *DİA*, c. 21, s. 26-27.

¹⁷ Cizre'de doğup Musul'a göç etmiştir. Belâgat âlimi, münekkit ve vezir olarak tanınmıştır. Fitrat itibariye ağabeylerinden faklı olan Ziyaeddin hareketli ve daha ziyade siyaset ve bürokraside geçirmiştir. Kendisine atfedilen eser sayısı on altıya kadar ulaşmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekildedir: *el-Meseliüs-sâir fi edebi'l-kâtib veş-şâir, Risâle fi evsâf-ı Msr*. Bkz. İsmail Durmuş, "İbnü'l-Esîr, Ziyaeddîn", *DİA*, c. 21, s. 30-32.

¹⁸ Bediuzzaman Ebu'l-İzz İsmâil b. er-Rezzâz el-Cezerî, 1153 yılında Cizre'de doğdu. 1233 yılında yine Cizre'de vefat etti. Mezarı Cizre'de Hz. Nuh Camii'nin yanındadır. Otomat ve sibernetik âlimlerinden biri olan Cezerî, 1181 yılından 1206 yılına kadar yirmi beş yıl Diyarbakır'da Artuklu sarayında bulunmuştur. Bu süre içerisinde Sultan Sâlih Nâsruddin Ebu'l-Feth Mahmûd b. Muhammed b. Kara Arslan b. Dâvud b. Sukmân b. Artuk'un, daha önce de babasının ve kardeşlerinin hizmetinde bulunmuştur. Bkz. Bediuzzaman Ebu'l-İzz İsmâil b. er-Rezzâz el-Cezerî, *el-Câmiu beyne'l-ilm ve 'amelî'n-nâfi' fi sinâati'l-Hiyel*, trc. Sevim Tekeli, Melek Dosay, Yavuz Unat, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2002, s. XVIII; C. Brockelmann, *Geschichte der Arabischen Litteratur, Suppl. I*, s. 902-903; George Sarton, *Introduction to the History of Science*, Baltimore 1927, c. 2 s.632-622; Abdullah Yaşın, *Büyük Kürt Mucit Cizreli İsmail Ebu'l İzz*, Kent Işıkları Yayınları, İstanbul ts., s.13; Yavuz Unat, "el-Cezerî'nin Makine Yapımında Faydalı Bilgiler ve Uygulamalar Adlı Eseri", *Türkler*, Edit. Hassan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, c. 7, s. 569-575; Mahmut Dirik, "Bilgisayar/Sibernetik/Özdevinimli Makinalar Sahasındaki İcatlarıyla Cizre'li Ebu'l-İzz", *Bilim Düşünce ve Sanatta Cizre Sempozyumu*, Edit. Nesim Doru, İstanbul 2012, s. 185-199; Mahmut Karakaş, *Müsbet İlimde Müslüman Âlimler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991, s. 335-338; Sadeddin Ökten, "Cezerî İsmail b. Rezzâz", *DİA*, İstanbul 1993, c. 7, s. 505-506.

ÇALIŞTAY ŞIRNAK HEDEF 12

1

ŞIRNAK'TA GENÇLİK

Moderatör

Yrd. Doç. Dr. Bekir GÜNDOĞMUŞ

Raportör

Öğr. Gör. Erol KILIÇLI

KATILIMCILAR

Nihat AVCI

Gençlik ve Spor İl Müdürü V.

Turgay BİRLİK

Yeşilay Cemiyeti Şube Başkanı

M. Emin KORKMAZ

İlim Yayma Cemiyeti Şube Başkanı

Sedat AÇAR

Genç KONFED Üyesi

Fırat SOM

TÜGVA İl Temsilcisi

Serdar TATAR

Genç Tatarlar Derneği Başkanı

Yasemin BARAN

DAKİK Kulübü Temsilcisi

Veysi BARAN

Genç KONFED Temsilcisi

M. Emin YÜREK

Şırnak Belediye Spor Kulübü Başkanı

Emin TATAR

Anadolu Gençlik Derneği Şube Başkanı

Ömer KELEŞ

Şırnak Üniv. Öğrenci Konsey Başkanı

Osman BİLEN

İmam Hatip Platformu Başkanı

Orhan KADIRHAN

Halk Eğitim Merkezi İl Müd

ŞIRNAK GENÇLİĞİNİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ÖZET

Şırnak, Türkiye'nin genç nüfus yoğunluğuna sahip illeri arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Bu durum imkânların fırsata dönüştürülmesi bağlamında büyük değer taşıırken aynı zamanda araştırmacılar açısından da ilgi çekici veriler sunmaktadır. Zira genç nüfus yoğunluğu sosyal, ekonomik ve siyasi gelişmelerin seyrini doğrudan etkileyebilecek oranda önemli potansiyel barındırmaktadır. Bu araştırma, henüz literatürde Şırnak'ın genç nüfusu hakkında yapılan herhangi bir çalışma bulunmadığından bir ilk olma niteliğine sahiptir. Güncel istatistiki verilerin yer aldığı araştırmanın bulguları ise 12-13 Ekim tarihinde Şırnak Üniversitesi'nde gerçekleştirilen Şırnak 2023 Vizyon Çalıştay'ında konuyla ilgili Şırnak'ta faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, öğrenci temsilcileri ve kurum yöneticilerinin katıldığı odak grup görüşmesinden elde edilmiştir.

Araştırma neticesinde Şırnak'ta yaşanan güvenlik sorunlarından ötürü sosyal yapının dağılması nedeniyle bu durumun gençlerde kültürel, ahlaki ve dini anlamda yozlaşmalara neden olduğu, gençlerde genel olarak aidiyet ve güven duygusunun zayıfladığı, yüksek işsizlik oranının da etkisiyle gelecek konusunda karamsar olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Eğitim kurumları başta olmak üzere kamu yöneticilerinin bu sonuçlardan yola çıkarak sürekli ve yaygın nitelikli politika geliştirmesinin zorunluluğunu ortaya koyan araştırma, gençleri kutuplaşmaya iten politik söylem ve davranışların kontrol altına alınmaya çalışılmasını da vurgulamaktadır.

Anahtar kelimeler: Şırnak, Gençlik, Gelecek, Vizyon, Aidiyet, Güven

A. GİRİŞ

Demografik yapının niteliği toplumların kalkınma ve gelişme potansiyelini ortaya koyan en önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Zira demografik bağlamda genç nüfus yoğunluğuna sahip bir ülkenin kalkınma potansiyeli ile yaşlı nüfusa sahip bir ülke arasında strateji farklılıkları olması beklenmektedir. Örneğin; piyasada ihtiyaç hissedilen işgücünün nereden temin edileceği hususu ülkelerin demografik yapısına göre şekillenebilmektedir. Benzer şekilde eğitilmiş genç nüfus yoğunluğunun işaret ettiği beyin gücü de kalkınma stratejisine yön verebilmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde toplumlar açısından genç nüfusun ne kadar önem taşıdığı kolaylıkla anlaşılmaktadır. Nitekim bu öneminden ötürü gençlik konusunun hem akademik dünyada hem de diğer tüm alanlarda öne çıkartıldığı ve önemsendiği görülmektedir.

Gençlik ile ilgili araştırmaların sosyolojik bağlamdan soyutlanarak incelenemeyeceğini öne süren Bayhan'a (2015: 356) göre, Hegel'in "zeitgeist" (zamanın ruhu) ifadesinde olduğu gibi, her sosyal ve tarihsel dönemin kendine özgü gençlik tipolojisi bulunmaktadır. Bu gençlik imgesi ve olgusu, belirli ortak temalar dışında, her topluma ve her toplum içinde de farklı sosyal değişkenlere göre şekil almaktadır. Eğitim, sosyal sınıf, cinsiyet, yerleşim yeri vb. sosyolojik değişkenler kendi gençlik realitesini oluşturmaktadır. Toplumun yansıması ve ürünü olan gençlik, tüm toplum hakkında bilgi verme potansiyeline sahiptir. Zira gençlik, içinde bulunulan sosyal ve kültürel yapıyı yansıtmaktadır.

Literatür incelendiğinde genelde Şırnak hakkında özeldense Şırnak gençliğine yönelik çalışmaların az olması araştırmayı önemli kılmaktadır. Öte yandan bu araştırma, salt yerel değerlendirmeler açısından değil ulusal ölçekli planlar açısından da ilgi çekici veriler sunma potansiyeline sahiptir. Zira Türkiye'nin son dönem nüfus projeksiyonlarına göre giderek yaşlanan bir ülke hüviyetine bürünmesinden ötürü bir yandan ulusal, bölgesel ve yerel planda kapsamlı araştırmaların yapılması gerekirken diğer yandan da çözüm noktasında kalıcı adımların atılması zorunluluk halini almaktadır (Baş, 2017: 256).

Şırnak'ın sahip olduğu genç nüfus oranına karşın eğitim düzeyi, sağlık olanakları, girişimcilik ve siyasal katılım gibi öne çıkan konularda Türkiye ortalamasının oldukça altında sonuçlar barındırması, politika yapımcılar ve araştırmacılar açısından incelemeyi gerektiren bir niteliğe sahiptir. Araştırmanın bu anlamda önemli veriler sunması beklenmektedir.

Bu araştırmada, Türkiye'nin en genç nüfusa sahip illeri arasında yer alan Şırnak ilinin gelecek vizyonunun ortaya konulması bağlamında,

kavramsal değerlendirme ardından Şırnak gençliğinin mevcut durumu ortaya konulacak, akabinde de yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri dile getirilecektir. Fırsat ve tehditlerin de ele alınacağı araştırmada bulguların elde edilmesi sürecinde istatistikî verilerden ve Şırnak'ta faaliyette bulunan kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının katıldığı odak grup görüşmesinden yararlanılacaktır.

A.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kavramlara yüklenen anlamlar aynı zamanda o kavramın içerdiği konuya yaklaşımın mahiyetini de ortaya koyma özelliğine sahiptir. Medeniyetlerin insan, toplum ve çevreye bakış açısındaki farklılıkları da bu noktada görünürleşmektedir. İnsanın insanla ilişkisini çıkar ilişkileri üzerinden değerlendiren ve çevrenin ancak insanın işine yarıyorsa kıymeti olabileceğini öngören yaklaşım nasıl bir bilinçaltını yansıtıyorsa, insanın kardeşi için yaşaması gerektiğini ve çevrenin insana ancak emanet olabileceğini salık veren yaklaşım da farklılığını kavramlar üzerinden ortaya koymaktadır. Şehir ile kent kavramları arasındaki fark da görüldüğü gibidir. Bugünün topraksızlaştıran ve bireyselleştiren kent yaşamı yerine, modernize edilen ancak ruhunu kaybetmeyen ve sakinlerinin birbirleriyle yardımlaştığı şehir kültürü bu kavramsal farklılığın alt zeminine işaret etmektedir.

Genç kavramı da böylesi bir muhteviyata sahiptir. Öyle ki, içerdiği anlam ile ait olduğu medeniyetin kendisine yüklediği sorumluluğu olanca ağırlığıyla hissettirmektedir. Zira etimolojik olarak Farsça kökenden (kenz) geldiği bilinen “genç” kelimesi “hazine” anlamı taşımaktadır (Cebecioğlu, 1997: 91). İnsan ömrünün en verimli dönemine atfen kullanılan “genç” kelimesi, bu döneme gelmiş bireylerden adeta ellerinde bulundurdukları kıymeti bilmelerini talep etmektedir. Ancak bu kavram, salt belirli bir yaş grubuna yönelik bir çağrı anlamı taşımamaktadır. Bu mesaj politika üreticilere, karar alıcılara, ebeveynlere ya da eğitimcilere de bir bakış açısı vermektedir ki bunun neticesinde bir gelecek tasavvuru oluşturulabilmektedir.

Türkiye’de gençliğe yönelik araştırmaların bibliyografya haline getiren Yaman (2013: 136), 1923’ten bu yana hazırlanan makale, kitap, tez ve bildirilere bakıldığında bu alanda yaklaşık 800 eser bulunduğunu, bu nicel veriler ışığında gençlik konusuna ilginin oldukça yetersiz olduğunun kolaylıkla gözlemlendiğini dile getirmektedir. Bununla birlikte gençlik hakkında yapılan çalışmaların göç ve kentleşme, dini inanç, meslek, kimlik, eğitim, suç, internet, siyasal hareketler, gelecek kaygısı gibi konular kapsamında ele alındığı görülmektedir.

Gençlik üzerine yapılan kuramsal ve uygulamalı sosyolojik araştırmalar

son yıllarda “gençlik sosyolojisi” başlığında toplanarak, sosyolojinin yeni bir alt disiplini oluşturmuştur. Gençlik dönemini biyolojik ve psikolojik faktörlerden daha çok toplumsal faktörlerin şekillendirdiği karmaşık bir olgu olarak niteleyen sosyologlara göre, aslında biyolojik ve psikolojik gelişme sosyal, kültürel ve yapısal unsurların etkisi altında şekillenmektedir. Zira gençlik, sosyal ve kültürel olarak inşa edilmiş bir statüyü ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle gençlik, sosyal ve kültürel olarak kurgulanmış ve çelişkili yapısal özellikler ile donatılmış bir sosyal kategoriyi nitelemektedir (Çapçioğlu, 2014: 60).

Kronolojik olarak 15-24 yaş aralığını kapsayan biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gelişim ve olgunlaşma çağı olarak tanımlanan (Kale, 1982: 783) gençlik, çocukluk ve yaşlılık arasında bir geçiş dönemi olarak ele alınmaktadır. Kendi içinde de safhalara ayrılan bu süreçte fizyolojik ve psikolojik gelişimin yaşandığı 12-20 arası yaş aralığı ergenlik, aynı yıllar içerisinde sosyal gelişimin sağlandığı dönem delikanlılık ve bu iki safhanın ortaya çıkarttığı dönem de gençlik olarak nitelendirilmektedir (Gökçe, 1975-17-18).

Genç nüfus oranıyla öne çıkan Türkiye’de, TÜİK’in 2012 yılında yayımladığı nüfus projeksiyonlarına göre 2023 yılında genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranının %15,1’e, 2050 yılında %11,7’ye, 2075 yılında ise %10,1’e düşeceği tahmin edilmektedir. Türkiye’nin genç nüfus oranına ilişkin öngörüler görece azalma yönünde olduğu için bir nüfus politikasının geliştirilmesi gündeme gelmektedir. Ancak böyle bir politikanın salt çocuk sayısının yükseltilmesiyle sınırlı olamayacağından ülkenin beşeri, doğal ve ekonomik kaynaklarıyla birlikte bir nüfus planlamasının gerektiği düşünülmektedir (Baran, 2013: 16).

A.2. ŞIRNAK’TAKİ MEVCUT DURUM

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2016 verilerine göre Şırnak, genç nüfus oranı bakımından Hakkari’den sonra ikinci sırada gelmektedir. Buna göre Şırnak nüfusunun % 23,9’u TÜİK standartlarında genç nüfusa karşılık gelmektedir.

		(%)	
En yüksek iller		En düşük iller	
Hakkari	25,5	Muğla	13,2
Şırnak	23,9	Balıkesir	13,5
Siirt	23,1	Sinop	13,7
Bayburt	22,4	Zonguldak	14,0
Ağrı	22,1	İzmir	14,0

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2016

2016 verilerine göre toplam nüfusu beş yüz bine yaklaşan Şırnak'ın önemli oranda bir genç nüfusa sahip olduğu net bir şekilde görülmektedir. Bununla birlikte 0-4, 5-9, 10-14 gibi yaş ortalamaları da hesap edildiğinde Şırnak'ın genç nüfus potansiyeli çok daha belirginleşmektedir.

Yıl	Yaş Grubu	Nüfus	Nüfus Yüzdesi
2016	0-4 Yaş	64.418	% 13,32
2016	5-9 Yaş	62.304	% 12,88
2016	10-14 Yaş	62.648	% 12,95
2016	15-19 Yaş	57.745	% 11,94
2016	20-24 Yaş	57.932	% 11,97
2016	25-29 Yaş	43.561	% 9,00

Bununla birlikte, yukarıda belirtilen istatistiki veriler, eğitim ve istihdam gibi konularla birlikte ele alındığında anlamlı hale gelmektedir. Diğer oturum konularını içermesi bakımından araştırmada bu konu başlıklarına yönelik istatistiki verilere yer verilmemekle birlikte genç nüfus oranının Şırnak açısından anlamını ortaya koyması bakımından konu ile ilgili kısa bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Şırnak, 1980'li yıllardan bu yana yaşanan terör ve güvenlik sorunları nedeniyle toplumsal dokusunu kontrol ve muhafaza edemeyen bir niteliğe sahiptir. Ulusal, bölgesel ya da yerel planda yaşanan siyasal gelişmeler şehrin ana gündemini belirlemektedir. Bunun sonucu olarak, her yaş grubunun yanında, özellikle genç nüfus bu siyasal gelişmelerden en yoğun etkilenen taraf olmaktadır. Kendisini meselenin bir tarafı olarak gören gençler, önceliklerini bu konjonktürel gündeme verdiği için, daha iyi eğitim alma veya yüksek statü içeren iş sahibi olma konusunda bir arayışa yönelme ihtiyacı hissetmemektedir. Çok az sayıda gencin böylesi bir arayışa yöneldiği bilinmektedir. Ancak şehirde istihdam olanaklarının yok denecek oranda kısıtlı olması bu gençlerin ideallerinin körelmesine ya da bu ideallere ulaşmak adına şehri terk etmelerine sebep olmaktadır.

B. YÖNTEM VE BULGULAR

B.1. YÖNTEM

Şırnak gençliğinin mevcut durumu üzerinden gelecek vizyonunu ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden odak grup görüşme tekniği kullanılmıştır. Şırnak genelinde gençlik alanında sorunlar, çözüm önerileri, güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditlerin neler olduğu katılımcılarla istişare edilerek ortaya konulmuştur. Odak grup görüşmesinde

moderatör ve raportör dışında 2'si kamu kurumu temsilcisi, 1'i öğrenci temsilcisi ve 10'u sivil toplum kuruluşları temsilcisi olmak üzere toplam 13 kişi katılım göstermiştir. Kamu kurumları adına Halk Eğitim Merkezi ile Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü temsil edilirken katılım gösteren sivil toplum kuruluşları arasında Yeşilay Cemiyeti, Anadolu Gençlik Derneği, İlim Yayma Cemiyeti, Türkiye Gençlik Vakfı, Gençlik Konfederasyonları ve İmam Hatipler Platformu'nun Şırnak şube temsilcileri yer almıştır. Yerel dernek olarak Şırnak Belediye Spor Kulübü ve Genç Tatarlar Derneği'nin katıldığı odak grup görüşmesinde Şırnak Üniversitesi öğrencilerini temsilen Öğrenci Konsey Başkanı da yer almıştır.

İki oturum halinde gerçekleştirilen görüşmenin ilk bölümünde katılımcılardan Şırnak'ta gençliğin sorunları hakkındaki görüşleri alınmış, ikinci bölümde ise bu sorunlara yönelik çözüm önerileri dinlenmiştir.

B.2. BULGULAR

Yapılan görüşme çağrısına yoğun ilgi gösteren katılımcılar görüşme süresince kapsamlı fikir ve çözüm önerileri sunmuşlardır. Araştırmanın bu bölümünde odak grup görüşmesi esnasında gençlik konusunda öne çıkan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri dile getirilecektir.

Katılımcılara göre, Şırnak gençliğinin en önemli sorunu, başka sorunların ortaya çıkıp beslediği duygusal travmalardır. Gençler aidiyet-güven duygusunu yitirmekte ve idealist olmaya yönelmemektedir. Hemen hemen tüm katılımcıların dile getirdiği bu husus en öncelikli problem olarak öne çıkartılmaktadır. Katılımcılar gençlerin yaşadığı bu boşluk duygusunu aile, okul ve arkadaş çevresinde serbest bırakılmalarına bağlamaktadır. İlgiden yoksun gençler plansız ve hedefsiz bir yaşam sürmeye yönelmektedir. Aynı zamanda kendi kültürlerine, dini yaşamlarına, örf ve adetlerine yabancı karmaşık bir kültür inşa etmektedirler. Ancak gerçeklerden kopuk halde süren bu yaşantı tarzı, gençleri daha fazla umutsuzluğa ve köksüzlüğe sürüklemektedir.

İkinci olarak öne çıkan sorun alanı genel bir ifade ile eğitimidir. Fiziki imkânların (okul, derslik) yetersizliğinden öğretmenlerin özlük haklarının iyileştirilmesine kadar geniş bir yelpazede konuyu ele alan katılımcılar mevcut şartların gençleri eğitime teşvik etmek yerine eğitimden uzaklaştırmaya neden olduğunu belirtmektedir. Yetkili mercilerin yeteri düzeyde ilgilen/e/mediği ve öğretmenlerin bireysel performanslarına göre şekil alan eğitim olanakları genel olarak gençlerin okula bağlanamama sorunu yaşamasına neden olmaktadır. Eğitim kurumlarında ideal öğretmenlerin sayıca az olması, öğretmenlerin büyük bir kısmının şehirden ayrılacağı günü hesap ederek bir an önce süresini bitirme duygusuyla gençlere karşı ilgisiz olması genç-okul bağının kurulmasına engel olmaktadır. Eşi güvenlik personeli (asker, polis

ya da bürokrat) olan öğretmenler başta olmak üzere terör olayları sonrası ev ortamında öğrenilen bilgiler sonrasında yaşanan duygusal atmosferin öğretmenler tarafından okula yansıtılması gençleri taraf olmaya zorlamakta, bunun sonucunda ise büyük bir gençlik kitlesi aslında rahatsız olunan terör gruplarına adeta yönlendirilmektedir. Okullarda güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşu da bu duruma eklendiğinde, gençlerin terör ve suç örgütlerine katılımı artmakta, madde bağımlılığı gibi sorunlar gençleri esir almaktadır. Okullarda verilen eğitimin gözden geçirilmesinin gerekliliği üzerine duran katılımcılar niteliksiz ders yükü fazlalığının ve teorik ağırlıklı öğretimin yanlışlığına vurgu yapmaktadır. Okul aile birliklerinin aktifleştirilmemesi ve rehberlik hizmetlerinin oldukça yetersiz oluşu da bir başka eğitim eksikliği olarak kabul edilmektedir. Sonuç olarak, plansızca yürütülen eğitim hizmetleri gençliğe bir yön verememekte, rol modeller sunamamaktadır. Okullarda aradığını bulamayan gençler dış çevreye yönelerek etkiye açık hale gelmekte, bunun neticesinde ise enerjisini başka mecralara kaydırmaktadır.

Üçüncü sorun alanı görülen konu ise istihdam imkânlarının yetersizliği ve işsizlik problemidir. Okuldan mezun olduğunda diplomasını kullanabileceği meslek dallarının bazı kamu kurumları haricinde olmaması, sanayinin yokluğu, ticari hayatın devamlı sekteye uğraması gibi nedenler gençleri umutsuzluğa yöneltmektedir. Aldığı eğitim neticesinde kendisine yaşanabilir bir hayat kuramayacağını düşünen gençler ya kısa yoldan zengin olma gibi çareler aramaya başlamakta ya da şansını artıracaklarını düşündüğü yerlere doğru göçü denemektedir. Ancak her iki durum da palyatif (geçici) tedbir niteliği taşıdığından gençlerin yaşamında önemli kırılmalara neden olabilmektedir. Göç nedeniyle gittiği şehirlerde politik etkiye maruz kalan gençler tepkisel tutuma yönelirken, kısa yoldan zengin olmaya çalışanlar da istikrarsız bir yaşam sürmektedir.

Katılımcıların dile getirdiği bir diğer sorun ise çeşitli bağımlılıklardır. Uyuşturucu madde kullanımının varlığı katılımcılar tarafından dile getirilirken ulaşmanın kolay olduğu bu tür maddelere karşı yeterli önlemlerin alınmamasından duyulan rahatsızlıklar da belirtilmektedir. Bir başka bağımlılık türü olan internet kullanımı da yine katılımcıların öne çıkarttığı bir konu olmaktadır. Özellikle sosyal medya ağı üzerinden kontrolsüz iletişime yönelen gençlerin her türlü bilgi kaynağına ulaşabiliyor olmaları manipülatif sürece neden olmaktadır. Kuzey Irak ve Suriye'de yaşanan gelişmeleri internet üzerinden takip etmeye yönelen gençlerin siyasallaşması kaçınılmaz olmakta, bu durum ise yine onların gelecek planlarını alt üst etmektedir. Kendisiyle aynı kökene sahip insanların yaşadıklarından etkilenen gençler, yaş döneminin gereği olarak, duygusal tepkiye yönelmekte ve yaşamını amaçsız görmeye

başlamaktadır.

Bir diğer problem üst başlığı da sosyal-kültürel ve sportif faaliyetlere karşı genel ilgisizlik durumudur. Spor tesislerinin kurulmaması ciddi bir eksiklik olarak görülürken gençlerin sportif faaliyetlere yönlendirilmesinin gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Kendi isteği doğrultusunda bu tür faaliyetlere yönelen ve dereceye giren az sayıda gence dahi sahip çıkılmaması da yine katılımcıların dikkat çektiği bir konu olmaktadır.

Tablo 3: Şırnak Gençliğinin Sorunları ve Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
1. Duygusal Travmalar <ul style="list-style-type: none">• Aidiyet duygusuna sahip olunmaması.• Güven duygusunun yitirilmesi.• İdeal sahibi olunmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Okullarda kendi değerlerimizi, örf ve adetlerimizi korumamıza katkı sunacak değerler eğitimi verilmeli.• Gençleri kutuplaştırmaya götürecek nefret dilinden (milliyetçi refleks ve söylemlerden) uzak durulmalı.• Yaşadığı şehre sahip çıkma duygusunu getirecek sosyal sorumluluklar gençlere yüklenmeli (çevrelerine hizmet edebilmeyi pratize etmeliler).• İslam ortak kimliği üzerine politikalar geliştirilmeli.• Tüm kesimlerin rahatlıkla fikrini ifade edeceği “Şırnak Gençlik Konseyi” kurulmalı.

<p>2. Niteliksiz Eğitim</p> <ul style="list-style-type: none">• Okul dışı yönlendirme eksikliği,• Mesleki yönlendirme eksikliği,• Güvenlik ve gelecek kaygısı• Ailelerin ilgisizliği• Gençlere fırsat verilmemesi.• Uygulamalı eğitim imkanı verilmemesi.• Gençlere yeterli bilinç verilmeksizin kendi haline bırakılması, serbest bir nitelik arz etmesi.• Kuşak çatışmalarının gün geçtikçe artması.• Gençlerin kendilerini ifade edememesi.• Dini eğitim imkânının kısıtlı olması• Devlettten bağımsız sivil toplum kuruluşlarının örgütlenememesi.• Eşi güvenlik personeli olan ücretli öğretmenlerin yaşadıkları ruhsal travmaları öğrencilere yöneltmesi.• Rol model olmayışı.	<ul style="list-style-type: none">• Okul aile birliklerinin aktifleştirilmesi öncelikli hale getirilmeli• Rehberlik hizmetleri görünürleşmeli.• Eğitimciler özel hayatlarında yaşadıkları siyasi atmosferi veya siyasi tercihlerini gençlere yansıtmamalı.• Kurumlar arası işbirliği güçlendirilmeli.• Öğretmenlerin özlük hakları iyileştirilmeli.• Değerler eğitimi ve dini eğitimi verecek eğitimciler özenle seçilmeli.• Gençler ile liyakatli kişilerin ilgilenmesi sağlanmalı. Gerekmesi durumunda İHL'lerde ya da diğer tüm okullarda görev almak üzere üniversite başta olmak üzere tüm kurumlardaki liyakatli kişiler bu kapsamda görevlendirilmeli.• 4. sınıftan 6. sınıfa kadar gereksiz ders yükü ya azaltılmalı ya da tamamen kaldırılmalı, sosyal faaliyetler yoluyla gelişim izlenmeli.• Gençleri sorun olarak görmek yerine önlerindeki engelleri kaldıracak adımlar atılmalı, bizzat kendileri muhatap alınmalı.
---	---

<p>3. İşsizlik Sorunu</p> <ul style="list-style-type: none">• Diplomasını kullanabileceği meslek dallarının bazı kamu kurumları haricinde olmaması.• Sanayinin yokluğu,• Ticari hayatın devamlı sekteye uğraması.• İş bulma konusunda umutsuzluğa düşülmesi.• Kısa yoldan zengin olma isteği sonucunda istikrarsız yaşam.• İş imkânlarına ulaşma amacıyla aldığı göç kararı sonrası gittiği şehirlerde politik etkiye maruz kalmaları nedeniyle tepkiselleşmeleri.	<ul style="list-style-type: none">• Şırnak Üniversitesi bünyesinde açılacak bölümler gençlerin iş ihtiyacı göz önüne alınarak planlanmalı.• Liseler ve Şırnak Üniversitesi ile sanayi işbirliği artırılmalı.• Sanayileşmeye yönelik kamu yatırımlarının yapılması.
--	--

<p>4. Madde Kullanımı ve İnternet Bağımlılığı</p> <ul style="list-style-type: none">• Uyuşturucu madde kullanımının varlığı ve yaygınlaşması.• Bu tür maddelere ulaşmanın kolay olması.• İlgili güvenlik birimlerinin yeterli önlemleri almadığı algısı.• Özellikle sosyal medya ağı üzerinden kontrolsüz iletişime yönelim.• Sanal iletişim üzerinden her türlü manipülatif sürece açık olunması.• Kuzey Irak ve Suriye’de yaşanan gelişmeler de dahil olmak üzere siyasi gündemi internet üzerinden takip etmeye yönelen gençlerin siyasallaşması.• Kendisiyle aynı kökene sahip insanların yaşadıklarından etkilenen gençler, yaş döneminin gereği olarak, duygusal tepkiye yönelmekte ve yaşamını amaçsız görmeye başlamaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Uyuşturucu ve benzeri madde bağımlılığına yönelik kapsamlı mücadele edilmeli.• Bu mücadele sürecine başta sivil toplum kuruluşları olmak üzere geniş halk kitlelerinin katılımı sağlanmalı.• Sosyal medyanın bilinçli kullanımı için medya okuryazarlığı benzeri müfredat okullarda seçmeli ders olarak okutulmalı.• Gençleri günlük siyasi gelişmelerden olumsuz etkileyecek, provoke edecek iletişim kanalları kontrol edilmeli.
---	---

<p>5. Sosyal-Kültürel Sportif Faaliyetlerin Eksikliği</p> <ul style="list-style-type: none">• Yöneticilerin genel ilgisizliği,• Spor tesislerinin olmayışı,• Sportif faaliyetlere destek verilmemesi.• Gençlerin sportif faaliyetlere yönlendirilmemesi.• Dereceye giren gençlere sahip çıkılmaması.• Sosyal aktivitelerin oldukça sınırlı olması.• Kültür-sanat etkinliklerinin teşvik edilmemesi.• Sivil toplum kuruluşlarının atıl nitelikli olması.	<ul style="list-style-type: none">• Sportif faaliyetler artırılmalı.• Şırnak Üniversitesi ile Spor Kulüpleri arasında yaygın işbirliği kurulmalı.• Dereceye giren Şırnaklı öğrenciler onure edilmeli.• Şırnak'ın kültürel tarihini temsil edecek bir müze kurulmalı.• Şehrin dokusunu yansıtacak mimari örneği olarak Kasr'lar korumaya alınmalı.• Tüm faaliyetlerde gençlere sorumluluk yüklenmeli.
---	---

Şırnak gençliğinin sorunları bağlamında katılımcılar tarafından dile getirilen konuların çözüm önerileri de odak grup görüşmesinde ele alınmıştır. Çözüm önerileri belirlenen üst başlıklar altında sunulacaktır.

Katılımcılar gençlerin yaşadığı en önemli sorun olarak gördükleri duygusal travmaların çözüme kavuşturulması için öncelikli olarak eğitim kurumlarını işaret etmektedir. Buna göre, okullarda kendi değerlerimizi, örf ve adetlerimizi korumamıza katkı sunacak değerler eğitimi verilmelidir. Gençler Şırnak'a hizmet edebilme ve daha yaşanabilir bir şehre kavuşma duygusuna yönlendirilmeli, bunun için de kendilerine yüklenen sorumluluklarla eğitilmelidir. Bu bağlamda geniş katılımı öngören bir "Şırnak Gençlik Konseyi" kurulmalıdır. Yaşanan duygusal travmaların ana kaynağında yer alan siyasi gelişmelerden olumsuz etkilenmemeleri için kucaklayıcı bir politika geliştirilmeli, gençleri kutuplaştırmaya götürecek nefret dilinden (milliyetçi refleks ve söylemlerden) uzak durulmalıdır. Bu noktada tüm kesimlerin ortak değeri konumunda bulunan İslam ortak kimliğine vurgu yapan katılımcılar geliştirilecek politikaların İslami değerler süzgecinden geçirilmesini zorunlu görmektedir.

Sorunlar arasında öne çıkan ikinci en önemli sorun alanı olan eğitim konusunda katılımcılar kurumsal işbirliğini gerekli görmektedir. Eğitimin

yaygın ve sürekli yönüne dikkat çeken katılımcılar gençlerin aile ortamlarına yönelik etkinin artırılması gayesiyle okul aile birliklerinin aktifleştirilmesini önermektedir. Rehberlik sisteminin okullarda işlevsel hale getirilmesini de aynı saikle önemseyen katılımcılar öğretmenlerin siyasi tavırlardan uzak kalmasının ve gençlere rol model olacak bilinçle yönelmelerinin önemine işaret etmektedir. Özellikle değerler eğitimi verecek eğitimcilerin özenle seçilmesi gerektiğini belirten katılımcılar gençleri doğrudan muhatap alan politikalar geliştirilmesini istemektedir. Gereksiz ders yükü yerine sosyal faaliyetler ile eğitimde teoriden pratiğe aktarım sürecinin işletilmesini öneren katılımcılar, öğretmenlerin özlük haklarının (ek ücretlendirme, geliştirme ödeneği) iyileştirilmesini de gerekli görmektedir.

Katılımcılar gençlerin işsizlik sorunu konusunda ise Şırnak Üniversitesi başta olmak üzere ilgili kamu kurumlarına görev düştüğünü düşünmektedir. Üniversite bünyesinde açılacak bölümlerin gençlerin iş ihtiyacı göz önüne alınarak planlanması gerektiğini vurgulayan katılımcılar, doğrudan meslek kazandırmayan bölümlere rağbet edilmemesinin hem gençler üzerinde hem de Üniversite yönetimi üzerinde motivasyon sorununa yol açtığını dile getirmektedir. Bu kapsamda Eğitim Fakültesi, Tıp Fakültesi, Hukuk Fakültesi gibi ilgi görmesi muhtemel eğitim birimleri başta olmak üzere çeşitli meslek dallarının eğitiminin Şırnak Üniversitesi'ne kazandırılması önerilmektedir. Benzer şekilde diğer kamu kurumlarına da değinen katılımcılar, özel sektörün yatırımdan kaçınması nedeniyle öncelikli olarak devletin risk alması gerektiğini ve en azından kuruluş sürecinde bizzat yatırımları üstlenmesi gerektiğini belirtmektedir. Katılımcılar kamunun üstlendiği bu öncülük sonrasında gençlerin göçe yönelmeyeceğini, okul-sanayi işbirliğinin gelişeceğini ve girişimcilik faaliyetlerinin artacağını düşünmektedir.

Bağımlılıklar konusunda da katılımcılar, uyuşturucu ve benzeri madde bağımlılığına yönelik kapsamlı mücadele edilmesi gerektiğini, bu mücadele sürecine de başta sivil toplum kuruluşları olmak üzere geniş halk kitlelerinin katılımının sağlanmasının zorunluluğunu vurgulamaktadır. Uyuşturucu ve diğer maddelere ulaşımın engellenmesinde bilinçli ve etken toplum oluşturulması öngörülmektedir. Gençlerin siyasallaşma ve yabancılaşma sürecine yönelimini tetiklediği düşünülen internet bağımlılığı konusunda ise katılımcılar, sosyal medyanın bilinçli kullanımı için medya okuryazarlığı benzeri müfredatın okullarda seçmeli ders olarak okutulmasını ve gençleri günlük siyasi gelişmelerden olumsuz etkileyecek, provake edecek iletişim kanallarının kontrol edilmesini önermektedir.

Son olarak katılımcılar sosyal-kültürel ve sportif faaliyetler konusunda

kamu kurumlarının teşvikine ve yönlendirmesine ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır. Faaliyetlerin artırılması sürecinde Şırnak Üniversitesi ile Spor Kulüpleri arasında yaygın işbirliği kurulmasını isteyen katılımcılar dereceye giren Şırnaklı sporcuların onure edilmesini önemsemektedir. Kültürel ve sanatsal faaliyetlere yönelik eksikliğe işaret eden katılımcılar ilgili birimlerin kontrolünde ancak gençlerin sorumluluğunda çeşitli faaliyetlere (Şırnak Müzesi'nin kurulum altyapısı, tarihi dokuyu yansıtacak mimarinin korunması çalışmaları) yönelimi önermektedir. Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) önemine de işaret eden katılımcılar çatışma ve nefreti besleyici politizeleşmeye sebebiyet vermeyen yapıların artması gerektiğini düşünmektedir. Şırnak'ta geçmişten gelen bir sivil toplum kültürü olmaması nedeniyle bu sorumluluğun ulusal ölçekte örgütlü yapılara düştüğünü belirten katılımcılar, ayrıma gitmeksizin tüm kesimlere yönelik faaliyetlerin artırılmasını ve bu faaliyetlere Şırnaklı gençlerin katılımının sağlanmasını beklemektedir. Bu yapıların zayıflayan dini ve kültürel dokuyu yeniden canlandırmaya katkı sunması hedeflenmektedir.

Şırnak'ta teşkilatlı bulunan sivil toplum kuruluşları ile ilgili kamu kurumlarının katılımıyla gerçekleştirilen odak grup görüşmesinde öne çıkan sorunlar ve çözüm önerileri bu şekilde sıralanmaktadır. Elde edilen bu veriler ışığında GZFT (SWOT) analizi yapıldığında ise aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 4: Şırnak Gençliğinin Güçlü ve Zayıf Yönleri, Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">• Genç nüfus oranı,• Jeopolitik konumun sağladığı avantajlar,• Devlet imkânlarının seferber edilmeye hazır olunması.	<ul style="list-style-type: none">• İşsizliğin yüksek, istihdam olanaklarının kısıtlı olması.• Terör faaliyetlerinin varlığı,• Olumsuz devlet imajı,• Bölgesel gelişmelerden çabuk etkilenilmesi.• Sivil toplum kültürünün olmayışı.• Eğitim hizmetlerinin plansız ve niteliksiz yürütülmesi.

Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • Terörün sınırlandırılması ve güvenlik önlemlerinin artırılması. • Gönüllü sivil yapıların artışı. 	<ul style="list-style-type: none"> • STK'lara karşı güven kaybının yaşanması. • Yaşanan genel belirsizlik durumu, • Şırnak'ın yeniden inşasını üstlenecek toplumsal bilincin gelişmemesi. • Bölgesel gelişmeler,

C. SONUÇ ve TARTIŞMA

Sahip olduğu sosyal, siyasi ve ekonomik şartlar nedeniyle uzun yıllar edilgen konumda bulunan Şırnak, son yıllarda önemli gelişmelere ve kırılmalara sahne olmuştur. Haberleşmenin ve iletişimin yaygınlaştığı bu yeni dönemde kendi geleceği konusunda etken olma arzusuna yönelen Şırnak, yaşadığı sorunlar karşısında pozisyon almaya ve politika geliştirmeye çabalamaktadır. Bu çabanın tetiklemesiyle gündeme gelen Şırnak Çalıştayı ve gerçekleştirilen bu çalışmaya Şırnaklıların gösterdiği yakın ilgi bu veriyi doğrular niteliktedir.

Şırnak'ta gençliğin gelecek vizyonunu, mevcut sorunlar ve bunlara yönelik çözüm önerileri kapsamında ele alan bu araştırmada veriler odak grup görüşmesi yoluyla tespit edilmiştir. Katılımcıların ele alındığı sorunlar incelendiğinde duygusal travma ve boşlukta kalma duygusunun artması, eğitimin niteliksiz ve hedefsiz yürütülmesi, yüksek işsizlik kaynaklı gelecek kaygısının hakim olması, sanal iletişim kanallarının etkisine açık hale gelmesi ve sosyal-kültürel-sportif faaliyetlerden mahrum kalınması problemlerinin öne çıkartıldığı görülmektedir. Bu sorunlar karşısında önerilen çözümlerin odak noktasında ise toplumsal dönüşümü hızlandırma potansiyeli nedeniyle kamunun etkinliğinin işlevselleştirilmesi bulunmaktadır. Tepeden inmece politikalar yerine özellikle gençlerin aktif katılımını öngören ve onlara sorumluluk yükleyen politika geliştirilmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin en genç ikinci ili olan Şırnak'ın yaşadığı yeniden yapılanma sürecinde toplumsal bağlamda da inşa edilmesi gündemi öne çıkartılmaktadır. Ancak bu sürecin günlük politikalara kurban edilmeden ve kutuplaştırmaya götürülmeden yürütülmesi beklenmektedir. Genç nüfus oranıyla Türkiye'nin gelişimine yüksek oranda katma değer sağlayabilecek bir şehrin planlamasının uzun vadeli kurumsal politikalarla desteklenmesi zaruret olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

- BARAN Aylın Görgün (2013), Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bakış, Gençlik Araştırmaları Dergisi, Yıl: 1, Cilt: 1, Sayı: 1, ss. 6-25.
- BAŞ Halim (2017), Türkiye’de Genç Nüfus: Sorunlar ve Politikalar, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2017/2, Sayı:27, s.255-288.
- BAYHAN Vehbi (2015), Türkiye’de Gençlik Sosyolojisi Çalışmaları, Sosyoloji Konferansları No: 52 (2015-2) / 355-390.
- CEBECİOĞLU Ethem (1997), Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Ankara: Rehber Yayınları.
- ÇAPÇIOĞLU İhsan (2014), Gençlik Dönemi ‘Kimlik Arayışı’nın Demokratik Değerlerin ve İletişim Becerilerinin Gelişimine Etkisi, Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, ss.57-76.
- GÖKÇE Birsen (1975), Gecekondu Gençliği, Cilt: 5, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- KALE Nesrin (1982), Türkiye’deki Gençlik Sorunlarının Kaynakları ve Bu Sorunların Çözüm Yolları, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Sayı: 2 Cilt: 23, ss. 783-805.
- YAMAN Ömer Mirac (2013), Türkiye’de Gençlik Sosyolojisi Çalışmalarına Dair Bibliyografik Bir Değerlendirme, Alternatif Politika, Cilt 5, Sayı 2, 114-138.

2

ŞIRNAK'TA İŞSİZLİK ve İSTİHDAM

Moderatör

Prof. Dr. İbrahim Halil SUGÖZÜ

Raportör

Yrd. Doç. Dr. Muhammed KABAK

KATILIMCILAR

Prof. Dr. Şevki ÖZBİLEN
Şırnak Üniv. İ.İ.B.F Dekanı

Yrd. Doç Dr. Ömer DORU
Şırnak Üniv. İ.İ.B.F. Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. İbrahim HÜSEYİNİ
Şırnak Üniv. İ.İ.B.F. Öğretim Üyesi

Yahya BEROJE
SGK İl Müdürü

Hacı TÜZÜN
IŞKUR

Mehmet İNAL
Türkiye Kardeşlik Birliği

Celal TATAR
Vergi Dairesi

Sadık TAŞAR
İl Özel İdaresi

Yahya AYAR
Tapu Müdürü

Ziya GEÇGEL
Cizre Belediyesi

Ferhat ALTINSOY
Şehr-i Nuh Otel İnsan Kaynakları Müdürü

ŞIRNAK'TA İŞSİZLİK VE İSTİHDAMIN SORUNLARI İLE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ÖZET

Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı kapsamında ele alınan en önemli konulardan birisi işsizlik ve istihdam konusudur. Türkiye'nin genel sorunu olmakla birlikte, işsizlik oranlarının en yüksek olduğu bölge olan TRC3'te bulunması nedeniyle Şırnak'ta daha fazla önem kazanan işsizlik sorunu birçok ekonomik ve sosyal sorunun da ana nedenlerinden birisidir. Bundan dolayı Şırnak ile ilgili sorunların ve bu sorunları gidermeye yönelik çözüm yollarının araştırıldığı, görüş alışverişinde bulunulduğu, tartışıldığı ve beyin fırtınası yapıldığı oturumların en önemlilerinden birisi de işsizlik ve istihdam oturumudur. Çalıştay çerçevesinde işsizlik ve istihdam konularında iki oturum şeklinde odak grup çalışması yapılmış ve işsizlik ve istihdam ile ilgili sorunlar ve çözüm yolları, bu konuda Şırnak ilinin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsatlar ve tehditler tartışılmıştır. Araştırmanın en önemli sonuçlarından bir tanesi işsizliğin önlenmesi için devletin önyak olmasının gerekliliği, bir diğeri ise tarım alanlarının etkin bir şekilde kullanılmaya başlanmasıdır. Bununla birlikte Şırnak'ın ikisine sınır olmak üzere üç ülkeye komşu olması dış ticaret açısından, genç nüfusunun çok fazla olması istihdam açısından, sıcak geçen mevsimler tarım üretimi bakımından ve Cudi Dağı ve bölgenin eski uygarlıklara ev sahibi olması turizm bakımından önemli fırsatlar olarak ifade edilmiştir. Güvenlik sorununu önemli bir tehdit olmasına karşın, fırsatlar değerlendirildiğinde ve güçlü yönler harekete geçirildiğinde sorunun üstesinden gelme konusunda önemli mesafe kaydedilmiş olacaktır.

Anahtar kelimeler: İşsizlik, İstihdam, Şırnak, Tarım, Madencilik, Turizm

A. GİRİŞ

Ekonomide çözülmesi gereken en önemli sorunun işsizlik olması, ekonomi ile birlikte birçok sosyal sorunun da tetikleyicisi olmasından kaynaklanmaktadır. Şırnak ili özelinde konu incelendiğinde bu sorunun terör gibi çok daha vahim sorunların ilk ve en önemli nedenlerinden biri olduğu görülmektedir. Terör hadiseleri dolayısıyla ortaya çıkan güvenlik sorunlarının da bölgedeki yatırım ve üretimi, turizmi ve diğer ekonomik faaliyetleri olumsuz etkilediği göz önünde bulundurulduğunda durumun bir sorunlar zincirine dönüştüğü bölge halkının bu durumdan dolayı çok büyük sıkıntılarla karşı karşıya kaldığına şahit olunmaktadır.

Bu zincirin kırılması en başta işsizlik sorununun çözülmesini gerekli kılmaktadır. İşsizliğin çözülmesiyle yalnız ekonomik sorunlar ortadan kalkmış olmayacak aynı zamanda bölge sosyal ve toplumsal anlamda kalkınmasını da gerçekleştirmiş olacaktır. Öyle ki; en önemli sorunlardan olan terör sorununda askeri tedbirlerden çok daha fazla mesafe kaydedilmiş olacaktır.

İşsizlik sorunu istihdam olanaklarının artırılmasıyla ortadan kaldırılabılır. Bu nedenle sorunun kaynağının iyi tespit edilmesi ve istihdamın nasıl artırılacağına dair çözüm önerileri üzerinde detaylı bir çalışma yapılması gerekmektedir. Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı bu anlamda çok büyük bir misyon üslenerek bu konuda ilk ve belki de en önemli adımlardan birisini gerçekleştirmiştir. Çalıştayda iki oturum halinde sorunlar ve çözüm önerileri tartışılmış ve bir rapor haline getirilerek ilgililerin veya yetkililerin dikkatine sunulmuştur.

A.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Oturumda işsizlik sorunu ve istihdam olanakları üzerinde durulmuştur. İşsizlik oranı iki farklı istatistik şeklinde gösterilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinde işsizlik oranına dahil olmak için son bir ay içerisinde bir kuruma iş için başvuru yapmış olma gerekliliği vardır. Son bir ay içerisinde değil, örneğin 40 gün önce başvuru yapıp da iş bulamayan kişi işsiz sayılmamaktadır. Ayrıca mevsimlik çalışanlar, İŞKUR programları nedeniyle kısa süreli çalışanlar, iş bulma ümidi olmadığından dolayı iş aramayanlar ve tarım sektöründeki gizli işsizler de dahil edilmemektedir. Söz konusu gruplar da işsizlik oranı hesaplamalarına dahil edildiğinde ise TÜİK'in açıkladığı oranlardan farklı olarak geniş tanımlı işsizlik oranları ortaya çıkmaktadır ki bu oran Türkiye genelinde yaklaşık ortalama yüzde 20 civarında olup Şırnak bölgesinde ise yüzde 50'yi geçmektedir.

Şırnak'la ilgili net veriye ulaşmak oldukça zordur. TÜİK anketlerinde ve daha önce Dicle Kalkınma Ajansı'nın (DİKA) yapmış olduğu çalışmalarda

bölge halkından net bilgiler almakta zorluklar ortaya çıkmıştır. Bunun önemli nedenlerinden birisi bölge halkının devlet yardımlarının kesilmesi endişesi taşımasıdır. Aynı durum ekonomide kayıt dışılığa da neden olmaktadır.

Çalıştayda Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), Belediyeler, İl Özel İdaresi, Vergi Dairesi, Tapu Müdürlüğü ve diğer ilgili kurum ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri ile birlikte Şırnak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi akademisyenleri yer almış ve zaman zaman akademik usulde tartışmalar ve beyin fırtınaları ile birlikte konu üzerinde önemli analizler ve araştırmalar içeren sunumlar gerçekleştirmişlerdir. Oturumda belirtilen görüşler ve ortaya konulan düşüncelere de bu raporda yer verilmektedir.

A.2. ŞIRNAK'TAKİ MEVCUT DURUM

Türkiye geneli için %10 seviyelerinde olan ve ülke ekonomisi açısından en önemli tehditlerden birisi olarak ifade edilen işsizlik oranı Şırnak ilinin de içerisinde bulunduğu TRC-3 bölgesinde yaklaşık %30 seviyesindedir. Şırnak ili en yüksek işsizlik oranına sahip bölgede yer almakla birlikte, bölge içerisinde de yüksek işsizlik oranı sıralamasında ikinci sırada yer almaktadır. Genç nüfus oranı oldukça yüksek olan Şırnak ili için genç nüfusun işsizlik oranı ise %50'nin üzerindedir. Özellikle çalışabilir genç nüfus için işsizlik oranını çok yüksek olması gençlerin asgari ücretin çok altında (600-1000) ücretle, ağır işlerde, kayıt dışı olarak çalıştırılması sonucunu doğurmaktadır. Toplum Yararına Program (TYP) ve benzeri kısa vadeli istihdam projeleri, işsizlik konusunda beklentileri karşılamaktan uzaktır. Kısa vadeli (geçici) istihdam edilen çalışanlar işe aidiyet duygusu ve verimlilik konusunda sıkıntı yaşamakta ve arzu edilen sonuçlar alınamamaktadır. Diğer yandan İŞKUR'la irtibata geçerek çalışacak işgücü talebinde bulunan işletmelerin yaklaşık %30'u, nitelikli işgücü eksikliğinden dolayı işgücü ihtiyacını karşılayamama durumu ile karşı karşıya kalmaktadır. Şırnak ilinde kırsal alanda yaşayan nüfus oranı %40 ile Türkiye seviyesinin oldukça üstündedir. Şırnak'ta oldukça geniş bir alan tarıma elverişli arazi niteliği taşımasına rağmen çok kısıtlı bir alan tarım için kullanılmaktadır. Şırnak ili için ekilen tarım arazilerin verimsiz kullanımı da önemli bir sorundur. Tarım için kullanılan arazilerin %95'lik kısmında düşük katma değere sahip tahıl ürünleri yetiştirilmektedir. Bu durum ekili alanlardan elde edilebilecek gelirin düşük seviyede kalmasına neden olmaktadır.

B. YÖNTEM VE BULGULAR

B.1. YÖNTEM

Çalıştayda nitel araştırma yöntemlerinden odak grup görüşme tekniği kullanılmıştır. Şırnak genelinde "İşsizlik ve istihdam" konularında sorunlar,

çözüm önerileri, güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditlerin neler olduğu katılımcılarla istişare edilerek ortaya konulmuştur. Odak grup çalışmasına Sosyal Güvenlik Kurumu Şırnak İl Müdürlüğü, İŞKUR İl Müdürlüğü, Şırnak İl Özel İdaresi, Tapu Kadastro İl Müdürlüğü, Cizre Belediyesi olmak üzere kamu kurumlarından temsilciler katılmıştır. Ayrıca Şırnak Üniversitesinden beş akademisyen ve özel sektörden bir kurum temsilcisi de odak grup toplantısına dahil olmuştur. İşsizlik ve istihdam konusunda iki oturum gerçekleştirilmiş, birinci oturumda üzerinde çalışılan konularla ilgili Şırnak ilinin sorunları üzerinde durulmuş, ikinci oturumda ise ifade edilen sorunlara ilişkin çözüm önerileri üzerinde durulmuştur. Her iki oturumda da katılımcılara 15 dakika süreyle görüş ve önerilerini ifade etme olanağı sunulmuştur.

B.2. BULGULAR

İşsizlik ve istihdam konusunda Şırnak ili için ifade edilen sorunlar ve söz konusu sorunlara ilişkin çözüm önerileri Tablo 1'de sırayla sunulmuştur.

Tablo 1: Şırnak'ın İşsizlik ve İstihdam konusundaki sorunları ve çözüm önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">Şırnak'ta üretimde sürekliliğin ve istihdam artışının sağlanması için en önemli engel enerji sorunudur. Sık sık elektrik ve su kesintisinin yapılması üretim maliyetlerini artırmakta, işletmelerin devamlılık sağlamasına ve istihdamın artmasına engel olmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">Şırnak il merkezi için elektrik ihtiyacını karşılayacak bir termik santralin kurulması elektrik sorununu önemli ölçüde ortadan kaldıracaktır. Ayrıca araştırmalarda Şırnak ili güneş enerjisi yatırımı için en elverişli bölgelerden birisi olarak bulunmaktadır. Güneş enerjisi sistemleri enerji üretimine katkı sağlayabilir.
<ul style="list-style-type: none">Şırnak ilinde istihdam edilecek nitelikli eleman sıkıntısı söz konusudur. İŞKUR'a başvurarak iş gören talebinde bulunan işletmelerin %30'u aradıkları niteliklere uygun çalışan bulamamaktadır.	<ul style="list-style-type: none">Halk Eğitim, İŞKUR vb. kurumlar meslek edindirme kursları ile nitelikli işgücü sayısı artırılabilir. Şırnak Üniversitesi yeni bölümleri bölgede ihtiyaç duyulan alanları göz önüne alarak açarsa, sorunun çözümüne önemli ölçüde katkı sağlayabilir.

<ul style="list-style-type: none">• İstihdamla ilgili en önemli sorunlardan birisi istihdamın sürekli olmaması durumudur. İstihdamın artmasına katkı sağlayacak orta ve büyük ölçekli işletme sayısı oldukça azdır.	<ul style="list-style-type: none">• Şırnak organize sanayi bölgesinin altyapısının tamamlanması ve orta ve büyük ölçekli üretim işletmelerinin sayısının artması için gerekli adımların atılması işsizliği önemli ölçüde azaltabilir. Ayrıca Şırnak'ta bulunan kömür ocaklarının yeni teknolojilerle çalışması, ocaklara yönelik denetimlerin artırılması sağlanabilirse madenlerde verimlilik artırılarak daha fazla insana sağlıklı ve sürekli istihdam alanı açılması mümkün olacaktır.
<ul style="list-style-type: none">• Terör sorunu başta olmak üzere bölgedeki toplumsal sorunların temelinde işsizlik ve fakirlik yatmaktadır. Şırnak Türkiye'de en yüksek işsizlik oranına sahip bölgede yer almaktadır. Ayrıca Şırnak genç nüfusun işsizlik oranı sıralamasında ise ilk sırada yer almaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Şırnak ilinde bölge bölge öncü sektörler belirlenmelidir. Öncü sektörlerle sağlanacak desteklerle, gerekli olması durumunda devletin bu sektörlerde yapacağı yatırımlarla, söz konusu öncü sektörlerin başını çektiği bir ekonomik kalkınma programı uygulanmalıdır. Ayrıca Cudi Dağı ve Cizre'nin kültür ve Güçlükönak'ın termal turizm potansiyeli harekete geçirilerek hizmet sektöründe istihdamın artırılması sağlanabilir. Türkiye'de diğer bölgelere gelen turist kabilelerinin bu bölgeye de gelmeleri için tur firmalarına teşvik verilerek bölgede turizmin canlandırılması sağlanabilir. Bununla birlikte Şırnak ilinde halkın yararlanabileceği sosyal alanların artırılması hem istihdam oluşturacak, hem de şehirde yaşam koşullarının değişmesine katkı sağlayacaktır.

<ul style="list-style-type: none">• Şırnak ilinin ulaşım açısından sahip olduğu dezavantajlar işletmeler için hammadde vb. gereksinimlerin karşılanmasını zorlaştırmakta, Şırnak'ın ekonomik sorunlarının çözümünü zorlaştırmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Cizre – Şırnak ve Şırnak – Van karayollarının yapımının tamamlanması Şırnak'a ulaşım açısından nefes aldıracaktır. Bununla birlikte var olan işletmelerin taşıma maliyetlerinin azalması, yeni dağıtım kanallarının açılması ve yeni istihdam alanlarının oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.
<ul style="list-style-type: none">• Şırnak'ta ekilebilir tarım alanlarının çok az bir kısmı ekili durumdadır. Ekili alanların ise büyük bölümü düşük katma değere sahip ürünlere ayrılmıştır.	<ul style="list-style-type: none">• Ürün taban fiyatlarının artırılması yoluyla ekili tarım alanlarının genişlemesi sağlanabilir. Ayrıca çiftçilerin yönlendirilmesi ile seracılık, meyve, sebze üretimi gibi katma değeri yüksek tarım üretimi yapılabilir. Taşlı arazilerin taşlardan arındırılması işlemi de yapılmalıdır.

İstihdam ve işsizlik konusunda katılımcıların görüşleri doğrultusunda yapılan GZFT (SWOT)analizi sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Şırnak'ın İşsizlik ve İstihdam Konularındaki Güçlü, Zayıf Yönleri, Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">• Şırnak ilinde genç nüfusun yüksek sayıda olması dolaşısıyla çok yüksek işgücü potansiyeli mevcuttur. Bu potansiyel yatırımla değerlendirilirse hem bölge, hem de ülke ekonomisine önemli ölçüde katkı sağlanabilir.• Cizre, Güçlükonak ve Cudi Dağı bölgelerinde önemli turizm potansiyeli mevcuttur.• Madencilik alanında yapılan birçok araştırma ve çalışma Şırnak'ın yer altı zenginlik kaynakları bakımından en yüksek potansiyele sahip illerimizden biri olduğunu ortaya koymuştur.• Şırnak ili çok geniş ekilebilir tarım arazisine sahiptir. Ayrıca ekilebilir tarım arazilerinin önemli bir bölümü su kaynaklarına yakın olduğu için sulama sıkıntısı da söz konusu değildir.	<ul style="list-style-type: none">• Güvenlik sorunu istihdam açısından önemli bir engel oluşturmaktadır. İstihdamı artırmaya yönelik birçok adım güvenlik sorunu nedeniyle atılamamaktadır.• İşsizlik oranının yüksek olması sosyal sorunların artmasına neden olabilir. İşsiz gençler, yakın geçmişte yaşanmış olan etnik problemlerin kötü niyetle kullanılmasının da etkisiyle kolay bir şekilde istismar edilebilir.

Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none">Şehrin yeniden yapılanma sürecinin tamamlanmasından sonra yaşanacak olası canlanma doğru bir şekilde değerlendirilebilirse yeni istihdam alanlarının açılmasına katkı sağlayabilir.Şırnak Üniversitesi'nin nitelikli işgücü arzının artmasına katkıda bulunması ve ekonomik yapı üzerinde daha etkin hale gelmesi ile il genelinde kalkınmanın gerçekleşmesine önemli katkıda bulunmuş olacaktır.	<ul style="list-style-type: none">Habur Sınır Kapısı'nın kapanma ihtimalinin gerçekleşmesi durumunda istihdam kaybı olacağı için zaten yüksek olan işsizlik oranının daha da artması tehlikesi söz konusudur.Şırnak'ın il statüsünün alınması özellikle il merkezi, Uludere ve Beytüşşebap gibi ilçelerde yaşanan ekonomik ve sosyal sorunların daha da artmasına neden olacaktır.

C. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bölgede yaşanan işsizliğin kaynağının uygulanan yanlış ekonomi politikalarından kaynaklandığı ve bu politikaların yeniden ele alınarak istihdamın artma potansiyelinin harekete geçirilmesiyle sorunun ortadan kalkabileceği üzerinde ittifak sağlanmıştır. Ancak bu potansiyelin harekete geçirilmesi için özel sektörün teşviki güvenlik ve altyapı yetersizlikleri dolayısıyla etkili olmadığı için kamu sektörünün öncülük etmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bu durumda iki ülkeyle sınır olmak üzere üç ülkeye komşu olan Şırnak'ın dış ticaret başta olmak üzere üretimde öncü sektörlerinin belirlenerek, derhal üretim tesisleri kurulması hem istihdamı artıracak hem de şehrin kalkınmasını sağlayacaktır.

Şehrin birçok önemli istihdam potansiyeli bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi kömür madenciliğidir. Ancak bugüne kadar kömür madenciliğinin üretim teknolojisi, işçi sağlığı ve iş güvenliği açısından ciddi bir adım atılmamış ve kömür madenciliği geleneksel yöntemlerle yapılagelmiştir. Bölgede çok ciddi bir denetim eksikliğinin de olması kayıt dışı madenlerin ve kayıt dışı istihdamın sayısını artırmıştır. Sürekli yaşanan göçükler ve işçi ölümleri bunun en önemli göstergesidir. Bu trajedinin bir an önce son bulması ve kayıtlı istihdama geçilmesi için gerekli tedbirlerin alınması aciliyet arz etmektedir.

Yatırımların önündeki en büyük engelin güvenlik sorunu olduğu kabul edilirken altyapı yetersizliklerinin güvenlik sorunu ile başa baş önem taşıdığı

da göz önünde bulundurulmalıdır. Şehirde yaşanan enerji sorunu, komşu ülke ve illere bağlantı yollarının yapımının uzun yıllar bitirilememesi, su sorunu, organize sanayinin yeterli altyapıya sahip olmaması ve benzeri nedenler de yatırımlar önündeki en büyük engellerdendir. Bölge enerji ve su bakımından yeterli kaynaklara sahip olmasına karşın bu konuda önemli sıkıntılar yaşanmaktadır.

İşsizliğin çok büyük boyutta olması istihdamın çok değerli olmasına ve bölge halkının istihdam alanlarını sahiplenmesine neden olmaktadır. Bu nedenle istihdam olanağı sunan tesislerin terör tehdidi ile karşı karşıya kalması durumunda halkın tepkisi ile karşılaşacağı ve terör örgütünün bu tehdidi sürdüremeyeceği aşıkârdır. Bunun en önemli örnekleri, şehirdeki üniversite ve havaalanının herhangi bir sorunla karşılaşmadan tamamlanması ve faaliyet göstermesidir. Bölge halkı istihdam alanlarını sahiplenmektedir.

Şırnak ili dört mevsimin yaşandığı ve iki ilçe dışında yazların uzun sürdüğü ve kışların sert geçmediği hava koşullarına sahiptir. Bu mevsimsel özellikler Şırnak'ı tarım ve hayvancılık sektörü için önemli potansiyele sahip bir il durumuna getirmektedir. Uzun süre güneş gören verimli arazilere sahip Şırnak'ta yeterli tarım üretimi gerçekleştirilememekte ve hayvancılık bakımından gün geçtikçe gerilemektedir. Oysa bu verimli araziler profesyonel tekniklerle yine verimli bir şekilde işletildiği zaman özellikle yaş sebze, meyve ve katma değeri yüksek tahıl ürünlerinin üretimi konusunda Akdeniz bölgesi ile yarışabilir hale gelecektir. Ayrıca yasaklı bölgelerin yasak kapsamından çıkarılması ile meraların kullanılabilir olması durumunda hayvancılık konusunda da yüzleri güldürecek seviyede büyüme gerçekleşecektir.

İstihdamın artırılabilmesi başka bir önemli fırsatı da kültür turizmi, doğa sporları ve termal kaynakları barındırmaktadır. Cudi Dağı başlı başına Türkiye'nin en önemli turizm destinasyonu özelliğini taşımakla birlikte güvenlik gerekçelerinden dolayı değerlendirilememektedir. Cudi Dağı ve çevresi turizm, madencilik, avcılık, doğa sporları ve arkeolojik çalışmalar açısından önemli bir hazinedir. Bir an önce huzurun tesis edilmesi ve bu potansiyelin harekete geçirilmesi ülkemizin ve bölgenin kalkınması açısından oldukça önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Sugözü, İ.H. (2010). “*Kayıt Dışı Ekonomi ve Türkiye*”. Nobel Yayınevi. Ankara

Sugözü, İ.H., M. Atay (2010). Sınır ticaretinin bölge ekonomisi üzerindeki etkileri kapsamında Habur Sınır Kapısı, *Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu*. 14-16 Mayıs. ss:1043-1054. Şırnak

Sugözü, İ.H., M. Yiyit (2010). Doğal kaynakların kullanılabilirliği: Şırnak ve çevresinin doğal zenginlik kaynakları ve bölge ekonomisine etkisi, *Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu*. 14-16 Mayıs. ss:1055-1066. Şırnak

Saraçaoğlu, H. (2010). Sosyo-ekonomik göstergeler ışığında Şırnak ilinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu*. 14-16 Mayıs. ss:959-972. Şırnak

Darıcı B. ve Öcal M. F. (2010). Türkiye işgücü piyasasının yapısal sorunları ve Şırnak ili 2009 yılı işgücü piyasası araştırma analizi değerlendirmesi. *Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu*. 14-16 Mayıs. ss:1083-1098. Şırnak

TÜİK, Şırnak İşsizlik ve İstihdam Oranları, 2017

3

ŞIRNAK'TA EĞİTİM

Moderatör

Yrd. Doç Dr. M. Muhdi GÜNDÜZ

Raportör

Fatih Selim ERDAMAR

KATILIMCILAR

Nurettin YILMAZ

İl Milli Eğitim Müd.

Yrd. Doç. Dr. Bahattin KELEŞ
Şırnak Üniv. İlahiyat Fak. Öğretim Üyesi

Öğr. Gör. Cevahir Akbaş ABAY
İdil MYO Öğretim Görevlisi

Öğr. Gör. Ömer NAYCI
Şırnak MYO Öğretim Görevlisi

İhsan GÖREN
Özel Final Okulu Müd.

Mesut BAYRAM
Avukat/Eğitimci

Ahmet GÜMÜŞ
Cizre Halk Eğitim Merkezi Müd.

Mehmet AKSÜT
Şırnak İl Milli Eğitim Şube Müd.

Mahsun ERTAK
Özel Nimetoğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müd.

Hüseyin BAYRAM
Şırnak Anadolu Lisesi Müdürü

Mehmet BULUT
Şırnak Lisesi Ç.P.L

Selim DURAN
Cizre Fen Lisesi

Abdullah ÇATI
Memur-Sen, Eğitim Bir-Sen

Haşim TATAR
Türk Eğitim-Sen

Sabri ÖZCAN
Beyaz Ay Derneği

Rezzan BİRLİK
KYK İl Müd. V.

ŞIRNAK'IN EĞİTİM SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ÖZET

Şırnak 2023 Vizyon Çalıştay'ında ele alınan 12 temel başlıktan biri de "Eğitim" dir. Çalışmada moderatör tarafından katılımcılara Şırnak'ta eğitim konusunda var olan sorunların ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin yanı sıra **fırsat ve tehditlerin neler olduğu sorulmuştur**. Çalıştay toplantısı Şırnak Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların konuya ilişkin görüşleri odak grup görüşmesi yoluyla elde edilmiştir. Çalıştay sonucunda elde edilen veriler incelendiğinde; çalıştayda terör örgütünün eğitime olan olumsuz etkisi, öğretmen sirkülasyonu, iki dillilik problemi, halk eğitimi-yaygın eğitim faaliyetlerinin yeterli düzeyde halka ulaşmaması, öğrencilerin ders çalışma ortamının olmaması, engelli öğrencilerin problemleri vb. konuların ön plana çıktığı görülmüştür. Çalıştayda, il genelinde genç nüfus oranının yüksek olmasının eğitim açısından bir fırsat olduğu ancak güvenlik, öğretmen eksikliği, öğretmenlerin motivasyonunun düşük olması, velilerin eğitime olan ilgilerinin istenen düzeyde olmaması eğitimi olumsuz yönde etkilediği vurgulanmıştır. Ayrıca okul öncesi eğitiminde Şırnak ilinin pilot uygulama alanı olarak seçilmiş olmasının avantaj olduğu vurgulanmakla birlikte, fiziki altyapının yetersiz olması, öğretmen açığı vb. eksikleri olduğuna da dikkat çekilmiştir.

Anahtar kelimeler: Şırnak, Eğitim, Gelecek, Öğretmen, Dil, Kültür

A. GİRİŞ

Ülkelerin gelişmesinde, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmasında üç temel üretim faktörü rol oynamaktadır. Bunlar; toprak, sermaye ve emektir. Bunların en önemlisi emek yani insan gücüdür¹. Burada insan gücünden gelişen ve sürekli kendini yenileyen, sosyal yapıya uyum sağlayan ve toplumun kendisinden beklentilerini karşılayan kişi kastedilmektedir.

Günümüzde eğitimin amacı okur-yazar bir kitle yetiştirmenin ötesinde; yaratıcı, girişken, küresel düşünüp yerele katkıda bulunan ve yerelin dinamiklerine uyum sağlayabilen kişileri yetiştirmektir. Bu şekilde belirli bir eğitim seviyesine ulaşmış olan kişi gerekli bilgi ve becerilerle donanımlı olduğundan dolayı daha iyi bir gelire sahip olma imkânı bulmakta, bu da ona daha iyi yaşam standardına ulaşma olanağını vermektedir.² Daha iyi yaşam koşullarına sahip olan bir kişi ise topluma katkıda bulunarak ülkesinin kalkınmasında olumlu yönde etkiye bulunmaktadır.

Eğitim, kişiyi bir yandan bilgilendirirken bir yandan da ona bilgiyi üretme, anlama, yorumlama ve dönüştürme yeteneği gibi bilişsel becerilerde kazandırmaktadır. Başka bir ifadeyle toplumsal kalkınmanın temeli olan eğitim, bireyi bilgiyi edinme, öğrenmeyi öğrenme ve öğrendikleri üzerine yorum yapıp düşünme yeteneği kazandırmayı sağlamaktadır.³ Bu da kişinin ömür boyunca bireysel ve toplumsal açıdan daha üretken olmasına ve yaşam boyu öğrenme alışkanlığı kazanmasına imkân vermektedir.

Eğitim kurumlarının her bir kademesi önemli olmakla birlikte, bir ülkenin kalkınmasında nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde ve yörenin kültürel ve sosyal gelişimine katkı sağlamasında yükseköğretim kurumlarının önemi yadsınamaz. Üniversiteler bunun yanı sıra özelde ilin ve ülkenin ekonomik gelişimine, genelde ise ülkenin sorunlarına bilimsel yöntemlerle çözüm/çözümler sunmada öncülük eden bir kurumdur. Ayrıca bu kurumlarda üretilen bilimsel araştırma faaliyetlerinde elde edilen bulgular, toplumu oluşturan paydaşlarla paylaşılarak bölge ve ülkenin tüm kurumların bilinçlenmesi, geliştirilmesi ve değiştirilmesinde aktif bir rol oynamaktadır.

Şırnak Üniversitesi, Şırnak ilinin kalkınmasına öncülük etmek için ilin problemlerini ortaya koymak ve çözüm önerilerini sunmak amacıyla Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı düzenlemiştir. Bu çalıştayda ele alınan 12 temel

¹ Mahmut Adem, *Eğitim Planlanması*, Ankara: EBF yayını, 1981, s. 35

² Özlem Çakmak, "Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi", DÜEFED, (Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi), S. 11, s. 39.

³ Erkan Karaarslan (2005), "Kamu Kesimi Eğitim Harcamalarının Analizi", Maliye Dergisi, S. 149, s. 36

başlıktan biri de eğitim konusu olmuştur. Bu oturumda katılımcılara belli bir süre verilerek Şırnak'ta eğitim konusunda sorunların ve çözüm önerilerinin, fırsat ve tehditlerin neler olduğu sorusu yöneltilmiştir. Ayrıca terör örgütünün eğitime olan olumsuz etkisi, öğretmen eksiği ve hareketliliği, iki dillilik problemi, yaygın eğitim konusunda yaşanan problemler, velilerin eğitime olan ilgisizliği, öğrencilerin ders çalışma ortamının olmayışı vb. konular ele alınmıştır.

Katılımcılar, ülke genelinde yapılan merkezi sınavlarda Şırnak ilinin genelde son sıralarda olduğunu ve diğer illerle olan puan farkının da gittikçe arttığını belirtmişlerdir. Onlara göre il genelinde yaşanan güvenlik problemi eğitimi sorunun daha da büyümesine neden olmuştur. Ancak son dönemde alınan güvenlik önlemleri ile birlikte eğitim-öğretim faaliyetleri normale dönmeye başlamıştır. Terör olayları okulların fiziki durumları başta olmak üzere, öğretmenlerin motivasyonlarını, öğrencilerin okula bakış açısını, öğrencilerin okula geliş-gidişlerini, ders çalışmalarını vb. olumsuz yönde etkilemiştir. Bu da il genelinde başarının düşük olmasına neden olmuştur.

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin başarısı, kuşkusuz öğretmen-öğrenci ve veli üçgeni arasındaki iş birliğine bağlıdır. Merkezi öğretmen atamalarında Şırnak iline gerekli olan öncelik tanınmakla birlikte, hâlihazırda il genelinde kadroların hatırı sayılır bir kısmının boş olduğu belirtilmiştir. Ayrıca konut sıkıntısı, öğretmen evlerinin istenen düzeyde ve nitelikte olmaması, sosyal ve kültürel faaliyetlerin yeterli derecede olmaması vb. nedenlerle öğretmenlerin il dışına tayin istedikleri ifade edilmiştir. Bu da öğretmenlerin ilde ortalama çalışma süresinin kısa olmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla gerek öğretmen eksikliği gerekse öğretmen hareketliliği eğitim-öğretim faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Öte yandan çalıştayda öğrencilerin okula ve öğrenmeye karşı tutumları üzerinde önemle duruldu. İl genelinde genç nüfus oranının yüksek olmasının eğitim faaliyetleri için bir fırsat olduğu belirtilmekle birlikte, iki dillilik problemi, öğrencilerin motivasyonun düşük olması, öğrencilerin doğru yönlendirilememesi gibi nedenlerin öğrenci başarısını olumsuz etkilediği, bunun sonucu olarak da öğrencilerin okula ve öğrenmeye isteklerinin arzu edilen düzeyde olmadığı ifade edildi. Ayrıca ailelerin ekonomik durumunun düşük olması ve genel olarak öğrencilerin verimli ders çalışabilecek ortama sahip olmadıkları vurgulandı. Bu yaşanan problemlerin, öğrencilerin yapılan merkezi sınavlarda da başarısız olmalarında rol oynadığı söylenebilir.

Katılımcılar, son dönemde velilerin eğitim öğretim faaliyetlerine olan ilgilerinin arttığını, ama bu durumun istenen seviyede olmadığını

belirttiler. Bununla birlikte katılımcılar ailelerin ekonomik yetersizliği, hanede yaşayanların sayıca fazla olması, dil problemi, geçmişten gelen okula karşı olan olumsuz tutumlar gibi nedenlerin okul ve aile arasında sağlıklı bir işbirliğinin kurulmasında engel olduğunu ifade ettiler. Ayrıca velilerin eğitime dair yeterli bilince sahip olmadığını bununda öğrencilerin başarısını olumsuz yönde etkilediğini vurguladılar. Belirtilen bu nedenlerden dolayı, eğitim-öğretim yaşantılarında öğrencilerin sahip olmaları gereken veli desteğinden öğrencilerin istenilen düzeyde yararlanamadıkları görülmektedir.

Çalıştay, Şırnak'ın eğitim durumu ile ilgili sorunlarını ortaya koymanın yanında bu sorunların çözümünde kullanılması gereken çözüm önerilerinin sunulması bakımından da önem arz etmektedir. Ayrıca çalıştayda katılımcılar, tespit edilen sorunları çözmeye kullanabilecekleri mevcut fırsatları ve engelleyici tehditlerin neler olduğu konularında da görüş belirtmişlerdir.

A.1 ŞIRNAK İLİNİN MEVCUT EĞİTİM DURUMU

Şırnak tarihte önemli ilim adamların yetiştiği, ilim ve irfan öğrenme yeri olarak bilinen birçok medrese ve tekkeye ev sahipliği yapmıştır. Ancak günümüzde eğitim-öğretim faaliyetlerindeki başarı oranı, ülke geneli ile kıyaslandığında, çok düşük olduğu görülmektedir. Bu da il genelinde sahip olunan yüksek orandaki genç nüfusunun verimli bir şekilde değerlendirilme imkânını önemli derecede azaltmaktadır. Rakamlarla Şırnak ilinin eğitim-öğretim durumu şu şekilde ortaya konulabilir:

İl genelinde 152.000 öğrenci 625 okulda 5229 derslikte eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. Bu okulların 115'de ise ikili öğretim yapılmaktadır. 2018-2019 eğitim öğretim yılında tamamlayıp hizmete açması planlanan 92 okulda 876 derslik ile birlikte il genelinde okul ve derslik sorunun önemli derecede azaltılması ve derslik başına düşen öğrenci sayısının da 28'den 25'e düşmesi öngörülmektedir. Ayrıca okul öncesi eğitimde Şırnak ili pilot iller arasında yer almakta ve hâlihazırda il genelinde okul öncesi eğitimde (54-66 ay) 11.419 öğrenci öğrenim görmektedir.

Şırnak ilinde 8000 öğretmen norm kadrosu bulunmakla birlikte son atmayla birlikte ilde görev yapan öğretmen sayısı 6400'dür. İl genelinde yıllık öğretmen hareketliliği, **tüm öğretmen sayısının % 25'ine karşılık geldiği görülmektedir.** Bu da il genelinde öğretmen çalışma süresinin ortalama 17-18 ay olduğu anlamına gelmektedir.

Şırnak ilinde yer alan Şırnak Üniversitesinde hali hazırda 4 fakülte, 2 enstitü, 2 yüksekokulu ve 4 meslek yüksekokulunda toplam 2596 öğrenci kayıtlı olmakla birlikte bunların 1659 eğitim-öğretim faaliyetlerine devam

etmektedir. Üniversitede 6 profesör, 3 doçent, 51 yardımcı doçent, 62 öğretim görevlisi, 8 okutman, 115 araştırma görevlisi, 7 uzman ve 1 eğitim-öğretim planlayıcısı olmak üzere toplamda 253 akademik personel görev yapmaktadır.

Şırnak'ta eğitim-öğretim faaliyetleri alanında bu olumsuz tabloya rağmen sorunların tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin ortaya konulması neticesinde, samimi gayretlerle eğitimdeki başarının uzun vadede istenilen düzeye ulaşılmasının mümkün olabileceği söylenebilir.

B. YÖNTEM VE BULGULAR

B.1. YÖNTEM

Şırnak Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen 2023 Vizyon Çalıştayı çerçevesinde ele alınan 12 temel konudan birisi "Eğitim" dir. Araştırma yöntemi olarak odak grup görüşme tekniği kullanılmıştır. ⁴ Şırnak genelinde eğitim alanında sorunlar, çözüm önerileri, güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditlerin neler olduğu katılımcılarla istişare edilerek ortaya konulmuştur.

Bu katılımcılara imkân ölçüsünde 3-5 dk. süre ile söz hakkı verilmiş, görüş ve önerileri kaydedilmiştir.

Çalıştayda Şırnak ilinin eğitim durumu SWOT analizi bağlamında değerlendirilmiştir. Bu da sorunları belirlemeyi, bunların üstesinden gelmek için çözüm önerilerinin neler olduğunu ve buna yönelik fırsat ve tehditleri ortaya koymayı gerektirmektedir. Bunun için eğitim bağlamında ilin sorunlarının neler olduğu ve buna yönelik çözüm önerileri üzerinde durulmuştur. Ayrıca dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditlere de vurgu yapılmıştır.

Eğitim konusunda başarının öğretmen, öğrenci ve veli işbirliğine bağlı olduğu, bunun için okulların fiziki olarak iyileştirmenin yanında öğretmenlerin motivasyonunu yüksek tutulması gerektiği, velilerin eğitim konusunda yeterli derecede bilinçlendirilmenin zorunlu olduğu ve öğrencilerin başarılı olması için verimli ders çalışma metotları konusunda bilgilendirmenin yanında onlara uygun ders çalışma ortamının sağlanması gerektiği vurgulandı. Ayrıca eğitimin sadece okulların üstesinden gelebileceği bir hadise olmadığını bunun için diğer sivil ve resmî kurumlarının işbirliğine ihtiyaç duyulduğu belirtildi. Bundan dolayı il genelinde eğitim ile ilgili bütün paydaşları kapsayan bir eylem planının ortaya konulması gerektiği üzerinde önemle duruldu. Ancak bu şekilde il genelinde eğitimde başarılı olunabileceği dile getirildi.

⁴ Odak grup görüşmesi, ortak bir sorun etrafında birleşebilen grup üyelerinin, görüşmecinin soracağı sorulara karşılıklı etkileşimde bulunarak cevap aramaları şeklinde yapılır, Niyazi Karasar, *Bilimsel araştırma yöntemi*. (28. Baskı). Ankara: Nobel, 2015, s. 166.

B.2. BULGULAR

Çalışmanın neticesinde ortaya çıkan bulgular Şırnak'ta eğitim konusundaki sorun ve çözüm önerileri güçlü, zayıf yönleri ve fırsat ve tehditler aşağıda maddeler halinde tablo şeklinde sunulmuştur.

Tablo 1: Şırnak'ın Eğitim Konusundaki Sorun ve Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">• Terör örgütünün eğitime olan olumsuz etkisi,	<ul style="list-style-type: none">• Vatandaşların okulu korumaya katkıda bulunmalarının sağlanması.• Vatandaşların eğitimin paydaşı haline getirilmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Öğretmen sirkülasyonu,	<ul style="list-style-type: none">• Öğretmenlerin özlük hakları iyileştirilmeli ve sosyo-kültürel imkanlar artırılmalı.• Öğretmenlerin bu bölgede çalışabilmesi için ek ücretler ödenmeli.• Ülke genelinde öğretmenler belirli aralıklarla rotasyona tabi tutulmalı.• İllere öğretmen alma yetkisi verilmeli.• Eş durumu dikkate alınarak atama yapılmalı.• Öğretmenlere faizsiz kredi ve belirli bir süreden sonra istediği yere atanabilme imkânı verilmeli.• Özelde çalışmış öğretmenlerin şehrimizde çalışmaları sağlanmalı.
<ul style="list-style-type: none">• İki dillilik problemi,	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencilerin eğitim dili (Türkçe) becerilerini geliştirecek etkinliklere ağırlık verilmeli.• Öğrenciye yardımcı olacak elemanlar yerel dili bilmeli.

<ul style="list-style-type: none">• Halk eğitimi-yaygın eğitim faaliyetlerinin yeterli düzeyde halka ulaşmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Ücra yerlere ve tüm mahallelere bu faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği yeni mekânlar inşa edilmeli.• Bu mekânlar için gerekli makine, teçhizat ve temrinlik malzemeleri kursiyerlere sağlanmalı.• Tüm sivil toplum kuruluşları ile kamu kurum ve kuruluşlarının halk eğitimlerle daha çok iletişim halinde olmaları sağlanmalı.
<ul style="list-style-type: none">• Öğrencilerin ders çalışma ortamının olmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Tüm mahallelerde okuma salonları açılmalı.• Okullarda kütüphaneler açılmalı.• Gençlik merkezleri açılmalı.
<ul style="list-style-type: none">• Meslek liselerinin alt yapı eksikliği ve donanım eksikliği,	<ul style="list-style-type: none">• Atölye ve laboratuvarlar oluşturulmalı.• Öğrencilere mesleki bilgilerini beceriye dönüştürebileceği uygulama alanları oluşturulmalı veya sağlanmalı.• Mesleki ortaokullar açılmalı.
<ul style="list-style-type: none">• İl genelinde yaşanan travmalara karşı rehabilitasyonun yapılmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde rehabilitasyon merkezleri kurulmalı.• Üniversite bünyesinde rehabilitasyon merkezleri kurulmalı.• Bölgeye ilgili birimlerde yeterli uzmanlar atanmalı.• Donanımlı rehabilitasyona yönelik fiziki ortamlar oluşturulmalı.• Öğrenci ve ailelerine, bölgede yaşanan travmalara yönelik seminerler verilmeli. (Öfke ile başa çıkma, stresle başa çıkma vb.)

<ul style="list-style-type: none">• Velilerin eğitime duyarsızlığı,	<ul style="list-style-type: none">• Aileler okula uyum eğitimine tabi tutulmalı.• Sosyo-kültürel etkinlikler veli iş birliği ile yapılmalı.• Veliler, kendi bölgelerinde eğitime alınmalı.• Aile eğitim programları aktif bir şekilde uygulanmalı.
<ul style="list-style-type: none">• Okullarda devamsızlık problemi,	<ul style="list-style-type: none">• Aile ziyaretlerin yapılması suretiyle okul-aile işbirliği artırılmalı.• Devamsızlık nedenleri tespit edilmeli.• Öğrencilerin okula ilişkin algıları pozitif yönde değiştirilmeli.• Okullarda sosyal etkinlikler artırılmalı.
<ul style="list-style-type: none">• Üniversite ve toplum arasındaki iletişim kopukluğu problemi,	<ul style="list-style-type: none">• Üniversitenin son üç ayda gerçekleştirdiği nitelikli faaliyetler sürdürülmeli.• Üniversite tarafından son dönemde gerçekleştirilen faaliyetlerde olduğu gibi toplumun bütün paydaşlarını kapsayıcı etkinliklerin yanı sıra bu anlayışı devam ettirmeli.• Üniversitenin yakın zamanda yapmış olduğu toplum odaklı uygulamalar ile halk arasındaki kopukluğun giderilmeye çalışıldığı faaliyetlerinin yanı sıra mevcut çalışmaya benzer uygulamaların sayısı ve çeşitliliği artırılmalı.• STK'lar ile işbirliğine gidilmeli• Üniversitenin düzenleyeceği sempozyum ve çalıştaylara şehrin paydaşlarının katılımı sağlanmalı.• Üniversite kampüsünde gerçekleşecek sosyal ve kültürel faaliyetlere halkın katılımı sağlanmalı.

<ul style="list-style-type: none">• Öğrencilerin yönlendirilmesi ile ilgili problemler,	<ul style="list-style-type: none">• Rehberlik ve araştırma merkezleri bireyi tanıma ve yönlendirme noktasında çalışmalar yapmalı.• Okul-aile işbirliği sağlanarak ebeveynlere meslekler tanıtılmalı.• Öğrenci başarısını artıracak yöntemler sunulmalı.• Öğrencilerin üniversiteleri ziyaret etmeleri sağlanmalı.• Üniversite bünyesinde Rehberlik Araştırma Merkezi kurulmalı.
<ul style="list-style-type: none">• İlin 'Eğitim Eylem Planı'nın olmayışı,	<ul style="list-style-type: none">• İlin eğitim eylem planının hazırlanmasına zemin oluşturacak olan eğitime yönelik çalıştay ve sempozyumların sayısı artırılmalı.• Mülkü amirler ve okul yöneticilerinin bu konuda gerekli çalışmalar yapabilmeleri için teşvik edilmeli.• Sivil toplum örgütleri ile işbirliğine gidilmeli.
<ul style="list-style-type: none">• Engelli öğrencilerin problemi,	<ul style="list-style-type: none">• Özel eğitim sınıfları her okulda açılmalı.• Üniversitelerde engellilerle ilgili çalışmalar yapılmalı.• Engellilerin kullanacağı araç-gereçlerin temini konusunda yardım edilmeli.• İl genelinde sağlık hizmetleri iyileştirilmeli.

<ul style="list-style-type: none">• Değerler eğitimi problemi,	<ul style="list-style-type: none">• Değerler eğitimi ders programlarında örtük olarak verilmeli.• Değerler eğitimi yerelleştirilerek verilmeli. (Yerel problemler göz önünde bulundurularak verilmeli.)
<ul style="list-style-type: none">• Öğrencilerin barınma ve oryantasyon problemi,	<ul style="list-style-type: none">• Özel sektör ve STK'lar yurt inşa etmeye teşvik edilmeli.• Okul öncesinden başlanarak okula uyum çalışmaları yapılmalı.• Veli ile işbirliğine gidilerek öğrencilerin okula uyumunun sağlanma konusunda seminerler verilmeli.
<ul style="list-style-type: none">• Okullarda liyakatsiz ve deneyimsiz öğretmenlerin idareci olarak çalışmaları,	<ul style="list-style-type: none">• Hizmet içi eğitimlerle idarecilerin mesleki anlamda gelişmeleri sağlanmalı.• Üniversitelerle işbirliğine gidilerek yönetici olacaklar, 'Eğitim Yönetimi' alanında yüksek lisans eğitimine teşvik edilmeli.• Okullara idareci olarak atanan müdür ve müdür yardımcılarını liyakata göre belirlenmeli.

<ul style="list-style-type: none">• İl ve ilçe merkezlerinde öğretmenlerin ikamet edeceği öğretmenevi, lojman vb. yapıların olmayışı.	<ul style="list-style-type: none">• Yeni öğretmenevleri inşa edilmeli.• Öğretmenlerin kalabileceği lojmanlar inşa edilmeli.
<ul style="list-style-type: none">• Okul öncesi problemler,	<ul style="list-style-type: none">• Zorunlu eğitime geçilmeden önce anaokulları ve ana sınıflarında fiziki şartlar ve alt yapı uygun hale getirilmeli.• Öğretmen açığı giderilmeli.• Aileler erken çocukluk eğitiminin önemi hakkında bilgilendirilmeli.• Anaokulu ve anasınıflarında sağlık ve temizlik konusunda daha çok özen gösterilmeli.• Bölgenin dilini bilen öğretmen veya yardımcı elemanlar atanmalı.• Kırtasiye malzemeleri devlet tarafından karşılanmalı.

Tablo 2: Şırnak'ın Eğitim Konusundaki Güçlü, Zayıf Yönleri ve Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">• Genç ve dinamik bir nüfusun oluşu.• Derslik başına düşen öğrenci sayısının Türkiye ortalamasının altında olması.• İlde bir Üniversitenin (Şırnak Üniversitesi) var olması.• Kamu düzeninin sağlanmış olması.	<ul style="list-style-type: none">• Eğitim düzeyinin yeterli düzeyde olmaması.• Öğretmen norm kadroların büyük bir ölçüde boş olması.• Öğretmen ve öğrencilere yönelik yeterli sosyal etkinliklerin olmayışı.• Öğrencilerin çoğunun anne dili (anadili) ile eğitim dilinin farklı olması.• Okulların fiziki alt yapılarının yeterli düzeyde olmayışı.• İl genelinde işsizliğin yüksek olmasından dolayı ailelerin ekonomik bakımından yetersiz oluşu ve öğrencilerin ders çalışabileceği sağlıklı bir ortamın olmayışı.• Velilerin eğitim konusunda yeterli düzeyde duyarlı olmayışı.• Şırnak iline atanan öğretmenlerin çoğunun yeterli mesleki tecrübeye sahip olmayışı.• İl genelinde terör olaylarından dolayı yaşanan travmalar.• İlde gelişmiş bir sanayinin olmaması.

Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • Eğitimin sosyal statü kazanmada bir araç olarak görülmeye başlanması. • Okul öncesi programında Şırnak'ın pilot il olması. • Öğretmenlerin çoğunun genç ve dinamik oluşu. • Silopi ve Cizre ilçelerinde ticari hareketlilikten dolayı iş kollarının çeşitli olması. • Toplumda samimi (ben-sen) ilişkilerin oluşu. • Aile ve toplumun engellileri sahiplenmesi. • Toplumda bazı değerlerin canlı olması. • TOKİ'nin il genelinde aktif olarak çalışıyor olması. • Üniversite kampüsünün sosyo-kültürel etkinliklerinin yapılması için uygun olması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Şırnak'ın coğrafi konumundan dolayı il genelinde yaşanan güvenlik problemi. • Gençlere doğru bir rehberlik yapılmadığından farklı ideolojilerin telkinine açık olmaları. • İl genelinde görev yapan öğretmenlerin motivasyonun düşük olması. • Öğretmen sirkülasyonunun yüksek olması. • İl genelinde terör eylemlerinden dolayı yaşanan travmaların ileride doğurabileceği olumsuz sonuçların var olması.

C. SONUÇ ve TARTIŞMA

Çalıştay sonunda Şırnak'ta eğitim sorunları ve çözüm önerileri hususunda şu sonuçlara varılmıştır;

1. Şırnak genelinde yaşanan terör olaylarının eğitimi olumsuz yönde etkilediği ve bunun ilin merkezi sınavlardaki başarı oranını düşürdüğü sonucuna varıldı. Ancak son dönemlerde kamu düzenin sağlanması ile birlikte eğitim-öğretim faaliyetlerinin normalleşmeye başladığı görülmektedir.
2. İl genelinde öğretmen kadrolarının belli bir kısmının boş olduğu bilinmektedir ve bunu doldurmak için ücretli öğretmenlerin istihdamına başvurulmaktadır. Ayrıca ilde görev yapan öğretmenlerin çoğunun genç ve dinamik olmalarına rağmen yeterli mesleki tecrübeye sahip olmadığı görülmektedir. Öğretmenlerin çalışma motivasyonlarının düşük olduğu

- bunu artırmak için konaklama ihtiyaçlarının yanı sıra ilde katılabilecekleri sosyo-kültürel etkinliklerin sayısının artırılması gerekmektedir.
3. İl genelinde görev yapan öğretmenlerin çoğunun kısa bir süre zarfında il dışına tayin istedikleri bunu önlemek için hükümetin sözleşmeli öğretmen istihdam etme alternatifini devreye soktuğu görülmektedir. Ancak bu şekilde istihdam edilen öğretmen uzun süre ilde görev yapma zorunluluğuna sahip olmakla birlikte öğretmenin motivasyonunu olumsuz yönde etkileyeceğinden dolayı verimli olamayacağı söylenebilir.
 4. Eğitimi olumsuz yönde etkileyen etkenlerden biri de dildir. Çoğu öğrencinin eğitim dili ile ailesinden öğrendiği dil farklıdır. Bu da öğrencilerin okula karşı olan tutumlarını olumsuz yönde etkilemekte dolayısıyla öğrencilerin başarısının düşük olmasına neden olmaktadır. Bunun için okul öncesinde öğrencilerin dil becerilerini geliştirecek etkinliklere yoğun bir şekilde yer verilmelidir.
 5. -Şırnak'ın okul öncesinin zorunlu hale gelmesinde pilot il olmasının il için bir avantaj olduğu ancak okullarda öğretmen eksikliğinin olduğu ve çoğu okulun fiziki bakımından yetersiz olduğu ifade edildi.
 6. Eğitimin sosyal statü kazanmadaki rolü yadsınamaz. Bunun bilincine varan ailelerin okula olan ilgilerinin son dönemlerde arttığı gözlemlenmektedir. Ancak bunun yeterli düzeyde olmadığı bu konuda aileleri bilinçlendirecek etkinliklerin yapılması gerekmektedir. Okul-aile işbirliğine gidilerek öğrencilerin başarısı artırılabilir.
 7. Üniversiteler bilgi üretmenin yanında buldukları çevreyi dönüştürme özelliğine de sahiptir. Şırnak Üniversitesi il için bir fırsat olduğundan üniversite ve eğitim kurumları arasında son dönemde yakalanmış olunan olumlu iletişim süreci devam ettirilmelidir. Bu doğrultuda mevcut durumda üniversite tarafından gerçekleştirilen nitelikli ve çözüm odaklı çalışmalar sürdürülmelidir. Başka bir ifade ile üniversitenin ilin eğitim başarısını yükseltecek çalışmaları devam ettirerek öncü görevini üstlenmesi gerekmektedir.
 8. Şırnak'ın sorunlarının tespit edilmesi ve çözüm üretilmesi için bu gibi çalıştay ve çalışmaların artırılması gerektiğine dikkat çekildi. Bunun da eğitim konusunda Şırnak'ın başarısı açısından olumlu sonuçlar doğurabileceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

Adem, Mahmut, *Eğitim Planlanması*, Ankara: EBF yayını, 1981.

Çakmak, Özlem, *Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi*, DÜEFD, (Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi), S. 11, 2008: 33-41.

Karaarslan, Erkan, “*Kamu Kesimi Eğitim Harcamalarının Analizi*”, Maliye Dergisi, S. 149, 2005: 36-73

Karasar, Niyazi, *Bilimsel araştırma yöntemi*. (28. Baskı). Ankara: Nobel, 2015.

4

ŞIRNAK'TA TARIM ve HAYVANCILIK

Moderatör

Prof. Dr. Hüseyin MİSİRDALİ

Raportör

Öğr. Gör. Halis DEVİREN

Öğr. Gör. İsmail Erhan KUTSAL

KATILIMCILAR

Prof. Dr. Seyyid IRMAK

Şırnak Üniv. Ziraat Fakültesi Dekan V.

Bekir KILIÇ

İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürü

Osman FINDIK

Şırnak il Gıda Tarım ve Hayvancılık Müd. Yrd.

Selman DEMİREL

Şırnak il Gıda Tarım ve Hayvancılık Müd. Hayvan Sağlığı
Şube Md.

Cengizhan TATAR

Şırnak Ziraat Odası Başkanı

Murat İNAN

Uludere İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müd.

Behman YILMAZ

Şırnak Süt Üreticileri Birliği

Abdurrahman ACAR

Toplum-Der Yön. Çiftçi

Mehmet Mürşid MUNİS

Ziraat Müh. Odası İl Temsilciliği

Şahin KARAHAN

Ziraat Müh. Odası İl Temsilciliği

Bedirhan ŞIK

Cizre Tarım Kredi Koop.

Mehmet Nuri GENÇ

İdil Önder Çiftçi

Salih AKTAŞ

Beytüşşebap İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Md.

Habib AŞAN

Arıcılar Birliği

ŞIRNAK'IN TARIM VE HAYVANCILIK SORUNLARI İLE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ÖZET

Bu çalışmada Şırnak ilinin tarım ve hayvancılık sektöründe bitkisel ve hayvansal ürünlerin mevcut durumu ele alınarak, Şırnak ilinin Tarım ve Hayvancılık sorununu incelemek, önündeki engelleri tespit etmek ve ilin kalkınmasına yönelik tarım ve hayvancılık sektörü özelinde çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Şırnak Üniversitesi tarafından gerçekleştirilmiş olan **Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayına**, il merkezi ve ilçelerde yer alan kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim, meslek örgütleri ve ilgili diğer sivil toplum kuruluşlarının katılımları sağlanarak, ilin ileriye dönük plan ve stratejilerinin hazırlanması ve uygulanmasına yönelik katkıları sağlanmıştır.

Şırnak orman varlığı bakımından, alan olarak zengin bir ildir ancak güvenlik açısından hayvancılığın ihtiyaç duyduğu kaba yem olarak kullanılması ve arıcılık için kullanılabilirliği asgari seviyededir. İlde hayvancılık genelde küçük aile işletmeleri tarzında yapılmaktadır. Büyükbaş hayvancılık İdil, Cizre ve Silopi ilçelerinde daha yoğun yapılmaktadır, diğer ilçelerin iklim şartları vb. sebeplerle büyükbaş hayvancılık yerine küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Küçükbaş ve büyükbaş hayvanlardan elde edilen ürünler genelde peynir, yoğurt olarak yapıp aile içinde tüketilmekte ya da pazarlarda satılmaktadır. Tarım arazilerinin parçalı olması ve ekonomik olmaması, tarımsal örgütlenme eksiklikleri gibi nedenlerden dolayı tarımsal ürün çeşitliliği ve verim arzu edilen oranlarda değildir.

Anahtar Kelimeler: Tarım, hayvancılık, tarım arazileri, balıkçılık, arıcılık, süt ürünleri

A. GİRİŞ

Şırnak ilinde tarım ve hayvancılık sektöründeki mevcut kapasite durumu, bu sektörde karşılaşılan sorunlar, bu sorunların kaynakları ve bu sorunların çözümü için il merkezi ve ilçelerde yer alan kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim, meslek örgütleri ve ilgili diğer sivil toplum kuruluşlarının katılımlarının sağlandığı bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. Çalıştay katılımcıların aktif katılımı ile yazılı bilgi ve belge üretmeye yönelik olarak ortak akıl arama anlayışı ile düzenlenmiştir.

Hayvancılık sektöründe yem toplam üretim maliyetinin yaklaşık olarak % 60 - 75'ini oluşturmaktadır. Meralar bol miktarda ve düşük maliyetle kaba yem sağlanabilecek en önemli doğal kaynaktır. Şırnak ilinde, bu doğal kaynak güvenlik nedeni ile maliyet açısından hayvancılığın en önemli girdisi olan yem olarak kullanılmamaktadır.

Şırnak ilindeki hayvansal üretim, mevcut hayvan sayısının aksine, bakım-besleme koşullarının kapalı-sabit bağlamalı ahırlarda modern olmayan yöntemlerle sürdürülmesinden ve genellikle ailelerin günlük ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak yapılmasından dolayı, verimsizdir.

Tarım arazilerinin kolay bir şekilde bölünmesine neden olan miras hukuku, büyük tarım arazilerinin bölünerek küçülmesine neden olmaktadır. Tarım arazilerinde meydana gelen bu parçalı ve dağınık yapı tarım alanlarının daha verimsiz ve maliyeti yüksek bir şekilde işlenmesine neden olmaktadır. Bu olumsuz nedenlerden dolayı çiftçiler tarımsal faaliyet yapmaktan vazgeçip kırsal kesimden büyük şehirlere göç etmektedirler.

İldeki hayvan kesim merkezlerinin ve kombinaların, yetersiz oluşu özellikle büyükbaş ve küçükbaş hayvancılıktan kaynaklanan et üretiminin verimsiz olmasına ve et üretim miktarı konusunda sağlıklı verilerin alınmasına engel teşkil etmektedir. Bu durum birçok hastalığa sebep olabilecek sağlığa uygun olmayan koşullarda hayvan kesimine neden olmaktadır.

İlde erişilebilirliğin düşük olduğu yerlerden, mandıra ve süt toplama merkezlerinin olmaması ve sütün pazarlanmasında yaşanan sorunlardan dolayı Şekil 1'de görüldüğü gibi süt üretiminden Türkiye ortalamalarının altında verimler alınmaktadır.

Bu çalışmada kırsal kalkınma yatırımlarını destekleme programı kapsamında desteklenen Şırnak ilinin tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin değerlendirilmesi neticesinde tarım ve hayvancılığın mevcut durumunun saptanması, sorunlar ve bu sorunların çözümleri amaçlanmıştır. Bu çerçevede

elde edilen sonuçlar ve ortaya çıkan çözüm önerileri, tarım ve hayvancılık sektörünün mevcut durumun iyileştirilmesi, sektör ile ilgili güncel sorunların tespit edilmesi, sektörün gereksinimlerinin saptanması doğrultusunda oluşturulacak çalışmalarda referans oluşturması bakımından fayda sağlayacaktır.

A.1. ŞIRNAK İLİNDEKİ TARIM VE HAYVANCILIĞIN MEVCUT DURUMU

Toprakları Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgeleri üzerinde yer alan Şırnak'ta merkez İlçeyle beraber yedi ilçe olup; biyo-fiziki ve sosyo-ekonomik özellikler bakımından birbirinden farklı özelliklere sahip iki agro-ekolojik alt bölge bulunmaktadır: (Şırnak İli Çevre Durum Raporu, 2011).

Birinci agro-ekolojik alt bölge, ortalama 1.000 - 1.500 metre yüksekliğe sahip ve çoğunlukla engebeli, mera ve yaylakların çok olduğu Merkez, Beytüşşebap, Güçlükonak ve Uludere ilçelerini içine alan alt bölgedir (Şırnak İli Çevre Durum Raporu, 2011).

İkinci agro-ekolojik alt bölge ortalama 400 - 500 metre yükseklikte ve genellikle taban arazilerin yer aldığı; Cizre, İdil ve Silopi ilçelerini içine alan alt bölgedir. Her üç ilçenin ismiyle anılan bu ovalar extansif (ilkel) tarımın yapıldığı, üretimin I. alt bölgeye göre daha bol ve çeşitli olduğu verimli ovalardır. Yalnız İdil ilçesi arazilerinin büyük bir kısmı taşlarla kaplı olup tarım bu taşlıkların arasındaki topraklarda, taşlar temizlenmek suretiyle yapılmaktadır (Şırnak İli Çevre Durum Raporu, 2011).

Şırnak ilinin önemli dağları; Cudi, Gabar, Namaz ve Altın Dağları'dır. İlin güneyinde Suriye ve Irak sınırına yakın kesimleri hariç hemen hemen tamamı dağlarla kaplıdır. Bu dağlar; Hakkâri Dağları, Mardin Dağları ve Siirt Doğusu Dağları'nın kolları konumundadır. Siirt Doğusu Dağları'nın ana gövdesini oluşturan Herekol Dağı (2.838 m) ve Yassı Dağı (2.280 m) ilin Siirt ile sınırını oluşturmaktadır. Kızılsu, Behram ve Habur Vadileri il sınırları içinde kısımları bulunan vadilerdir. İlin batı ve güney kesimindeki bazı düzlükler dışında, büyük bölümü akarsular tarafından derince yarılmış platolar halindedir. Şırnak ilinin önemli ovaları rakımı 300 - 400 metre arasında değişen Silopi, Cizre ve İdil Ovaları'dır. Dicle Nehri ve Habur suyunun taşıdığı alüvyonlarla kaplı olan bu ovalar çok verimlidir (MBSSH ÇDP, 2011; Şırnak İli Çevre Durum Raporu, 2011).

TRC3 Bölgesi illeri arasında yer alan Şırnak ili genel olarak üretimleri tarım ve hayvancılık sektörüne dayalı olan kırsal niteliği yüksek, sanayileşme konusunda yeterli düzeyde ilerleme sağlamamış geleneksel ekonomiye dayalı

kentlerden biridir. Şırnak ilindeki farklı cins hayvan sayıları Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2017 yılı 1. dönem verileri Tablo 1'de ve TRC3 Bölgesinde yer alan bütün illerin, Türkiye İstatistik Kurumunun 2016 yılı Tarım Alanları verileri Tablo 2'de görüldüğü gibidir.

Tablo 1: Şırnak İlinin İlçeler Bazında Hayvan Sayıları (TUİK, 2017).

İlçe	Büyükbaş Hayv.		Küçükbaş Hayv.	Kümes Hayv.
	Sığır (Yetişkin) (Sığır Yerli / Kültür / Melez, Manda)	Sığır (Genç-Yavru) (Sığır Yerli / Kültür / Melez, Manda)	(Koyun ve Keçi) (Koyun Merinos / Yerli, Keçi Kıl / Tiftik)	(Tavuk, Hindi, Kaz ve Ördek)
Merkez	2.627	637	221.320	4.205
Beytüşşebap	380	145	66.450	4.490
Cizre	9.547	1.382	221.859	19.963
Güçlükonak	787	314	73.490	7.480
İdil	18.720	9.286	305.787	39.800
Silopi	4.640	830	80.910	5982
Uludere	764	460	79.130	6.770
Toplam	37.465	13.054	1.048.946	88.690

Tablo 2: TRC3 Bölgesinde Yer Alan İllerin Tarım Alanları Verileri (TUİK, 2017).

İller	Tarım Alanları, 2016 (Dekar) – Çayır ve Mera Alanları Hariç				
	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı		Sebze Bahçeleri Alanı	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	Süs Bitkileri Alanı
	Ekilen Alan	Nadas			
TRC31 Mardin	3.137.931	2.566.138	102.720	396.659	-
TRC32 Batman	1.009.285	878.584	29.453	97.506	-
TRC33 Şırnak	778.838	718.347	9.815	23.306	-
TRC34 Siirt	885.830	514.919	22.619	232.960	-
Toplam	5.811.884	4.677.988	164.607	750.431	-

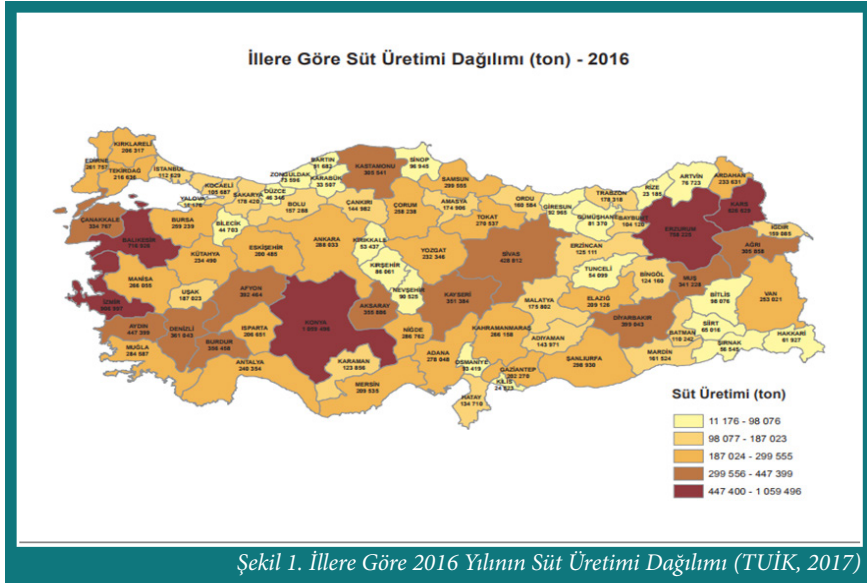
Şırnak ilinin batı ve güney kesimindeki bazı düzlükler dışında, büyük bölümü akarsular tarafından derince yarılmış platolar halindedir. Ormanlar ise rakımı 1000 metre ve üzerindeki engebeli, sarp yamaçlar ve yüksek dağların yer aldığı, tarım alanının az, buna karşılık orman ve meraların geniş çapta bulunduğu Merkez, Beytüşşebap, Güçlükönak ve Uludere İlçelerini kapsamaktadır. İklimsel olarak ise ilin Doğu Anadolu Bölgesinde kalan Şırnak Merkez, Beytüşşebap ve Uludere ilçelerinde kışlar serttir. Kuzeyden gelen soğuk havalar kışın bu yörenin sert ve karlı geçmesine neden olur. Karla örtülü gün sayısı güney bölgesine göre daha fazladır. Buna karşın ilin Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kalan Cizre, İdil, Güçlükönak ve Silopi İlçelerinde kışlar daha ılık fakat yazlar aşırı sıcak geçmektedir. Şırnak'ta yıllık yağış ortalaması 633 mm³ civarındadır. Gerek iklim gerekse jeolojik özellikler bakımından meşe ormanları bölgenin bir kısmının optimum bitki örtüsüdür. Fizyolojik olarak meşe ormanları bölgeye iyi uyum sağlamış durumdadır (Şırnak İli Çevre Durum Raporu, 2011).

Şırnak ilinin ekolojik koşulları küçükbaş hayvancılığa uygundur. Çünkü koyun ve keçiler; çayır, verimsiz meralarla nadas, anız ve bitkisel üretime

elverişli olmayan ve başka türlerin yararlanmadığı alanları kaba yem sağlama kaynağı olarak kullanabilirler. Bu alanların kullanımı sonucunda et, süt, yapağı, kıl ve deri gibi katma değer ürünlere dönüştürülerek özelde Şırnak'a, genelde ülkeye fayda sağlanabilir.

İlde, son yıllarda arıcılık faaliyetleri hız kazanmıştır. Şırnak'ın Beytüşşebap ilçesinin bitkisel floraları arıcılık faaliyetleri açısından değerlidir. Üretim ve markalaşma faaliyetlerinin artmasıyla, Bölgede özellikle tarım arazisi olmayan kırsal kesimde yaşayanlar için alternatif gelir getirmesi nedeniyle arıcılık faaliyetleri önemli bir yer edinmeye başlamıştır. Bölgedeki arıcılık faaliyetleri başta Siirt ve Şırnak illeri olmak üzere son yıllarda gelişme göstermiştir. Toprağı olmayan veya az topraklı, orman içi veya ormana yakın, bitki florası bakımından zengin olan köylerin kazanç kaynağı olması ve kırsal kalkınmanın finansmanında önemli bir yeri olmasından dolayı arıcılık önemlidir (Dicle Kalkınma Ajansı, 2013).

Şırnak ilinde süt toplama merkezlerinin ve mandıraların bulunmamasından ayrıca özellikle dağ köylerinde yoğun olmakla birlikte diğer köyler ve il, ilçe merkezlerinde yoğun olarak hayvancılık aile işletmeciliği şeklinde verimsiz bir usul ile yapıldığından ötürü Şekil 1'de görüldüğü üzere süt üretim miktarı oldukça düşüktür.

B. YÖNTEM VE BULGULAR

B.1. YÖNTEM

Çalıştayda nitel araştırma yöntemlerinden odak grup görüşme tekniği kullanılmıştır. Şırnak genelinde “Tarım ve Hayvancılık” konularında sorunlar, çözüm önerileri, güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditlerin neler olduğu katılımcılarla istişare edilerek ortaya konulmuştur. Tarım ve hayvancılık konusunda iki oturum gerçekleştirilmiş, birinci oturumda üzerinde çalışılan konularla ilgili Şırnak ilinin sorunları üzerinde durulmuş, ikinci oturumda ise ifade edilen sorunlara ilişkin çözüm önerileri üzerinde durulmuştur. Her iki oturumda da katılımcılara 15 dakika süreyle görüş ve önerilerini ifade etme olanağı sunulmuştur.

B.2. BULGULAR

Çalışmanın neticesinde ortaya çıkan bulgular Şırnak'ta tarım ve hayvancılık konusundaki sorun ve çözüm önerileri güçlü, zayıf yönleri ve fırsat ve tehditler aşağıda maddeler halinde tablo şeklinde sunulmuştur.

Tablo 3: Şırnak'ın Tarım ve Hayvancılık Konusundaki Sorun ve Çözüm Önerileri

• Sorunlar	• Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">Şırnak ilinde yaklaşık olarak 1.000.000 adet küçükbaş ve 35.000 adet büyükbaş hayvan olmasına rağmen Şırnak il merkezi ve ilçelerinde yaşayan insanlar bu hayvanlardan elde edilen süt ve süt ürünlerinden verimli bir şekilde yararlanamadığından dolayı bu ürünleri başka illerden temin ediyor olması.	<ul style="list-style-type: none">Her yıl Mart – Kasım ayının sonuna kadar Beytüşşebap ilçesine 5 km uzaklıkta bulunan Faraşın Yaylasına çok sayıda küçükbaş hayvan çıkarılmaktadır. Süt üretiminin yoğunlaştığı bu alanlarda süt toplama merkezlerinin, mandıra ve süt soğutma tesislerinin kurulum planlamasının yapılması ve kurulması.

<ul style="list-style-type: none">• Özellikle dağ köylerinde yoğun olmakla birlikte diğer köyler ve il, ilçe merkezlerinde yoğun olarak hayvancılık aile işletmeciliği şeklinde, kapalı-sabit bağlamalı ahırlarda modern olmayan yöntemlerle sürdürülmekte ve genellikle ailelerin günlük ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak yapılmaktadır. Bu koşullar altında hayvan sağlığı ve refahı, hayvansal üretimde süt ve et veriminin düşük olması, ayrıca kapalı-sabit bağlamalı barınak koşullarındaki yetersizlik insan sağlığını olumsuz etkilemesi.	<ul style="list-style-type: none">• Bu barınak türlerinin sayısının tespiti için Şırnak il Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nün ilgili birimi tarafından saha çalışması yapıp, uygun olmayan barınakların; insan ve hayvan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin yanı sıra hayvansal üretimde verimi düşürdüğü hususunda yetiştiriciler bilinçlendirilmeli.• Bu ahırlara sahip yetiştiricilerin daha geniş alanlarda serbest gezinmeli barınakların yapılması veya bu barınaklarının iyileştirilmesi için Bakanlık tarafından verilen hibe ve desteklere başvuru yapması için bilgilendirilmeli ve teşvik edilmelidir.
<ul style="list-style-type: none">• Şırnak iline özgü olan bazı peynir (Otlu peyniri, Lurık, Çökelek, Sade Beyaz Peynir, Jijik, Suri, Kurutulmuş yoğurt, kengerli yoğurt gibi) ürünlerin yanı sıra Uludere ve Beytüşşebap'ta yetiştirilen çeşitli üzüm türleri için markalaşma ve coğrafi işaret çalışmalarının olmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Şırnak ilinde üretilen ancak şehir dışına gönderilen tarımsal ürünleri bölgede işleyerek katma değer yaratacak tesislerin bölgede kurulmasına önem verilmesi gerekmektedir.• Katma değeri yüksek ve sanayi ihtiyacı olan ürünlerin geliştirilmesi, çeşitlendirilmesi ve üretiminin teşvik edilmesi, ürünlerin rekabet gücünü artırmak üzere, pazar araştırmaları yapılması, markalaşma ve üretim periyodunu genişletici tedbirler alınması gerekmektedir.• Reklam ve tanıtım amaçlı faaliyetlerin desteklenmesi, markalaşma ve coğrafi işaret çalışmalarına gerekli destekler sağlanmalıdır.

<ul style="list-style-type: none">• İlde hayvancılık faaliyetleri, girdi maliyetinden dolayı, katma değeri düşük üretimi ile sorunlu bir yapıdadır. Maliyet açısından hayvancılığın en önemli girdisi yemdir ve yemin yüksek maliyeti üreticiyi olumsuz etkilemektedir. Uzun yıllar güvenlik nedeniyle kapalı olan meralardan yeterince yararlanılamamış ve hayvancılık kırsal kesimin önemli bir gelir kaynağı olmasına rağmen, orman alanları ve meralar kullanılmadığından hayvancılığın yeterince gelişememesine sebep olması.	<ul style="list-style-type: none">• Ucuz yemin kaynağı meralar, silaj ve yem bitkisi üretimidir. Çayır ve meralar hayvanlara kaba yem sağlama yanında, toprak ve su muhafazası, su toplama havzası, pınar ve memba sularına kaynak olması, tabii fauna ve av hayvanlarına barınak olması ve yeşil örtüsü ile çevreyi güzelleştirmesi gibi önemli fonksiyonları olmasından dolayı;• Uzun yıllar kapalı olan çayır ve mera alanlarının tespit, tahdit, tasnif, ıslahı, verimli hayvan ırklarına geçilmesi, yem bitkisi üretiminin teşviki, hayvan envanterlerinin sağlıklı tutulması ve hayvan sağlığı uygulamaları standartlarının geliştirilmesi çalışmaları hızlandırılarak hayata geçirilmelidir.• Güvenlik bölgelerinin daraltılması ya da kontrollü izinlerin verilmesi durumunda kullanılacak olan meralar aracılığı ile organik arıcılık için yeni sahaların ortaya çıkarılması ve bu sahaların planlamalar dâhilinde organik arıcılık faaliyetlerinin artırılması yönünde değerlendirilebilmesi mümkün olacaktır.
--	--

<ul style="list-style-type: none">• İldeki tarım işletmelerinin her geçen gün işletme büyüklüklerinde azalmalar olmakta, ortalama işletme büyüklükleri ekonomik işletme büyüklüğünün altına düşmektedir. Araziler miras, satış, kanal ve yol inşaatları ve çevresel etkilerden dolayı parçalanmaktadır. Bu durum, genel olarak;• Tarımsal verimliliği düşürmekte, masrafları ve üretimi olumsuz etkilemektedir.• İlde çeşitli sebeplerle parçalı hale gelen araziler, ekonomik ölçek dışına çıkmaktadır.• Parçalı işletme, teknoloji kullanımını güçleştirmekte, emek verimliliğini düşürmekte ve sulama yatırımlarının etkin ve verimli bir şekilde yerini bulmasını zorlaştırmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Arazi toplulaştırma uygulamalarına hız verilmesi ve tarım arazilerin miras yoluyla bölünmesinin yasaklanması gereklidir,• Tarım arazilerinin bölünmesini önleyici tedbirlerin alınması, projelerde minimum arazi büyüklüğü vb. sınırlamaların getirilmesi ve desteklemelerde birleşmeleri teşvik edecek destekleme kalemlerine yer verilmesi gerekmektedir.• İlde tamamlanamayan kadastro ve sayısallaştırma işlemlerinin tamamlanması gerekmektedir.• Mevcut arazi toplulaştırma projelerinin tamamlanması ve planlanan projelerin ihale sürecine başlanması gerekmektedir.• Ayrıca arazi birleştirmelerinin yanı sıra, DSİ tarafından sulama ve drenaj sistemlerinin inşası önemlidir. İldeki sulama yatırımları ile tarla içi geliştirme faaliyetleri ve arazi toplulaştırma çalışmaları beraber düşünülmelidir.
---	---

<ul style="list-style-type: none">• Çevre illerde yetiştirilen su ürünleri gerek yurt içi gerek yurt dışı pazarlarda satılabiliyor. Ancak ilimiz Uludere ilçesinde su ürünlerinin üretilmesi için büyük bir potansiyel olmasına rağmen kayıtlı bir adet Alabalık üretim çiftliği bulunmaktadır. Bu çiftlik ortalama olarak 25.000 alabalık ve 100.000 yavru alabalık kapasitesine sahiptir. Genel anlamda su ürünleri üretiminde bu ilçede ürünleri işleyecek bir tesis yoktur. Ürünleri çiftlikten doğrudan vatandaşlara satılmaktadır ve balık yetiştiriciliği arzu edilen seviyede değil.	<ul style="list-style-type: none">• Su ürünlerini, etkin şekilde mamule çevirecek olan tesis ve tesislerin kurulmasının desteklenmesi.• Su ürünleri yetiştiriciliğinde, çevresel sürdürülebilirliğin gözetilmesi, ürün çeşitliliği ve markalaşma ile uluslararası pazarlarda rekabet edebilirliğin artırılmasının sağlanması.• Balıkçılıkta kaynak yönetimi bilimsel verilere dayalı ve etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi, idari kapasitenin güçlendirilmesi için Şırnak Üniversitesi tarafından Su Ürünleri Bölümlerinin açılması.
--	--

<ul style="list-style-type: none">• Arıcılık yapmak için var olan 12.000 kovan sayısının 7.741 âdete düşmüş olması,• Kayıtlı olarak arıcılık yapan üretici sayısının 313'ten 109'a düşmesi.• Kovan başından 3 – 5 kilogram kadar düşük verimde bal alınması.• İlde güvenlik nedeniyle kapalı olan meraların bulunmasından ötürü organik arıcılık faaliyetlerinin artırılması yönünde herhangi bir adım atılmaması.• Üreticilerin pazarlama sorunlarından dolayı ürünlerini ucuza satma zorunluluğunun bulunması.• Özellikle tarım arazisi olmayan kırsal kesimde yaşayanlar için alternatif gelir getirmesi nedeniyle arıcılık faaliyetlerinin önemli bir yer edinmemiş olması.	<ul style="list-style-type: none">• Kovan başına 3 - 5 kilogram veriminde bal alınan eski tarz kovanların yerine 10 - 15 kg arasında verim alınabilen yeni tarz kovanların kullanımını artırıcı yönde teşviklerin sağlanması.• İlde güvenlik nedeniyle kapalı olan meraların açılması ile organik arıcılık için yeni sahaların ortaya çıkarılması ve bu sahaların planlamalar dâhilinde organik arıcılık faaliyetlerinin artırılması yönünde değerlendirilmesi.• Balın karakterizasyonuna yönelik çalışmalar gibi araştırma ve geliştirmeye yönelik olarak çalışmaların yaygınlaştırılması, üniversite ile üretici birlikleri arasında işbirliğinin artırılması. Bu bağlamda Beytüşşebap ilçesinde arıcılık faaliyetleri yoğun olarak yapıldığından dolayı Şırnak Üniversitesi tarafından Şırnak Arıcılık Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi (ŞAGEM) olarak faaliyet gösterecek bir Arıcılık Programını açılması.• Arıcılık konusunda eğitimlerin artırılması ve organik tarım konusunda sertifikasyon ve üretim süreçlerinde üreticilere destek olunması, kalite artırımı, markalaşma ve pazarlamaya yönelik çalışmaların artırılması, bal üretiminin kayıt altına alınması için çalışmaların yürütülmesi, Üretimde sahteciliğe karşı önlemler alınması, Örgütlenme çalışmalarının desteklenmesi ve üretici/yetiştirici birliklerine destek verilmesi. Arıcılık faaliyetlerini etkileyen bilinçsiz ilaçlama çalışmalarına karşı önlem alınması.
--	---

	<ul style="list-style-type: none">• Arıcılık faaliyetlerinde temel ürün bal olmasına karşın, bal üretiminin yanında arı sütü, polen veya propolis üretimi çeşitliliği sağladığından ve bu ürünler karlılığı arttıracığından ötürü modern kovanlara geçişin sağlanması; polen yakalayan, arı sütü ve propolis elde edilebilen kovanların desteklenmesi, Kozmetik sanayide kullanılan propolis üretimi konusunda bilinçlendirme çalışmalarının yapılması.• Birlikler adına üretim tesisleri kurulması konusunda çalışmalara destek verilmesi, böylece üreticilerin pazarlama sorunlarından dolayı ürünlerini ucuza satma zorunluluğunun ortadan kaldırılması.
<ul style="list-style-type: none">• Cizre ilçesinde bulunan (Yalıntepe - Kocatepe) havzasında buğday ve mercimek fosillerine rastlanan bu alanların kaybolma riski bulunmasına rağmen koruma altına alınmamış, buğday ve mercimek türünün belirlenmesi için gerekli bilimsel çalışmaların yapılmamış olması.• Dünyanın en iyi makarnasının yapıldığı buğdayın bu bölgede yetişiyor olmasının bilinmemesi.	<ul style="list-style-type: none">• Buğday ve mercimek fosillerinin bulunduğu havzaların Şırnak Valiliği tarafından koruma altına alınması.• Şırnak Üniversitesi ve Şırnak il Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından kurulacak olan bir uzman ekibin bu fosiller üzerinde gerekli bilimsel incelemeleri ve araştırmaları yapıp türlerini belirlemesi gerekmektedir.• Dünyanın en iyi makarnasının yapıldığı buğdayın bu bölgede yetişiyor olmasından ötürü; Reklam ve tanıtım amaçlı faaliyetlerin desteklenmesi, markalaşma ve coğrafi işaret çalışmalarına gerekli destekler sağlanmalıdır.

<ul style="list-style-type: none">• Tarımsal üretim çeşitliklerinin az olması.• Taşlık arazilerde üretim yapılamaması.	<ul style="list-style-type: none">• Balveren, Kızılsu, Kasrik, Cudi eteklerine kadar bu çevrelerin özellikle fıstık üretimine uygun olmasından ötürü gerekli destek (fıstık fidanı desteği) ve teşviklerin yapılarak fıstık üretiminin gerçekleştirilmesi,• Uludere ve Balveren’de ekimi yapılmaksızın doğal olarak yetişen yabani menengiç (bittim) ağaçları bulunması üretim açısından Antep ya da Siirt fıstığına dönüştürülebilir. Bunun için Şırnak Üniversitesi, Şırnak il Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ve Halk Eğitim Merkezleri işbirliği ile teorik ve uygulamalı eğitim kursları düzenlenmelidir. Bu kurs fıstık yetiştiriciliğiyle ilgili yabani menengiç (bittim) ağaçlarında aşılama, budama, gübreleme ve sulamanın nasıl yapılacağı gibi konuları kapsamalıdır. Bu eğitimin ardından bölgedeki yabani menengiç ağaçlarının ıslah edilerek Antep ya da Siirt fıstığına dönüştürülmesinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.• Taşlık arazilerin badem yetiştiriciliğine uygun şekilde ıslah edilerek badem üretiminin gerçekleştirilmesi.
---	--

<ul style="list-style-type: none">• Şırnak ili coğrafi konumu dolayısıyla sahip olduğu zengin bitki örtüsüne rağmen, toplam ve endemik bitki takson sayılarında TRC3 Bölgesi içerisinde son sıralarda yer alması.	<ul style="list-style-type: none">• Ulusal ve uluslararası mevzuat doğrultusunda bilimsel doğa koruma ilkeleri çerçevesinde biyolojik çeşitliliğin korunması için kurumlar arası koordinasyonun sağlanması gerekmektedir.• Bölge'deki güvenlik bölgelerinin daraltılması veya kontrollü girişlerin sağlanması ile araştırmaların daha derinlemesine yapılabilmesi sağlanmalıdır.• Güvenlik sorununun çözülmesiyle birlikte Araştırma sahalarının genişlemesiyle beraber; Şırnak Üniversitesi ve Şırnak il Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü işbirliği ile biyolojik çeşitlilik araştırma sahalarının kurularak gün ışığına çıkarılacak türlerle birlikte, ilimiz bitki zenginliği açısından gereken değere ve bilinirliğe kavuşması sağlanmalıdır.• Gün ışığına çıkarılacak olan endemik bitki türlerinin incelenmesi sonucunda; ekonomik değeri olan bitkilerle ilgili reklam ve tanıtım amaçlı faaliyetlerin desteklenmesi, markalaşma ve coğrafi işaret çalışmalarına gerekli destekler sağlanması gerekmektedir.
---	---

<ul style="list-style-type: none">• Şırnak ili ortalama yükseltisi fazla ve dağlık alanların geniş yer kapladığı bir ildir. Kısa mesafeler arasındaki yükselti farkı fazla olduğundan, göçebe hayvancılık ve yaylacılık faaliyetleri bakımından büyük bir potansiyele sahiptir. Kırsal ekonomik düzenin zenginliklerinden biri olan göçebe hayvancılık faaliyeti ise Şırnak ilinde giderek önemini yitirmektedir. Göçebe hayvancılık faaliyetlerinin önemini yitirmesinde; mera alanlarının daralması, göçebe hayvancılık faaliyetlerinin zorlu ekonomik koşullarını sürdüremeyen göçebelerin yerleşik hayata geçmesi ve güvenlik bölgelerinden yayaların geçişinin yasak olmasından ötürü göçer hayvancılığın durma noktasına gelmesi.	<ul style="list-style-type: none">• Göçebe hayvancılığın yapılacağı bölgelerde güvenlik bölgelerinin daraltılması ya da kontrollü geçişlere izin verilmesi.• Göçebelerin başlıca geçim kaynaklarını; canlı hayvan satışı, hayvanlardan elde edilen süt, peynir, yağ ve yün oluşturmaktadır. Yaylacılık faaliyetlerinden elde ettikleri ürünleri satarken tüccarların insafına bırakılmadan devlet destekli kurulacak bir kooperatif aracılığı ile gerçekleştirilmelidir.• Göçerlerin; eğitim ve sağlık sorunlarının çözümü için; gönüllü veya görevlendirilecek öğretmenler vasıtasıyla ve taşımali olarak eğitim sorunu asgari seviyeye indirgenebilir. Ayrıca gezici sağlık ekiplerinin yaylalara sık gitmesi sağlık sorununu minimize edecektir.• Mera alanlarının tahsisi, iskân politikaları ve güvenlik gibi problemlerin çözümü için gerekli hukuki düzenlemeler yapılmalıdır.
<ul style="list-style-type: none">• Şırnak ilinde çeşitli neden ve sebeplerden ötürü boşaltılmış, hala boş durumda olan sosyal, ekonomik ve güvenlik yönünden dönüşü mümkün görülmekte olan köylere geri dönüşlerin tam olarak sağlanamaması.	<ul style="list-style-type: none">• Valilikçe yapılan konut yardımlarının köye geri dönüşlerin teşvik amacı ile artarak devam etmesi.• Köye dönüşler sağlanmasının akabinde tarım ve hayvancılık için gerekli destek, hibe ve teşviklerin Şırnak il Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından sağlanması.

Şırnak ili açısından var olan zayıf yönlerin ve tehditlerin etkisini en aza indirecek, güçlü yönleri ve fırsatları ön plana çıkaracak öncelik ve stratejileri geliştirmek amacıyla sistematik GZFT analizleri gerçekleştirilmiştir. Şırnak ilinin tarım ve hayvancılık sektöründeki il merkezi ve ilçelerde yer alan kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim, meslek örgütleri ve ilgili diğer sivil toplum

kuruluşlarının katılımlarının sağlandığı çalıştay grubunun vermiş olduğu bilgiler neticesinde mevcut durum analizi yapılmış ve bu çalışmada yer verilmiştir.

Tablo 4: Şırnak'ta Tarım ve Hayvancılığın Güçlü ve Zayıf Yönleri ile Fırsat ve Tehditleri

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">• İlimizin coğrafi konum itibariyle verimi yüksek ve korumaya altına alınmış Cizre ve Silopi Ovalarına sahip olması, iklim özellikleri açısından tarımsal üretimin yanı sıra turizm ve sanayi üretimine uygun olması.• İlimizin hayvan sayısının artırılmasına uygun potansiyele sahip olması.• İlimizin de içerisinde bulunduğu tarım ve hayvancılık üretimini arttırmaya dönük yöresel destek, hibe ve teşviklerin varlığı.• Bölge illerinin yer aldığı gibi, İlimizin de GAP Projesi kapsamında olması.• İlimizin zengin flora ve bitki örtüsünün olması.• İlimizdeki linyit ve asfaltit yataklarının bolluğu ve güneş enerjisinden yararlanma imkânlarının geniş olması sebebiyle örtü altı tarıma uygun olması.• Birçok tür hayvan besiciliğine yönelik yem bitkilerinin yetiştirilebileceği alanların varlığı.	<ul style="list-style-type: none">• Başka illere sürekli göç verme eğiliminde olan ilimizin, hendek olayları ile beraber artan bu göçün genelde çalışma yaşındaki ve eğitilmiş-nitelikli işgücünden oluşması, göç eden eğitilmiş-nitelikli işgücünden oluşan kişilerin geri dönmemesi.• Kamu kurum ve kuruluşlarının; alet-teçhizat, araç-gereç, kaynak ve uzman personel yetersizliğinden toprak, su ve gıda ürünleri analiz laboratuvarlarının yetersiz olması.• İlimizde GAP sulama projelerinin henüz hayata geçirilmemiş olmasından dolayı sulanabilir arazinin sulanamaması.• Tarımsal ve hayvansal üretim planlamasının yapılmaması ve ürün çeşitliliğinin artırılmaması.• Tarım ve hayvancılık için devlet tarafından verilen destek, teşvik, hibe vb. yardımların, üreticiye tanıtım faaliyetlerinin ve kullanılması yetersizliğinden dolayı bu sektörün olumsuz etkilenmesi.• Mera alanlarının yeterli olmasına rağmen güvenlik nedeniyle bu alanların kullanımının sınırlı olması.

<ul style="list-style-type: none">• İlimizde, Yüksek öğrenim alanında faaliyet gösteren ve bünyesinde enstitü, fakülte, meslek yüksekokullarının ve yüksekokulların olduğu Şırnak Üniversitesi'nin bulunması.• İlimizde, akarsular, mağaralar, yaylalar, şifalı su kaynakları vb. doğal kaynakların bulunması.• İlimiz yüksek yaylalara ve dağlık bölgelere sahip olduğu için küçükbaş hayvancılık kapasitesinin yüksek olması.• İlimizin topraklarının batı kesimi yüzölçümünün $\frac{3}{4}$'ü, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Dicle Bölümünde yer alırken, geri kalan yüzölçümün $\frac{1}{4}$'ü ise Doğu Anadolu Bölgesi içinde kalmaktadır, tarım ve hayvancılık sektöründen elde edilen ürün çeşitliliği ve kalitesinin artırılması için gerekli olan değişik iklim yapısına sahip olması.	<ul style="list-style-type: none">• Tarım ve hayvancılıktan elde edilen ürünlerin işlenmesi, paketlenmesi vb. işlevleri yerine getirecek entegre tesislerinin olmaması, elde edilen ürünlerin üretim maliyeti ve satış fiyatı dengesinin istikrarlı olabilmesi için düzenleyici kuruluş ve kurumların olmaması.• İlimizdeki hayvancılıkta yerli ırkın baskın olması, Dünya genelinde yaygın olan verimli ırkların (kültür ve melez ırkların) yaygınlaşması için ve melez ırkların geliştirilmesi için çalışmaların yapılmaması.• Arı ürünleri üretiminin yetersizliği,• Tarım ve hayvancılık sektöründen elde edilen ürünler için, coğrafi işaretleme ve markalaşma çalışmalarının yetersiz olması,• Tarıma elverişli arazilerin bölünmüş olması.
---	---

Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none">• Komşu ülkelerde (Irak ve Suriye) siyasi istikrarsızlık ve iç savaşlar sonlanıp bu ülkelerle ilişkilerde istikrarın sağlanması durumunda ilimize tarım ve hayvancılık, sanayi ve turizm yatırımlarının artmasında önemli bir fırsat oluşturması.• Tarım ve hayvancılıktan elde edilecek ürünlerin iç piyasada veya dış pazarlarda satılmasına yönelik sanayinin gelişme potansiyelinin var olması.• Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Dicle Kalkınma Ajansının varlığı ve ilimizde Şırnak Yatırım Destek Ofisi'nin kurulmuş olması.• İlimizin ulusal ve uluslararası destek mekanizmalarından öncelikli olarak faydalanabilmesi.• Ülkemizde et üretimi açığının bulunması.	<ul style="list-style-type: none">• Irak'ta son dönemde yaşanan olaylardan dolayı oluşacak olan bir siyasi istikrarsızlığın ve iç savaşın, ilimizde öncelikle sanayi ve turizme sonrasında da diğer sektörlerle olumsuz şekilde sirayet etmesi.• İlimizin çok nitelikli kamu personeli ve öğretim üyeleri bakımından fakir olması, modern tarım ve hayvancılık üretim uygulamalarına geçişine karşı direnç gösterilmesi.• İlimiz sınır bölgesi olmasından kaynaklı olarak dışarıdan hayvan hastalıklarının bölgeye kolaylıkla yayılabilme tehdidinin bulunması.• Tarım ve hayvancılıktan elde edilen ürünlerden elde edilen gelirin düşük seviyede kalmasından ötürü gündün güne cazibesini kaybetmesi.

C. SONUÇ ve TARTIŞMA

Şırnak ilinin tarım ve hayvancılık sektörünü geliştirmek için, öncelikle üretiminin artırılması ve terör olayları nedeniyle mezarları ve köyleri terk eden insanların geriye göçü sağlanarak tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi teşvik edilmelidir. Bu köy ve mezarların üretime açılması ilin tarım ve hayvancılığının gelişmesinde en büyük etken olacaktır. Tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi için bölgesel özelliklerde göz önüne alınarak, pozitif ayrımcılık içeren özel bir destek ve teşvik paketi uygulanmalıdır.

Miras hukukunda köklü bir reform yaparak arazi parçalanmaları önlenmeli, arazilerin toplulaştırılması konusunda çalışmalar yapılmalıdır.

İlde henüz bilinmeyen ancak Uludere ilçesinde kayıtlı bir adet alabalık

üretim çiftliği bulunmaktadır. Yeni bir üretim sektörü sayılabilecek kültür balıkçılığı, önem kazanan bir yatırım aracı olabilir. Sanayi ve hizmetler sektöründeki düşük istihdam ve işsizlik oranının yüksek olduğu ilimizin durumu göz önüne alındığında, alabalık yetiştiriciliği işletmelerinin ve ürünleri işleyecek tesis/tesislerin istihdam olanağı ilin sosyal ve ekonomik yapısı için bir fırsata dönüştürülebilir.

Hayvancılıkta verimin artırılması için ırk ıslahı çalışmaları genellikle değerlendirilmeyen bir yöntemdir. Ancak hayvancılıkta üretim ve üretim verimini artırılması için ırk ıslahı çalışmalarına ağırlık verilmeli ve ilimiz için en uygun hayvan ırkı belirlenmelidir. Et ithalatına kesinlikle müsaade edilmeyip sadece ırk ıslahı tamamlanıncaya kadar ilin şartlarına uygun ırklar seçilerek ırk ıslahına yani damızlığa yönelik canlı hayvan ithal edilmelidir.

Tarım ve hayvancılık için doğrudan destek ve hibe yerine; tarımsal ve hayvansal ürünler bazında kalite ve verimliliği arttıracak, bu ürünlerde entegre sistemlere yöneltecek teşvik, destek ve hibe yardımlarını kapsayan bir sistem elzemdir.

KAYNAKÇA

- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü (2011). *Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkâri Çevre Düzeni Planı*. Ankara: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.
- T.C. Şırnak Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü (2011). *Şırnak ili Çevre Durum Raporu*. Şırnak: Şırnak Valiliği.
- TUİK (2017). Türkiye İstatistik Kurumu. *Konularına Göre İstatistikler, Tarım, Hayvancılık İstatistikleri*: <https://biruni.tuik.gov.tr/hayvancilikapp/hayvancilik.zul>, 22 October 2017. Ankara.
- Dicle Kalkınma Ajansı (2013). *TRC3 Mardin-Batman-Şırnak-Siirt 2014-2023 Bölge Planı*. Mardin.

5

ŞIRNAK'TA KÜLTÜR ve TURİZM

Moderatör

Yrd. Doç. Dr. Sedat ÇELİK

Raportör

Öğr. Gör. Habib AYDIN

KATILIMCILAR

Davut GÜNAYDIN
TÜRSAB Genel Merkez

Şemsettin YILDIZ
TÜRSAB BYK Başkanı

Maruf HAŞİMİ
TÜRSAB Şırnak il temsilcisi

Veysi ASMA
Şehr-i Nuh Otel Genel Müd.

Aydın DURAN
Divan Otel Genel Müd.

Huzan BARIŞ
Barışlar Turizm Seyahat Acentası

Medina CESUR
Tur Abdin Turizm Seyahat Acentası

Abdullah ÖZALP
Uğur Turizm Seyahat Acentası

Salih DURMUŞ
Blue Travel Turizm Seyahat Acentası

Mahmut DURU
Cizre Belediye Kültür ve Sosyal İşler Müd.

Abdullah YAŞIN
Araştırmacı Yazar

Cafer BALIK
Şırnak Gazeteciler Cemiyeti Başkanı

Haşim BARKİN
Habur Turizm

Nazlı ALTÜRK
Şırnak GAP Gençlik ve Kültür

ŞIRNAK'TA KÜLTÜR VE TURİZM SORUNLARI İLE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı birçok kültürel unsura ev sahipliği yapan Şırnak ilinin var olan potansiyelini kullanamamasındaki nedenleri ve bu nedenlere yönelik çözüm önerilerini ortaya koymaktır. Ayrıca Şırnak'ın "Kültür ve Turizm" açısından zayıf ve güçlü yanları ile fırsat ve tehditlerinin ne olduğunu belirlemek diğer bir amacımızdır. Bu amaçlar çerçevesinde Şırnak'ta kültür ve turizm ile ilgilenen kişilerden oluşan bir odak grup görüşmesi yapılmıştır. Odak grup görüşmesi il acentaları, belediye kültür işleri sorumluları, il kültür ve turizm müdürlüğü, otel işletmeleri yetkilileri ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda var olan sorunlar, çözüm önerileri, zayıf ve güçlü yanlar ile fırsat ve tehditler ortaya konulmuştur. Çalışmanın Şırnak kültür ve turizm konusunda yol gösterici olması beklenmektedir.

Anahtar kelimeler: Şırnak, Kültür ve Turizm

A. GİRİŞ

Günümüzde sürekli büyüme gösteren turizm, birçok ülkenin ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel açıdan önemsendiği bir sektör haline gelmiştir. Nitekim turizmin sağlamış olduğu ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel faydaları neticesinde bölgesel kalkınmada önemli etkisi olmaktadır (Çelik ve Doru, 2016). Özellikle az gelişmiş yerlerde, kırsal alanlarda kırsal kalkınmanın da önemli bir aracıdır (MacDonald ve Jolliffe, 2003). Bu açıdan bakıldığında turizm potansiyeli olan ancak çeşitli nedenlerle değerlendirilemeyen Şırnak'ın bu noktada sahip olduğu sorunları çözmek oldukça önem arz etmektedir.

Turizm ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel etkilerinin yanında aynı zamanda kültürlerarası etkileşimi sağlayarak toplumsal barışı sağlamada önemli bir araçtır (Uriely, Maoz ve Reichel; Pizam, Fleischer ve Mansfeld, 2002). Bu açıdan bakıldığında uzun yıllardır bölgede var olan huzursuzluk ve kaos ortamının giderilmesi, batının güneydoğuya bakış açısının değişebilmesi için turizm sektörüne ivedilikle ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bu çerçevede ele alındığında turizm Şırnak için önemli bir sektör olarak görülmektedir. Böyle görülmesinde en önemli nedenlerden biri de Şırnak'ın sahip olduğu kültür ve turizm potansiyelidir. Şırnak Hz. Nuh'un şehri olarak, birçok medeniyete beşiklik etmiştir. Ayrıca farklı toplumlara (Nasturiler, Müslümanlar, Süryaniler vs.) ev sahipliği yapmış olması (Soydan ve Şarman, 2013) nedeni ile tarihi açıdan önemli bir yerdir. Ancak günümüze kadar henüz bu yapılar değerlendirilememiştir.

Çalışmanın amacı; Şırnak ilinin kültür ve turizm alanında sorunlarını belirlemek ve çözüm geliştirmektir. Bu amaçla Şırnak turizm ve kültür anlayışında farkındalık oluşturmak ve yereli bilinçlendirmek diğer amaçlar arasındadır. Bu amaca ulaşmak için odak grup görüşmesi yapılarak ilgili yetkililerin görüşleri alınmış ve verilen cevaplar kategorileştirilerek ortaya konulmuştur.

A.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Turizm, dinlenme, eğlenme, görme, tanıma, sportif faaliyetlerde bulunma, bilgi ve görgüsünü artırma gibi amaçlarla; ya da sadece zevk için yapılan gezi (seyahate çıkma) demektir (Doğanay & Zaman, 2013). Diğer bir tanıma göre ise; turizm, “insanların sürekli ikamet ettikleri ve çalıştıkları yerler dışındaki destinasyonlara geçici hareketlerini, bu destinasyonlarda kalmaları esnasında gerçekleştirdikleri aktiviteleri ve kişilerin gereksinimlerini karşılamak için oluşturulan olanaklar” şeklinde tanımlanmaktadır (Mathieson ve Wall, 1982: 1). Ele aldığımız diğer bir kavram olan kültür ise; bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir “olgu”dur (UNESCO, 1982 akt. Oğuz, 2011).

Günümüzde kültür ve turizm; insanların birbirlerini tanıma ve farklılıklara saygı duymayı sağlayan en önemli araçlardır. Özellikle insanların merak duygusu onları farklı kültürleri tanımaya ve görmeye itmektedir. Bu tanıma ve görme olayında ortaya çıkan turizm hareketliliğinin ekonomik, çevresel, sosyo-kültürel, siyasal ve psikolojik birçok yansıması olmaktadır.

Dünya genelinde 1.235 milyon turist hareketliliği ve 1.4 trilyon dolar turist harcaması olmaktadır (UNWTO, 2017). Bu amaçla tarihi değerlere sahip zengin bir kültürü barındıran ülkeler veya bölgeler turizmden en yüksek payı alma amacındadırlar.

Nitekim turizm kırsal kalkınmanın ve toplumsal refahın artması için önemli bir sektördür. Bu açıdan Şırnak ili sahip olduğu tarihsel birikimi, kültürel değerleri ve doğal unsurları ile kültür ve turizmden fayda sağlayabilecek önemli bir şehirdir. Ancak mevcut duruma bakıldığında var olan potansiyelin yeterince kullanılmadığı görülmektedir.

Şırnak'ın sahip olduğu turizm potansiyeli ile ilgili çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Çelik ve Akardeniz 2012 yılında Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumunda Şırnak'ın sahip olduğu turizm sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymaya çalışmışlardır. Şarman ve Çelik (2013) International Religious Tourism and Tolerance adlı konferansta Şırnak'ın İnanç Turizmi Potansiyelini ele almışlardır ve bu yöndeki sorunlar ve çözüm önerileri ortaya konulmuştur. Çelik ve Coşkun (2015) Şırnak'ın da dahil olduğu TRC3 bölgesinin termal turizm potansiyelini ele alarak mevcut kaplıcalara dikkat çekmişlerdir. Yaşın (2016) Şırnak'ın da dahil olduğu "Botan Yemekleri" adlı kitabı ile Şırnak'ın gastronomi turizmini ele almıştır. Yaşın'ın ayrıca tarih ve kültür alanında Cizre ile ilgili önemli kitapları bulunmaktadır. Soydan ve Şarman (2013) Mardin ve Şırnak'taki Süryanilere ait dini yapıları kültür ve inanç turizmi açısından ele almışlardır. Top (2010) Şırnak'taki mimari yapıları incelemiş ve değerlendirmiştir. Ayrıca Top (2009) editörlüğünde Şırnak Valiliği'nin desteği ile Şırnak Kültür Envanteri oldukça önemli bir çalışmadır.

A.2. ŞIRNAK'TAKİ MEVCUT DURUM

Şırnak'ın sahip olduğu kültür ve turizm potansiyeline rağmen var olan durum bu bölümde istatistiki veriler ışığında değerlendirilmiştir.

Tablo 1: Şırnak İli Turizm ve Belediye İşletme Belgeli Tesislere Geliş, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranları (2015-2016)

		Tesele geliş sayısı			Ort. kalış süresi (gün)	Doluluk oranı %
İl	Yıl	Yabancı	Yerli	Toplam	Toplam	Toplam
ŞIRNAK	2015	9 110	72 772	81 882	1,5	29,76
ŞIRNAK	2016	4 584	81 954	86 538	1,4	27

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı (2017)

Şırnak istatistiklerine bakıldığında en son 2016 yılında 86 binin üzerinde konaklama gerçekleştirilmiş ve ortalama kalış süreleri yaklaşık 1,5 gün olarak gerçekleşmiştir. Yıllık doluluk oranı ise yüzde 27 olarak görülmektedir. 2015 ve 2016 yılındaki güvenlik olayları nedeni ile verilerde konaklayanların turist olup olmadıkları görülememektedir. Daha sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için örneğin önceki yıllara bakılmış ve benzer sonuçlar çıktığı görülmüştür. 2010'lu yılların verilerine bakıldığında turist sayısı bakımından artışların olduğu ortalama kalış süresi ile doluluk oranları açısından büyük farklılıklar olmadığı görülmektedir. Ayrıca otel işletmeleri ile yapılan görüşmelerde de kalış sürelerinin tablodaki verileri doğruladığı belirlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında konaklayan kişilerin ağırlıklı olarak iş amaçlı (pazarlamacılar, siyasiler vs.) gelenlerin olduğu söylenebilir. Bu durumda aslında Şırnak'ı merak eden ve gezmek için gelen kişilerin sayısını net olarak belirtilememekle birlikte çok az sayıda olabileceği öngörülmektedir.

Tablo 2: Şırnak Seyahat Acentaları

Acenta Adı	Grubu	İl	İlçe
73 BALVEREN TURİZM	A	ŞIRNAK	SİLOPİ
73 BALVEREN TURİZM (Cizre Şb.)	A	ŞIRNAK	CİZRE
ASURLAR TURİZM (Silopi Şb.)	A	ŞIRNAK	SİLOPİ
BARIŞLAR TURİZM	A	ŞIRNAK	MERKEZ
COD TURİZM	A	ŞIRNAK	CİZRE
HABUR TURİZM	A	ŞIRNAK	SİLOPİ
HAŞİMİ TOURİSM	A	ŞIRNAK	SİLOPİ
İM-CA TURİZM	A	ŞIRNAK	CİZRE
MİRAN ABAY TURİZM SEYAHAT ACENTASI	A	ŞIRNAK	İDİL
MİRZAOĞLU TUR TURİZM	A	ŞIRNAK	SİLOPİ
MUSTAFA YAVUZ İLÇİ SEYAHAT	A	ŞIRNAK	MERKEZ
RIYADH TRAVEL TURİZM	A	ŞIRNAK	CİZRE
TAYŞUN TURİZM	A	ŞIRNAK	SİLOPİ
TUR ABDİN SEYAHAT ACENTASI	A	ŞIRNAK	İDİL
YAFES TURİZM	A	ŞIRNAK	CİZRE

YAFES TURİZM (Cizre Şb.)	A	ŞIRNAK	CİZRE
ZİYNET TURİZM (Silopi Şb.)	A	ŞIRNAK	SİLOPİ
Kaynak: TÜRSAB (2017)			

Şırnak'ta toplamda 17 A grubu seyahat acentası bulunmaktadır. Acentaların büyük çoğunluğu bilet satış işlemleri yapmakta ve bazıları Şırnak dışına turlar düzenlemektedir. Ancak Şırnak'a tur getiren acenta henüz bulunmamaktadır.

B. YÖNTEM VE BULGULAR

B.1. YÖNTEM

Şırnak ilinde “Kültür ve Turizm” alanında sorunlar, çözüm önerileri, güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditlerin neler olduğu odak grup görüşmesi yapılarak ortaya konulmuştur. Odak grup görüşmesine Şırnak ilinde kültür ve turizm konusunda girişimleri olan ve işin içinde olan kişiler davet edilmiştir. Toplamda 15 kişi davet edilmiş ancak 13 kişi görüşmeye katılabildiği görülmüştür. Odak grup görüşmesi yuvarlak masa etrafında gerçekleşmiş ve yaklaşık üç saat sürmüştür. Görüşme esnasında herkese 10’ar dakika fikirlerini söyleme hakkı tanınmış süre dışında da fikri ve önerisi olanlara söz hakkı verilmiştir. Odak grup görüşmesinde dile getirilenler araştırmacı raportör tarafından not edilmiştir. Elde edilen ham düşünce ve öneriler daha sonra araştırmacılar tarafından başlıklar halinde ele alınarak sistemli bir hale getirilmiştir.

B.2. BULGULAR

Katılımcılara öncelikle Şırnak’ın “Kültür ve Turizm” alanındaki sorunları ve çözüm önerileri sorulmuştur. Katılımcıların yaklaşık % 90’ı verilen cevaplarda hem fikir olmuşlardır. Daha iyi anlaşılması için tabloda kültür ve turizm sorunları belirtilmiştir.

Tablo 3: Şırnak'ın Kültür ve Turizm Konusundaki Sorun ve Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">Tanıtım ve pazarlama sorunu,	<ul style="list-style-type: none">Şırnak tanıtım sitesi hazırlanmalı.Turistik yerlere ulaşımın sağlanabilmesi için yol ve yönlendirme levhalarının yapılması.Spor turizmine önem verilmeli.TRC3 İllerinin birlikte tanıtılması.Tur operatörleri ve ilgili turizm kuruluşlarının Şırnak'a çağırılması.Şırnak turizm rotasının oluşturulması.Tanıtım ve pazarlama profesyonel kişilerce yapılmalı.Bölgede bulunan yapılar minyatür olarak bir milli park içinde sergilenmeli.Şırnak ile ilgili edebi eserlerin (roman, tarih kitabı vs.) tanıtımı yapılmalı.Komşu ülkelerle turizm alanında iş birlikleri yapılmalı.Şırnak'ı bilmeyen yerli halk ve öğrencilere Şırnak gezileri yapılarak tanıtılmalı.Fuar vb. organizasyonlara bütün turizmcilerin katılımı sağlanmalı, fuarlara katılan kişilerin alanında yetkin olmalı.
<ul style="list-style-type: none">Güvenlik sorunu (genel olarak),	<ul style="list-style-type: none">Güvenlik önlemleri azaltılmalı.
<ul style="list-style-type: none">Güvenlik önlemlerinin rahatsız edici düzeyde olması.	
<ul style="list-style-type: none">Medyanın olumsuz etkisi,	<ul style="list-style-type: none">Şırnak çevresinde çıkan haberlerin Şırnak olarak haberde sunulmasının önüne geçilmeli ve olumlu haberlere öncelik verilmeli.

<ul style="list-style-type: none">• Hediyelik eşya ve el sanatları konusundaki materyal eksikliği,	<ul style="list-style-type: none">• Halk eğitim merkezleri ve mesleki eğitim kurumları ile hediyelik eşyalar üretilmeli.
<ul style="list-style-type: none">• DİKA'nın aktif kullanılmaması.	<ul style="list-style-type: none">• DİKA'nın proje çağrıları değerlendirilmeli.
<ul style="list-style-type: none">• Kurumların Şırnak'ı diğer yerlerle bir tutması.	<ul style="list-style-type: none">• Şırnak'a pozitif ayrımcılık yapılmalı.
<ul style="list-style-type: none">• Turist rehberi eksikliği,	<ul style="list-style-type: none">• Şanlıurfa Rehberler Odası ile görüşülüp bu sorun çözülmeli.
<ul style="list-style-type: none">• Uçak seferlerinin azlığı,	<ul style="list-style-type: none">• İzmir, Adana seferleri ivedilikle başlamalı ve diğer havayolu firmalarının gelmesi sağlanmalı.
<ul style="list-style-type: none">• Dış hatlar uçuşlarının olmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Çevre ülkelerle karşılıklı seferler başlatılmalı.
<ul style="list-style-type: none">• Restorasyonların ve gün yüzüne çıkmamış yapılar için arkeolojik kazıların yapılmamış olması.	<ul style="list-style-type: none">• Var olan ve restore edilmeyen yapıların restorasyonu yapılmalı.• Bir proje veya kurum desteği ile arkeolojik kazılar başlatılmalı, Cudi dağındaki unsurlar gün yüzüne çıkarılmalı.
<ul style="list-style-type: none">• Yapılması düşünülen projelerde bürokrasi engeli,	<ul style="list-style-type: none">• İl yetkilileri turizm konusunda bilinçlendirilmeli.
<ul style="list-style-type: none">• Turizm işletmelerinin pasif olması (acenta, otel vs.).	<ul style="list-style-type: none">• Seyahat acentalarının turist çekme noktasındaki pazarlama ve tanıtım yönleri güçlendirilmeli.
<ul style="list-style-type: none">• Karayollarındaki ulaşım sorunu,	<ul style="list-style-type: none">• Şırnak-Cizre-Siirt-Van yollarının yapımı ivedilikle tamamlanmalı.
<ul style="list-style-type: none">• Turizm işletmelerinin iletişim sorunu,	<ul style="list-style-type: none">• Başta turizm işletmeleri arasındaki iletişim eksikliği olmak üzere turizm ve kültür alanında çalışanların etkileşim içinde bulunabileceği bir dernek veya "İl Turizm Konseyi" kurulmalı.
<ul style="list-style-type: none">• Halkın turizm konusundaki bilinçsizliği,	<ul style="list-style-type: none">• Üniversite veya diğer kurumlar tarafından turizm bilincini artırıcı eğitimler verilmeli

<ul style="list-style-type: none">• Hizmet işletmelerindeki (otel, restoran, kafe vb.) kalite eksikliği ve personel sorunu,	<ul style="list-style-type: none">• İŞKUR ve halk merkezi ile üniversite işbirliğinde servis-sunum-müşteri ilişkileri eğitimleri verilmeli.• Sürekli eğitimlerle çalışan devir hızından kaynaklanan sıkıntılar giderilmeli.
<ul style="list-style-type: none">• Gastronomi unsurlarının farkında olunmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Yeme-içme kültürünün tanıtılması ile ilgili faaliyetlerin yürütülmesi, ünlü gurmelerin ve köşe yazarlarının şehrimize çağırılması.
<ul style="list-style-type: none">• Kamu kurumlarının toplantılarını Şırnak'ta gerçekleştirmesi noktasındaki bilinçsizliği,	<ul style="list-style-type: none">• Kamu kurumu yetkililerinin her yıl düzenlenen kurum toplantılarının Şırnak'ta yapılması sağlanmalı.
<ul style="list-style-type: none">• Somut olmayan kültürel varlıkların turizm amacı ile kullanılmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Guhşegi turnuvası düzenlenmeli.• Şal-Şapık ve yöresel ürün defilesi yapılabilir.• Kilim ve diğer el sanatlarının üretimi yapılmalı.• Dengbej evinde dengbej etkinlikleri yapılmalı.

Sorun ve çözüm önerileri ile ilgili katılımcı fikirleri alındıktan sonra, Şırnak ilinin kültür ve turizm konusundaki güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerin neler olduğu sorulmuş ve sorulara yönelik cevaplar alınmıştır. Alınan cevaplar sistematik bir şekilde Tablo 4'te belirtilmiştir.

Tablo 4: Şırnak'ın Kültür ve Turizm Konusundaki Güçlü, Zayıf Yönleri ve Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">• Genç nüfusunun yüksek olması.• Doğal unsurların varlığı,• Üniversitenin olması.• Zengin tarihi,• Misafirperverlik,• Mevsimin uygun olması.	<ul style="list-style-type: none">• Güvenlik sorunu,• İş birliği eksikliği,• Kurumların Şırnak'ı sahiplenmemesi.• Halkın turizm konusundaki bilinçsizliği,• Şehrin vizyon eksikliği,

Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • Tarımsal kalkınma programı IPAR'ın Şırnak'ı kapsamaması (kırsal turizm için). • Teşvikler, • Şehrin yeniden kuruluyor olması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Terör olayları, • Sınır ülkelerle doğabilecek sorunlar. • Sınır ülkelerdeki çatışmalar,

C. SONUÇ VE TARTIŞMA

Şırnak ilinin kültür ve turizm konusundaki sorunları, çözümleri, güçlü ve zayıf yanları ile fırsat ve tehditlerinin belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmada, on üç katılımcı ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşmeler sonucunda birçok sorunun olduğu belirlenmiştir.

Bu sorunlar temelde Şırnak ili kurum ve kuruluşları arasındaki işbirliği eksikliği, güvenlik ve medya sorunu, tanıtım ve pazarlama eksikliği, bilinçsizlik, turizm alanında uzman personel eksikliği (rehber, otel personeli, acenta personeli vs.), uçak seferleri sorunu, hediyelik eşya noktasındaki eksiklik, ulaşım sorunu, somut olmayan kültürel değerlerin kullanılmaması ve bilinmemesi şeklinde ifade edilebilir. Bu sorunlara yönelik birçok çözüm önerisi getirilmiş olmakla beraber bazı öneriler birçok sorunu giderebilecek öneme sahiptir. Güvenlik sorunu biraz geniş bir konu ve sadece Şırnak'ın üstesinden gelemeyeceği bir konu. Ancak olumsuz imajın düzelebilmesi için, medyanın en azından başka yerlerde olan olayları Şırnak olmuş gibi göstermesinden vazgeçmesi gerekmektedir. Öncelikle Şırnak ilinde kurulacak bir “*Turizm Konseyi*” ile işbirliği sağlanarak ilin faydasına olan işlerin yapılabilmesi noktasında önemli bir adım atılmış olacaktır. Konsey'e seçilecek kişilerin turizm sektöründen olması ve kültür konusunda bilgili olması önemlidir. Kurulan bu konsey diğer kişi ve kuruluşlarla iş birlikleri geliştirerek tanıtım, pazarlama ve kaliteyi artırma gibi girişimlerin il genelinde yapılmasını sağlayacaktır. Bunun yanında Şırnak'ın sahip olduğu olumsuz imajı azaltmak ve Şırnak'ı daha doğru tanıtabilmek için “Şırnak Tanıtım Sitesi” ivedilikle kurulmalıdır. Bu sitenin sürekliliği için resmi bir kurum tarafından yönetilmelidir. Diğer bir sorun olan ulaşımın, bir an önce istenilen seviyeye getirilmesi elzem bir konudur. Özellikle Şırnak-Cizre- Van-Siirt yollarının yapılması ve şehir içi yolların geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca Şırnak henüz turist ağırlamasa da nerede hangi yapıların olduğu, nerede ne yapılacağı (turistik anlamda) hepsinin belirlenmesi ile iyi bir seyahat rotasının ve haritasının çıkarılması gerekmektedir. Diğer önemli çözüm tur operatörleri ile görüşülerek TRC3 bölgesinin birlikte bir paket şeklinde “*Bölgesel Tanıtım*” ile pazarlanması sağlanmalıdır. Ek olarak

hediyelik eşya konusunun çözümü için halk eğitim merkezi ve diğer meslek geliştirme kuruluşları ile işbirlikleri gerçekleştirilerek “*Hediyelik Eşya*” üretimi gerçekleştirilmelidir. Ayrıca turizmin kırsal alanlardaki vatandaşlara fayda sağlayabilmesi için modern bir “*Köy Pazarı*” kurularak gelen turistlerin organik ürün arayışına cevap verilmelidir. Son olarak Şırnak’ın sahip olduğu “*Somut Olmayan Kültürel Değerlerin*” bilinirliğinin arttırılması ve turistik ürün olarak kullanılması sağlanmalıdır. Bunun için Kırmızı Medresede Melaye Ceziri’nin kasidesi ve ilahi dinletileri, dengbeçler evinde türkü geceleri, Jirki kilimi ve Şırnak yöresel kıyafet üretimi yapılabilecek önerilerdir. Bunun yanında Mem ve Zin aşık festivali gibi etkinlikler gerçekleştirilebilir. Bütün bunların yapılabilmesi zor değildir. Çünkü Şırnak elinde oldukça önemli cevher taşımaktadır; *Gençler*. Nitekim genç nüfusu bakımından ülkenin ilk sıralarında yer almaktadır. Bunun yanında en önemli avantajlardan biri “*Mevsim*” şartlarıdır. Nitekim Şırnak 12 ay kültür ve turizm etkinliklerinin yapılabileceği mevsimsel özelliklere sahiptir. Şırnak’ın diğer önemli güçlü yanı devlet teşviklerinden yararlanabilmesi ve son dönemde İPAR kırsal kalkınmayı destekleme programından faydalanabiliyor olmasıdır.

Yukarıda sayılan çözüm önerileri dışında zamanla birçok çözüm üretilebilir. Ancak hepsinden önemlisi halkın ve kamu kurumları yetkililerinin bilinçli olması gerekmektedir. Bugün Şırnak’ta birçok tarihi eserin yok olduğu, yıkıldığı, üstüne beton yapıların eklendiği görülmektedir. Nitekim son hendek olayları ile birlikte Şırnak merkez için oldukça önemli yeri olan Abdullah Abdurrahman Ağa Kasrı’nın ve Süleyman Ağa Kasrı’nın çeşitli nedenlerle tescil listesinden çıkarılması, yıkılması ve bunu kamuoyunun kabul etmiş olması halkta ve kurumlarda kültüre duyulan saygının ve kültüre yönelik bilincinin zayıf olduğunu göstermektedir. Oysa kültür ve turizm bir bölge için sadece maddi bir yatırımdan ibaret değildir. Turizm farklı toplumları tanıma fırsatı sunan, kültürlerarası etkileşimi sağlayan ve bu sayede toplumsal barışın gelişmesini sağlayan en önemli sosyal psikolojik araçlardan biridir. Şırnak’ın ve ülkemizin içinde bulunduğu durum düşünüldüğünde turizme ne kadar ihtiyaç duyulduğunu daha iyi anlayabiliriz.

Şimdiye kadar çok travmaların yaşandığı Şırnak’ta geriye bakıp üzülmek yerine ileriye bakıp emin adımlarla Şırnak iline sahip çıkmak ve var olan potansiyelini en iyi şekilde değerlendirme vaktidir.

KAYNAKÇA

- Çelik, S. ve Akardeniz, E. (2012), “Şırnak’ın (Şehr-İ Nuh’un) Turizm Sorunları ve Çözüm Önerileri”, 1.Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu, Tarsus/Mersin.
- Çelik, S. ve Coşkun, E., (2015). TRC3 Bölgesi Mardin Batman Siirt Şırnak ilinin Termal Turizm Açısından Değerlendirilmesi. *I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends and Indicators*, Konya, 583-592.
- Doğanay, H. ve Zaman, S. (2013). *Türkiye Turizm Coğrafyası* (4.baskı). Ankara: Pegem.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2017), Turizm İstatistikleri, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9851/turizm-istatistikleri.html>
- MacDonald, R. and Jolliffe, L.(2003). Cultural Rural Tourism Evidence from Canada, *Annals of Tourism Research*, 30 (2), 307–322.
- Mathieson, A. and Wall, G. (1982). *Tourism, Economic, Physical and Social Impacts*. Longman.
- Oğuz, E. S. (2011), Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı, Edebiyat Fakültesi Dergisi, 28(2), 123-139.
- Soydan, E. ve Şarman, N. (2013), Mardin ve Şırnak illerindeki Süryanilere Ait Dini Yapıların Kültür (ve İnanç) Turizmi Potansiyeli, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (8), 589-607.
- Şarman, N. ve Çelik, S. (2013). Turizmin Niş Pazarı Şırnak ilinin (Şehr-İ Nuh) İnanç Turizmi Açısından Değerlendirilmesi Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *International Conference on Religious Tourism and Tolerance*, Konya. 1005-1020.
- Top, M. (2009), Şırnak Kültür Envanteri, Anıt Matbaa: Ankara.
- Top, M. (2010). Şırnak’taki Ortaçağ ve Sonrasına Ait Mimari Üzerine bir Değerlendirme. *Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu*, Şırnak, 321-341.
- TÜRSAB (2017), Seyahat Acentaları, <https://www.tursab.org.tr/tr/seyahat-acentalari/seyahat-acentasi-arama>
- UNWTO (2017), Tourism Highligts.
- Yaşın, A. (2016). *Botan Yemek Kültürü*, Kent Işıkları Yayınları.

6

ŞİRNAK'TA KADIN ve ÇOCUK

Moderatör

Yrd. Doç. Dr. Emine GÖZEL

Raportör

Öğr. Gör. Kemal POLAT

KATILIMCILAR

Öğr. Gör. Dicle Özcan ELÇİ
Şırnak. Üniv. İdil Meslek Yüksekokulu

Öğr. Gör. Emin YORGUN
Şırnak Üniv. Şırnak MYO

Ayşe İSKENDEROĞLU
TOBB Sanayi ve Ticaret Odası Kadın Girişimciler Kurul
Bşk.

Dilek KASIRGA
Toplum-Der

Emel ERKAN
Şırnak Kadın Girişimciler Derneği Başkanı

Gül UÇAR
TOBB Şırnak Kadın Girişimciler Bşk. Yrd.

İlyas TUNÇ
ASPİM

Rabia KADIRHAN
Şırnak Belediyesi

Gündüz AVCI
KAMER Vakfı

Vildan DAĞLI
Şırnak Üniv. Öğrenci Temsilcisi

Remziye AYAN
ÇATOM Müdür Yrd.

Nurcan YALINKILIÇ
HEM-ÇATOM Eğitmeni

Ömer DEMİR
SYDV

Serhat UZAN
SYDV

Diler ACAR
Yeşeren Gençlik Derneği

ŞIRNAK'TA KADIN VE ÇOCUKLARIN SORUNLARI İLE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ÖZET

Bu çalıştayın amacı, Şırnak nüfusunun önemli bileşenlerinden olan “Kadın ve Çocuk”ların sorunlarına değinmek ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmaktır. Bu durumla ilgili Şırnak Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen “Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı”nda Şırnak genelindeki “Kadın ve Çocuk” alanındaki sorunlar, çözüm önerileri, güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditler istişare edilerek ortaya konulmuştur. Çalıştayda nitel araştırma yöntemlerinden *odak grup görüşmesi tekniği* kullanılmıştır. Gruba Şırnak'ta faaliyet yürüten farklı kurumlardan 17 kişi katılmıştır. Araştırmanın bulguları paydaşların gözünden değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda Şırnaklı kadınların eğitim seviyesinin düşük olduğu, çok eşliliğin devam ettiği, erken yaşta evliliklerin süregeldiği, çalışma hayatında kadınların düşük oranlarda yer aldığı görülmüştür. Öte yandan çocuklar söz konusu olduğunda ise, göze çarpan en önemli sorunlar iki dilcilik sorunu (anadili ve öğrenim dili) ve sokağa çıkma yasağı öncesinde terörden dolayı yaşadıkları sıkıntılar olmuştur. Bulgular doğrultusunda Şırnak Üniversitesine, Şırnak Valiliğine, Şırnak Belediyesine, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne, STK'lara öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Kadın, Çocuk, Paydaş, Çözüm Önerileri

A. GİRİŞ

Toplumsal yaşamın temeli, kadın ve erkek olmak üzere iki cinsiyetin uyumlu birlikteliğine dayanmaktadır. Dünya nüfusunun da yaklaşık yarısını oluşturan kadınlar, ülkemizde %50,2 oranındaki erkek nüfusuna karşılık kadın nüfusu %49.8'lik oran ile toplam nüfusun yaklaşık yarısına denk gelmektedir

(TÜİK, 2017). Bu durum Şırnak ili için de benzer sonuçlanmaktadır. Nitekim 2016 yılı verilerine göre Şırnak nüfusu 251.392 erkeğe karşılık 232.396 kadından oluşmaktadır. Bu veriler ışığında Şırnak özelinde de nüfusun yarısına yakınının kadınlardan oluştuğunu söylemek mümkündür. Toplumsal yaşamın yarısına kaynaklık eden kadının ne yazık ki toplumsal yaşamdan kaynaklı birçok sorunla tarihsel süreçte mücadele ettiği ve günümüzde de bu mücadeleye devam ettiği bilinmektedir. Özellikle ataerkil (pederşahi/atasoylu) toplumlarda kadınların toplumsal yaşamda erkeğe nazaran ikincil konumları kadınların kumalık, zorla veya erken evlendirilme, mirastan pay alamama, namus gerekçesiyle eğitim ve çalışma hakkından yoksun bırakılma, şiddet görme ve taciz-tecavüze uğrama gibi sonuçlara maruz kalmasına yol açmıştır. Şırnak ili de sahip olduğu kültürel ve toplumsal yapı bağlamında kadınların erken yaşta, kumalık ve berdel (değiş-tokuş) evlilikler, mirastan pay alamama, düşük okur-yazarlık ve eğitim seviyesi, düşük istihdam oranları gibi sorunlarla boğuştuğu bir coğrafyaya tekabül etmektedir.

Çalışmanın bir diğer öznesi olan “Çocuk” ise dünyada ve Türkiye’de olduğu gibi Şırnak’ın da hem gelecek umudu hem de kanayan yarısı olmaya devam etmektedir. Küçük yaşta erkek ya da kız olarak tanımlanan çocuk (TDK, 2017), verimli bir çocukluk ve gençlik döneminden sonra toplum için yararlı bir birey adayı olma yolunda ilerlemektedir. Çocuklar belirli bağlamlarda evrensel özellikler taşıyalar da içine doğduğu toplum ve kültürün sosyalizasyon süreçlerinden geçerek farklı değer, inanç, ideoloji, gelenek-göreneklere sahip olmaktadır. Ancak bu farklılıklarının çocuklara eşit sosyal, ekonomik ve kültürel fırsatlar ve imkânlar sunulmasına ve eşit oranda değer görmelerine engel olmamalıdır. Bu bağlamda Şırnak’ın çocuk nüfusunun sorunlarına değinmek ve bu sorunlara çözüm önerileri geliştirmek bu çalışmanın bir diğer temel gerekçesidir.

Ortaya çıkan bu sorunlar çerçevesinde Şırnak’ta yaşayan kadın ve çocuklara yönelik proje ve planlamalar bağlamında kadın ve çocukların sorunlarına eğilmek ve onları sosyal hayatın içinde tutmak gerekmektedir. Örneğin; kadına yönelik şiddetin en aza indirgenmesi, kadın okur-yazarlık oranı ve eğitim seviyesinin yükseltilmesi, erken yaşta evlilikler veya çocuk gelinlerin önüne geçilmesi, kadının erkeklerle eşit koşullarda ve karar verme mekanizmalarında çalışma yaşamına dahil edilmesi; öte yandan gelecek nesillerin mimarı olan çocukların eğitim, sağlık, sosyal etkinlikler gibi haklarını koruyarak; çocuklara huzurlu, sağlıklı, nitelikli bir yaşam kalitesi sağlamak önemlidir. Bu bağlamda, bu çalıştayın amacı adı geçen sorunları paydaşların gözünden yeniden tartışarak sorunların nedenleri, dinamikleri ve çözümleri hakkında sentezci bir bakış açısıyla ortak çözümlere ulaşarak,

Şırnak'taki kadın ve çocukların yaşam kalitelerine katkı sunmaktır.

Bu çalıştayıñ önemi, Şırnak'ın genel sorunları üzerinde bugüne kadar spesifik bir çalışmanın yapılmayışı ve Şırnak'a dair bilgilerin çoğunlukla ikincil kaynaklardan tedarik edilmesinin son bulacağıdır. Nitekim bu çalışma Şırnak Üniversitesi akademisyenleri rehberliğinde Şırnak halkı, sivil toplum ve kamu kurum-kuruluşlarının katılarak ilk elden ve birincil kaynaklardan bilgi tedarikinin gerçekleştiği ilk makro-ölçekli çalışma niteliğini taşımakta olup, literatürdeki önemli bir boşluğu doldurma eğilimindedir.

A.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu çalışmada kadınlar ve çocuklara yönelik belirli kavramların tanımlanmasında fayda vardır. Bunlardan biri olarak **erken yaşta evlilikler**, 18 yaşın altında yapılan evliliklere denmekte olup, yasal mevzuata göre suç teşkil etmektedir (Aydemir, 2011). Ancak erken yaştaki evliliklerin büyük çoğunluğunu kız çocukları gerçekleştirdiği için literatürde bu kavram "**çocuk gelinler**" olarak bilinmektedir. Bu konuyla ilgili en geniş çaplı araştırma USAK Sosyal Araştırmalar Merkezi'nin yaptığı, "*Evlilik mi Evcilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler: Çocuk Gelinler*" adlı çalışmadır (Aydemir, 2011).

Kadına yönelik şiddet, cinsiyete dayanan, kadını inciten, ona zarar veren, fiziksel, cinsel, ruhsal hasarla sonuçlanma olasılığı bulunan, toplum içerisinde ya da özel yaşamında ona baskı uygulanması ve özgürlüklerinin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranıştır (Subaşı ve Akın, 2003). Kadına yönelik şiddet konusunda literatürde birçok çalışma mevcuttur ancak Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün 2008 ve 2014 yıllarında yaptığı kadına yönelik aile içi şiddet araştırması en geniş ölçekli çalışmalar arasındadır.

Kumalık, evli erkeğin karısının üstüne yeniden evlenmesi, çok-eşli bir poligami biçimi; **başlık parası**, evlenmek isteyen erkeğin veya ailesinin kız ailesine ödediği para veya hediyeler; **berdel usulü evlilik** ise para-öncesi dönemlerden kalma insana karşı para yerine insana karşı insan değış tokuşu, başka bir deyişle "ver gelini-al gelini" anlayışdır (Güvenç, 1993).

Türkiye'de kadının toplumsal konumuna ilişkin en önemli geniş ölçekli çalışmaların başında TEPAV'ın 2014 ve 2016 yılında yaptığı "*81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi*" adlı çalışmadır. Bu çalışmada Şırnak eğitim alanında okuma yazma oranı en düşük iller arasında Siirt ve Muş ile birlikte ilk üç sırada yer almaktadır. İstihdam alanında 15-65 yaş arası kayıtlı kadın çalışanlar bağlamında yine Ağrı ve Hakkari ile birlikte ilk üç sırada yer almaktadır. Bir diğere gösterge olan doğurganlık hızı bağlamında da Şırnak,

Şanlıurfa ve Ağrı ilk üç sırada yer almaktadır.

Literatür incelendiğinde kadın ve çocuk, aile içi iletişim konularıyla alakalı seminerler düzenleyen, farkındalık çalışmaları yapan birçok merkezler mevcuttur yine “Kadın ve Çocuk Beslenmesi, Kadın ve Göç, Kadına Yönelik Şiddet, Çocuk ve Çevre, Aile Çocuk İletişimi, Aile İçi Şiddet ve Psikolojik Yaklaşımlar” gibi birçok konularda uluslar arası kadın çocuk sağlığı eğitimi ve kongreleri yapılmıştır. Bu kongrelerde kadın çocuk sağlığı ve eğitimi ve anne çocuk ilişkisi üzerinde durulmuştur

A.2. ŞIRNAK'TAKİ MEVCUT DURUM

Şırnak “Kadın”larıyla ilgili istatistik veriler incelendiğinde; en önemli sorunlardan biri olarak *düşük okur-yazarlık/eğitim düzeyi* görülmüştür. TÜİK, 2012 yılı okur-yazarlık araştırmasına göre Şırnak %18.2 ile kadın okur-yazar olmama oranı olarak en yüksek il çıkmıştır. Benzer şekilde 18753 *yükseköğretim mezunundan* yalnızca 5519 kişisi kadın olduğu ortaya çıkmıştır. TÜİK, 2013 verilerine göre *okuma-yazma bilmeyen* 37961 kişiden 31543 kişi “Kadın”dır. Şırnak KAMER Vakfı tarafından 2012-2013 yılları arasında 6937 kadına anket yapılmıştır. Buna göre kadınların *eğitim durumu* ilgili yapılan ankette ise “okur-yazar değil” oranı %43; “okur-yazar” oranı %6; “ilkokul mezunu” oranı %18; “ortaokul mezunu” oranı %15; “lise mezunu” oranı %14 ve “üniversite mezunu” oranı %0’dır.

Yine Şırnak’ta kadınların en büyük problemlerinden biri *erken yaşta evlilik ve çocuk doğurma* problemidir. TÜİK, 2013 verilerine göre ortalama *evlilik yaşı* kadınlarda 22.7’dir. Yine TÜİK, 2013 verilerine göre 14122 doğumdan 1004 tanesi 15-19 yaş arası ve 3 tanesi 15 yaş altı kadındır. TÜİK, 2015 verilerine göre ise 3495 evliliğin 244 tanesi 15-17 yaş grubuna ait olup il genelinde çocuk gelin oranı %7’dir. Şırnak KAMER Vakfı tarafından 2012-2013 yılları arasında 6937 kadına anket yapılmıştır. Buna göre *evlilik yaşı*; 12 ve daha küçük yaşlarda %5; 13-15 yaş oranı %31; 16-17 yaş oranı %21 ve 18 ve daha büyük yaşlarda yaş oranı %43’dür.

Şırnak’ta kadınların problemlerinden bir diğeri Çok eşlilik/Kumalık olgusu olarak belirtilmiştir. Yine Şırnak KAMER Vakfı tarafından 2012-2013 yılları arasında 6937 kadına anket yapılmıştır. Buna göre kadınların *evlilik durumlarıyla* ilgili yapılan ankette akraba evliliği oranı %69; kuma oranı %11; berdel oranı %19; kan bedeli oranı %0 ve beşik kertmesi oranı %0’dır.

Şırnak’ta kadınların problemlerinden biri de şiddet konusudur. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü 2008 raporuna göre, Güneydoğu Anadolu Bölgesi (Şırnak dâhil) *fiziksel şiddet* %47.7, *cinsel şiddet* %19.7 olarak ortaya

çıkmiştir. Yine Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü 2015 raporuna göre, toplam 944 hane ile görüşme yapılmış, *fiziksel şiddet* oranı %32.5, *cinsel şiddet* oranı %11.4 olarak ortaya çıkmıştır.

Şırnak'taki kadın problemlerinden bir diğeri *kadınların çalışma yaşamında olmayışlarıdır*. Şırnak'ta kadınların istihdam ve çalışma yaşamına yönelik çalışma yok denecek kadar az olmakla birlikte, mikro-kredi uygulanmasından yararlanan kadınlar üzerine çalışma yapan Ece (2014), mikro-krediden yararlanan 53 kadınla mülakat yapmış olup çalışmasının sonucunda görüştüğü kadınların %72'sinin kadının toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak el işine yatırım yaptığı, %5'inin de kuaför açtığı sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında Ece (2014) görüştüğü kadınların %43'ü aldıkları mikro kredi ile yaptıkları işin sosyo-ekonomik düzeylerine katkıda bulunduğunu ve evde daha fazla söz sahibi olduğunu dile getirmiştir. Bunun yanında Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası (2017)'na göre ticari hayatın içinde 278 kadın kayıtlı olup aktif çalışan kadın sayısı ise 70'dir. Dolayısıyla %25 oranında kadın iş hayatında olduğu görülmüştür. Aktif olmayan kısımda ise iş sahibi olarak kadın görülürken işletmeciliğini eşinin yaptığı belirtilmiştir. KAMER Vakfı anketine göre kadınların çalışma durumları, “gelir getiren bir kişi yok” diyenlerin oranı %79, “çalışmak istiyor fakat kocası/ailesi izin vermiyor” diyenlerin oranı %6, “çalışmak istiyor fakat iş bulamıyor” diyenlerin oranı %9 ve “ev dışında çalışanların” oranı %5'dir.

Şırnak'taki çocuklarla ilgili olarak ise *yasak sonrası travma* (Psikolojik sorunlar, korku, sosyal hayattan kopma, güvenlik kaygısı vb.), *dil sorunu* (Türkçe bilmeme) *beslenme sorunları*, *okul öncesi eğitime katılım azlığı* vb. problemler olduğu görülmüştür. Ancak bunlarla ilgili istatistiki verilere ulaşılammıştır.

B. YÖNTEM VE BULGULAR

Bu bölümde çalıştayda kullanılan yöntem kısmına ve çalıştay sonucunda çıkan bulgulara yer verilmiştir.

B.1. YÖNTEM

Odak grup görüşmeleri, nitel bir veri toplama tekniklerinden biridir. Odak grup görüşmelerinin amacı, belirlenen spesifik konularda katılımcıların sahip oldukları bilgi, deneyim, duygu, düşünce ve tutumlarına göre derinlemesine bilgi edinme ve düşünce üretmesidir (Bowling, 2002; Denzin ve Lincoln, 2000; Kitzinger, 1994). Bu bağlamda önemli olan genellemelere gidecek bilgilere ulaşmak değil, katılımcıların görüşlerinin ve bakış açılarının betimlenmesidir (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011). Bu çalıştayda da nitel bir veri toplama tekniği olan *Odak grup görüşmesi* esas alınmıştır. Örneklemeye Şırnak'taki kadın ve çocukların sorunları ele alınmıştır. Odak grup görüşmesi

kapsamında Şırnak Üniversitesi bünyesinde “Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı” yapılmıştır. Gruba Şırnak ilindeki farklı kurumlardan (Şırnak Üniversitesi, Şırnak Valiliği, Şırnak Belediyesi, STK (Sivil Toplum Kuruluşları Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü) 17 kişi katılmıştır. Paydaşların gözünde “kadın ve çocuk” alanında sorunlar ele alınmıştır. Şırnak genelinde “kadın ve çocuk” alanında sorunları, çözüm önerileri, güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditleri istişare edilerek ortaya konulmuştur. Görüşme üç saatte tamamlanmıştır.

B.2. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacına uygun olarak “Kadın ve Çocuk” alanındaki sorunlar belirlenmeye çalışılmış, belirlenen sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmaya ve bunların güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öncelikle katılımcıların görüşleri doğrultusunda “Kadın ve Çocuk” alanındaki sorunlar ve çözüm önerileri tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Paydaşların “Kadın ve Çocuk” Konusuyla İlgili Sorun ve Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">• Kadınlarda düşük okur-yazarlık/eğitim seviyesi,• Kadınlarda erken yaşta evlilik ve çocuk doğurma,• Kadına yönelik şiddet,• Kadınlarda çok eşlilik/kumalık olgusu,• Kadınların çalışma yaşamında olmayışı/istihdam sorunu,• Toplumsal cinsiyet eşitsizliği,• Çocuklarda yasak sonrası travma (Psikolojik sorunlar, korku, sosyal hayattan kopma, güvenlik kaygısı vb.).• Çocuklar açısından dil problemi (Türkçe bilmeme).• Çocukların beslenmesi.• Okul öncesi eğitime katılım azlığı,• Kadınlara miras verilmemesi.	<ul style="list-style-type: none">• Şırnak'ta kadınların KOSGEB ve mikro-kredi gibi imkânlardan yararlanılmasına teşvik edilmelidir (Kadına finans sağlanması).• Yerli iş adamlarının kadın istihdamına yönelik pozitif ayrımcılıkla yaklaşması.• Kadınların çalışmaları için çocuklarını bırakacak kreşler açılmalı.• Kadının eğitim seviyesinin artırılması.• Kız ve erkek çocuklarının eşit olduğu bilinci yerleştirilmesi.• RAM ile Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün “Sosyal İçerme ve Uyum Projeleri” oluşturmaları.• Şırnak Üniversitesi, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Şırnak Belediyesi, STK'ların iş birliği ile çocuk şenlikleri düzenlenmeli.• Çocuk merkezlerinin açılması (Her mahallede masa tenisi, satranç, voleybol vb. spor alanında faaliyet alanlarının açılması).• Toplumsal destekli polislik,• Ebeveynlerin ev içinde daha fazla Türkçe konuşması.• MEB, Belediye ve Halk Eğitim Merkezlerinin Türkçe eğitime yönelik çocuklar için yaz kursları açması.• Aile planlamasına daha fazla önem verilmesi.• MEB ve Sağlık Ocaklarının ebeveynlere çocukların beslenmesi ile ilgili seminerler düzenlemesi.• MEB'in ailelere “Okulöncesi eğitim kültürü” bilincini oluşturması.

	<ul style="list-style-type: none">• MEB'in aile eğitimi çalışmaları düzenlemeli.• MEB tarafından velilere yönelik ev gezmelerinin artırılması.• Müftülük, muhtar, imamların ve kanaat önderlerinin erkeklere toplantılar düzenleyerek "Okulöncesi eğitim kültürü"nü oluşturması.• Okul öncesi eğitimde, eğitim giderlerinin Valiliğe bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından destek alınarak karşılanması.
--	---

Tablo 1'den anlaşılacağı üzere çalışmaya katılan katılımcılar, Şırnak'taki kadınların en büyük sorunun *Düşük okur-yazarlık/Eğitim seviyesi* olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında katılımcılara göre Şırnak'taki kadınların *Erken yaşta evlilik ve çocuk doğurma, kadınlara yönelik şiddet, Çok eşlilik/Kumalık olgusu ve kadınların çalışma yaşamında "olmayışı"/İstihdam* problemleri olduğunu ortaya koymuşlardır. Buna göre paydaşlar tarafından kadınların lise düzeyine göre örgün eğitime devam etmeleri, kız çocuklarına yönelik yerel eğitim kampanyalarının yapılması, kız çocuklarının yükseköğretime devamını destekleyecek burs-yurt imkânlarının artırılması, ailelere yönelik bilinçlendirme ve farkındalık artırma eğitimlerinin düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Benzer şekilde çalıştayda akraba evliliğinin azaltılması ve eşli konferansların düzenlenmesi, berdelin kaldırılması, müftülerin ve imamların çok eşliliğe yönelik bilinen dini dayanakların günümüzdeki şartlara göre yeniden yorumlanması, yerli iş adamlarının kadın istihdamına yönelik pozitif ayrımcılıkla yaklaşması, kadınların çalışmaları için çocuklarını bırakacak kreşlerin açılması gibi çözüm önerileri sunulmuştur.

Yine tablo 1'den anlaşılacağı üzere Şırnak'taki kadınlar iş yaşamına katıldıkları takdirde söz sahibi olacakları, ekonomik ve duygusal anlamda işe yaradığı hissiyatıyla özgüven ve özsaygısı artacağı ve kendisine ev dışında farklı alanlarda yer açacağı düşünülmüştür. Ancak bu durumda hanelerdeki çocuk sayısının fazlalığı kadının çalışmasını engelleyeceği, kadınların gelenek ve göreneklerine bağlılığının devam etmelerini istemeleri, kadının asli görevinin yalnızca "eş" ve "anne" olduğu anlayışının kadının çalışmasına ket vurması, kursların bitiminden sonra istihdam sağlanamaması, kurumlardaki işbirliği eksikliği (Valilik, Üniversite, Belediye, STK, Emniyet), kırsal alanda istihdam olmadığı için üniversite mezunlarının işsiz olması gibi durumlar ise kadınların iş yaşamına katılmasındaki riskler olarak ifade edilmiştir.

Bunun yanında tablo 1'den anlaşılacağı üzere çalışmaya katılan katılımcılara göre Şırnak'taki çocukların en büyük sorunun *yasak sonrası travma (psikolojik sorunlar, korku, sosyal hayattan kopma, güvenlik kaygısı vb.)* olduğu ortaya koyulmuştur. Bunun yanında *dil problemi (Türkçe bilmeme)*, çocukların *beslenmesi ve çocukların okul öncesi eğitime katılım azlığı* olduğu belirtilmiştir. Buna göre paydaşlar tarafından RAM ile Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün "Sosyal içerme ve uyum projeleri" oluşturmaları, Şırnak Üniversitesi, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Şırnak Belediyesi, STK'ların iş birliği ile çocuk şenliklerin düzenlenmesi, çocuk merkezlerinin açılması, toplumsal destekli polislik gibi çözüm önerileri sunulmuştur. Bunun yanında paydaşlar tarafından aile planlamasına daha fazla önem verilmesi ve MEB ve Sağlık Ocaklarının ebeveynlere çocukların beslenmesi ile ilgili seminerler vermesi gerektiği belirtilmiştir.

Kadın ve çocuk konusunda katılımcıların görüşleri doğrultusunda yapılan GZFT (SWOT) analizi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2: Paydaşların “Kadın ve Çocuk” Konusundaki Güçlü, Zayıf Yönleri ve Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">• Kadınların kendi ihtiyaçlarını karşılaması açısından söz sahibi olması.• Kadınların ekonomik ve duygusal anlamda işe yaradığı hissiyatıyla özgüven ve özsaygısı artması.• Kadınların yalnızca ev yaşamına tabi olmaktan kurtulup kamusal alanda (sokak, çarşı, pazar vb.) kendisine yer açması.• KOSGEB ve mikro-kredi ödemelerinin esnetilmesi.• Okul öncesi eğitime katılımın artması.• Velilerin duyarsızlığının azalması ve eğitim seviyesinin giderek yükselmesi.• Çocukların okula uyumunun kolaylaşması.	<ul style="list-style-type: none">• Eğitimin işlevselliğinin düşük olması (verilen eğitimin teorikte kalması, iş ve istihdam fırsatlarına dönüştürülememesi).• Milli Eğitimin disiplinsizliği (öğretmenlerin sürekli izin ve rapor kullanmaları eğitim seviyesini düşürmesi).• Kırsal alanlarda okuma oranlarının düşük olması• Görücü usulü evliliğin sürmesi.• Aileden kurtulmak/baskıdan kaçmak için evliliği istemesi.• Erken evliliği kabul etme,• Şiddetin yalnızca fiziksel şiddetle özdeşleştirilmesi (Şiddetin diğer boyutlarından-psikolojik, ekonomik, duygusal ve cinsel şiddet- haberdar olunmaması).• Şiddet olgusunun aile mahremiyeti bağlamında görünmez kılınması.• Şiddet gören kadının durumunu kaçınılmaz kader anlayışı ile kabullenmesi (öğrenilmiş çaresizlik sendromu).• Kadınların gelenek göreneklerinden vazgeçememesi.• Dine göre çok eşlilik olgusunun devam ettirilmesi.• Kuma giden kadının kocasının gözünde daha değerli olduğu düşünmesi.• Kumalar arası anlaşmazlık, psikolojik savaş,

	<ul style="list-style-type: none"> • Hane büyüklüğü ve çocuk sayısının fazlalığı kadının çalışmasını engellemesi. • Kadının asli görevinin yalnızca “eş” ve “anne” olduğu anlayışının kadının çalışmasına ket vurması. • Kursların bitiminden sonra istihdam sağlanamaması. • Kurumların işbirliği eksikliği (Valilik, Üniversite, Belediye, STK, Emniyet). • Kırsal alanda istihdam olmadığı için üniversite mezunlarının işsiz kalması. • Ailedeki birey sayısı, • Ataerkil aile yapısına devam etmek istemeleri, • Çocukların anadilini unutması. • Ebeveynlerin aile içinde Türkçe konuşmak istememeleri, • Çevre kültürünün olumsuz etkisi, • Eğitim seviyesinin düşüklüğü, • Maddiyat,
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • Atamalarda öğretmenlerin Şırnak'ı tercih etmeleri. • Güvenlik sorunun iyiye gitmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Farklı şehirlerdeki iş adamlarının Şırnak'ta kadınlara yönelik yatırım yapmalarını. • Öğretmenlerin ön yargılı gelmesi. • Güvenlik sorunun devam etmesi. • Sosyal medyanın Şırnak'ı kötü tanıtmaması.

Tablo 2'ye göre Şırnak'taki kadınların bilinçlenmesi, haklarını öğrenmesi ve ilde üniversitenin olması kadınların eğitim seviyesini artırma konusunda avantaj olarak değerlendirilebilir. Ancak bu durumda eğitimdeki işlevsel olmaması, disiplinsizliğin ve kırsal alanlarda okuma oranlarının düşük olması dezavantaj olarak görülmektedir. Bunun yanında öğretmenlerin Şırnak'a ön yargılı gelmesi, terörden dolayı ilin güvenlik sorunu yaşamaması ve sosyal medyanın Şırnak'ı kötü tanıtmaması gibi konular tehdit oluşturmaktadır. Yine tablo 2'ye göre 15 yaş altı evliliklerini engelleyecek caydırıcı hukuki

tedbirlerin alınması erken evlilik oranını düşürmede önemli bir etken olduğu belirtilmiştir. Ancak aileden kurtulma/baskıdan kaçma ve erken evliliği kabul etme durumları bir risk olarak görülmüştür. Tablo 2'den anlaşılacağı üzere Şırnak'taki ÇATOM ve ADEM'in kadınlara yönelik eğitimlerini artırdıkları takdirde şiddetin azaltılmasında etken olacağı belirtilmiştir. Ancak bu durumda şiddetin tanımının ve boyutlarının iyi ifade edilmediği, bu konuda kadınların pek bilinçli olmadığı, şiddet olgusunun aile mahremiyeti bağlamında görünmez kılınması, şiddet gören kadının durumunu kaçınılmaz kader anlayışı ile kabullenmesi durumlarının ise devam edilmesi bir dezavantaj olarak görülmüştür. Bunun yanında müftü ve imamların tek eşliliğe yönelik erkeklere toplantılar düzenlemesi önemli bir avantajdır. Ancak Şırnaklı kadınların gelenek-göreneklerinden vazgeçememesi, dine göre çok eşlilik olgusunun devam ettirilmesi, kuma giden kadının kocasının gözünde daha değerli olduğunu düşünmesi, kumalar arası anlaşmazlık ve psikolojik savaş vb. durumlar ise çok eşliliğe yönelik bir riskler olarak görülmüştür.

Tablo 2'den anlaşılacağı üzere KOSGEB ve mikro-kredi ödemelerinin esnetilmesi durumunda Şırnaklı kadınların daha fazla çalışma yaşamında olması mümkündür. Ancak bu durumda hanelerdeki çocuk sayısının fazlalığı kadının çalışmasını engelleyeceği, kadınların gelenek ve göreneklerine bağlılığının devam etmesi, kadının asli görevinin yalnızca "eş" ve "anne" olduğu anlayışının kadının çalışmasına ket vurması, kursların bitiminden sonra istihdam sağlanamaması, kurumlardaki işbirliği eksikliği (valilik, üniversite, belediye, STK, emniyet), kırsal alanda istihdam olmadığı için üniversite mezunlarının işsiz beklemesi gibi durumlar ise kadınların iş yaşamına katılmasındaki riskler olarak ifade edilebilir. Yine tablo 2'den görüleceği üzere Şırnak'taki yeni evli çiftlerin ataerkil yapısını reddetmeleri ve ilde STK'ların (Sivil Toplum Kuruluşlarının) olması kadınların toplumsal cinsiyet anlamında eşitsizliğini ortadan kaldırmaya yönelik bir avantaj olarak görülürken; gelenekçi kadınların ataerkil aile yapısına devam etmek istemeleri bir dezavantaj olarak görülmektedir. Benzer şekilde Şırnak'taki sağlık kuruluşları tarafından çocuklara psikolojik destek verilmesi bir avantajdır. Ancak Şırnak'ta terörden dolayı güvenlik sorununun yaşanması bir risk olarak görülmüştür. Bunun yanında Şırnak'ta Türkçe eğitime yönelik çocuklar için yaz kurslarının açılması ile hem çocuklar hem ebeveynlerin Türkçe konuşma oranlarında artış olacağı düşünülmüştür. Bu durumda çocukların anadilini unutmaması, ebeveynlerin Türkçe konuşmak istememesi ve çevre kültürü gibi durumlar ise risk olarak görülmüştür. Ek olarak paydaşlar tarafından ebeveynlerin bilinçliliği arttıkça çocukların beslenmesine daha fazla önem verileceği düşünülmüştür. Ancak Şırnak'ta kadınların eğitim seviyesinin düşük olması, maddi olanağın yetersiz olması ve ailedeki birey sayısının fazlalığı bir dezavantaj olarak görülmüştür.

Bunlara ilaveten Şırnak'ın atama puanının düşük olmasından dolayı öğretmenlerin Şırnak'ı tercih etmesi ve güvenlik sorunun iyiye gitmesi bir fırsat olarak değerlendirilebilir.

C. SONUÇ VE TARTIŞMA

Şırnak'ta kadınların en büyük problemlerinden biri *düşük okur-yazarlık/ eğitim düzeyidir*. Literatüre bakıldığında eğitim durumuyla ilgili TÜİK, 2012 yılı okur-yazarlık araştırmasına göre Şırnak %18.2 ile kadın okur-yazar olmama oranı olarak en yüksek il çıkmıştır. Benzer şekilde Şırnak KAMER Vakfı tarafından 2012-2013 yılları arasında 6937 kadına yapılan ankette, kadınların “*okur-yazar değil*” oranı %43; “*okur-yazar*” oranı %6; “*ilkokul mezunu*” oranı %18; “*ortaokul mezunu*” oranı %15; “*lise mezunu*” oranı %14 ve “*üniversite mezunu*” oranı %0'dır. Bu durumda Şırnak'ta yaşayan kadınların eğitim düzeyinin iyi olmadığı ortaya çıkmıştır. Çünkü Şırnak'ta kadınların “*okur-yazar değil*” oranı %43 çıkması yüksek bir orandır. Yine verilere göre “*üniversite mezunu*” oranı %0 çıkması kadınlar açısından bir dezavantajdır. Bunun nedeni eğitimin işlevsel olmaması, kırsal alanlarda okuma oranlarının düşük olması Şırnak'a gelen öğretmenlerin ön yargılı olması, terörden dolayı ilin güvenlik sorunu yaşaması ve sosyal medyanın Şırnak'ı kötü tanıtmışından kaynaklanabilir. Bununla ilgili çalıştayda paydaşlar tarafından kız çocuklarına yönelik yerel eğitim kampanyalarının yapılması, kız çocuklarını il dışında okutmak istemeyen aileler için Şırnak Üniversitesi bünyesinde farklı bölüm ve programlarının açılması gerektiği vurgulanmıştır.

Yine Şırnak'ta kadınların en büyük problemlerinden biri *erken yaşta evlilik ve çocuk doğurma* problemidir. Bu durumla ilgili TÜİK, 2013 verilerine göre ortalama Şırnak'ta *evlilik yaşı* kadınlarda 22.7'dir. Yine TÜİK, 2015 verilerine göre ise 3495 evliliğin 244 tanesi 15-17 yaş grubuna ait olup Şırnak il genelinde çocuk gelin oranı %7'dir. Benzer şekilde Şırnak KAMER Vakfı tarafından 2012-2013 yılları arasında 6937 kadına yapılan ankette, *evlilik yaşı*; 12 ve daha küçük yaşlarda %5; *13-15 yaş oranı* %31; 16-17 yaş oranı %21 ve 18 ve daha büyük yaşlarda yaş oranı %43'dır. Buna göre Şırnak'ta erken yaşta evlilik olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Şırnak'ta kadınların *evlilik yaşı 13-15 yaş oranı* %31 çıkması yüksek bir orandır. Bunun nedeni kadınların aileden kurtulma/ baskıdan kaçma ve erken evliliği kabul etme durumlarından kaynaklanabilir. Çalıştayda bununla ilgili 15 yaş altı evlilikleri engelleyecek caydırıcı hukuki tedbirlerin alınması erken evlilik oranını düşürmede önemli bir etken olduğu belirtilmiştir.

Şırnak'ta kadınların problemlerinden biri de şiddet konusudur. Bu durumla ilgili Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü 2008 raporuna

göre, Güneydoğu Anadolu Bölgesi (Şırnak dâhil) *fiziksel şiddet* %47.7; *cinsel şiddet* %19.7 olarak ortaya çıkmıştır. Buna göre Şırnak'ta fiziksel şiddetin fazla olduğu söylenebilir. Bunun nedeni şiddetin tanımının ve boyutlarının iyi ifade edilmediği, bu konuda kadınların pek bilinçli olmadığı, şiddet olgusunun aile mahremiyeti bağlamında görünmez kılınması, şiddet gören kadının durumunu kaçınılmaz kader anlayışı ile kabullenmesinden olabilir. Çalıştayda paydaşlar tarafından Şırnak'taki ÇATOM ve ADEM'in kadınlara yönelik eğitimlerini artırdıkları takdirde şiddetin azaltılmasında etken olacağı belirtilmiştir.

Şırnak'ta kadınların problemlerinden bir diğeri Çok eşlilik/Kumalık olgusudur. Şırnak KAMER Vakfı tarafından 2012-2013 yılları arasında 6937 kadına yönelik yapılan ankette *evlilik durumlarıyla* ilgili "kuma oranı" %11 olarak görülmüştür. Bu bulguya göre Şırnak'ta çok eşliliğin devam ettiği anlaşılmaktadır. Bunun nedeni Şırnaklı kadınların gelenek-göreneklerinden vazgeçememesi, kuma giden kadının kocasının gözünde daha değerli olduğunu düşünmesinden olabilir. Buna göre paydaşlar tarafından müftülerin ve imamların çok eşliliğe yönelik bilinen dini dayanakların günümüzdeki şartlara göre yeniden yorumlanması, mikro ölçekli nitel araştırmaların yapılması gerektiği ortaya konulmuştur.

Şırnak'taki kadın problemlerinden bir diğeri *kadınların çalışma yaşamında olmayışlarıdır*. Ece (2014) yaptığı çalışmada, kadınların %43'ü aldıkları mikro kredi ile yaptıkları işin sosyo-ekonomik düzeylerine katkıda bulunduğunu ve evde daha fazla söz sahibi olduğunu dile getirmiştir. Bunun yanında Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası (2017)'na göre Şırnak'ta ticari hayatın içinde 278 kadın kayıtlı olup aktif çalışan kadın sayısı ise 70'dir. Dolayısıyla %25 oranında kadın iş hayatında olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Şırnak KAMER Vakfı tarafından 2012-2013 yılları arasında 6937 kadına yönelik yaptığı ankette kadınların çalışma durumları ile ilgili "çalışmak istiyor fakat kocası/ailesi izin vermiyor" diyenlerin oranı %6; "çalışmak istiyor fakat iş bulamıyor" diyenlerin oranı %9'dur. Bu durumda Şırnak'taki kadınların iş yaşamında pek olmadıkları anlaşılmaktadır. Bunun nedeni hanelerdeki çocuk sayısının fazlalığı kadının çalışmasını engellediği, kadınların gelenek ve göreneklerine bağlılığının devam etmesini istemesi, kursların bitiminden sonra istihdam sağlanamaması, kurumlardaki işbirliği eksikliği (valilik, üniversite, belediye, STK, emniyet), kırsal alanda istihdam olmadığı için üniversite mezunlarının işsiz olmasından kaynaklanabilir.

Şırnak'taki kadınlara yönelik problemlerinden bir diğeri *toplumsal cinsiyet eşitsizliği* olduğu belirtilmiştir. Literatür incelendiğinde Şırnak'taki *toplumsal cinsiyet eşitsizliği* sorunu ile ilgili herhangi bir araştırmaya

rastlanmamıştır. Buna göre paydaşlar tarafından KOSGEB ve mikro-kredi ödemelerinin esnetilmesi durumunda Şırnaklı kadınların daha fazla çalışma yaşamında olacağı vurgulanmıştır. Dolayısıyla Şırnaklı kadınların söz sahibi olacakları, ekonomik ve duygusal anlamda işe yaradığı hissiyatıyla özgüven ve özsaygısı artacağı ve kendisine ev dışında farklı alanlarda yer açacağı belirtilmiştir.

Şırnak'taki çocuklara yönelik en büyük sorunun *yasak sonrası travma* (psikolojik sorunlar, korku, sosyal hayattan kopma, güvenlik kaygısı vb.) problemidir. Bunun nedeni Şırnak'ta terörden dolayı güvenlik sorununun yaşanmasından kaynaklanabilir. Literatür incelendiğinde Şırnak'taki çocukların yasak sonrası travma (psikolojik sorunlar, korku, sosyal hayattan kopma, güvenlik kaygısı vb.) sorunu ile ilgili herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Şırnak'taki çocukların *dil sorunu* (Türkçe bilmeme) olduğu belirtilmiştir. Bunun nedeni ebeveynlerin sosyal çevrede Türkçe konuşmak istememesinden kaynaklanabilir. Literatür incelendiğinde Şırnak'taki dil sorunu (Türkçe bilmeme) sorunu ile ilgili herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak paydaşlar tarafından RAM ile Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün "Sosyal içerme ve uyum projeleri" oluşturmaları, Şırnak Üniversitesi, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Şırnak Belediyesi, STK'ların iş birliği ile çocuk şenliklerin düzenlenmesi, çocuk merkezlerinin açılması, toplumsal destekli polislik gibi çözüm önerileri sunulmuştur.

Şırnak'taki çocukların *beslenme sorunu* olduğu belirtilmiştir. Bunun nedeni Şırnak'ta kadınların eğitim seviyesinin yeterli olmaması, maddi olanağın yetersiz olması ve ailedeki birey sayısının fazlalığından kaynaklanabilir. Literatür incelendiğinde Şırnak'taki çocukların beslenmesi sorunu ile ilgili herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak paydaşlar tarafından ebeveynlerin bilinçliliği arttıkça çocukların beslenmesine daha fazla önem verileceği düşünülmektedir.

Şırnak'taki çocukların sorunlarından biride *okul öncesi eğitime katılım azlığıdır*. Bunun nedeni Şırnak'ta kadınlarda bilinçlenme azlığının olması ve maddi olanağın yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır. Literatür incelendiğinde Şırnak'taki çocukların okul öncesi eğitime katılım azlığı olduğu sorunu ile ilgili herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak paydaşlar tarafından okul öncesi eğitimde eğitim giderlerinin Valiliğe bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından destek alınarak karşılanması gibi çözüm önerileri getirilmiştir.

Bu bulgular ışığında “kadın” lara yönelik öneriler;

1. Kız çocuklarına yönelik yerel eğitim kampanyaları yapılabilir.
2. Belediyeler, Halk Eğitim Merkezleri yetişkin okuma-yazma bilmeyen kadınlara yönelik eğitim-öğretim kursları düzenleyebilir.
3. Kız çocuklarının yükseköğretime devamını destekleyecek burs, yurt imkânları artırılabilir.
4. Kız çocuklarını il dışında okutmak istemeyen aileler için Şırnak Üniversitesi bünyesinde farklı bölüm ve programlar açılabilir.
5. Merkez ve ilçelerde mahalle toplantıları yapılabilir (Ailelere yönelik bilinçlendirme ve farkındalık artırma eğitimleri düzenlemesi).
6. Eşli konferanslar düzenlenebilir.
7. STK’lar tarafından evlilik öncesi eğitim verilebilir.
8. Kadınlara yönelik daha fazla girişimcilik kursları açılabilir.
9. Şırnak’ta kadınların KOSGEB ve mikro-kredi gibi imkânlardan yararlanılmasına teşvik edilebilir (Kadına finans sağlanması).
10. Yerli iş adamları, kadın istihdamına yönelik pozitif ayrımcılıkla yaklaşabilirler.
11. ÇATOM’un, İşkur’a bağlanması kadınlara iş imkânını artırabilir.
12. Şırnak Üniversitesi’nde “Kadın Sorunlarını Araştırma-Uygulama Birimi” kurulup, kadın sorunlarına (Cinsiyet, çalışma yaşamı, çok eşlilik, eğitim vb.) yönelik derinlemesine araştırmalar yapılabilir.

Bu bulgular ışığında “çocuk”lara yönelik öneriler;

1. Kadınların çalışmaları için çocuklarını bırakabileceği kreşler açılabilir.
2. RAM ile Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü “Sosyal içerme ve uyum projeleri” oluşturabilir.
3. Şırnak Üniversitesi, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Şırnak Belediyesi, STK’lar iş birliği içinde çocuk şenlikleri düzenleyebilirler.
4. Toplumsal destekli polislik projesi yapılabilir (Çocukların polislerle kaşı ön yargılarının kırılması için).

5. Ebeveynler, ev içinde daha fazla Türkçe konuşabilir.
6. MEB, Belediye ve Halk Eğitim Merkezleri Türkçe eğitime yönelik çocuklar için yaz kursları açabilir.
7. MEB, ailelere “Okul öncesi eğitim kültürü” bilincini oluşturabilir.
8. MEB, aile eğitimi çalışmaları düzenleyebilir.
9. MEB, velilere yönelik ev gezmelerini artırabilir.
10. Müftülük, muhtar, imamlar ve kanaat önderleri erkeklere toplantılar düzenleyerek “Okul öncesi eğitim kültürü” oluşturabilir.
11. Okul öncesi eğitimde, eğitim giderleri için Valiliğe bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından destek alınabilir.
12. Çocuk konusunda yasak sonrası travma (Psikolojik sorunlar, korku, sosyal hayattan kopma, güvenlik kaygısı vb.), dil sorunu (Türkçe bilmeme), beslenme sorunları, okul öncesi eğitime katılım azlığı ile ilgili Şırnak'ta istatistiki veriler çıkarılabilir.
13. Şırnak'ta yasak sürecinde olumsuz etkilenen çocuklar için sağlık kuruluşları tarafından psikolojik destek verilebilir.

KAYNAKÇA

- Aydemir, E. (2011). Evlilik mi Evcilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler: Çocuk Gelinler. Uluslar arası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Bowling, A. (2002). *Research Methods in Health: Investigating Health and Health Services*. Philadelphia, PA: McGraw-Hill House.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K. ve Oğuz, E. (2011). Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi. Kuramsal Eğitimbilim, 4 (1), 95-107.
- Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S. (2000). *Handbook of Qualitative Research*. London: Sage Publications, Inc.
- Ece, S. (2014). Mikro kredi kullanan kadınlar: Şırnak örneği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı. Ankara. Güvenç, B. (1993). Geleneklerden Kalıntılar: Başlık, Berdel, Kız-kaçırma, Kuma ve Amca-KızıEvliliği. (<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iukad/article/view/1023012351/1023011583> 19.10.2017 tarihinde indirilmiştir)

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, (2008; 2014). Hacettepe üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara.

Kitzinger, J. (1994). "The methodology of focus groups: the importance of interaction between research participants", *Sociology of Health and Illness*, 16 (1), 103–121.

Subaşı, N. ve Akın, A. (2003), "Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları", (içinde) *Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.

Şırnak KAMER Vakfı (2017). <http://insanhaklarisavunuculari.org/ihlal/index.php/kategoriler/kadina-karsi-siddet/342-kamer-vakfi-kadin-danisma-merkezi-sirnak>

Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası (2017). <http://www.sirnaktso.org.tr/haber/35>

TEPAV (2014; 2016). <http://www.tepav.org.tr/tr/>

Türkiye İstatistik Kurumu, (2012). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13659>

Türkiye İstatistik Kurumu, (2013), http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=0&KITAP_ID=

Türkiye İstatistik Kurumu, (2015). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21517>

Türkiye İstatistik Kurumu, (2017). <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=kategorist>

<http://www.birarada.org/tr/17109/KACOD-Kadin-ve-Cocuk-Haklari-Dernegi>

<http://www.nilufer.bel.tr/>

<http://www.birarada.org/tr/17109/KACOD-Kadin-ve-Cocuk-Haklari-Dernegi>

<http://www.kadincocuksagligiveegitimkongresi.org/icerik/kadin-cocuk-sagligi-ve-egitimi-kongresi/kongre-kitaplari.html>

<http://www.kadinsagligihemşireligidernegi.com/1-uluslararası-kadin-cocuk-sagligi-ve-egitimi-kongresi>

(<http://www.kamer.org.tr/>; <http://www.birarada.org/tr/17109/KACOD-Kadin-ve-Cocuk-Haklari-Dernegi>; <http://www.nilufer.bel.tr/>; <http://www.birarada.org/tr/17109/KACOD-Kadin-ve-Cocuk-Haklari-Dernegi>).

(<http://www.kadincocuksagligiveegitimkongresi.org/icerik/kadin-cocuk-sagligi-ve-egitimi-kongresi/kongre-kitaplari.html>; <http://www.kadinsagligihemsireligidernegi.com/1-uluslararasi-kadin-cocuk-sagligi-ve-egitimi-kongresi>).

7

ŞIRNAK'TA ULAŞIM

Moderatör

Yrd. Doç. Dr. Adem AHISKALI

Raportör

Arş. Gör. Fikret AÇAR

Arş. Gör. Derya KARAKAYA

KATILIMCILAR

Prof. Dr. Mehmet Aslan TEKİNSOY

Şırnak Üniv. Mühendislik Fak. Dekanı

Yrd. Doç. Dr. Ali DÖNER

Şırnak Üniv. Mühendislik Fak. Öğretim Üyesi

Arş. Gör. Hakan DUMRUL

Şırnak Üniv. Mühendislik Fak.

Ahmet YUMAK

Şırnak Üniv. Yapı İşleri Daire Başkan V.

Celal ÖZGÜN

İl Özel İdare

Ali ESERAY

Cizre Belediyesi

Murat AYKANAT

İl Emniyet Müdürlüğü

Çetin DEMİRBILEK

İl Jandarma Trafik

Faysal ADIYAMAN

Beytüşşebap Belediyesi

Abdülbaki KARTAL

İdil Belediyesi

Çetin DİKME

İdil Belediyesi

Doğan ŞENER

Karayolları 9. Bölge Müdürlüğü

Ali Eşef CENGİZ

Karayolları 9. Bölge Müdürlüğü

Nuhrettin CANEL

Şoförler ve Otomobiller Odası

Mehmet ÜRGEN

İl Özel İdare

ŞIRNAK'IN ULAŞIM SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ÖZET

Hızlı kentleşme, artan göç ve nüfus artışının beraberinde getirdiği sorunlar hiç kuşkusuz ulaşımda da etkilerini göstermektedir. Özellikle Şırnak gibi imar yasalarının uygulanmadığı/uygulanmadığı, daha çok ruhsat dışı kaçak yapılaşmanın olduğu ve güvenlikten kaynaklı farklı yerleşim alanlarının açılmadığı/açılmadığı yerlerde artan nüfus artışına paralel olarak artan araçlara hizmet verecek yolların yetersiz kalması ulaşımın önemini bir kat daha arttırmaktadır.

Şırnak Üniversitesi'nin öncülüğünde 12-13 Ekim 2017 tarihinde düzenlenen Şırnak 2023 Vizyonu Çalıştay'ının, "Ulaşım Oturumu" 9 farklı kurumdan 15 uzmanın katılımı ile oluşan bir grupta gerçekleşmiştir. Bu çalışmanın amacı öncelikle var olan sorunları tespit etmek, gelişim seyri içinde oluşacak sorunları öngörmek, katılımcılarla birlikte en makul çözümü belirlemek ve ilgili kurumlara bu konuda bir vizyon kazandırmaktır. Çalışmaya katılan tüm katılımcıların üzerinde ortaklaştığı, ulaşımın diğer tüm gelişim alanlarını etkilediği, "Sağlam, güvenilir ve konforlu bir ulaşım ağının olmadığı yerde ne ekonominin, ne ticaretin, ne kültürün, ne de eğitimin gelişmesinden söz edilemez" bilinci ile çalışmalarını yürütmüştür. Ancak ve ancak, fikir birliği ve koordineli bir çalışmayla bu sorunların aşılabileceği kanısı olmuştur. Çalışmanın ortaya çıkardığı sorunlar GZFT (SWOT) analizi ile desteklenerek sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Ulaşım, Şırnak, Çalıştay, Şırnak Üniversitesi

A. GİRİŞ

Ulaşım; İnsanların ve eşyaların yararlı olduğu varsayılan belli bir amaca yönelik yer değiştirmeleridir. Bu yer değiştirmelerin sağlanmasına ulaştırma denir.

Ulaştırma türleri genel olarak;

-Karayolu ulaşımı,

-Demiryolu ulaşımı,

-Denizyolu ulaşımı,

-Hava yolu ulaşımı, şeklinde sınıflandırılır.

Ulaşım insanlık tarihi ile başlayıp günümüzde de medeniyetlerin gelişmişlik düzeyini gösteren önemli parametrelerin bir tanesidir. Tarihin her aşamasında olduğu gibi günümüzde de ulaşım alternatiflerini ve imkânlarını arttıran medeniyetler hala Dünya'nın en gelişmiş medeniyetlerdir.

Ulaşımın en önemli gelişim parametresi olduğu gerçeğini en iyi bir şekilde yansıtan şehirlerin başında Şırnak ili gelmektedir. Şırnak 18.05.1990 tarih ve 20522 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 16.05.1990 tarih ve 3647 sayılı yasa ile 27 yıl önce il statüsüne kavuşmuş olmasına rağmen, aynı dönemlerde il olmuş Aksaray, Karaman, Kırıkkale, Batman gibi şehirlerin ulaştığı gelişime ne yazık ki ulaşamamış ve son zamanlarda illik statüsünün alınması tartışmalarına bile konu olabilmıştır. Ancak Şırnak gelişim sağlama bakımından iki ülkeye sınırının bulunması, tarihin en önemli ticaret yollarından bir tanesi olan İpekyolunun içinden geçiyor olması, sahip olduğu doğal maden yatakları ve de Cudi Dağı gibi Hz. Nuh'un gemisinin konmasıyla insanlık tarihinin 2. doğuşuna yer sahipliği yapmasıyla yukarıda yazılan illere nazaran daha avantajlı bir konuma sahiptir. Buna rağmen hem yaşanan terör olayları hem de gelişimine hız verebilecek ulaşım ağının yetersiz olması Şırnak ilinin şu anda bulunduğu duruma sebep gösterilebilir. Şırnak Üniversitesi'nin öncülüğünde yapılan Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı yukarıda bahsedilen sorunların giderilmesi için çözüm önerilerinin arandığı bir platform oldu.

A.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Şırnak ili 37°31' kuzey enlemleri ve 42°28' doğu boylamları arasında yer almaktadır. Yüzölçümü 7.172 Km², ortalama 1.400 metre rakımı ile deniz seviyesinden oldukça yüksek olan Şırnak ili topraklarının batı kesimi, yüzölçümünün $\frac{3}{4}$ 'ü Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Dicle Bölümünde yer alırken; geri kalan yüzölçümünün $\frac{1}{4}$ 'ü ise Doğu Anadolu Bölgesi içinde kalır.

- Şırnak ilinin ilçeleri bağlantı yollarının durumu ve alternatif güzergahların uygulanabilirliği.
- Şırnak ilinin komşu şehirlerle bağlantı yolları ve yolların standartlaşmasından sonra Şırnak'ın gelişim seyrinin ne olabileceği.
- Şırnak'ın Suriye Devletine bir sınır kapısının açılmasının uygulanabilir olup olmadığı.
- Şırnak Irak sınırına alternatif bir sınır kapısının açılmasının ülke ve şehir için öneminin ne olabileceği.
- Şırnak merkez ve ilçelerinde yaşanan kazaların azalması ile ne yapılabileceği.
- Her sene bakım onarım yapılma ihtiyacını doğuran faktörlerin ne olduğu nasıl giderilebileceği gibi konular üzerinde durulmuştur.

Altyapı ve kentleşme çalışmalarının yoğun bir şekilde yapıldığı hemen Şırnak'ın tamamının şantiye alanına dönüşmüş olması yukarıda bahsedilen sorunların giderilmesi için bir fırsat olarak görülmüş ve bu anlamda ilgili kurumların bu çalıştay raporunda önerilen çözümleri uygulamada çok fazla sıkıntı yaşamayacakları kanaati oluşmuştur.

A.2. ŞIRNAK'TAKİ MEVCUT DURUM

Şırnak ili, batıda Mardin, kuzeyde Siirt, kuzeydoğuda Hakkari illeri ile güneyde Irak ve Suriye devletleriyle çevrilidir.

Şırnak ilinin Cizre ilçesine ulaşımı 15 km 2 gidiş 2 dönüş yaklaşık 20 m platform genişliğine sahip geri kalan 32 km 1 gidiş ve 1 geliş olmak üzere yaklaşık 7 m platform genişliğine sahip banketsiz bir yolla sağlanmaktadır.

Şırnak ilinin Uludere ilçesine ulaşımı tamamı bir gidiş bir dönüş olmak üzere yaklaşık 7 m platform genişliğine sahip çoğu yeri banketsiz ve dar kurplarla sağlanmaktadır.

Şırnak ilinin Beytüşşebap ilçesine ulaşımı tamamı bir gidiş bir dönüş olmak üzere yaklaşık 7 m platform genişliğine sahip çoğu yeri banketsiz ve dar kurpların olduğu bir yolla sağlanmaktadır.

Şırnak ilinin Güçlükonak ilçesine ulaşımı 15 km'si 2 gidiş 2 dönüş yaklaşık 20 m platform genişliğine sahip geri kalan 56 km'si 1 gidiş ve 1 geliş olmak üzere yaklaşık 7 m platform genişliğine sahip banketsiz ve dar kurpların olduğu bir yolla sağlanmaktadır.

Şırnak ilinin Silopi ilçesine ulaşımı 55 km'si 2 gidiş 2 dönüş yaklaşık 20 m platform genişliğine sahip geri kalan 32 km'si 1 gidiş ve 1 geliş olmak üzere yaklaşık 7 m platform genişliğine sahip banketsiz ve dar kurpların olduğu bir yolla sağlanmaktadır.

Şırnak ilinin İdil ilçesine ulaşımı 44 km'si 2 gidiş 2 dönüş yaklaşık 20 m platform genişliğine sahip geri kalan 32 km'si 1 gidiş ve 1 geliş olmak üzere yaklaşık 7 m platform genişliğine sahip banketsiz ve dar kurpların olduğu bir yolla sağlanmaktadır.

Şırnak ilinin Silopi ve İdil ilçelerine ulaşımı Cizre ilçesi üzerinden sağlanmakta, Şırnak ilinin Güçlükonak ilçesine ulaşımın yaklaşık 36 km'lik kısmı da Şırnak Cizre yolu üzerinden, Şırnak ilinin Beytüşşebap ilçesine de ulaşımı Uludere yolu üzerinden sağlanmaktadır.

Şekil 1: Şırnak il Karayolları Haritası

Tablo 1: Şırnak ve İlçelerine Ulaşımın Sağlandığı Yol Bilgileri

ŞIRNAK	SİİRT	370-05	1.DİLİM	28
ŞIRNAK	SİİRT	370-05	2. DİLİM	8
CİZRE	MİDYAT	380-03	1.DİLİM	33
CİZRE	MİDYAT	380-03	2.DİLİM	19
CİZRE	MİDYAT	380-03	3.DİLİM	11
CİZRE	NUSAYBİN	400-31	1.DİLİM	36
CİZRE	NUSAYBİN	400-31	2.DİLİM	17
CİZRE	NUSAYBİN	400-31	3.DİLİM	3
CİZRE	NUSAYBİN	400-31	4.DİLİM	12
ŞIRNAK	CİZRE	400-32	1.DİLİM	30
ŞIRNAK	CİZRE	400-32	2.DİLİM	8
ŞIRNAK	CİZRE	400-32	4.DİLİM	12
ŞIRNAK	ULUDERE	400-32	3.DİLİM	42
ULUDERE	ANDAÇ	400-33	1.DİLİM	13
ULUDERE	ANDAÇ	400-33	2.DİLİM	44
CİZRE	HABUR	430-01	1.DİLİM	29
CİZRE	HABUR	430-01	2.DİLİM	15
CİZRE	HABUR	430-02	0	13
ULUDERE	BEYTÜŞŞEBAP	73-25		59
2.HABUR	BEYTÜŞŞEBAP	-		40
ŞIRNAK	GÜÇLÜKONAK	-		76

Tablo 2: Şırnak İlinin İlçelerine Mesafeleri ve Tahmini Ulaşım Süreleri

İL	İLÇE	MESAFE(KM)	TAHMİNİ SÜRE (DK)	ORTALAMA HIZ(km/s)
ŞIRNAK	CİZRE	47	40	70
ŞIRNAK	SİLOPİ	77	60	77
ŞIRNAK	İDİL	76	60	77
ŞIRNAK	GÜÇLÜKONAK	71	65	65
ŞIRNAK	ULUDERE	56	60	56
ŞIRNAK	BEYTÜŞŞEBAP	128	150	50

Tablo 3: Şırnak İlinin Komşu Illere Mesafeleri ve Tahmini Ulaşım Süreleri

İL	İL	MESAFE (KM)	TAHMİNİ SÜRE(DK)	ORTALAMA HIZ(km/s)
ŞIRNAK	SİİRT	98	75	80
ŞIRNAK	MARDİN	208	130	96
ŞIRNAK	HAKKARİ	197	210	57
ŞIRNAK	VAN	351	300	70

Tablo 4: Şırnak'ın Ulaşım Konusundaki Sorun ve Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">Şırnak-Cizre karayolunun tamamlanamıyor olması.	<ul style="list-style-type: none">Gerekli güvenlik önlemlerinin alınarak yüklenici firmanın güvenli bir şekilde çalışmasının sağlanması.

<ul style="list-style-type: none">• Şırnak-Van yolunun tamamlanamıyor olması.	<ul style="list-style-type: none">• Gerekli güvenlik önlemlerinin alınarak şantiyelerde, güvenli bir şekilde, çalışmaların sağlanması. Bunun sağlanması için güvenlik anlamında, büyük riskler oluşturması halinde, güvenlik önlemlerinin daha kolay alınacağı alternatif güzergâhların seçilmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Şırnak il merkezdeki şehir içi yolların güzergâh, kavşak yerleri ve geometrik standartların iyileştirilmeden eski hali üzerinde yeniden projelendirilmeden yapılıyor olması.	<ul style="list-style-type: none">• Trafik yoğunluğu nedeniyle mevcut yol geometrik standartların yetersiz kalacağı düşünülerek, yolların geometrik standartlarının yükseltilmesi ve alternatif güzergâhların belirlenmesi.
<ul style="list-style-type: none">• İl ve ilçe otogarının olmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Uygun yerlerin tespit edilerek bu yapıların inşa edilmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Kömür madenin yol kenarlarına yakın mesafelerde depolanmasından kaynaklı oluşan görüntü ve çevre kirliliğinin oluşması.	<ul style="list-style-type: none">• İstif alanlarının yol kenarından uzaklaştırılarak yol boyunca peyzaj çalışmalarının yapılması.
<ul style="list-style-type: none">• Şırnak il merkezindeki şehir içi otobüs duraklarının ve güzergâhtaki otobüs sayılarının yetersizliği.	<ul style="list-style-type: none">• Şehir merkezinde trafik planlaması yapılması için, anketlerin yapılarak, otobüs duraklarının yerlerinin ve sayılarının belirlenmesi ve otobüs güzergâhlarının ihtiyaca göre, yeniden düzenlenmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Araçların yol kenarlarına park edilerek, trafik akışını engellemesi.	<ul style="list-style-type: none">• Şehrin trafik yoğunluğunun fazla olduğu yerlerde ve yeni yapılan binaların çevresinde, bina altlarında, otopark alanlarının yapılması.

<ul style="list-style-type: none">• Karayolları sanat yapılarının yetersizliği.	<ul style="list-style-type: none">• Şehir içi ve şehir dışındaki sanat yapılarının periyodik bakımlarının yapılarak işlevsel hale getirilmesi ve ihtiyaç duyulan noktalarda gerekli sanat yapılarının yapılması.
<ul style="list-style-type: none">• Hava ulaşımının yetersizliği.	<ul style="list-style-type: none">• Anket çalışması yapılarak ihtiyaç duyulan yerlere yeni seferler açılması. Yoğunluk dikkate alınarak ve rekabet ortamı oluşturularak yeni firmaları için çalışma olanaklarının sağlanması.
<ul style="list-style-type: none">• Şırnak il ve ilçelerinde, çok yoğun, yaşanan yaya trafik kazaları.	<ul style="list-style-type: none">• Yaya trafik kazalarına karışan çocuk sayılarının yüksek oranda olması nedeni ile yerleşim merkezlerinde park ve oyun alanlarının artırılması.
<ul style="list-style-type: none">• Yol güzergâhları boyunca yola yakın mesafedeki yapılaşmalar.	<ul style="list-style-type: none">• Yeni yapılacak yollarda bu tür kullanımın önüne geçmek adına ilgili kurumlarca gerekli yasal düzenlemenin yapılması
<ul style="list-style-type: none">• Yüksek tonajlı araçlar tarafından yol yapısının bozulması.	<ul style="list-style-type: none">• Gerekli yol kenarı denetim istasyonlarının kurularak kontrolün sürekli sağlanması.
<ul style="list-style-type: none">• Karayoluna alternatif bir demiryolunun olmayışı.	<ul style="list-style-type: none">• Daha güvenli ve ekonomik bir ulaşım imkânı sağlayan demiryolunun ilimizle sınırı olan ülkelerde bulunan demiryollarına entegre edilmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Trafik kazaların yoğun olarak yaşanması.	<ul style="list-style-type: none">• Kara noktalarının oluşmasına neden olan sebepleri yerinde tespit ederek çözülmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Karayolu projeleri yapılırken daha sonra ortaya çıkacak olan zorlukları aşabilmek için gerekli çalışmaların yapılamamış olması.	<ul style="list-style-type: none">• Değişken, sert araziye ve kaygan zemine sahip olan ilimizde yapılacak projelerde araziye ve zemini tanımak amacıyla ön keşif çalışmalarının titizlikle yapılarak güzergah seçimi yapılmalıdır.
<ul style="list-style-type: none">• Şehir içi otopark alanlarının olmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Şehir yeniden inşa edilirken anket sonuçlarına göre uygun yerlerde yeterli otopark alanlarının yapılması.

Tablo 5: Şırnak'ın Ulaşım Konusundaki Güçlü, Zayıf Yönleri ve Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> Tarihi İpekyolu'nun Şırnak ilinin sınırları içerisinde geçmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> Şırnak ilinin sert dağlık araziye sahip olması.
<ul style="list-style-type: none"> Şırnak ilinin Irak, İran ve Suriye gibi üç ülke kavşağında bulunuyor olması. 	<ul style="list-style-type: none"> Şırnak ilinin büyük bir kısmının kaygan bir zemine sahip olması.
<ul style="list-style-type: none"> Karayolu üst ve altyapıda kullanılabilecek çok zengin asfaltit ve altyapı malzemesine sahip olması. 	<ul style="list-style-type: none"> Değişken hava şartlarının ve sıcaklıkların yol üst yapısını etkileyecek kadar yüksek olması.
<ul style="list-style-type: none"> Dört il ile sınırının olması. 	
<ul style="list-style-type: none"> Şırnak ilinin ulusal ve uluslararası ulaşım ihtiyacının karşılayabilecek Havaalanına sahip olması. 	
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> Şırnak ilinin hali hazırda yeniden inşa ediliyor olması. (Yolların yeniden projelendirilmesi için.) 	<ul style="list-style-type: none"> Bölgede yaşanan terör olaylarının, yol yapım, bakım ve onarım sırasında bir risk oluşturması.
<ul style="list-style-type: none"> Yol yapımı sırasında güvenliği sağlama amacıyla yapılacak olan yapıların yol yapımı bittikten sonra da kullanılacak olması. 	<ul style="list-style-type: none"> Yakın gelecekte yetersiz kalacak olan alt yapı (su ve kanalizasyon) çalışmaları.

C. SONUÇ VE TARTIŞMA

Şırnak 2023 Vizyon Çalıştay'ı ulaşım oturumunda aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

- Şırnak'ın en temel sorunu komşu illerle ve ilçeleri ile yeterli ulaşım

imkanın bulunmamasıdır.

2. Ulaşımın yetersiz kalmış olması ve yaşanan terör olayları şehir içi ekonomiyi canlandıracak sirkülasyonun olmasını engellemiş, şehrin tarım ve hayvancılığa uygun yayla ve mera alanlarının atıl durumda kalmasına sebep olmuştur.
3. Şırnak Van yolunun bitmesi sonucunda Van'dan Irak, Suriye ülkelerine ve Mardin, Diyarbakır illerine insan ve mal ulaşımının Şırnak üzerinden olacağı ve bu durumun Şırnak'ın gelişimine büyük katkı sağlayacağı kanaati oluşmuştur.
4. Şırnak içinde mevcut güzergahlar üzerinde herhangi bir genişletme yapılmadan alternatif ulaşım imkanları değerlendirilmeden yapılan yolların ilerde mevcut yolların, artan nüfus ve araçlara hizmet vermekte yetersiz kalacağı ve buna halihazırda şehir yeniden yapılırken müdahale edilmezse ilerde düzeltilmesinin aşırı maliyetlerle mümkün olabileceği sonucuna varılmıştır.
5. Şırnak'ın komşu illere ve ilçelerine ulaşımını sağlayan yolların standartların düşük olması kazaların oluşmasına zemin hazırlamaktadır.
6. Şehir merkezlerinde park ve bahçe alanlarının az olmasından kaynaklı çocukların sokaklarda oynamak zorunda kalmaları, yaya kazalarının sık yaşanmasına sebebiyet vermektedir.

KAYNAKÇA

<http://turkiyede-ulasim-cesitleri.bunedir.org/>

<http://www.kgm.gov.tr>

<http://www.sirnak.gov.tr/>

<http://www.sirnak.pol.tr>

8

ŞIRNAK'TA TİCARET ve SANAYİ

Moderatör

Yrd. Doç. Dr. Ferhat Şirin SÖKMEN

Raportör

Öğr. Gör. Gazal CENGİZ

KATILIMCILAR

Osman GELİŞ

Şırnak TSO Başkanı

Mehmet Emin YILDIRIM

Ticaret İl Müdürü

Muğdat ENTERİLİ

Şırnak Defterdarı

Eşref ÇAKAR

KOŞGEB İl Müdürü

Mesut BALTA

Mali Müşavir

Ömer SAVDA

Şırnak Mali Müşavirler Temsilcisi

Şükrü UÇAR

Şırnak Vergi Dairesi Müdür Yardımcısı

Nihat MANAS

Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürü

Mazlum BUDAK

Cizre Organize Sanayi Bölge Müdürü

Mehmet Mürsel SAYĞIDAR

Cizre Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Üyesi

Abdurrezak SALGUT

Cizre Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Başkanı

Adil BIÇAKÇI

Şırnak İş Bankası Müdürü

ŞIRNAK'IN TİCARET VE SANAYİ SORUNLARI İLE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ÖZET

Çalışmada Şırnak ilinin “Ticaret ve Sanayi” alanındaki mevcut durumu ve sorunları ilin “Ticaret ve Sanayi” alanında önde gelen kurum ve kuruluşların temsilcileri ile odak grup görüşmesi yapılarak ortaya konulmuş sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilmiştir. Odak grup toplantıları Şırnak Üniversitesi Mehmet Emin Acar Kampüsü'nde yapılmıştır. Başta güvenlik sorununun zemin yarattığı sıkıntılar olmak üzere şehrin ticari hayatında son dönemde meydana gelen aksaklıklar tespit edilmiştir. Bu aksaklıkların çeşitli kamu kurumları ve ticaret hayatına yön veren diğer kurumlarla beraber yürütülebilecek çalışmalarla bertaraf edilebileceği yönünde ortak bir kanaate varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Şırnak, Sanayi, Ticaret, Mevcut Durum Analizi

A. GİRİŞ

Türkiye'nin 2023 hedefleri doğrultusunda Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 2015 yılında yayınlanmış olan Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesinde, Türkiye'nin 2023 Vizyonu doğrultusunda, *orta-yüksek ve yüksek teknolojlili ürünlerde Afro-Avrasya'nın tasarım ve üretim üssü olmak* amaç olarak belirtilmiştir. Aynı belgede, 2015–2018 dönemini kapsayan Türkiye Sanayi Stratejisi “Türk sanayisinin rekabet edebilirliğinin ve verimliliğinin yükseltilerek, dünya ihracatından daha fazla pay alan, ağırlıklı olarak yüksek katma değerli ve ileri teknolojlili ürünlerin üretildiği, nitelikli işgücüne sahip ve aynı zamanda çevreye ve topluma duyarlı bir sanayi yapısına dönüşümünü

hızlandırmak” olarak ortaya konulmuştur.¹

2023 Vizyonu hedeflerine ulaşılabilmesi için bölgesel gelişmişlik farklarının göz önünde bulundurularak bu farkların en aza indirgenmesi gerekmektedir. Türkiye’deki bölgesel gelişmişlik farkları ve kişi başına düşen GSYH’nin bölgesel ayrışımına bakıldığında, Türkiye’nin bölgesel farklılıklar kapsamında doğusu ve batısı arasında oluşan belirgin ayrım dikkati çekmektedir. Diğer Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında Türkiye, bölgeleri arasında en fazla gelir ayrışımına sahip ülke olarak karşımıza çıkmaktadır (Çağlar ve Kutsal, 2011: 4). Tam da bu sebeple Türkiye’nin küresel rekabet ortamında sanayileşmesini hızlandırabilmesi, bu hızlandırmayı dengeli ve sürdürülebilir kılabilmesi için gerekli şartlar arasında bölgeler arası ve bölge içi farklılıkların giderilmesi konusu önemli bir yer tutmaktadır.

Sanayileşme, bölgelerde eşit olarak ve eşzamanlı gerçekleşmeyen bir süreç olarak devam etmektedir. Batman, Mardin, Siirt ve Şırnak illerinden oluşan TRC3 Bölgesi, bu eşitsiz durumun en açık görülebileceği bölgelerden biridir. Bu bağlamda Türkiye’nin 2023 Vizyon hedefleri göz önünde bulundurularak ve bu hedeflere ulaşmada katkı sağlamak amacı ile Şırnak Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen ve Şırnak ilinin konuya ilişkin ilgili kurum ve kuruluş temsilcileri ile bir araya gelinmiştir. Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı “Ticaret ve Sanayi” oturumunda ilin bu alandaki mevcut durumu, sorunları üzerinde odak grup çalışmaları yapılmış ve sorunlara çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde kavramsal çerçeveye yer verilmiş olup, Şırnak ili ekonomisini konu alan çalışmalar incelenmiştir. Buna ek olarak bu bölümde Şırnak ili, ticaret ve sanayi sektörlerinin mevcut durumu tablolar yardımıyla görsel hale getirilmiştir. İkinci bölümünde GZFT analizi yardımıyla ilin sanayi ve ticaret sektörleri açısından güçlü, zayıf yönleri ile var olan fırsat ve tehditler ortaya konulmuştur. Sonuç bölümünde ise sektörlerin gelişimi açısından politika önerilerinde bulunulmuştur.

A.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sanayi sektörü, kalkınma ekonomisi literatüründe ekonomik büyümenin motoru olarak görülmektedir. Sanayi sektörünün ekonomik büyümeye olan etkisi diğer sektörlerle olan ileriye ve geriye doğru bağlantılarından ve sanayi sektörünün büyümesi sonucu ortaya çıkan ölçek kazançlarından kaynaklanmaktadır. Sanayi sektörü yarattığı katma değer ve istihdam olanakları nedeniyle ekonomik büyümenin itici gücüdür (Arısoy, 2013:144).

¹ T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi 2015-2018.

Kaldor'un ekonomik büyüme modelindeki ilk kanuna göre, GSYİH ile sanayi sektörünün üretimi arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Kaldor, sanayileşmeye dayalı büyüme modelinde emeğin marjinal ürününün ortalama ürününün altında olduğu tarım ve benzeri sektörlerden sanayi sektörüne transfer edileceğini, sanayi sektörünün de emeğin verimliliğini arttıracak ve bu yolla ekonomik büyümenin artacağını ileri sürmüştür (Terzi ve Oltulular, 2004:219).

Ticaret, ülke ekonomilerinin hacmini belirleyen önemli unsurlardan biridir. Bu nedenle, tüm ülke ekonomileri bir taraftan dış ticaret hacimlerini arttırmayı hedeflerken diğer taraftan dış ticaret açığını azaltma ve bu yolla belirlenen büyüme rakamlarına ulaşmayı hedeflemektedirler (Doğaka, 2015). Ticaret sektörü, yaratılan katma değer ve sermaye birikimi yoluyla yeni yatırımlara kaynak oluşturan bir sektördür.

Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı öncesinde Şırnak ilini konu alan çalışmalar yine Şırnak Üniversite'sinin öncülüğünde düzenlenmiş sempozyumlarda sunulan çalışmalar ile ön plana çıkmaktadır. 2010 yılında yapılan Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumunda şehrin ekonomik potansiyeli başlığı altında bölgesel eşitsizlikler, işgücü istatistikleri, sanayi göstergeleri, sosyo-ekonomik durum, ilin ticaret yapısı, sınır ticareti, madencilik faaliyetleri, o döneme ait işletmelerin yapısı ve hatta suç ve ekonomi arasındaki ilişkiye kadar çok çeşitli çalışmalar mevcuttur. Türkiye Kalkınma Bankası-TKB (1998), tarafından yapılan çalışmada ilin sosyal ve ekonomik yapısı ortaya konulmuş ve ilde uygulanabilecek mikro projelerden başlanarak küçük, orta ve büyük ölçekli proje önerilerinde bulunulmuştur. Doğan (2010: 1004) Şırnak ili için mevcut durum analizinin yani, bir SWOT çalışmasının yapılmasını önerirken, Karabulut (2010) ile Duran, Şahin ve Demir (2010) bu bağlamda SWOT analizi yapmak suretiyle Şırnak ilinin o dönemdeki mevcut durumunun tespiti yöntemine başvurmuşlardır. Karabulut (2010:926) tarafından yapılan çalışmada göze çarpan tespit mevcut durumun iyileştirilmesi konusunda Şırnak ilinde ve bölgede devletin öncü ve düzenleyici gücünün belli bir süre için gerekliliğinin vurgulanmasıdır. Duran, Şahin ve Demir (2010) ise Şırnak'ın doğal zenginlikleri ve sınır ilişkileri açısından önemi vurgulanmış ve bölgenin bu anlamda lokomotif ve lideri olabilecek yegâne il olarak tarif edilmiştir. Doru ve Acci (2011), çalışmalarında Şırnak ili ve İdil ilçesinin ekonomik görünümünü mukayeseli olarak ele almışlardır. Gerek İdil ilçesinde gerekse Şırnak il genelinde imalat sanayinin gelişmediği, sanayi sektörünün gelişebilmesi için itici güç olan ticaret, tarım ve hayvancılık gibi diğer sektörlerin gelişmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır.

A.2. ŞIRNAK'TAKİ MEVCUT DURUM

Sanayi alanındaki mevcut durum göz önünde bulundurulduğunda Şırnak, Türkiye'nin en az gelişmiş illerinden birisidir. İl ve ilçelerde bulunan organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi sitelerinin çoğu kuruluş aşamasındadır. İlde bulunan işletmeler küçük ölçekli aile işletmeleridir (Doğan, 2010: 996). İlde 8 tanesi Cizre OSB'de ve 1 tanesi Şırnak OSB'de olmak üzere üretim yapan 9 firma bulunmaktadır. İnşaatı devam eden fabrikaların sayısı ise Cizre'de 12, Şırnak'ta ise 2'dir. Rakamlara bakıldığında yok denecek kadar az bir sayı mevcuttur. İllere göre bölgesel teşvik sisteminde destek oranlarının daha yüksek olduğu 6. bölgede yer almamıza rağmen OSB de fabrika kurmak isteyen girişimcilerin sayısı oldukça azdır. KDV, gümrük vergisi muafiyeti, vergi indirimleri, yatırım katkı oranları, sosyal sigortala prim desteği, gelir vergisi stopaj indirimi gibi avantajlı desteklere rağmen güven ve istikrar sorunundan dolayı bölgemize yatırım gelmemektedir. Sanayi altyapı destekleri yetersizdir. Bölge Kalkınma Ajanslarından etkin bir şekilde yararlanılamamakta ya da bilgi karmaşıklığından firmalar yatırım yapmaktan çekinmektedir. Cazibe merkezleri proje desteklerinin sonuçlandırılmaması yatırım yapmak isteyenleri olumsuz etkilemektedir. Mevcut firmalar profesyonel şekilde çalışmamakta ve nitelikli personel bulmada sıkıntılar yaşamaktadır. Tablo 1'de bölgede faaliyette olan firmalar ile yaratmış oldukları istihdam sayıları yer almaktadır.

Tablo 1: Şırnak ve Cizre Organize Sanayi Bölgesinde Faaliyette olan Yatırım Türleri ve İstihdam Sayısı

Sektör	Firma Sayısı	İstihdam Sayısı	Bulunduğu Yer
Ağaç ve ağaç ürünleri	2	40	Cizre
Kimyasalların Üretimi	1	20	Cizre
Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	1	20	Cizre
Ana Metal Sanayi	1	35	Cizre
Diğer İmalatlar	3	135	Cizre
Mermer imalatı	1	10	Şırnak
Toplam :	9	260	

Kaynak: Cizre Organize Sanayi Müdürlüğü ve Şırnak TSO'dan alınan verilerden faydalanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1'de görüldüğü üzere Organize Sanayi Bölgesinde faaliyeti devam eden firmaların sayısı sadece 9 adet ile sınırlıdır. Toplam yarattığı istihdam ise bir OSB için oldukça düşük olup sadece 260 kişidir.

Ticaret Odaları, Esnaf ve Sanatkarlar Odalar Birliği, Kooperatifler ve Şoförler Birliğinden alınan bilgiler doğrultusunda ticari hayata ilişkin veriler şöyledir: 2017 yılı eylül ayı itibari ile Şırnak Ticaret ve Sanayi Odasına bağlı 1.243 şirket, Cizre Ticaret ve Sanayi Odasına bağlı 1.566 şirket olmak üzere bölgede toplam 2.809 şirket faaliyetlerini sürdürmektedir. Bununla birlikte Esnaf ve Sanatkâr Kredi Kefalet Kooperatifine bağlı toplam üye sayısı 2.317'dir. Bunun 344 ü Şırnak Esnaf Kefalet Kooperatifine, 623'ü Cizre ve 1.350'si de Silopi Esnaf Kefalet Kooperatifine bağlı üyelere oluşturmaktadır. Bu üyelere 2017 yılında toplam 20.928.021,54 TL kredi verilmiş ancak 3.656.013,32 TL'si takipli borç durumuna düşmüştür. Bunun en büyük sebebi yaşanan terör olayları nedeni ile yasak döneminde faaliyette bulunamamalarıdır. Şırnak Esnaf ve Sanatkarlar Odalar birliğine bağlı toplam 4.528. Şoförler ve Otomobilciler Odaları Birliğine ise toplam 1.184 üye bağlıdır. Toplam 53 adet kooperatif bulunmakta ve bu kooperatiflere bağlı 1.035 üye bulunmaktadır. KOSGEB tarafından 2017 yılı ekim ayı dahil verilen hibe ve kredi destek tutarları tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: KOSGEB Tarafından 2017 Yılı Ekim Ayı Dahil Verilen Hibe ve Kredi Destek Tutarları

Destek Türü	Yıl	Firma(Adet)	Tutar(TL)
Faizsiz kredi	2016	65	6.235.000
Faizsiz kredi	2017	664	17.182.380
Hibe destekleri	2016	20	223.480,35
Hibe destekleri	2017	84	1.315.330,93

Kaynak: Şırnak KOSGEB İl Müdürlüğünden alınan verilerden faydalanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2' de görüldüğü üzere 2016 yılında 65 firmaya 6.235.000 TL faizsiz kredi verilmiştir. 2017 yılında ise 664 firmaya verilen faizsiz kredi tutarı 17.182.380 TL'dir. Bir yıl içinde mutlak olarak 599 firma artışı ve tutar olarak da 10.947.380 TL artış olmuştur. Hem mutlak hem de nisbi anlamda yüksek bir artış olduğu gözlenmektedir. Aynı şekilde hibe desteklerinde de artış olmuştur.2016 yılında 20 firma 223.480,35 TL hibe desteği almışken 2017 yılında ise 84 firma 1.315.330,93 TL hibe desteği almıştır.2017 yılında 1.228 kişiye girişimcilik sertifikası verilmiş. Oysaki bu sayı 2003-2016 yılları

arasındaki 14 yıl boyunca sadece 1.394 kişi ile sınırlı kalmıştır. Girişimcilik eğitimlerine gerekli önem verilip bu doğrultuda kurslar düzenlenmiştir.

Şırnak'ta ticari hayat sanayi yapısına göre daha canlıdır. Nitekim Dicle Kalkınma Ajansı'nın 2010 yılında yayınlamış olduğu ticaret raporuna göre 2009 yılının en dikkat çekici gelişmesi olarak değerlendirilen kişi başına ihracatta Türkiye'nin üzerine çıkararak 81 il içerisinde Şırnak ilinin 9'uncu sıraya yerleşmesi dikkat çekicidir. Fakat Şırnak'ın üretici bir il olmadığı ve bu verinin ancak ve ancak ilin nakliyecisi bir il olduğunu gösterdiği yine bu raporda vurgulanmıştır.² Nitekim Şırnak il ve ilçelerinde faaliyet gösteren ve C2³ taşıma belgesine sahip yaklaşık 264 firmanın yer aldığı büyük bir tır taşıma filosu mevcuttur. Bu rakam ile Türkiye il sıralamasında 4.dür.

Şırnak ili ile bölge illerdeki son 2 yıla ait (2017 yılının verileri ağustos ayına kadar gerçekleşmiş verilerden oluşmaktadır.) ihracat ve ithalat verileri Tablo 3'te karşılaştırmalı olarak görülmektedir. 2016 yılında Şırnak ilindeki ihracat miktarı yaklaşık 407 milyon dolar civarındadır. Gaziantep ve Mardin illerinden sonra ihracat yapan iller sıralamasında 3.sıradadır. Ancak bu üretime dayalı bir ihracat değildir. Habur sınır kapısından kaynaklı nakliyeciliğe dayalı ihracattır.2017 yılı ağustos ayına kadar yapılan ihracat miktarı ise yaklaşık 336 milyon dolardır. Yıl sonuna kadar hemen hemen aynı ihracat rakamına ulaşacağı beklenmektedir. İthalat rakamları ise oldukça düşüktür.2016 yılında yaklaşık 33 milyon dolar iken 2017 yılı ağustos ayına kadar yaklaşık 27 milyon dolardır. Hem bölge hem de ülke ortalamasının altında bir ithalat söz konusudur. Ülke olarak ihracatın ithalatı karşılama oranı düşük olmasına rağmen ilimizde oldukça yüksek olmasının nedeni üretimin bölgede yok denecek kadar az olması ve ihracatın nakliyeciliğe dayalı olmasıdır.

² http://www.dika.org.tr/photos/files/ticaret_raporu.pdf erişim tarihi:19.10.2017

³ http://www.dika.org.tr/photos/files/ticaret_raporu.pdf erişim tarihi:19.10.2017

C2 : Bünyesinde 12 ve üzeri (320 ton ve üssü taşıma kapasiteli) araç bulunduran şehirlerarası ve uluslararası taşımacılık yetkisi bulunan firmalar

Tablo 3: Şırnak İlinde ve Bölge İllerde Dış Ticaret Göstergeleri

İller	İhracat (bin dolar) 2016	İhracat (bin dolar) 2017 Ağustos Ayına Kadar	İthalat (bin dolar) 2016	İthalat (bin dolar) 2017 Ağustos Ayına Kadar
Adıyaman	338.329	85.425	51.820	44.376
Batman	26.381	23.414	38.633	64.279
Diyarbakır	158.300	130.817	77.458	65.008
Gaziantep	6.418.991	4.310.784	4.816.682	3.472.083
Hakkâri	23.588	44.316	3.286	34.482
Kilis	105.204	45.801	34.808	19.949
Mardin	877.922	626.803	93.541	76.691
Siirt	125.769	20.543	92.832	10.159
Şanlıurfa	190.804	95.165	164.832	114.476
Şırnak	407.327	336.666	33.435	26.944
Bölge Toplamı	8.672.615	5.719.734	5.407.327	3.928.447
Türkiye Toplamı	142.529.584	103.323.340	198.618.235	148.979.421

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046. Erişim: 18.10.2017 İllere göre ihracat ve illere göre ithalat verilerinden uyarlanarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

2016-2017 yılları arasında bölgede yaşanan olumsuz olaylar sebebiyle şehirde bulunan tüm sektörler olumsuz etkilenmiştir. Buna rağmen son iki yılda kapanan firmaların sayısınının 100'ü geçmediği belirtilmiştir. Ayrıca Şırnak esnafının borcuna sadık bir tavır sergilemesi bankalar açısından olumlu iken; ilin riskli bölge kategorisinde olması firmaların kredi alması suretiyle finansman kaynak yollarını zorlaştırmıştır.

B. YÖNTEM VE BULGULAR

B.1. YÖNTEM

Çalıştayda nitel araştırma yöntemlerinden odak grup görüşme tekniği kullanılmıştır. Şırnak genelinde “Ticaret ve Sanayi” alanında sorunlar, çözüm önerileri, güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditlerin neler olduğu katılımcılarla istişare edilerek ortaya konulmuştur. Odak grup görüşmesine ilin ticaret ve sanayi alanındaki durumuyla doğrudan ilgili, ilin mevcut durumunu doğrudan gözlemleyebilen ve konuya ilişkin karar ve gelişmelerde etkileme gücünün bulunduğu kurum ve kuruluşların yetkilileri veya temsilcileri katılmıştır.

B.2. BULGULAR

Çalışmanın bulguları Şırnak ilinin Ticaret ve Sanayi konusundaki sorunlarını ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri ile mevcut durumda bölgenin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerin önlenmesine yöneliktir. Bu analiz doğrultusunda bölgenin ekonomik anlamda kalkınmasına yönelik sonuçlar elde edilmiştir. Sorunların çoğu ortak olduğundan genel sorunlardan bahsedilip, SWOT analizinde ayrıntılara değinilmiştir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda “Ticaret ve Sanayi” alanındaki sorunların başında Şırnak’ta güven ve istikrar sorunu olup, bununla ilgili çözüm önerileri tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Paydaşların Güven ve İstikrar Sorunuyla İlgili Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">Güven ve istikrar Sorunu,	<ul style="list-style-type: none">İlin anılan olaylar sebebiyle ününün değiştirilmesi için çeşitli reklam faaliyetlerinin yapılması.Kamu kurumlarının halk ile entegre bir şekilde çalışmalarını sürdürmesi ve moral verici nitelikte olması.Şehrin yeniden yapılandırılmasının hızlandırılması böylece göçen esnafın şehre dönüş yaparak yatırımlarını buraya aktarabilmesi için zemin hazırlanmalı.Ötelenen vergiler firmaların sırtında yük oluşturmuş kamburlaşmasına neden olmuştur. Bir sefere mahsus vergi affının yapılması.Üniversite başta olmak üzere eğitim ve kamu kurumlarıyla ortak çalışmalar yaparak halkı aydınlatıcı bilgiler verilmeli.

Tablo 4’de görüleceği üzere çalışmada bulunan paydaşlar, güven ve istikrar sorununun bölgenin başta gelen en önemli problemi olduğu, bu doğrultuda çözüm önerileri olarak da ilin anılan olaylar sebebiyle ününün değiştirilmesi için çeşitli reklam faaliyetlerinin yapılması, üniversite başta olmak üzere eğitim ve kamu kurumlarıyla ortak çalışmalar yaparak halkı aydınlatıcı bilgiler verilmeli, şehrin yeniden yapılandırılması çalışmalarının

hızlandırılması böylece göçen esnafın şehre dönüş yaparak yatırımlarını buraya aktarabilmesi için zemin hazırlanmalı, ötelenen vergiler firmalara yük olduğundan bir sefere mahsus vergi affı yapılmalı, kamu kurumlarının halk ile entegre bir şekilde moral verici çalışmalar yapması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Güven ve istikrar sorunu konusunda katılımcıların görüşleri doğrultusunda yapılan GZFT (SWOT) analizi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5: Paydaşların Güven ve İstikrar Sorunu Konusundaki Güçlü, Zayıf Yönleri ve Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">• Kamu kurumlarının halk ile entegre bir şekilde çalışması.• Siyasi yapının bölgeye gerekli önemi vermesi.• Şehrin yeniden yapılandırılma çalışmalarındaki hızlı işleyiş,• Üniversite başta olmak üzere eğitim ve kamu kurumlarıyla ortak çalışmaların yapılması.	<ul style="list-style-type: none">• Alt yapı sorunlarının devam ediyor olması• Girişimciliğin yeterli düzeyde olmaması.• Bölgede yaşanan olaylar nedeni ile firmaların işyeri bulamamasından dolayı ve kiraların yüksek olması nedeni ile faaliyetlerini sürdürememesi.• Yapımı planlanan ve belirli bir aşamaya gelmiş olan yolların yapımının bir türlü tamamlanmaması.
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none">• Bölgesel ticaret avantajı vardır.• Uygun koşullar oluşturulup, şehir yeniden dizayn edilmektedir.	<ul style="list-style-type: none">• Bölgede yaşanan sosyal huzursuzluklar,• Iraktaki geleceğe yönelik belirsizlikler.• Sınır ülkelerde yaşanan çatışmalar.• Güvenlik sorunu,• Şırnak hakkındaki kötü imaj ve sosyal medyanın Şırnak'ı kötü tanıtmaması.

Tablo 5'e göre Şırnak'taki kamu kurumlarının halk ile entegre bir şekilde çalışması, siyasi yapının bölgeye gerekli önemi vermesi, şehrin yeniden yapılandırılmasındaki hızlı işleyiş, üniversite ve eğitim kurumları ile yapılan ortak çalışmalar avantaj olarak değerlendirilebilir. Fakat alt yapı sorunlarının devam ediyor olması, girişimciliğin yeterli düzeyde olmaması, bölgede yaşanan terör olayları nedeni ile yapımı devam eden yolların ve işyerlerinin

tamamlanma işleminin gecikmesinden dolayı firmaların işyeri bulamaması ve kiraların yüksek olması dezavantaj olarak görülmektedir. Bölgesel ticaret avantajları ve şehrin yeniden dizayn ediliyor olması fırsatları oluştururken; bölgede yaşanan sosyal huzursuzluklar Irak'taki belirsizlikler, güvenlik sorunu ve Şırnak hakkındaki kötü imaj tehditleri oluşturmaktadır.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda “Ticaret ve Sanayi” alanındaki en büyük sorunlardan ikincisi sanayisinin yok denecek kadar az olması problemidir. Bununla ilgili çözüm önerileri tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Paydaşların Sanayinin Az Olması Problemi İle İlgili Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">Sanayinin yok denecek kadar az olması.	<ul style="list-style-type: none">İl dışına yatırım yapan sermayedarleri bölgeye çekme adına çalışmalar yapılmalı.İmalat firmalarının açılması konusunda devlet teşviklerinin artırılması ve Şırnak ili için bu anlamda pozitif ayrımcılık yapılmalı.KOSGEB ve TSO gibi kurumlar tarafından verilen eğitimler ve destekler konusunda potansiyel girişimcilere bilgilendirmeler yapılmalıdır.

Yukarıdaki tablo 6'da anlaşılacağı üzere çalışmaya katılan katılımcıların görüşleri doğrultusunda bir diğer sorun Şırnak'ın sanayisinin yok denecek kadar az olması problemidir. Buna göre paydaşlar tarafından il dışına yatırım yapan sermayedarlerin bölgeye çekilmesi, imalata yönelik devlet teşviklerinin artırılarak Şırnak ili için pozitif ayrımcılığın yapılması, ilgili kurumlar tarafından girişimcilere bilgilendirmeler verilmeli şeklinde çözüm önerileri sunulmuştur. Şırnak il ve ilçelerinde sanayinin az olması konusunda katılımcıların görüşleri doğrultusunda yapılan GZFT (SWOT) analizi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7: Paydaşların Sanayinin Az Olması Konusuyla İlgili Güçlü, Zayıf Yönleri ve Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> • Irak ve Suriye'ye yakın olması. • Doğal kaynaklar ve madenlerin olması. • Dicle, Habur ve Kızılsu gibi akarsuların varlığı. • Genç nüfusun fazla olması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Üretim yapan fabrikaların ürünlerini pazarlamakta zorluk yaşaması. • Kooperatifçilik ve dernekler bakımında örgütlenme eksiklikleri, • Bölgede elektrik kesintilerinin fazla olması • Coğrafi konum anlamında Türkiye'nin merkezi yerlerine uzak olması.
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • Yapımı planlanan ve belirli bir aşamaya gelmiş olan yolların yapımının tamamlanması sonrasında oluşabilecek ticaret canlılığı, • Bölgenin kalkınmasına öncelik veren devlet teşvikleri bölgenin kalkınmasına öncelik veren devlet teşvikleri, 	<ul style="list-style-type: none"> • Irak ve Suriye'de yaşanan istikrarsızlıklar, • Habur sınır kapısının kapatılabileceğine yönelik açıklamalar • İlin riskli alanlar arasında yer alıyor olması.

Tablo 7'den anlaşılacağı üzere Irak ve Suriye'ye yakın olunması, doğal kaynak ve madenlerin olması, akarsuların varlığı, genç nüfusun fazla olması avantaj olduğu halde üretim yapan fabrikaların ürünlerini pazarlamada zorluk yaşaması, iyi pazarlama elemanlarının bulunmaması, elektrik kesintilerinin fazla olması, Türkiye'nin merkezi yerlerine uzak olması ise dezavantaj olarak görülmektedir. Yapımın planlanan ve belirli bir aşamaya gelmiş olan yolların yapımının tamamlanması sonrasında oluşabilecek ticaret canlılığı ve bölgenin kalkınmasına öncelik veren devlet teşvikleri önemli fırsatlar iken; Irak ve Suriye'de yaşanan istikrarsızlıklar, Habur Sınır Kapısı'nın kapatılacağına yönelik açıklamalar, ilin riskli alanlar arasında yer alıyor olması tehditleri oluşturmaktadır.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda "Ticaret ve Sanayi" alanındaki sorunlardan üçüncüsü bölge ekonomisinin Habur Sınır Kapısı'na endekslenmiş olması problemidir. Bununla ilgili çözüm önerileri tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: Bölge Ekonomisinin Habur Sınır Kapısı'na Endekslenmiş Olması Problemi İle İlgili Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">Bölge ekonomisinin Habur Sınır Kapısı'na endekslenmiş olması.	<ul style="list-style-type: none">Ticaret hayatının sadece sınır kapısına bağlı olmadığı gerçeği anlatılmalı ve bu yönde üniversite ile işbirliği yapılmalı.İhraç edilen ürünler il ve ilçelerde de üretilmeli.İhracat yapan lojistik firmalarının Habur kapısından geçerken makbuz karşılığı cüzi miktarda Ticaret İl Müdürlüğü'ne bağlı kooperatiflere ücret ödemeli.

Tablo 8'de görüldüğü üzere çalışmaya katılan katılımcıların görüşleri doğrultusunda Sanayi ve Ticaret alanındaki sorunlarından bir diğeri bölge ekonomisinin Habur sınır kapısına endekslenmiş olması problemidir. Buna göre paydaşlar tarafından ticaret hayatının sadece Habur sınır kapısına bağlı olmadığı gerçeği anlatılıp bu doğrultuda üniversite ile işbirliği yapılmalı, ihraç ürünleri il ve ilçelerde de üretilmeli, lojistik firmalarının ihracat yaparken Habur sınır kapısında Ticaret İl Müdürlüğü'ne bağlı kooperatife makbuz karşılığı bir ücret ödemeli şeklinde çözüm önerileri sunulmuştur.

Bölge ekonomisinin Habur sınır kapısına endekslenmiş olması konusunda katılımcıların görüşleri doğrultusunda yapılan GZFT (SWOT) analizi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 9: Paydaşların Bölge Ekonomisinin Habur Sınır Kapısına Endekslenmiş Olmasına Yönelik Güçlü, Zayıf Yönleri ve Fırsat Ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">Irak ile dış ticaretin yapıldığı bir konuma sahiptir.İhracat rakamları yüksektir.	<ul style="list-style-type: none">Sınır ticaretinin yaygın olması bu durumun bölge insanını başka alanlarda çalışma konusunda bir tür tembelliğe itmiş olması.İhraç edilen ürünlerin il dışında üretiliyor olması.

Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • Irak ile yaşanan problemin son bulması halinde ve ilişkilerin daha da iyi olması durumunda dış ticaretin daha da artabileceği, 	<ul style="list-style-type: none"> • Habur sınır kapısının kapatılabileceğine yönelik açıklamalar,

Tablo 9'da görüleceği üzere Şırnak ili Irak ile dış ticaretin yapıldığı bir konuma sahiptir, bundan dolayı ihracat rakamları oldukça yüksektir. Bu durum avantaj olduğu halde sınır ticaretine yönelen bölge insanının tembelleğe itilmesi ve ihraç edilen ürünlerin il dışında üretiliyor olması ise dezavantaj olarak görülmektedir. Irak ile yaşanan problemlerin son bulması halinde, ilişkiler daha da artacak ve bunun sonucu olarak dış ticaretimiz artış gösterecektir. Bu gelişme fırsat iken; Habur sınır kapısının kapatılabileceğine yönelik açıklamalar ise tehdit olarak görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda "Ticaret ve Sanayi" alanındaki sorunların dördüncüsü Şırnak'ta yatırım yapacak ve ticaret hacmini arttıracak firmaların banka kredisi çekme ve teminat alma sorunu olup, bununla ilgili çözüm önerileri tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Paydaşların Yatırım Yapacak ve Ticaret Hacmini Arttıracak Firmaların Banka Kredisi Çekme ve Teminat Alma Sorunu Konusuyla İlgili Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none"> • Yatırım yapacak ve ticaret hacmini arttıracak firmaların banka kredisi çekme ve teminat alma sorunu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Şehrin yeniden yapılanması ile birlikte daha önce konut veya işyeri sahibi olup tapusu olmayanlar artık tapu sahibi olacaklarından bunu bankalara teminat olarak verebilecek. • Bölge insanı resmi kurum ve bankalara olan borçlarına karşı oldukça hassastır. Yasak döneminde dahi firmalar bankalara olan borçlarını ödeyip, kredilerini kapatmıştır. Bu durum firmaların bankalar nezdindeki kredibilitelerini arttırmış olmalı. Banka merkezlerine anlatılmalı.

Yukarıdaki tablo 10'dan anlaşılacağı üzere çalışmada bulunan

katılımcılara göre yatırım yapacak ve ticaret hacmini arttıracak firmaların banka kredisi çekme ve teminat alma sorunu yaşadığı belirtilmiştir. Buna göre paydaşlar tarafından şehrin yeniden yapılanması ile daha önce taşınmaz sahibi olan ancak tapusu olmadığından ipotek olarak sunamayanlar artık tapularını ipotek olarak bankaya sunup kredi çekebilecek, bölge insanının yasak döneminde dahi kredilerini ödemesini bankalara referans olarak sunup, tekrardan kredi talebinde bulunabilecek şekilde çözüm önerilerinde bulunmuşlardır.

Yatırım yapacak ve ticaret hacmini arttıracak firmaların banka kredisi çekme ve teminat alma sorunu olgusu konusunda katılımcıların görüşleri doğrultusunda yapılan GZFT (SWOT) analizi sonuçları tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11: Yatırım Yapacak ve Ticaret Hacmini Arttıracak Firmaların Banka Kredisi Çekme ve Teminat Alma Sorunu Olgusu Konusundaki Güçlü, Zayıf Yönleri ve Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">• Yüksek cirolu firmaların varlığı,• Ülke genelinde adını duyuran iş adamlarının varlığı,	<ul style="list-style-type: none">• Bankaların azlığı,• Banka komisyonlarının yüksek olması.• İmarın olmamasından kaynaklı tapu vb. belgelerin bankalara sunulmaması.
Fırsatlar	Tehditler
	<ul style="list-style-type: none">• Özel bankaların istikrarsızlık dolayısı ile bölgeden çekilmesi.• KOSGEB vb. kurumlar tarafından esnafa verilen kredilerin ödenememesi• Firmaların bankalar nezdindeki kredi limitlerinin aşağı çekilmesi.• Banka eksperlerinin firmaların vermiş olduğu ipoteklerin güncellenmesi geldiğinde mevcut durumdakinden daha düşük bir bedel çıkarması.

Tablo 11’den anlaşılacağı üzere yüksek cirolu firmaların bulunması ve ülke genelinde adını duyuran iş adamlarının varlığı önemli bir avantajdır. Az sayıda bankanın olması, banka komisyonlarının yüksek olması ve imarın olmamasından kaynaklı tapu vb. belgelerin bankalara verilememesi ise dezavantajlardır. Özel bankaların istikrarsızlık dolayısı ile bölgeden çekilmesi, KOSGEB vb. kuruluşlar tarafından esnafa verilen kredilerin ödenememesi,

firmaların bankalar nezdindeki kredi limitlerinin aşağıya çekilmesi ve ipotek değerinin güncellenmesi sırasında bankalar tarafından yönlendirilen experlerin bina değerini olduğundan düşük göstermesi ciddi riskler olarak sıralanabilir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda “Ticaret ve Sanayi” alanındaki sorunların beşincisi kalifiyeli personel ve ara eleman bulma sorunu olup, bununla ilgili çözüm önerileri tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Paydaşların Kalifiyeli Personel ve Ara Eleman Bulma Sorunuyla İlgili Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">Kalifiyeli personel ve ara eleman bulma sorunu,	<ul style="list-style-type: none">Eğitimli ve vasıflı gençlerin bölgeye dönüşü sağlanmalı.Kalifiyeli personel ve ara eleman yetiştirilmesi için üniversite ile işbirliği yapılmalı.Üniversitede Sürekli Eğitim Merkezlerinin oluşturularak faaliyetlere geçilmeli.Mesleki eğitimler uygulamalı bir şekilde verilmeli, öğrenciler son sınıfta iş hayatına katılmalı. Notları usta vb. kişiler tarafından verilmeli.Eğitimli ve vasıflı gençlerin bölgeye dönüşü sağlanmalı.İŞKUR tarafından kamuya alınan geçici personeller gerçek anlamda ihtiyaç sahibi, yaşı ilerlemiş ve yetenek sahibi olmayan kişiler arasından seçilmeli, aksi kişilerin özel sektörde çalışma istekleri olmamaktadır.

Tablo 12’de görüleceği üzere çalışmada bulunan paydaşlar, kalifiyeli personel ve ara eleman bulmada sıkıntılar yaşandığı, bu doğrultuda çözüm önerileri olarak da; eğitimli ve vasıflı gençlerin bölgeye dönüşü sağlanmalı. Kalifiyeli personel ve ara eleman yetiştirilmesi için üniversite ile işbirliği yapılmalı. Üniversitede Sürekli Eğitim Merkezlerinin oluşturularak faaliyetlere geçilmeli, mesleki eğitimler uygulamalı bir de verilmeli, öğrenciler son sınıfta

iş hayatına katılması sağlanmalı bu doğrultuda öğrencilerin notları usta vb. kişiler tarafından verilmeli. İŞKUR tarafından kamuya alınan geçici personeller gerçek anlamda ihtiyaç sahibi, yaşı ilerlemiş ve yetenek sahibi olmayan kişiler arasından seçilmelidir sonucuna ulaşılmıştır.

Kalifiyeli personel ve ara eleman bulma sorunu konusunda katılımcıların görüşleri doğrultusunda yapılan GZFT (SWOT) analizi sonuçları tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13: Kalifiyeli Personel ve Ara Eleman Bulma Sorunu Konusunda Güçlü, Zayıf Yönler ve Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">• Üniversite ile ortak çalışmaların yapılması.• Dinamik ve genç bir nüfus yapısının olması ve bu nüfusun istihdam potansiyeli oluşturması.	<ul style="list-style-type: none">• Var olan firmaların kalifiye eleman, teknik eleman ve ara eleman bulmada yaşadığı sıkıntılar,• Madencilik önemli bir sektör olarak bulunmakta yalnız bu alanda nitelikli personel bulmada sıkıntılar yaşanmakta.• İşe yeni başlayan personellerin yüksek ücret talebi, aksi halde sınır ticaretine yönelmesi.
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none">• İŞKUR, Halk Eğitim Merkezi vb. kuruluşlar tarafından mesleki eğitim kurslarının düzenlenmesi.• Bölgedeki ucuz işgücü potansiyeli,	<ul style="list-style-type: none">• Girişimcilik sertifikası alan gençlerin herhangi bir sermayesi olmamasına rağmen kendi işini kurma hayali,• Yaşanan istikrarsızlık nedeni ile bölgede genç nüfusu tutamama.• Ustalarını ve kalifiyeli personellerini başka illerden getirmek zorunda kalan firmaların güvenlik sorunu ile personellerinin ayrılması durumunda kalifiyeli personel bulamaması.

Tablo 13'ten anlaşılacağı üzere Şırnak Üniversitesi ile ortak çalışmaların yapılması, genç ve dinamik bir nüfus yapısının olması, avantaj olarak görülürken; var olan firmaların kalifiyeli eleman, teknik eleman ve ara eleman bulmada yaşadığı sıkıntılar, madencilik alanında çalışacak nitelikli eleman bulma ve işe yeni başlayan elemanların yüksek ücret talebi aksi durumda sınır ticaretine yönelmesi dezavantaj olarak görülmektedir. İŞKUR, halk eğitim merkezleri

tarafından mesleki eğitim kurslarının düzenlenmesi ve bölgedeki ucuz işgücü potansiyeli fırsat iken; girişimcilik sertifikası alan gençlerin sermayesi olmamasına rağmen kendi işini kurma hayali, yaşanan istikrarsızlık nedeni ile genç nüfusu tutamama ve usta ve kalifiyeli personellerini başka illerden getirmek zorunda kalan firmaların güvenlik sorunu ile personellerin ayrılması durumunda kalifiyeli personel bulamaması tehditleri oluşturmaktadır.

C. SONUÇ VE TARTIŞMA

Şırnak sanayi alanında Türkiye'nin en az gelişmiş illerinden birisidir. Sanayi sektörü hem yetersiz hem de etkin değildir. 2016-2017 yılları arasında bölgede yaşanan olumsuzluklar sebebiyle şehirde bulunan tüm sektörler olumsuz etkilenmiştir. Bu süreç ticaret alanını da sekteye uğratmıştır. Bu olayların sonucu olarak; "Ticaret ve Sanayi" alanıyla birlikte, diğer tüm alanlarda güven ve istikrar sorunu doğmuştur. Bu olumsuzlukların bertaraf edilerek, ilin anılan olaylar sebebiyle kötü imajının değiştirilmesi için çeşitli reklam faaliyetleri yapılarak, Üniversite başta olmak üzere eğitim ve kamu kurumlarıyla ortak çalışmalar yapıp halkı aydınlatıcı bilgiler verilmelidir. Şehrin yeniden yapılandırılması çalışmalarının hızlandırılarak; göçen esnafın şehre dönüş yaparak yatırımlarını buraya aktarabilmesi için zemin hazırlanmalı, ötelenen vergilerin firmalara yük oluşturmasından dolayı bir sefere mahsus vergi affı yapılmalıdır, imalata yönelik devlet teşviklerinin arttırılarak Şırnak ili için pozitif ayrımcılığın yapılması, ilgili kurumlar tarafından girişimcilere tatmin edici ve uygulamaya yönelik bilgilendirmeler verilmelidir. Ticaret hayatının sadece Habur sınır kapısına bağlı olmadığı gerçeği anlatılıp bu doğrultuda üniversite ile işbirliği yapılmalıdır. İhraç ürünleri il ve ilçelerde de üretilmeli ve bu doğrultuda üretilen ürünlerin pazarlanması ve tanıtımının yapılması sağlanarak sanayi sektörünün etkinleştirilmesine katkı sağlanmalıdır. Yatırım yapacak ve ticaret hacmini arttıracak firmaların banka kredisi çekme ve teminat almada yaşadığı sıkıntılar için düzenlemeler yapılmalıdır. Eğitimli ve vasıflı gençlerin bölgeye dönüşü sağlanmalı, kalifiyeli personel ve ara eleman yetiştirilmesi için üniversite ile işbirliği yapılmalıdır. Bu hususlar üzerinde yoğunlaşma durumunda bölge ekonomisi olumlu yönde etkilenecek böylece bölgenin kalkınması yolunda tetikleyici etkiler sağlanacaktır.

Bu bilgiler doğrultusunda, Şırnak ili ticaret ve sanayisinin gelişimi ve sağlıklı işleyişi adına aşağıdaki öneriler yapılabilir:

- Güven ve istikrarın sağlanması adına çok hızlı bir şekilde çalışmalar yapılmalıdır.
- Şehrin yeniden yapılandırılmasının hızlandırılması, böylece göçen esnafın şehre dönüş yaparak yatırımlarını buraya aktarabilmesi için

zemin hazırlanmalıdır.

- Şırnak ekonomisinin çarkları olan esnafın geleceği ve yeni yatırımlar için bir sefere mahsus vergi affı yapılmalıdır.
- İmalat firmalarının açılması ve ticaretin arttırılması amacıyla verilen devlet teşviklerinin açık, anlaşılır ve uygulanabilir olması sağlanmalıdır.
- Nitelikli personel yetiştirilmesi için üniversite ile işbirliği yapılmalı.
- Eğitimli ve vasıflı gençlerin bölgeye dönüşü sağlanması adına girişimcilik eğitimleri arttırılarak destekler verilmeli.
- Bölgede ticaret ve sanayi ile uğraşanlara yol gösterip, yardımcı olacak danışmanlık firmaları kurulmalı.
- Fuar vb. etkinliklere katılarak şehrin tanıtımı yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Arısoy, İ. (2013), “Kaldor Yasası Çerçevesinde Türkiye’de Sanayi Sektörü ve İktisadi Büyüme İlişkisinin Sınanması”, Eskişehir Üniversitesi İİBF Dergisi, 8(1), ss.143-162.

Çağlar, E. Ve Kutsal Y. (2011). Türkiye’de Bölgesel Sanayi Stratejilerinin İlk Adımı: Üretimin Bölgesel Farklılıkları Üzerine Bazı Tespitler, TEPA http://www.tepav.org.tr/upload/files/1303237559-4.Turkiye_de_Bolgesel_Sanayi_Stratejilerinin_Ilk_Adimi_Uretim_Bolgesel_Farkliliklari_Uzerine_Bazi_Tespitler.pdf erişim tarihi: 19.10.2017.

Çağlar, E. (.) Türkiye’de yerleşme ve rekabet gücü: Kümelenmeye dayalı politikalar ve Organize Sanayi Bölgeleri. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı.

https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/31067685/turkyede_yerellesme_ve_rekabet_gucu_kumelenmeye_dayali_politkalar_ve_organze_sanay_bolgeler.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1508427253&Signature=ADGiv8Zi5UVfRKavr%2F502ePZi8o%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DTURKIYEDE_YERELLESME_VE_REKABET_GUCU_KUM.pdf erişim tarihi: 19.10.2017

ÇETİN, M., & Kara, M. (2015). “Bir kalkınma aracı olarak “organize sanayi bölgeleri”: Isparta Süleyman Demirel Organize Sanayi Bölgesi Üzerine

Bir Araştırma. ISSN: 1301-3688.

DOĞAKA, (2015), Hatay İli Ekonomik Görünüm Raporu 2010-2015.

Doğan, H. H. (2010). Türkiye'de illerin sosyo-ekonomik gelişmesi: Şırnak örnek olayı. Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu, 973-1005.

Doru.Ö.,Y. Açı (2011), "Resmi İstatistiklerle İdil Ekonomisi ve Şırnak'taki Yeri", Geçmişten Günümüze İdil Sempozyumu.

Duran, S., Şahin, Ç. ve Demir, A. (2010). Şırnak ve ilçelerinin bölgedeki yeri: Temel bileşenler analizi. Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu, 1023-1042.

Karabulut, K. (2010). Şırnak ilinin kalkınma stratejisi nasıl olmalıdır?. Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu, 925-935.

Koç, E., Kaya, K., Şenel, M. C. 2016. "Türkiye'de Sanayi Sektörü ve Temel Sanayi Göstergeleri – Sanayi Üretim Endeksi," Mühendis ve Makina, 57 (682), 42-53.

Terzi, H., S. Oltulular (2004), "Türkiye'de Sanayileşme ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensel İlişki", Doğu Üniversitesi Dergisi, 5(2), ss.219-226.

Türkiye Kalkınma Bankası- TKB, (1998), Uygun Yatırım Alanları Araştırması Şırnak, Ankara.

What is industry? https://www.edu.gov.mb.ca/k12/cur/socstud/frame_found_sr2/blms/4-1.pdf erişim tarihi: 18.10.2017

<http://www.dika.org.tr/trc3-bolge-plani> erişim tarihi:20.10.2017

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046. Erişim: 18.10.2017

9

ŞIRNAK'TA MADENCİLİK

Moderatör

Yrd. Doç. Dr. Öykü BİLGİN

Raportör

Arş. Gör. Sadiye KANTARCI

KATILIMCILAR

Yrd. Doç. Dr. Yıldırım İ. TOSUN
Şırnak Üniv. Mühendislik Fak. Öğretim Üyesi

Arş. Gör. Orkun KANTARCI
Şırnak Üniv. Mühendislik Fak.

Cihat SAKIN
Ticaret ve Sanayi Odası

Naif ÇİFTÇİ
DİKA-Dicle Kalkınma Ajansı

Faysal ACAR
Acar Madencilik

İslam GELİŞ
Vole Madencilik

Muzaffer ELÇİ
İl Özel İdaresi

Vedat DOĞRU
İl Özel İdaresi

Özlem Bilge GÜNEŞ
TKİ-Türkiye Kömür İşletmeleri

Mehmet Nuri BAŞIŞ
TKİ-Türkiye Kömür İşletmeleri

ŞIRNAK'IN MADENCİLİK SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ÖZET

Şırnak ili ve yakın çevresinde yapılan çalışmalar sonucunda bölgenin endüstriyel ve enerji hammaddelerine yönelik yüksek rezervli pek çok maden potansiyeline sahip olduğu MTA'nın 1978 yılı araştırmalarına göre tespit edilmiştir. Genellikle bölgede; asfaltit, fosfat, çimento hammaddeleri, mermer, jeotermal kaynaklar ve petrol vb. madenler bulunmaktadır. Bu madenlerin bir kısmı kamu veya özel sektör tarafından işletilmektedir. Bu çalışmada; oturumun birinci bölümünde; Şırnak ilinde faaliyet gösteren özel madencilik firma yöneticileri, üniversite ve farklı kamu kurum ve kuruluşlarında görevli çalışan maden mühendisleri ve müdürlerinden oluşturulmuş bir komisyon eşliğinde Şırnak ilinin madencilik potansiyelinin artırılmasına yönelik sorunları, çözüm önerileri, fırsatları ve riskleri tartışılmaktadır. Oturumun ikinci bölümünde ise; Şırnak ilinin sorunları, çözüm ve önerileri ile ilin sahip olduğu ticari, ekonomik, kültürel ve eğitim faaliyetlerini geliştirmeye yönelik konular ele alınmaktadır. Sonuç olarak; bu çalışmada genellikle bölgenin madencilik sektörünün karşılaştığı teknik ve kalifiye personel yetersizliği, devlet teşviki ve kapsamı sorunu, maden hazırlama ve zenginleştirme tesisinin bulunmaması, güvenlik kaygısı, toplumun madencilikle ilgili algısı ve üniversite-sanayi işbirliğinin yetersiz olmasından kaynaklı sorunlar ve çözüm önerileri verilmektedir.

Anahtar kelimeler: Madencilik, Şırnak, Asfaltit, Maden Yatakları

A. GİRİŞ

Madencilik sektörü, sanayi başta olmak üzere ekonominin diğer sektörlerinin temel hammadde gereksinimlerini sağlayan ve ekonomik kalkınmayı başlatan öncü sektör konumundadır. Madencilikte maden bulunduğu yerde üretilmek zorundadır.

Madencilik istihdam sağlayan bir sektör olduğu için kırsal kesimde faaliyet göstermesi sebebiyle büyük şehirlere göçü sınırlamaktadır. Böylelikle madencilğin yapıldığı bölgeler sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan oldukça hızlı kalkınırlar. Madencilik faaliyetlerinin yol, su, elektrik, haberleşme gibi alt yapıya ihtiyacı olduğundan kalkınmada önemli rol oynamaktadır.

Teknolojinin gelişmesiyle maden kaynaklarına gereksinim hızla artmaktadır. Maden kaynaklarının zamanla tükenmesi; daha düşük maden yataklarının ekonomik olarak değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır (Tatar vd. 2011). Bu durum teknolojik olarak cevherlerin zenginleştirme yöntemleri ile kalitesinin artırılmasını gerektirmektedir. Ayrıca madenlerin daha güvenli ve çevreyi daha az bozan üretim yöntemleri ile işletilmesi sağlanır.

Maden kanuna göre maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetleri maden mühendisi nezaretinde yapılması zorunludur. Maden mühendisinin ana görevi, maden işletmesini emniyet koşulları içerisinde diğer meslek elemanları ile koordineli bir şekilde, çevreye en az zarar verecek şekilde, ekonomik prensiplere dayalı olarak ilgili kanun, yönetmelik ve tüzükleri çerçevesinde yönetmektir. Dolayısıyla maden mühendisinin görevleri genel olarak işletmede; organizasyon ve koordinasyon, denetim, iş yeri emniyeti, çevre ve insan sağlığını dikkate alarak üretimin yapılmasını sağlamaktır.

İş yerinin emniyetinin sağlanması için göçük, grizu, degajman, toz, yangın ve zehirli gaz, yüksek sıcaklık ve su (drenaj) sorunlarına karşı gerekli önlemlerin alınması gereklidir.

İş sağlığı ve güvenliği, güvenlik amacı için oldukça önemli bir noktada bulunmaktadır. Yapılmış olan araştırmalara göre iş kazaları %88 oran ile çalışan hatasıyla olmaktadır. Mekanik hatalar %10'luk kısmı oluşturmaktadır ve %2'lik kısmı da önlenemeyen nedenlerden dolayı olmaktadır (URL-1). Bu nedenle işverenler çalışanları, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek, onların karşı karşıya buldukları mesleki riskler ve bunlarla ilgili alınması gerekli tedbirler konusunda işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği eğitim programlarını hazırlamak, eğitimlerin düzenlenmesini, çalışanların bu programlara katılmasını sağlamak ve verilecek eğitim için uygun yer, araç ve gereç temin etmekle yükümlüdürler (URL-2). Bu doğrultuda çalışanlar da; iş

sağlığı ve güvenliği bakımından, ilgili mevzuatın öngördüğü esaslara, daimi nezaretçi/teknik eleman ve işverenin bunlara uygun olarak vereceği emir ve talimata uymak zorundadırlar.

Resim.1 Madenlerde İş Güvenliği Levha (URL-3) ve Ekipmanları (URL-4)

Bu çalışmada; Şırnak ilinin madencilik konusunda karşılaştığı sorunlar, çözüm önerileri, fırsatları ve riskleri tartışılmıştır. Sonuç olarak; Şırnak ilinin maden potansiyeli açısından zengin olduğu ve bu potansiyelin değerlendirilmesinin; bölgenin ekonomik, sosyal, kültürel açıdan kalkınmasında önemli rol oynadığı ve sektörün canlanmasıyla istihdam yaratılarak, bölge halkının refah seviyesinin artacağı tespitine varılmıştır.

A.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Madencilikte kullanılan terimlerin açıklamalarına aşağıda yer verilmiştir.

Maden: Yer kabuğunun kimi bölgelerinde çeşitli iç ve dış doğal etkenler nedeni ile oluşan, ekonomik yönden değer taşıyan mineral bileşimi (URL-5).

Cevher: Doğrudan doğruya veya bazı işlemler sonucu zenginleştirilerek endüstride tüketim yeri bulunabilen ve ekonomik değeri olan bir veya birkaç mineralden oluşmuş kayaç. (URL-6).

Endüstriyel Hammaddeler: Metalik özellik göstermeyen atomları, ana unsur olarak içeren, metallerin aksine elektron alarak molekül şekline dönüşen ve ekonomik değeri olan bütün mineral ve kayaçlar (URL-6).

Madencilik faaliyetleri: Madenlerin aranması, üretime yönelik hazırlık çalışmaları, üretilmesi, sevkiyatı, cevher hazırlama ve zenginleştirme, atıkların bertarafı, ruhsat sahasındaki stoklama/depolama işlemleri, maden işletmelerinin kapatılması ve çevre ile uyumlu hale getirilmesi ile ilgili tüm

faaliyetler ve bu faaliyetlere yönelik tesislerin yapılmasını (URL-7).

Ocak: Açık (yerüstü) (Resim.2a) ve Kapalı (Yeraltı) (Resim.2b) maden işletmesi, madencilik faaliyetini yapmak için belli bir projeye göre hazırlanmış iş yeri (URL-6).

Resim.2 (a) Yerüstü (URL-8) ve (b) Yeraltı (URL-9) Madenciliği Görüntüsü

Tesis: Madencilik faaliyetleri için zorunlu olan her türlü kırma, eleme, öğütme, kesme ve sayalama tesisleri ile işleme tesisi kapsamında asfalt üretim, hazır beton, yapı elemanı tesisleri, sallantılı masa, jig, konsantratör, flotasyon, liç, kalsinasyon, bioksidasyon ve benzeri cevher hazırlama ve zenginleştirme tesisleri, karıştırma, depolama, stoklama, atık kazanma ve atık bertaraf tesisleri gibi geçici üniteleridir (URL-7).

Maden Yatağı: Damar veya kitle halinde oluşmuş; büyüklük, miktar ve kalitesi açısından ekonomik olarak işletilebilecek faydalı kayaç veya mineral birikimi. İçerdikleri faydalı maddenin türüne göre de Cevher, Kömür, Tuz, Petrol, Endüstriyel mineral (taş veya toprak) vb. yatakları diye gruplandırılırlar (URL-6).

Rezerv: Kaynağın, boyutları ve tenörü/kalitesi belirlenmiş ve günün şartlarında ekonomik olarak üretilebilir ve işlenebilir kısmıdır.

Muhtemel Rezerv: Sürekliliği görünür rezervde olduğu kadar tarif edilemeyen, ekonomik işletilebilirliği jeolojik, madencilik, metalürjik, ekonomik, pazarlama, hukuki, çevresel, sosyal ve mali etkenler ile ilgili belirsizlikler içeren cevher miktarıdır (URL-7).

Görünür Rezerv: Kaynağın üç boyutu ile belirlenmiş olan ve bu boyutlar içerisinde sürekliliği konusunda en az risk taşıyan, jeolojik, madencilik, metalürjik, ekonomik, pazarlama, hukuki, çevresel, sosyal, mali etkenlerin

altında ve günün şartlarında işletilebilir kısmıdır (URL-7).

Maden Hukuku: Yeraltı doğal kaynaklarına ilişkin mülkiyet ve işletme haklarını düzenleyen hukuk dalı (URL-6).

Ruhsat: Belirli bir alanda, belirli bir süreyle maden işletme faaliyetlerinin yürütülebilmesi için MİGEM (Maden İşleri Genel Müdürlüğü) tarafından verilen yetki belgesi, (URL-7).

Açık İşletme: Maden üzerindeki örtü tabakasını alarak maden yatağını çıkarmak amacıyla uygulanan bir maden ocağı işletme sistemi (URL-6).

Kapalı İşletme: Yeraltında bulunan maden yatağını çıkarmak amacıyla uygulanan maden ocağı işletme sistemi (URL-6).

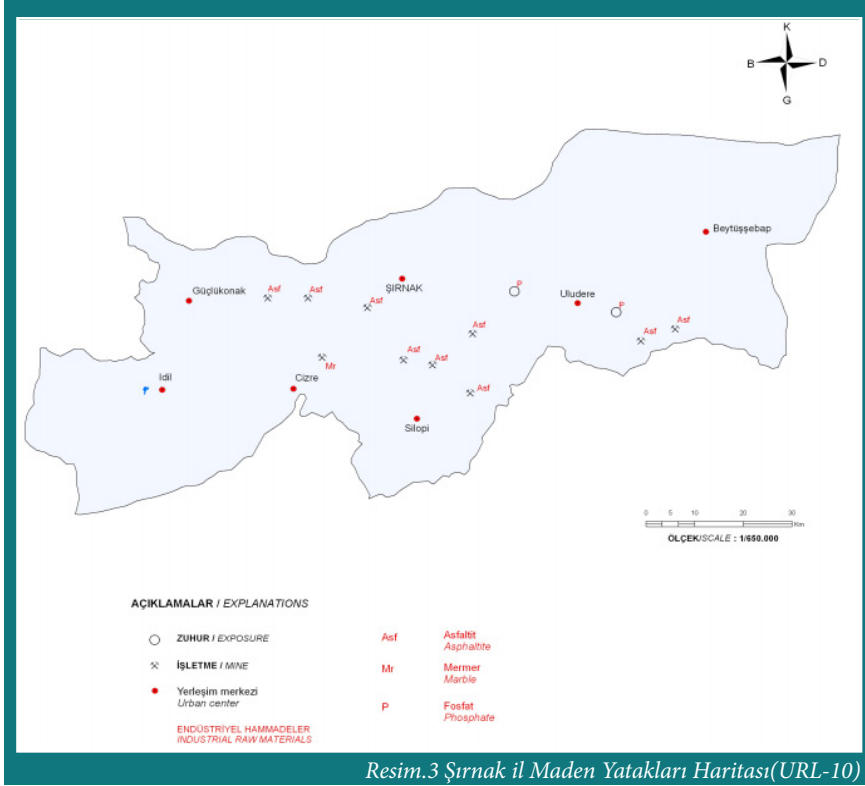
Rehabilitasyon: Ekonomik koşullar nedeniyle tamamen kapatılmış veya ilerideki tarihlerde fiyatların artışının beklenmesi dolayısı ile drenaj çalışmaları yapılarak bakım ve koruma altında tutulmuş durumda olan maden ocağının yeniden açılması, faaliyette bulunan bir maden ocağının işletme sisteminin değiştirilmesi veya modernize edilmesi, açık maden işletmelerinde bozulan çevrenin tekrar kullanılabilir hale getirilmesi (toprakla doldurulup tekrar tarıma elverişli veya olduğu gibi bırakılıp göl haline getirilmesi) işlemidir (URL-6).

Tenör/Kalite: Tetkik, gözlem, analiz, teknolojik test, ölçüm sonucunda ortaya konulan kalorifik değer, konsantrasyon, karat/ayar, denklik, reçeteye uygunluk gibi fiziksel, kimyasal ve jeokimyasal özelliklerine göre piyasa koşullarında değişik amaçlı değerlendirilebilme kıstaslarının oranlarıdır (URL-7).

Teknik Eleman: İşletme tekniği, büyüklüğü ve yapısal durumu göz önüne alınarak, kanun ve yönetmelik kapsamında istihdam edilen maden, jeoloji, jeofizik ve ihtiyaç halinde harita ve kadastro mühendisleri ile diğer mühendisler (URL-7).

A.2. ŞIRNAK İLİ MADEN POTANSİYELİ

Bölge endüstriyel ve enerji hammaddelerine yönelik maden kaynakları bakımından zengin bir potansiyele sahiptir. Yüksek rezervli pek çok maden potansiyeline sahip olan bölgede; asfaltit, fosfat, çimento hammaddeleri, mermer, bazalt, jeotermal kaynaklar ve petrol vb. madenler bulunmaktadır. Resim.3'te MTA tarafından oluşturulan Şırnak il maden yatakları haritası gösterilmektedir.

- **Asfaltit:** Petrol orijinli bir yakıt olan ve kömüre benzeyen, koyu renkli, sert, zor eriyen bitümlü organik maddeler karışımından oluşan doğal bitümdür. Türkiye'nin en önemli asfaltit yatakları Şırnak ve Silopi civarında yer almaktadır. İçinde nadir mineraller (nikel, molibden, vanadyum ve uranyum vb.) bulunan asfaltit; ısıl değeri yüksek olup ısınma amaçlı ve termik santrallerde katı yakıt olarak kullanılmaktadır. Ayrıca boya, vernik, oto lastiği, elektrik yalıtımı, batarya koruyucuları, genişletilmiş kauçuk, zemin karoları, su geçirmez kabloların yapımı gibi alanlarda da değerlendirilmektedir (Bilgin ve Kantarcı, 2014). Asfaltitin kalori değeri 3.000-6.000 Kcal/kg arasında değişmektedir. Asfaltit; %1,2 su, %4-7 kükürt, %35-40 arasında kül içermektedir (Çakır vd. 2013). TKİ 2012 yılı verileri, Şırnak İl'inde rezervin 104,6 milyon ton olduğu belirtilmektedir (DİKA, 2013). Uzun yıllardır bölgedeki terör sorunları nedeniyle atıl durumda kalan asfaltit madenleri son yıllarında yeniden üretime açılmış olup bölge ekonomisine ve ülkenin enerji dengesine katkı sağlamaktadır (DPT,2007). 2010 yılında Türkiye toplam asfaltit üretimi 1293 bin ton' dur (MMO, 2012). Resim.4'te Şırnak maden sahası asfaltit damarının ve kırma-eleme tesisinin görüntüsü yer almaktadır.

Resim.4A Şırnak Maden Sahası Asfaltit Damarı ve Kırma-Eleme Tesisi

Resim.4B Şırnak Maden Sahası Asfaltit Damarı ve Kırma-Eleme Tesisi

- **Bazalt:** Dar anlamda melafir ve diyabaz ile birlikte anılan ve tersiyerden günümüze kadar geçen jeolojik zamanda oluşmuş bazik volkanik kayaç. Yapı taşı olarak tercih edilen bu kayaçlar, sağlam ve dayanıklı yapı özelliğinden dolayı eritilerek içi bazaltla kaplanan borular madencilikte ramble malzemesi naklinde, plaka halinde dökülmüş olanlar da aşındırıcı malzemelerin stoklandığı siloların ve olukların kaplanmasında kullanılır (URL-6). Ayrıca bazalt, parke taşı olarak yol kaplamalarında da kullanılır. **Şırnak** ilinde Suriye sınırında Cizre, İdil ve Nusaybin ilçeleri arasında bazalt rezervleri bulunmaktadır. Fakat tam olarak rezerv miktarları tespit edilememiştir.

Bölgede yapılan bazı araştırmalara göre bazaltların blok özellikleri nedeniyle kaldırım taşı (Arnavut kaldırımı ile adlandırılan) olarak kullanılabilir olduğu belirtilmiştir (DİKA,2010) .

- *Fosfat*: Uludere ilçesinde rastlanmaktadır. Gerür ve Şilerut-Şenoba fosfat zuhurları fosforit ve glokonit olarak oluşmuştur. Zuhurların P_2O_5 tenörleri sırasıyla %1.34 ve % 1.5 şeklindedir. Tenör ve rezerv boyutlarının düşük ve sınırlı olması nedeniyle ekonomik bulunmamaktadır (URL-10).

- *Çimento Hammaddesi*: Başlıca silisyum, kalsiyum, alüminyum ve demir oksitleri içeren hammaddelerin (kireçtaşı, kil, marn, killi şist) belirli oranlarda karıştırılıp öğütülerek en az sinterleşme (pluzolonik maddeler) sıcaklığına kadar pişirilmesi ile sağlanan kilin, tek veya daha fazla cins katkı maddesi ile birlikte belli bir incelikte öğütülmesi ile elde edilen hidrolik bağlayıcıdır (URL-6).

Merkez ve Cizre ilçelerinde kullanılmaya elverişli kil ve kireçtaşı potansiyelleri yer almaktadır. Merkez ilçedeki çimento hammaddeleri Balveren Beldesi, Çakırsöğüt ve Toptepe köylerinde belirlenmiş olup, Balveren Beldesinde 34-79 milyon m^3 arasında, Çakırsöğüt Köyünde ise 80-186 milyon m^3 arasında değişen muhtemel kireçtaşı rezervleri tespit edilmiştir. Toptepe Köyü kalkerli marn sahasında ise çimento hammaddesi olarak 29-68 milyon m^3 arasında değişen muhtemel kil rezervi belirlenmiştir. İldeki bir diğer çimento hammaddesi olarak kullanılmaya elverişli saha ise Cizre-Cudi Mahallesiindeki kil sahasıdır. Buradaki muhtemel rezerv ise yaklaşık 34 milyon m^3 'tür (URL-10).

- *Jeotermal Enerji*: Jeotermal kaynak alanları, büyük ölçüde kaplıca olarak kullanılmaktadır. Şırnak iline bağlı Hısta Kaplıcası (Resim.5), Güçlükönak ilçesi Düğünürdü Köyü yakınında, Dicle Irmak'ı kıyısındadır. Bölgenin en yüksek ısı sıcak su kaynağı olup, sıcaklığı $67^{\circ}C$ 'dir. Kaplıca suyu kalsiyum ve sülfür ihtiva etmektedir. Kaplıca banyosu romatizmal hastalıklar ile kadın hastalıklarında yararlı olmaktadır (DİKA, 2010).

Resim.5 Şırnak-Güçlükonak Hısta Kaplıcası Havuz Görüntüsü (URL-11)

- *Petrol*: Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO), ülkemizin sürekli artan ham petrol ve doğalgaz ihtiyacının karşılanması için, Şırnak ve çevre illerinde arama, sondaj ve üretim faaliyetleri gerçekleştirmektedir. 2009 yılı verilerine göre üretilen petrolün 403.677 varilinin Şırnak ilinden çıkarıldığı belirtilmiştir. Kuyu açma ve sondaj faaliyetlerinin yüksek maliyette olması, özel sektörün petrol araştırma faaliyetlerini engellemekte; özellikle Eruh-Pervari kesimlerinde güvenlik sorununun kısmen devam etmesi de potansiyeli olduğu düşünülen noktalarda TPAO'nun sondaj faaliyetlerini kısıtlamaktadır (DİKA, 2010).

B. YÖNTEM VE BULGULAR

B.1. YÖNTEM:

Çalıştayda nitel araştırma yöntemlerinden odak grup görüşme tekniği kullanılmıştır. Şırnak genelinde madencilik alanında sorunlar, çözüm önerileri, güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditlerin neler olduğu katılımcılarla istişare edilerek ortaya konulmuştur.

Şırnak ilinin sorunları, çözüm ve önerileri ile ilin sahip olduğu ticari, ekonomik, kültürel ve eğitim faaliyetlerini geliştirmeye yönelik konular ele alınmıştır.

B.2. BULGULAR

Oturumun birinci bölümünde Şırnak ilinin “Madencilik” konusundaki sorunları, çözüm önerileri, fırsatları ve riskleri tartışılmıştır. Sorun ve çözüm önerileri Rezerv ve Yatırımlar (Tablo.1), Üretim ve İş Güvenliği (Tablo.2)

ve Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü (Tablo.3) olmak üzere üç ana başlıkta değerlendirilmektedir.

Tablo 1: Şırnak İlinin Madencilik Konusundaki Rezerv ve Yatırımlarla İlgili Sorun ve Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">Linyit kömürüne verilen teşvik asfaltit madenine verilmemektedir.	<ul style="list-style-type: none">Devletin yatırım teşvikleri yeniden düzenlenip asfaltit kömürleri teşvik kapsamına alınmalıdır.
<ul style="list-style-type: none">Mevcut bilgiler MTA'nın 1978 yılında yaptığı araştırmalara dayanmaktadır. Güncel bilgi yoktur.	<ul style="list-style-type: none">Maden aramaları ile ilgili etkin, yasal ve yönetsel yapıların çağdaş teknolojilerin kullanıldığı arama faaliyetlerinin kamu denetiminde ve stratejik plan çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir. Ayrıca bölgede arama ve sondajlar yapılarak mevcut madenler haricinde yeraltındaki bilinmeyen madenlerin de tespit edilip ekonomiye kazandırılması.
<ul style="list-style-type: none">Mevcut asfaltit rezervlerinin bölge ve ülke ekonomisine yeteri kadar katkı sağlanması.	<ul style="list-style-type: none">İlimizdeki yüksek kalorili ve büyük rezervlere sahip asfaltit ocaklarının sanayide ve termik santrallerinde kullanılarak enerji sektörüne dev bir katkı sağlaması.
<ul style="list-style-type: none">Asfaltit, şehrimizde sadece yakacak olarak kullanılmakta olup alternatif sanayi çalışmaları yapılmamaktadır.	<ul style="list-style-type: none">Devletin öncülüğünde yapılacak tesislerde asfaltitten elde edilebilecek elementlerin ortaya çıkarılıp ülke sanayisine katkı sağlanmalıdır.Kömür ve asfaltit gibi kömür türevlerinden yan ürün elde etmeye yönelik çalışmaların ön plana çıkartılması.

<ul style="list-style-type: none"> • Cudi ve Gabar gibi maden potansiyeli olan bölgelerde maden ocakları (Mermer, asfaltit, bakır, çinko, çimento hammaddeleri v.s.) işletilememektedir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ar-Ge çalışmaları yapılarak üretime geçilmesi, hatta devlet tarafından işletilmesi. • Şırnak Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümünde kapsamlı araştırmaya yönelik cevher hazırlama ve zenginleştirme laboratuvarı ve maden işletme laboratuvarlarının kurulması, maden projelerinin desteklenmesi.
<ul style="list-style-type: none"> • İlimizdeki maden sahalarının yerel paydaşlar tarafından işletilmesinin sağlanmaması. 	<ul style="list-style-type: none"> • İlimizde yatırım yapan firmalara öncelik sağlanmalı.

Tablo 2: Şırnak İlinin Madencilik Konusundaki Üretim ve İş Güvenliği İle İlgili Sorun ve Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none"> • Güvenlik (terör) sorunu nedeniyle üretim yapılamaması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Güvenlik güçlerimizin katkılarıyla azaltılan terör sorununun bir an önce sona ermesi ile bölgedeki huzurun sağlanması.
<ul style="list-style-type: none"> • Şırnak merkez ve ilçelerindeki madencilik faaliyetlerinin maden kanununa uygun yapılmaması ve kar amacı güderek can güvenliğinin ikinci plana atılması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mevcuttaki ocak sahipleri ve teknik nezaretçilerin bilgilendirilip, teknik nezaretçilerin devlet güvencesine alınıp, maden sahalarının kanuna uygun üretim yapmalarının sağlanması.
<ul style="list-style-type: none"> • Maden ocakları yeterince denetlenmemektedir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kamu kurumlarından (MİGEM, İl Özel İdare, Çevre ve Şehircilik vb.) siyasi engelle takılmayıp teknik elemanları ile denetlemeyi en iyi şekilde yapması.
<ul style="list-style-type: none"> • Madencilik, iş güvenliği ve iş sağlığı yönündeki eğitimlerin eksikliği ve teşvik olmaması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Maden kanununa, iş sağlığı ve güvenliğine uygun eğitimlerin gerek üniversite gerekse de sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle eğitimlerin verilmesi. • İş güvenliği ile ilgili devlet destekleri madencilığe de uygulanmalıdır.

<ul style="list-style-type: none">• Teknik ve kalifiye eleman eksikliği var.	<ul style="list-style-type: none">• Üniversite, Ticaret ve Sanayi Odası işbirliğinde gerekli eğitimler verilebilir.• Madencilik şirketlerinin, çalışanlarını eğitimleri konusunda teşvik etmesi ve imkan sağlaması.
<ul style="list-style-type: none">• Yapılan madencilik faaliyetlerinde can ve mal güvenliğinin dikkate alınmaması, bu doğrultuda mühendis istihdamının az olması.	<ul style="list-style-type: none">• Sürekli ve belirli zamanlarda gerekli kurumlarca denetimin yapılması.
<ul style="list-style-type: none">• Açık ocak ve kapalı ocak asfaltit maden sahalarının işletmeciliğinin kalifiye ve teknik eleman yetersizliğinden dolayı teknolojik olmayan yöntemlerle yapılıyor olması.	<ul style="list-style-type: none">• Şırnak Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu bünyesinde 2 yıllık Maden İşletmesi ve Değerlendirilmesi Bölümü'nün açılarak maden teknikeri yetiştirilmesi ve kapalı olan Maden Mühendisliği Bölümünün aktif hale getirilmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Maden sahalarında kaçak işletmelerin olması ve güvenlik sorunlarından dolayı denetlenememesi.	<ul style="list-style-type: none">• Devletin kontrolleri daha sıkı tutarak kaçak işletmelerin önüne geçmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Ocakların kapatılmasının halktaki algısı, güvenlik eksikliği yada kaçak üretim yapılması şeklinde değil de işsiz kalmalarıdır.	<ul style="list-style-type: none">• Halkın bilinçlendirilmesi gerekmektedir.
<ul style="list-style-type: none">• Şırnak ilinin büyük bir maden potansiyeline sahip olmasına rağmen halk arasında madencilik bilincinin olmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Üniversite, kurum ve kuruluşlar, bölgenin ileri gelenleri ve yerel basın/medya aracılığı ile halkın madencilik bir meslek olarak ve iş imkânı olarak görmesi konusunda bilinçlendirilmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Maden üretimin çevresel ve sağlık problemlerine yol açtığı düşüncesi,	<ul style="list-style-type: none">• Rehabilitasyon çalışmaları hakkında toplumun bilinçlendirilmesi.• İşletmelerin madencilik faaliyetlerini belirli alanlarda ve sıkı denetimler altında yapması.• Çalışanların iş güvenli çerçevesinde çalıştırılması ve düzenli aralıklarla sağlık kontrollerinin yapılması sağlanmalı.

Tablo 3: Şırnak ilinin Madencilik konusundaki Şırnak Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü ile ilgili sorun ve çözüm önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">• Şırnak Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümünün kapalı olması.• Uygulamalı eğitim ve laboratuvar gerektiren bilimsel araştırma çalışmalarının yapılamaması.	<ul style="list-style-type: none">• Maden Mühendisliği Bölümünün aktif hale getirilmesi.• Bölümün uygulamalı eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma çalışmaları için laboratuvarların kurulması.
<ul style="list-style-type: none">• Şırnak Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü 2013 ve 2014 te ÖSYM'nin belirlediği 10 kişilik öğrenci kontenjanının altında öğrenci alındığı için bölüm kapanmış olup, son 3 senedir ÖSYM tarafından bölüme öğrenci kontenjanı verilmemektedir. Bu sebeple son 3 senedir bölümde okumak isteyenler, maalesef kontenjan olmadığı için tercih edememişlerdir.	<ul style="list-style-type: none">• Şırnak Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümünün açılarak çevre illerdeki okumak isteyen öğrencilere imkân sağlanmasının önü açılmalıdır. Üniversitemiz Rektörü tarafından girişimlerde bulunularak gelecek yıl bölümümüzün açılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu doğrultuda öğrencilere Maden Mühendisliği Bölümünü teşvik etmek adına bölümü seçmeleri için bilindiği üzere ÖSYM tarafından Maden Mühendisliği Bölümünü tercih eden ilk 3 öğrenciye burs verilmektedir. Bunun önderliğinde şehrimizdeki iş adamlarının da desteği ile bölümümüzü tercih edecek tüm öğrencilerimize burs ve staj imkanı sağlanması beklenmektedir.

<ul style="list-style-type: none">• Şırnak Üniversitesi halen bilinmiyor. Maden Mühendisliği Bölümü mezunlarının işsiz olacağı doğrultusunda bir önyargı vardır. Maden Mühendisliği Bölümü mezunlarının iş alanı çok geniş olmakla birlikte öğrenci kendisini geliştirerek çok önemli alanlarda müdürlük vb. işlerde görev almaktadırlar.	<ul style="list-style-type: none">• Liselerde eğitim toplantıları ve Şırnak Üniversitesi bünyesinde kariyer günleri ve mesleki tanıtım günleri yapılarak Şırnak Üniversitesi'nin ve Maden Mühendisliği Bölümünün tanıtımı yapılmalıdır. Bu doğrultuda halk arasında oluşan önyargının kaldırılması sağlanmalıdır. Şırnak Üniversitesi'nin sosyal ve kültürel etkinliklerinin artırılmalıdır.
<ul style="list-style-type: none">• Şırnak ili ve çevresinin daha önce yaşamış olduğu terör etkileri öğrencilerin bu yöreyi seçmelerini engellemektedir.• Üniversitemiz girişinde polis kontrol noktasının bulunması gelen öğrenci ve ailelerinde kaygıya neden olmakta bundan dolayı öğrenciler kayıt dondurmakta ve bölümü başka bir ile geçiş amacı için basamak olarak kullanmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Şırnak ili ve üniversite gezileri düzenlenerek bu yörede güvenli bir eğitim görecekları konusunda bilgi verilmelidir.• Güvenlik noktasının daha aşağıya alınması.
<ul style="list-style-type: none">• Şırnak Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümünde halen 2 öğretim üyesi ve 2 araştırma görevlisi çalışmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Öğretim üyesi ve öğretim elemanı sayısı artırılarak lisans ve yüksek lisans eğitiminin açılması sağlanmalıdır.
<ul style="list-style-type: none">• Maden Mühendisliği Bölümü gerek arazi çalışmaları gerek teknik geziler ve laboratuvar çalışmaları olsun uygulamalı eğitim gerektiren bir bölümdür. Bu konuda bu zamana kadar bölümümüze destek ve imkân verilmemiştir.	<ul style="list-style-type: none">• Akademik faaliyetlere yönelik eğitim öğretim kalitesinin artırılması için laboratuvar, teknik gezi ve arazi çalışmaları için bütçe verilmesi ve olanakların sağlanması gerekmektedir.

Madencilik konusunda katılımcıların görüşleri doğrultusunda yapılan GZFT (SWOT) analizi sonuçları Rezerv ve Yatırımlar, Üretim ve İş Güvenliği ve Şırnak Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü olmak üzere üç başlıkta ele alınarak aşağıda Tablo.4, Tablo.5 ve Tablo.6'da belirtilmektedir.

SWOT analizi; bir projede ya da bir ticari girişimde kurumun, tekniğin, sürecin, durumun veya kişinin; güçlü ve zayıf yönleri, fırsat ve tehditlerini saptamak için kullanılan stratejik bir tekniktir (URL-12).

Tablo 4: Şırnak'ın Madencilik Konusundaki Rezerv ve Yatırımlarla İlgili Güçlü, Zayıf Yönleri ve Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">• Yeterli ve uygun arama yapıldığı takdirde ilde asfaltit dışında da farklı madenlerin olduğu ortaya çıkacaktır.• Bilinen maden rezervlerinin yüksek olması ve gelecekte yapılacak olan çalışmalarla da rezerv miktarının daha da artacağı tahmin edilmektedir.• Belirlenmiş olan asfaltit rezervleri çok uzun bir süre talebi karşılayacak durumdadır.	<ul style="list-style-type: none">• Bilinen rezerv bilgilerinin MTA'nın 1978 yılında yaptığı araştırmalara dayanması.• Mevcut asfaltit rezervlerinin bölge ve ülke ekonomisine yeteri kadar katkı sağlamaması.• Asfaltit, şehrimizde sadece yakacak olarak kullanılmakta olup alternatif sanayi çalışmalarının yapılmamış olması.• Mermer, asfaltit, bakır, çinko, çimento hammaddeleri vs. gibi madenlerin yeterli ölçüde işletilememesi.• İlde AR-GE ve numune analizlerin yapılabilmesi için yeterli laboratuvarların bulunmaması.• Yatırımların zaman alması.

Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none">• Yüksek rezerv potansiyeline sahip maden kaynaklarının olması il ve ülke ekonomisine büyük katkı sağlayacaktır.• Bölgenin yeraltı haritasının çıkarılması ileriye dönük yatırımların artmasına neden olur.• Güvenlik güçlerimizin katkılarıyla terör sorununun azaltılarak bölgedeki huzurun sağlanması.• Güvenlik sorunun nedeniyle kapatılmış olan maden ocaklarının üretime tekrar başlaması.•	<ul style="list-style-type: none">• Linyit kömürüne verilen teşvik asfaltit madenine verilmemektedir.• Şırnak il merkezinin, il olarak kalıp kalmayacağı belirsizliği,• Güvenlik (terör) sorunu ve sınır ülkelerde yaşanan çatışmalar,

Tablo 5: Şırnak'ın Madencilik Konusundaki Üretim ve İş Güvenliği İle İlgili Güçlü, Zayıf Yönleri ve Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">• İlin asfaltit kaynakları bakımından önemli bir potansiyele sahip olması.• Yüksek kalorili ve büyük rezervli asfaltit ocaklarının sanayide ve termik santrallerinde kullanması.• Genç nüfusunun çoğunlukta olması.	<ul style="list-style-type: none">• Bölgede madencilikte kullanılacak ekipman-makine eksikliği, temininin zorluğu ve bu konuda tecrübeli eleman yetersizliği,• İşsizlik,• Madencilik, iş güvenliği ve iş sağlığı yönündeki eğitimlerin eksikliği ve teşvik olmaması.• Teknik, kalifiye eleman ve mühendis istihdamının az olması.• Açık ocak ve kapalı ocak asfaltit maden sahalarının işletmeciliğinin teknolojik olmayan yöntemlerle yapılıyor olması.• Halk arasında madencilik bilincinin olmaması.• Maden üretimin çevresel ve sağlık problemlerine yol açtığı düşüncesi,• Üretimin sonlandırılmasıyla yapılacak olan rehabilitasyon süresinin zaman alması.• Kömür ve asfaltit gibi kömür türevlerinden yan ürün elde etmeye, kül içerisindeki değerli metallerin kazanılmasına ve külün dolgu malzemesi gibi alternatif kullanımlarına yönelik çalışmaların yetersiz olması.

Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none">• Madencilik sektöründe gerekli önlemler alındıktan sonra tehditler ve riskler minimize edilebilir.• Yapılacak tesisler ile farklı sanayi alt yapıları oluşacaktır.• Madencilik sektörünün gelişmesi dışa bağımlılığı azaltacaktır.• Denetlendiği takdirde mevcut işsizlik ve maden ocakları kayıt ve kontrol altına alınır. SGK'sız işçi çalıştırmaları azalır.• Ruhsatsız ocaklar kapatılarak kanuna uygun bir şekilde üretim yapılması sağlanır.• Kaçak üretimin önüne geçerek üretimin denetlenmesi sonucunda devlet hakkının ödenip ödenmediği, sevk fişi/ irsaliye fişi ile cevherin çıkıp çıkmaması kontrol edilmesi devlet bütçesine katkı sağlar.• Valiliğin ve İl Özel İdarenin denetim ve önlemleri ile kaçak asfaltit maden sahalarının birçoğu kapatılmıştır.• Ham petrol fiyatlarının yükselmesi ve artma eğilimini taşıması, kömüre dayalı sentetik yakıt üretiminin rekabet şansını artırmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Güvenlik sorunu (terör).• Yüksek maliyetlerde ve kar amacı güden işletmelerin can güvenliğini ikinci plana atılması.• Eğitim almadan, belgelendirme talebinde bulunacak kişilerin ortaya çıkma ihtimali var.• Termik santrallerinin ve maden işletmelerinin çevresel ve görüntü kirliliği yarattığı algısı.

Tablo 6: Şırnak'ın Madencilik Konusundaki Şırnak Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü İle İlgili Güçlü, Zayıf Yönleri ve Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">• Hem deneyimli hem de genç ve arzulu öğretim üyesi ve öğretim elemanı kadrosuna sahip olması.• Üniversite yerleşkesinin ve altyapısının yeni olması.• Üniversitede Erasmus ve Mevlana programlarının olması.• Tüm dershanelerinin modern görsel ve işitsel destekleyici cihazlar ile donatılmış olması.• Araştırmacılara üniversitenin bilimsel araştırma projeleri (BAP) ile destek sağlaması.	<ul style="list-style-type: none">• Uygulamalı eğitim ve bilimsel araştırma çalışmalarının yapılamaması ve laboratuvarların olmaması.• Şehir güvenlik kontrol noktasının üniversite kapısının önünde bulunması.• Şırnak Üniversitesinin ve Maden Mühendisliği Bölümünün tanıtımının yetersiz olması.• Öğrenci sayısı, öğretim üyelerinin ve elemanlarının sayısının az olması.• Yayın ve proje için teşviklerin az olması.• Bilimsel toplantılara katılımda araştırmacıların yeterince teşvik edilememesi.• Akademik faaliyetlere yönelik eğitim öğretim kalitesinin artırılması için laboratuvar, teknik gezi ve arazi çalışmaları için bütçenin az olması.• Üniversitenin bünyesinde tıp fakültesinin olmaması.• Üniversite bünyesinde teknoloji transfer ofislerinin bulunmaması.

Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none">• İlin; maden, endüstriyel ham-madde ve doğal taş kaynak-larına yakın konumda bulun-ması.• Türkiye madenciliğinin ge-lişimine hızla gelişmeye de-vam etmesi.• İşletmelerin kalifiye eleman talepleri• Madencilik mevzuatındaki iyileştirmeler.• İlin yeniden yapılanan bir ya-şam yeri olması.• Bölgedeki iş adamlarının ma-denciliğin gelişmesi adına tüm adımlara açık olması.• Erasmus gibi programlar ile öğrenci ve akademisyen deği-şiminin sağlanması.	<ul style="list-style-type: none">• Şırnak Üniversitesi Maden Mühendisli-ği Bölümünün kapalı olması.• İş verenlerin iş güvenliğini ihmal etme-si, kalifiye eleman yetersizliği, bilinçsiz üretim yapılması, denetimlerin yetersiz olması gibi nedenlerden dolayı iş kaza-larının olması.• Bilinçsiz çevrecilik ve çevresel baskıla-rın sektöre olan tehdidi,• Öğrencilerin gelecek kaygısı ve moti-vasyon düşüklüğü,• Öğrencilerin il ve üniversite içinde sos-yal yaşam alanlarının yetersizliği,

C. SONUÇ ve TARTIŞMA

Çalıştayda, madencilik konusundaki Rezerv ve Yatırımlar, Üretim ve İş Güvenliği ve Şırnak Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü ile ilgili sorunlar, çözüm önerileri, fırsatlar ve riskleri üç ana başlıkta ele alınmıştır. Sonuçlar irdelendiğinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmektedir.

Rezerv ve Yatırımlar konusunda;

- Linyit kömürüne verilen teşvikin asfaltit madenine verilmediği belirtilerek devletin yatırım teşviklerini yeniden düzenlenip asfaltitin teşvik kapsamına alınması ile bölgedeki yatırımlar artacaktır.
- Rezerv çalışmaları ile ilgili bilgileri eskidir. Bölgede arama ve sondajlar yapılarak yeraltındaki bilinmeyen madenlerin ve rezervlerin tespit edilmesi ve ekonomiye kazandırılması sağlanacaktır.
- Asfaltitin yakacak dışında kömür/asfaltit külünün içerisindeki değerli metallerin kazanılmasına, türevlerinden yan ürün elde

etmeye ve külün dolgu malzemesi gibi farklı kullanım alanlarına yönelik çalışmaların yapılarak alternatif sanayi kollarının oluşması ile yatırım ve istihdam artacaktır.

Üretim ve İş Güvenliği konusunda;

- İlin asfaltit kaynakları bakımından önemli bir potansiyele sahip olması sebebiyle maden ocaklarının işletilmesi; ilin sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan kalkınmasını ve göçün engellenmesini sağlayacaktır.
- Güvenlik güçlerimizin katkılarıyla azaltılan terör sorununun sona ermesi ile üretimi güvenlik nedeniyle durdurulan madenlerin faaliyete geçmesi sağlanacak ve bölgedeki huzur artacaktır.
- Kamu kurumları (MİGEM, İl Özel İdare, Çevre ve Şehircilik vb.) teknik elemanlarının, sürekli ve belirli zamanlarda maden sahalarını denetlemelerinin arttırılması gerekmektedir.
- Maden ocaklarında çalışan teknik, kalifiye eleman ve mühendis istihdamlarının artması iş güvenliği çerçevesinde doğru ve teknolojik yöntemlerle üretim yapılması sağlanacaktır.
- İş veren, işçi ve teknik elemanlarına madencilik, iş güvenliği ve iş sağlığı yönündeki eğitimlerin Üniversite, Maden Mühendisleri Odası, Ticaret ve Sanayi Odası ve DİKA işbirliğinde verilmesi ile kaçak üretimlerin sona erdirilmesi ve iş kazalarının minimize edilmesi sağlanacaktır.
- Daimi nezaretçilerin devlet güvencesine alınması, maden sahalarının kanuna uygun ve iş güvenliği çerçevesinde üretim yapması için yaptırım gücünü arttıracaktır.
- Üniversite, kurum ve kuruluşlar, bölgenin ileri gelenleri ve yerel basın/medya aracılığı ile halkın madenciligi bir meslek olarak ve iş imkanı olarak görmesi ve maden işletmeciliği konusunda bilinçlendirilmesi sağlanacaktır. Böylelikle üretimin sonunda rehabilitasyon çalışmaları ile çevre düzenlemeleri yapıldığından ve çalışanların sık bir şekilde sağlık kontrollerinin yapılma zorunluluğu olduğunun bilincinin verilmesiyle maden üretiminin çevresel ve sağlık problemlerine yönelik algısı değişecektir.
- İl genelinde işletilen asfaltit içerisindeki kül ve kükürt miktarının azaltılmasına yönelik zenginleştirme tesisinin kurulması asfaltitin

kalitesini arttırarak ısınma amaçlı kullanılması durumunda oluşan çevresel etkiler azalacaktır.

Şırnak Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü konusunda;

- Şırnak Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümünün açılması ile çevre illerdeki okumak isteyen öğrencilere okuma imkânı sağlanacaktır.
- Üniversite Maden Mühendisliği Bölümünde kapsamlı araştırmaya yönelik kurulacak olan Cevher Hazırlama ve Zenginleştirme Laboratuvarı ve Maden İşletme Laboratuvarlarının faaliyete geçmesi ile il ve çevredeki maden işletmelerinin analiz ihtiyacı karşılanacak ve üniversite döner sermayesine katkı sağlanacaktır.
- Maden Mühendisliği Bölümü arazi çalışmaları, teknik geziler ve laboratuvar çalışmaları ile uygulamalı eğitim gerektiren bir bölümdür. Akademik faaliyetlere yönelik eğitim öğretim kalitesinin arttırılması için laboratuvar, teknik gezi ve arazi çalışmaları için bütçe verilmesi ve olanakların sağlanması ile eğitim kalitesi artacaktır.
- Araştırmacıların yayın, proje ve bilimsel toplantılara katılım desteklerinin arttırılması ile çalışma azminin artmasına ve Şırnak Üniversitesi'nin ülkemizde ve dünya ülkelerinde tanınması sağlanacaktır.
- Bölgedeki iş adamlarının madencilğin gelişmesi adına tüm adımlara açık olması Maden Mühendisliği Bölümü'nü tercih edecek tüm öğrencilere burs ve staj imkânı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Şırnak Üniversitesinin ve Maden Mühendisliği Bölümünün tanıtımları amacıyla düzenlenebilecek olan mesleki tanıtım günleri ile Şırnak Üniversitesi ve Maden Mühendisliği Bölümü daha çok tercih edilecektir.
- Öğrenci sayısı, öğretim üyelerinin ve elemanlarının sayısının artması ile lisans ve yüksek lisans eğitiminin açılması sağlanacaktır.
- Kariyer günleri, mezunlar ve sektördeki maden mühendisleri ile tanışma günlerinin düzenlenmesi; öğrencilerin gelecek kaygısı ve motivasyon düşüklüğünü minimize edecektir.

KAYNAKÇA

- Bilgin, Ö., Kantarcı, S., 2014, Şırnak Asfaltitlerinin Önemi, 24. Uluslararası Madencilik Kongresi ve Sergisi (IMCET2015), 14-17 Nisan 2015, Antalya.
- Çakır, B., Kılıç, M., Kahraman, E., 2013, Silopi (Harput-Üç Kardeşler) asfaltit filonunun micromine madencilik tasarım programı kullanılarak açık işletme dizaynının yapılması, Çukurova Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, , Adana, Türkiye, 28(2), 99-111
- DİKA, 2010, TRC3 Bölgesi (Mardin – Batman – Şırnak – Siirt) Yeraltı ve Yerüstü zenginlikleri raporu, Dicle Kalkınma Ajansı
- DİKA, 2013, TRC3 Mardin – Batman – Şırnak – Siirt 2014-2023 Bölgesel gelişme Planı, Dicle Kalkınma Ajansı
- DPT, 2007, Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Devlet Planlama Teşkilatı Madencilik Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, Türkiye, <http://www.daka.org.tr/panel/files/files/belgeler/planlama/madencilik.pdf>
- MMO, 2012, Türkiye'nin Enerji Görünümü, TMMOB Makine Mühendisleri Odası, Oda Raporu, Ankara, Türkiye
- Tatar, Ç., İpekoğlu, Ü., Aksoy, O., Mallı, T., 2011, Madencilğe Giriş, Dokuz Eylül Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi Yayınları NO:319, İzmir.
- URL-1, <https://guvencosgb.com/is-sagligi-ve-guvenligi-egitimlerinin-verilmesi/>).
- URL-2, www.andem.com.tr/mevzuat/is_sagligi_guvenligi_egitimleri_yonetmeligi.doc
- URL-3, <https://www.islev.com.tr/kombine-levhalar/584-tehlike-maden-sahasi.html>
- URL-4, <http://www.isguvenligi.net/iskollari-ve-is-guvenligi/madencilik-sektorunde-is-sagligi-ve-guvenligi/>
- URL-5, www.andem.com.tr/mevzuat/is_sagligi_guvenligi_egitimleri_yonetmeligi.doc
- URL-6. <http://www.migem.gov.tr/sozluk/sozluk.html>
- URL-7, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/09/20170921-1.htm>

URL-8, <http://www.besniguncel.com/guncel/ulkemizde-maden-ocaklarinda-h7007.html>

URL-9, <https://tr.123rf.com/stok-foto%C4%9Fraf/madencilik.html?mediapopup=31595292>

URL-10, http://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgimerkezi/maden_potansiyel_2010/Sirnak_Madenler.pdf

URL-11, <http://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sirnak/turizmaktiviteleri/termal-turzm398233>

URL-12, <https://yenidenbirgun.wordpress.com/2016/04/09/swot-analizi/>

10

ŞIRNAK'TA KENTLEŞME ve ALTYAPI

Moderatör

Doç. Dr. Mete Cüneyt OKYAR

Raportör

Öğr. Gör. Yakup ANIT

KATILIMCILAR

Arş. Gör. İbrahim Behram UĞUR
Şırnak Üniv. Müh. Fak.

Arş. Gör. Dr. Befrin Neval BİNGÖL
Şırnak Üniv. Müh. Fak.

Nurullah TAN
Şırnak Üniv. Yapı İşleri Daire Başkanlığı

Dilan BARTAN
İl Özel İdaresi

Mehtap AÇIKGÖZ
İl Özel İdaresi

Selma ÖZÇINAR
İl Özel İdaresi

Özgür GÜZEÇ
Cizre Belediyesi

Hayrettin AYDIN
Cizre Belediyesi

Yusuf ÖZALP
Cizre KÖYDES

Fahrettin AŞKIN
Cizre İnşaat Müh. Odası

Ahmet GALİP
Şırnak Belediyesi

M. Emin GÜLER
Silopi Belediyesi

Kamil ÖKTEN
Silopi Belediyesi

Fireydun ATAK
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Merih ERSOY
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

ŞIRNAK'TA KENTLEŞME VE ALTYAPI SORUNLARI İLE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ÖZET

1950 öncesinde son derece yavaş olan kentleşme olayı, 1950'den sonra kırdan kente göçler nedeniyle hız kazanmıştır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kırsal kesiminde etkisini daha da ağır hissettiren terör olayları, kır nüfusunun, bölge içindeki çeşitli merkezlere göç etmesine yol açmıştır. Şırnak ili sahip olduğu jeopolitik konum ve terör olaylarında dolayı göçe maruz kalmış ve çarpık düzensiz bir kentleşme meydana gelmiştir. Bu çalışmanın temel amacı Şırnak ili'nin kentsel yerleşim sorunlarını belirlemek ve yeni yerleşime açılacak alanlar için çözüm üretmektir. Araştırma Şırnak Üniversitesi, İl Özel İdare, Şırnak Belediyesi ve İlçe Belediyeleri başta olmak üzere diğer ilgili kamu tüzel kişilikli 15 temsilci tarafından Şırnak Üniversitesi Merkez Kampüs'nde görüşülmüştür. Araştırma için, her bir katılımcıyla iki odak grup görüşmesi yapılmıştır. Soru ve yanıtı dayalı olarak yapılan çalışmada genelden özele 2 adet soru yöneltilmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme yapılmıştır. Sonuçlara göre, Şırnak ili'nin alt yapı, kentleşme, içme suyu ve kanalizasyon, fizibilite eksikliği, yeşil alan sorunları açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kentleşme ve Alt Yapı, Odak Grup Görüşmesi, Nitel Görüşme

A. GİRİŞ

Kentleşme dar anlamda, kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artması demektir. Kentsel nüfus köyden kente göçlerle artar. Bu bağlamda günümüz toplumları sanayileşme süreciyle birlikte az kentlileşmiş ya da çok kentlileşmiş olarak nitelendirilir. Kentleşme ve sanayileşme arasında doğrudan

bir ilişki vardır. Gelişmiş olan ülkelerde bu durum paralellik arz ederken, gelişmekte olan ülkelerde; sanayileşme, kentleşmeyi yavaş bir hızla takip etmektedir.

Günümüzde, büyük kentlere doğru, plansız, programsız ve denetimsiz bir şekilde gerçekleşen kentleşme süreci özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından önemli sorunları beraberinde getirmektedir. Kitlesel coğrafi hareket sonucunda kentlere göç edenler kadar, nüfus hareketine sahne olan yerlerin eski sakinleri de bu sorunlardan etkilenmektedir. Konunun asıl çarpıcı yönü ise kentsel alanların yeni gelenler açısından yoksulluk, sefalet ve çeşitli güçlüklerin kaynağı olması yanında bolluk, çeşitlilik ve kitlesel tüketimin zemini olmanın paradoksunu bünyesinde barındırıyor olmasıdır. Hızlı ve plansız kentleşme nedeniyle, iş ve konut arzının yetersiz kalması, gecekondulaşma, doğal kaynakların sorumsuzca tüketimi, trafik sorunu, toplumdaki sosyal dengesizliğin giderek artması gibi sorunlar kentlerde yaşayan insanların yaşam kalitesini düşürmekte ve kentsel yaşamı güçleştirmektedir(Gürün,2010).

Bütün bu olumsuzlukların giderilmesine yönelik gerçekleştirilen kentsel yaşam kalitesinin artırılmasına ilişkin çalışmalar sosyal, kültürel, siyasal öge ve süreçleri içinde barındırmaktadır. Dolayısıyla yaşam kalitesinin artırılmasında önemli unsurlardan birisi olan kentsel dönüşüm, kentsel sorunların çözümünü sağlayan ve değişime uğrayan bir bölgenin ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarına kalıcı çözüm sağlamaya çalışan çok kapsamlı bir vizyon ve eylem olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle kentsel dönüşüm çalışmaları, sosyologlar, ekonomistler, mühendisler, mimarlar, plancılar ve peyzaj mimarları gibi farklı disiplinlerin birlikte çalışmasını gerektirmektedir.

Kentsel dönüşüm projelerinin başarıya ulaşması ve kentsel yaşam kalitesinin artırılması bir yandan başta bu projelerden etkilenen ve/veya yararlanan halkın ve kamuoyunun desteğinin sağlanmasına bağlıken; diğer yandan da dönüştürülecek alanla ilişkisi olan sosyal girişimcilerin ve yerel halkın bilgilendirilmesine ve sürece dahil edilmesine bağlıdır. Dönüştürülecek alandaki sosyal girişimcilerin örgütlediği sivil toplum kuruluşlarının projelere etkin katılım ile işbirliğinin sağlanması sürece meşruiyet ve güvenilirlik kazandırılması, projelerin sahiplenilmesi açısından önemlidir (Gürün,2010).

Bu çalışmada Şırnak ili'nin ilk olarak kentsel yaşam kalitesi, kentsel dönüşüm ve sosyal girişimcilik konularına değinilmiştir. İkinci Şırnak ili'nin kentsel yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar genel sorunların irdelenmesi ve kentsel dönüşüm konusundaki gelişmeler incelendikten sonra kentsel yaşam kalitesinin artırılmasında kentsel dönüşüm ve sosyal girişimcilik ilişkisi konusu üzerinde durulmuştur. Çalışmada son olarak Şırnak'ta kentsel

yaşam kalitesi ve kentsel dönüşüm projelerinin başarılı olması açısından neler yapılabileceği, Şırnak halkı için nasıl daha iyi yaşam alanları oluşturulacağı konusunda bazı öneriler geliştirilerek çalışma tamamlanmıştır.

A.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kentleşme terimi üzerine toplumbilimciler ve çevreciler birçok tanım yapmışlardır. Dar anlamda kentleşme; kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artmasını anlatır. Bu tanım kentleşmenin demografik yapısını gösterir niteliktedir. Ancak kentleşme sadece nüfus hareketi olarak görülürse eksik kavranmış olur. Çünkü kentleşme olgusu, bir toplumun ekonomik ve sosyal yapısındaki değişimlerden doğar. Kentleşmenin ekonomik, toplumsal ve siyasal boyutlarını da hesaba katan, geniş anlamda bir tanımı da belki şudur; sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus sürecidir (Coğrafya Bilimi, 2012).

Kentsel planlaması hemen hemen bütün ülkelerde şu gelişim aşamalarından geçmiş bulunmaktadır;

- a) *Birinci Aşama:* Kent planlamasının, kentleri güzelleştirilmesini sağlayan bir uğraş olarak anlaşılmasıdır.(Geniş caddeler, görkemli yapılar, büyük ve güzel parklar, meydanlar bu yaklaşımda üzerinde durulan konulardır.)
- b) *İkinci Aşama:* Kentlerin imarı ve planlaması bir mühendislik çabası olarak görülmüştür. Gerçekten bu aşamada kent planlama görevinin yalnız mimarlar ve mühendisler tarafından yerine getirildiği görülür.
- c) *Üçüncü Aşama:* Kent plancılığının salt bir teknik uğraşı olmak yerine, ekonomik ve toplumsal etmenlerin de hesaba katıldığı çok yönlü bir çaba olarak dikkate alınmasıdır.
- d) *Dördüncü aşama:* Kent planlamasında, coğrafi kapsam değişikliği olmuştur. Kentlerin başka kentlerle, içinde buldukları bölge ile ekonomik ve toplumsal ilişkileri içinde de alınmasını gerektiren görüştür.
- e) Son aşamada: Planlama eyleminin siyasal boyutları da bu sürece eklenmiştir.

Altyapı, bir sistemin veya organizasyonun temelini oluşturan yapı şeklinde tanımlanabilir. Bir kentin, bir yerin, bir yapının; çoğu yeraltında olan elektrik, su, telefon, kanalizasyon, yol vb. gibi çok gerekli döşemelerinin tümü de tanımlanabilir.

Altyapı tesislerinin, ekonomik ömrü 20-50 senedir. Bu nedenle, genellikle 30 sene sonraki ihtiyaca göre planlanırlar. Ancak, gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de nüfus artışı ve kırsal kesimlerden kentlere doğru nüfus hareketi çok hızlıdır. Altyapı tesislerinin planlanma ve projelendirilmesinde en önemli adımlardan birisi, tesisin ekonomik ömrü sonunda hizmet vereceği nüfusun iyi tahmin edilmesidir. Diğer taraftan hızlı nüfus artışı nedeniyle ortaya çıkan arsa sıkıntısı ve şehir merkezlerindeki arsaların değer kazanması buralardaki az katlı binaların yıkılarak yerine çok katlı binalar yapılması sonucunu doğurmuştur. Bu noktada, hızlı kentleşme ve gecekondü tipi yapılaşma nedeniyle ortaya çıkan altyapı problemlerine yeni bir boyut daha eklenmektedir. Bu ise altyapısı tamamlanmış kent merkezlerinde yeniden yapılaşma sonucu ortaya çıkan altyapı yetersizliğidir. Bu kesimlerdeki içme suyu ve kanalizasyon sistemlerinin aşırı yüklenmesi veya yetersiz kalması, gecekondü bölgelerindeki altyapı yetersizliğine paralel olarak kentlerin, altyapı problemlerinin çözüldüğü varsayılan merkezi yerlerinde de yeni sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların çözümü için içme suyu ve kanalizasyon şebekelerinin yenilenmesi veya ilaveler yapılması gerekmektedir. Bunun maliyet boyutu yanında kurulmuş bir yerleşim merkezinin sokaklarında inşaat yapma güçlüğü de vardır.

Altyapı tesisleri, özellikle içme suyu şebekesi açısından en önemli problemlerden biri, şehirlerin yüksek kısımlara yapılmasıdır. Bu kesimlerde yüksek bina yapılması sebebiyle şebekeden çekilmek istenen su miktarı da artacak, bu ise yük kayıplarının artması ve şebekedeki su basıncının daha da azalmasını ortaya çıkaracaktır. Depolardan yeteri miktarda su gelse bile, şebekenin yetersiz kalması nedeniyle, birkaç kattan yukarı su çıkmayacaktır. Yüksek kotlara su iletmek için kullanılacak hidrofor, pompa vb. tesisatın getireceği ekonomik yükün yanı sıra, pompa kullanan binalar suyu kullanmada haksız bir öncelik kazanacaklardır. Bu arzu edilen bir çözüm değildir. Diğer taraftan, belirli bir imar yoğunlaşması durumunda, buralara yeterli miktarda su veremeyeceklerdir (Samsunlu, 2000)

Bu bağlamda Şırnak ilinde sağlıklı bir kentsel yaşam ve dönüşüm için tüm kamu tüzel birimler, sivil toplum örgütleri multi-disipliner bir yaklaşım ve özveriyle bu aşamaları gerçekleştirmelidir. Bu Şırnak ve Şırnak halkı için büyük önem arz etmektedir.

A.2. ŞIRNAK'TAKİ MEVCUT DURUM

İl ve İlçe Sınırları

İl ve ilçe sınırlarını gösteren harita Şekil 1'de sunulmuş olup ile bağlı ilçeler; Beytüşşebap, Cizre, Güçlükonak, İdil, Silopi ve Uludere'dir. Beytüşşebap İlçesidir.

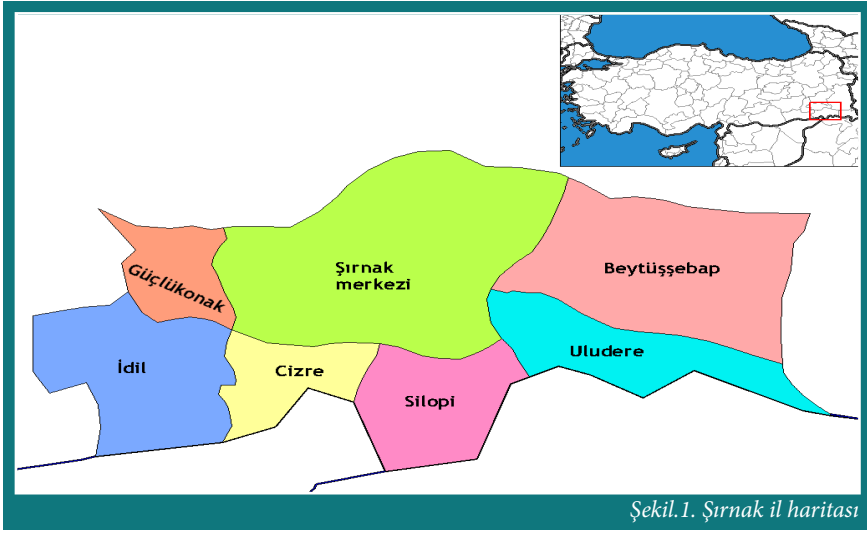

Foto.1. Şırnak' tan Bir Görünüm

İlin Coğrafi Durumu

Şırnak ili, 37°31 kuzey enlemleri ve 42°28 doğu boylamları arasında yer almaktadır. Şırnak ili topraklarının batı kesimi yüzölçümünün $\frac{3}{4}$ 'ü Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Dicle Bölümünde yer alırken, geri kalan yüzölçümün $\frac{1}{4}$ 'ü ise Doğu Anadolu Bölgesi içinde kalır. İlin toplam alanı 7.172 km² dir. İl batıda Mardin, kuzeyde Siirt, kuzeydoğuda Hakkari illeri ile güneyde Irak ve Suriye devletleriyle çevrilidir.

Jeomorfolojik Yapı ve Stratigrafi

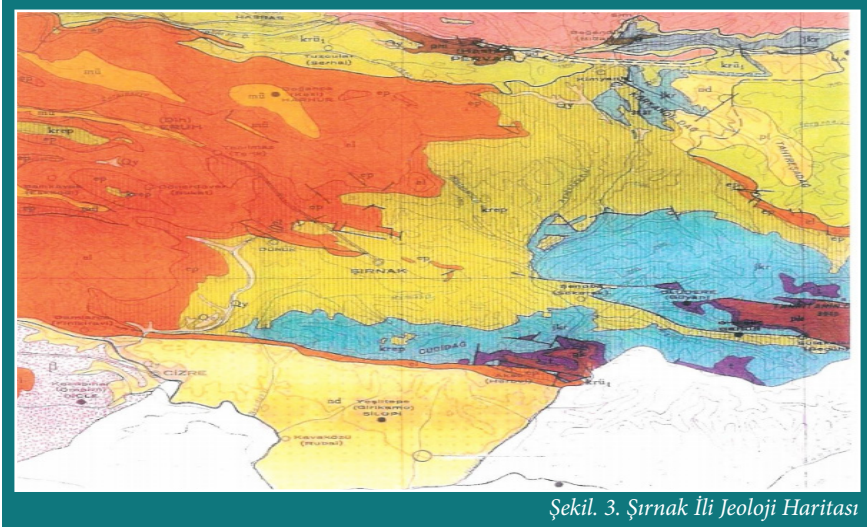
İlin bulunduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesinin stratigrafik dizilimi Paleozoikten Kuvaternere doğru şu şekildedir (Ketin. 1983). Ülke jeolojisinin belirlenmesi için MTA (Maden Tetkik Arama Enstitüsü) tarafından yapılmış olan 1/100.000 ölçekli jeolojik haritada Kocapınar, Erüh, Güzeldere, Çiğli dörtgeni içerisinde kalan alanda yüzeylenen birimler yaşlarına göre Silüriyen, Devoniyen, Permokarbonifer, Triyas, Jura-Kretase, Üst Kretase-Paleosen, Paleosen-Alt Eosen, Orta Eosen-Lütesien, Üst Miosen, Pliosen (karasal), Neojen (kısmen karasal, kısmen denizel), Pleistosen (eski alüvyon), Holosen (yeni alüvyon) ile bazalt-dolerit püskürmesi ve serpantin sokulumu mevcuttur. (Şekil-2) Kocapınar, Erüh, Güzeldere, Çiğli dörtgeni içerisinde yer alan Paleozoik yaşlı istif; kireçtaşı, dolomitik kireçtaşı, kumtaşı ve şeyl litolojik birimlerinden (Tanin Formasyonu) oluşmakta iken Triyas yaşlı istif kireçtaşı; marn, şeyl-kireçtaşı, kumtaşı, killi ve oolitik kireçtaşı litolojik birimlerinden (Goyan-Çiğli Formasyonu) oluşmaktadır. Triyas yaşlı birimler üzerine uyumsuz olarak gelen Jura-Kretase yaşlı istif ise kumlu-dolomitik kireçtaşları ve dolomit ile kumlu kireçtaşı litolojik birimlerinden (Mardin Formasyonu) oluşmaktadır.

Bu birimlerin üzerine ise yine uyumsuz olarak Üst Kretase-Paleosen yaşlı istif ince-orta tabakalı killi kireçtaşı, kumtaşı-süttaşı ve şeyl, resifal kireçtaşı, kumtaşı-marn ara tabakalı şeyl ile iri tabakalı sert kireçtaşı litolojik birimlerinden (Germav Formasyonu) oluşan istif gelir. Bu formasyonların üzerine Paleosen-Alt Eosen yaşlı şeyl-marn ara tabakalı kırmızı kumtaşı ve konglomera litolojik birimlerinden (Gercüş Formasyonu) oluşan çökel istifi yüzeylenir. Bu istifi ise Orta Eosen-Lütésien yaşlı tebeşirli-çörtlü ve masif-dolomitik kireçtaşı litolojik birimi (Midyat Formasyonu) örter. Birimler Üst Miosen-Pliosen yaşlı kırmızı kaba konglomera kumtaşı ve marn, resifal kireçtaşı, şeyl-silttaşı, kumtaşı, şeylli-marn evaporit birimlerinden (Germik-Şelmo Formasyonu) oluşan istifçe izlenir. Konglomera, kaba kumtaşlarından (Lahti Formasyonu) kısmen karasal, kısmen denizel çökel karakterdeki istif Üst Mosen-Pliosen yaşlı istifi yüzeyler ile Stratigrafik dizilim en üstte Pleistosen ve Holosen yaşlı alüvyonlar ile sonlanır. Kocapınar, Eruh, Güzeldere, Çiğli dörtgeni içerisinde Kocapınar ve Cizre çevresinde bazaltdolerit lav püskürmeleri ile Beytüşşebap-Kavalda arasında serpantin sokulumları bulunmaktadır. İl alanının güney ve batı kesimleri III. zaman yaşlı oluşumlarla kaplıdır. Aynı oluşumlar İran ve Irak'ta da devam etmekte ve bol miktarda petrol içermektedir. Bu oluşumların Türkiye'deki uzantıları incedir ve III. zaman sonlarında tektonik hareketler sonucu kıvrılmıştır. Bu kıvrımlama ilin güney kesiminde Cudi Dağları'nda daha fazla olmuş, yaşlı tortullar güneye doğru genç depolar üzerine itilmiştir. III. zaman yaşlı neojen oluşumları bazalt ve bolaritten oluşan volkanik örtü ise ilin batısında bu alanlara yayılmıştır.

Tektonik ve Paleocoğrafya

İlin yer aldığı Güneydoğu Anadolu Bölgesi jeolojik olarak kenar kıvrımları kuşağı olarak adlandırılan kuşak içinde yer alır. Eo-Kambriyenden başlayarak Pliyosen dahil, bütün devirler boyunca devamlı bir sedimantasyon havzası olarak gelişmiştir. Kambriyenden itibaren bütün formasyonlar sığ deniz (kıta kenarı, şelf) fasiyesinde gelişmiş, metamorfizma ve magmatik intrüzyon etkisinde kalmıştır. Bölgede gelişen orojenik hareketler ise diğer birliklerde olduğu gibi şiddetli geçmemiş ancak zaman zaman transgresyonlar, deniz aşmaları oluşmuştur. Bu gelişimler sonucunda kuşağın karakteristik özellikler şu şekilde sıralanabilir; 1. Fazla yüksek olmayan tatlı bir rölyef, 2. Fazla sıkışmaya maruz kalmayıp petrol rezervleri bulundurur, 3. Geniş ondülasyonlu kıvrımlar içerir, fazla faylı değildir. Bölgede Alp orojenezi etkili olmuştur. Alpin orojenik hareketler Laramiyen safhası ile başlamış, Oligosende tekrarlanmış, fakat asıl şiddetli kıvrılma ve bindirme olayları Miyosenden sonra oluşmuştur. Miyosen ve Miyo-Pliyosen tabakalar genellikle dik ve çoğu kez güneye devrik kıvrımlar sunmuşlardır. Güneydoğu Anadolu Bölgesinin stratigrafik ve tektonik özellikleri Mardin yakınındaki Derik yükselinde,

Hazro antiklinalinde ve doğuda Büyük Zap suyu vadisindeki kesitlerde gözlemlenir. Toroslar Birliği ile Güneydoğu Anadolu Kenar Kıvrımları bölgesi arasındaki jeolojik sınır, doğuda Hakkari güneyinden başlayarak batıda Amanos dağlarına kadar kavis şeklinde uzanan bir bindirme zonu ile belirlenir. MiyoPliyosen sırasında oluşmuş bindirme hareketi kuzeyden güneye doğru yer yer 15-20 km'lik itilmeler sunar. Burası aynı zamanda Arabistan Levhasının Anadolu Levhası ile çarpıştığı suture zonudur. Bölgenin doğu ve batı kesimlerinin jeolojik-tektonik gelişimi de birbirinden farklı şekilde gelişmiştir. Doğuda hemen hemen devam eden konkordan seriler bulunduğu halde batı kısımda aşınmalar nedeniyle diskordanslar gelişmiştir. Bu iki kesimin sınırı ise yaklaşık olarak Diyarbakır-Mardin meridyeninden geçer. Batı tarafta ayrıca Pleistosen yaşlı bazalt akıntıları oldukça geniş alanlar kaplamıştır.

Su Sistemi

Şırnak il merkezine ilk içme suyu 1955 yılında getirilmiştir. İçme suyu ek tesisleri, 1987 yılında, Toptepe 2. Kaptajı 2001 yılında işletmeye açılmıştır. Mevcut içme suyu sisteminde yer alan tesisler ve genel durum planı aşağıda verilmiştir.

- 1- Sıresırge Kaptajı: İller Bankasınca 1955 yılında Sıresırge gözelerinden 3.00 lt/sn. su kaptajı edilerek 250 m. boyunda 75 mm font boru vasıtasıyla cazibeli olarak 100 m³ hacminde DM3 deposuna iletilmiştir. Halen kaptaj tesisi ve iletim hattı faal olup, himaye sahası yoktur.

2. 2- Müşile Kaptajı : İller Bankasınca 1989 yılında 6 lt/sn su, Müşile gözelerinden 250 mm çapında 910 m. uzunluğunda AÇP boru ile 1.000 m³ hacminde DM2 deposuna cazibe ile isale edilmiştir. Kaptaj tesisi ve iletim hattı faal durumdadır.
3. 3- Toptepe Kaptajı: İller bankasınca 1990 yılında işletmeye açılan Toptepe Kaptajında 40-50 lt/sn su kaptaj edilmekte olup, 37 lt./sn su bir terfi sistemi ile şehir merkezine ulaşmaktadır. Himaye sahası yoktur.
4. 4- Toptepe 2. Kaptajı: Şirgintaş A.Ş. tarafınca 2001 yılında işletmeye açılan Toptepe 2. kaptajında 200-240 lt/sn kaptaj edilmekte olup, 300 lt/sn su bir terfi sistemi ile 1 nolu terfi merkezine cazibe ile akmaktadır.

Terfi hattı sistemi, Kaptaj Tesisindeki TM1 Terfi merkezinden DT1 toplama merkezi DT1 toplama deposuna, 428 m. uzunluğunda 250 mm çaplı AÇB boru ile bağlanmaktadır. Bu depo çıkışında yer alan TM2 terfi merkezi DT2 deposuna 250 mm çapında 7860 m. uzunluğunda çelik 982 m. uzunluğunda AÇB boru ile bağlanmaktadır. Bu depo çıkışında TM3 terfi merkezi DM1 deposuna 250 mm çapında 1.646 m. uzunluğunda çelik 868 m. AÇB ile bağlanmıştır Ayrıca DM1 ve DM 2 depoları arasında 250 mm çapında 760 m. uzunluğunda AÇP borudan inşa edilen depolar arası terfi hattı mevcuttur. Müşile kaptaj verimi DM2 deposu ihtiyacını aştığında kaptajdan cazibe ile isale edilen su aynı hat ters yönde kullanılarak DM1 deposuna aktarılmaktadır. Toptepe 2.terfi hattı sistemin kaptaj tesisindeki TM1, TM2 ve TM3 terfi merkezinde DT1 toplama deposuna TM1'den 500 mm çelik TM2'den 250 mm AÇB ve TM3 250 mm AÇB borulardan toplama merkezine 600 mm çelik borularla 980 m. mesafe ile TM1 deposuna cazibe ile akmaktadır. 5-DT2 Toplama deposu : 500 m³ hacminde, gömme, betonarme olup TM3 terfi merkezine hizmet vermektedir. Faal durumdadır.

Tablo 1: 2001 Yılında Yapılan İçme Suyu Sondajları, DİKA 2011

S.No	İlçesi	Ünite Adı	Derinlik (m)	Debi (lt/sn)
1	İdil	Yüksekköy	132	1
2	İdil	Köyceğiz	108	2
3	İdil	Ortaköy	75	3
4	İdil	Yağmurca	112	4
5	İdil	Mizgeftok	120	2,5
6	İdil	Sırtköy	180	1,5
7	İdil	Okçu	94	3
8	İdil	Çığır	100	4
9	İdil	Çığır-Yeniköy Mz.	110	3
10	İdil	Çığır-Gültepe Mz.	160	2
11	İdil	Uğrak	95	2,5
12	İdil	Uğrak-Telzip Mz.	125	3,5
13	İdil	Kozluca	62	5
14	İdil	Kozluca-Yeşilce Mz.	150	5
15	İdil	Yüzsüren Sınır Krk.	160	2,5
16	İdil	Yolaçan Sınır Krk.	90	4
17	İdil	Aksoy-Hırbi Mz.	304	3
18	Cizre	Güçlü	155	5
19	Cizre	Güçlü-Kolgezer Mz.	172	6
20	Cizre	Erdem	150	4
21	Cizre	Gürsu	162	5,5
22	Cizre	Dicle	180	6
23	Cizre	Esentepe Jan.Krk.	200	0,7
24	Cizre	Kurumcu	200	8
25	Cizre	Bozalan	1200	2
26	Cizre	Bozalan-Kuriş	Deneme Yapılmadı	
27	Cizre	Bozalan-Grikova	Deneme Yapılmadı	
28	Cizre	Bozalan-Keruh	Deneme Yapılmadı	
29	Cizre	Yakacık	160	1,5
30	Cizre	Varlık	210	6
31	Cizre	Havuzlu(Birki)	Deneme Yapılmadı	
32	Silopi	Dolan Sınır Krk.	61	3
33	Silopi	Altunbey Jandarma Krk.	115	5
34	Silopi	Çardaklı-Sisli	170	7
35	Silopi	Verimli 1	172	6
36	Silopi	Verimli 2	151	1,5
37	Merkez	Köy Hiz.İdari Bina	Devam Ediyor	
38	Cizre	Yalıntepe	Devam Ediyor	

Yeraltı Su Kaynakları

Şırnak ilindeki en önemli yeraltı suyu akiferi Silopi ovasında bulunmaktadır. Pliosen formasyonları önemli akifer durumdadır. Konglomera ve kum taşları yer altı suyu taşırlar. Yer_yer kil bantları bulunmaktadır. Söz konusu akiferin rezervi 155x106m³/yıldır. Bu rezervin_yaklaşık 100x106 m³/yıllık emniyetli verimidir. Yer altı su kalitesi yönünden bir sorun bulunmamaktadır.

Tablo 2: Şırnak Yer Altı Su Kaynakları, DİKA 2011

Sıra No	İlçesi	Ünite Ası	Derinlik(m)	Debi(lt/sn)
1	Cizre	Bakımevi-2	115	5
2	Cizre	Bozalan	1200	2
3	Cizre	Bozalan-Grikova	150	1
4	Cizre	Bozalan-İnci	220	3.5
5	Cizre	Bozalan-Keruh	150	3
6	Cizre	Çavuşköy	200	6
7	Cizre	Dicle	180	6
8	Cizre	Düzova	120	1.5
9	Cizre	Erdem	150	4
10	Cizre	Esentepe-Jan.Krk.	200	0.7
11	Cizre	Güçlü	155	5
12	Cizre	Güçlü-KolgezerMz	172	6
13	Cizre	Gürsu	162	5.5
14	Cizre	Kurumcu	200	8
15	Cizre	Taşhöyük	172	2.5
16	Cizre	Tepeönü	224	6
17	Cizre	Uğur	96	4
18	Cizre	Varlık	210	6

Yeşil Alanların

İl merkezinde imar planı içerisinde kalan ağaçlandırılacak alan %21, park- çocuk parkı ise %6 oranındadır.

Elektrik İletim Hatları

Tablo 3: Şırnak İl Sınırları İçerisinde Bulunan 154 ve 380 Kv Enerji

İletim Hatları

Hattın Adı	Direk Sayısı	Uzunluğu
PS4,PS3A,PS3 (154 Kv)	219	75.507 km
PS3 Silopi (154 Kv)	211	69.186 km
PS3 Siirt (154 Kv)	142	50 km
İlisu-Cizre (154 Kv)	108	38.781 km
PS3 Zaho (380 Kv)	41	14.300 km

Doğalgaz Boru Hattı

İlde doğalgaz kullanımı bulunmamaktadır.

İlin İmar Durumu

Şırnak'ın ilk imar planı 1955 yılında yapılmıştır. Daha sonra 1983 yılında imar planı yenilenmiştir. 1983 yılında yapılan imar planına göre 1990 yılı nüfusu 26.130 kişi kabul edilmiştir. Bu imar planı brüt 127.85 ha'lık bir alanı kapsamaktadır. Bu imar planının ihtiyacı karşılamaması üzerine GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığınca 05.04.1993 tarihinde onaylanan yeni bir imar planı yapılmıştır. Toplam 572.8 ha. alanda kabul edilen imar planı alanında 2005 yılı hedef nüfusu 46.184 kişi olarak kabul edilmiştir. Kent bütününde ortalama net yoğunluk 282 ki/ha. brüt yoğunluk 82 ki/ha. olarak alınmıştır. Ancak 2000 yılında yapılan nüfus sayımı 2005 yılında hedef alınan nüfusu yaklaşık olarak %20 geçmiştir. İmar planında 118.675 ha bir alan ağaçlandırılacak alan olarak seçilmiştir. Bu alan hariç tutulduğunda brüt yoğunluk 103 ki/ha olmaktadır. İmar planı tasdikinden sonra Şırnak Belediyesince 2 adet imar tadilatı yapılmıştır.

Alan	%
Ağaçlandırılacak Alan	%21
Resmi Kurum Alanları	%6
Kara Yolu	%8
Kentiçi Yollar	%18
Park-çocuk parkı	%6
Konut Alanları	%29
Spor,su deposu, İlkokul Terminal vb.	%12

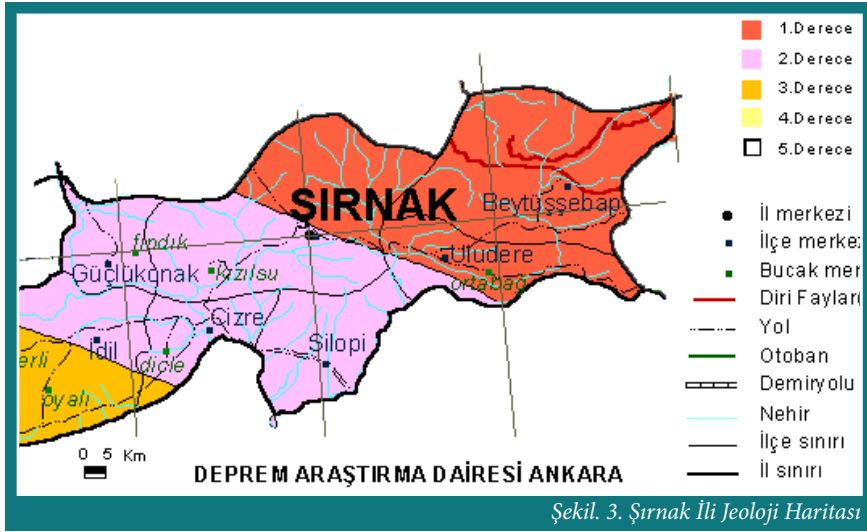
Tablo 4: İl Merkezi İmar Planı İçerisinde Kalan Alanın Kullanım Durumu

Doğal Özelliklerin Kent Formuna Etkileri

Şırnak ili topraklarının batı kesimi yüzölçümünün $\frac{3}{4}$ 'ü Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Dicle Bölümünde yer alırken, geri kalan yüzölçümün $\frac{1}{4}$ 'ü ise Doğu Anadolu Bölgesi içinde kalır. İlin toplam alanı 7.172 km²'dir. Batı ve güney kesimindeki bazı düzlükler dışında, ilin büyük bölümü akarsular tarafından derince yarılarak plato alanlarına dönüştürülmüştür. Dağlık kesimlerde Güneydoğu Toroslar sistemine bağlı yüksek kütleler vardır. Şırnak ilinin Doğu Anadolu Bölgesinde kalan kısmında kışlar serttir. Kuzeyden gelen soğuk havalar kışın bu yörenin sert ve karlı geçmesini sağlar. Karla örtülü gün sayısı, dolu ve sisli gün sayısı güney bölgesine göre fazladır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi içinde kalan kısmında kışlar daha ılık fakat yazları aşırı sıcaktır.

Şırnak ili, mevcut arazi varlığının %35'inde tarım yapılmaktadır. Bu araziler genellikle IV. ve VI. sınıf toprak kabiliyetinde olan arazilerdir. İl merkezi çevresindeki araziler, genellikle ilin yüzey şekilleri engebeli, sarp yamaçlar, derin vadiler ve yüksek dağların ayırdığı plato ve yaylalardan oluşmaktadır. Ancak güneyde, Cizre ve Silopi ilçelerinde geniş ovalar yer almaktadır.

Şırnak ili, Bakanlar Kurulu 18.04.1996 tarih ve 96/8109 sayılı kararı ile yürürlüğe giren Bayındırlık ve İskan Bakanlığı "Türkiye Deprem Bölgeleri Haritasında gösterildiği gibi büyük oranda II. derece deprem bölgesi içinde kalmakla birlikte il içerisindeki Beytüşşebap ve Uludere yerleşim alanları I. derece deprem kuşağında bulunmaktadır.

Şekil 4. Şırnak ili Deprem Haritası

Kentsel Büyüme Deseni

Şırnak'ta arazi kullanım deseni ile ilgili olarak tarım sektörü, Şırnak ekonomisinde devlet hizmetleri ve hayvancılık sektöründen sonra 3. sırada yer almaktadır. 5.922.353 da'lık il yüzölçümünün 4.481.789 da'ı tarım alanlarından oluşmakla birlikte verimsizdir. Şırnak'ta tarım alanlarının tamamına yakın bir bölümü (3.617.417 da)'ı tarla tarımında kullanılmaktadır. Şırnak'ta tarım sektöründe ileriye dönük olarak gerçekleştirilebilecek 3 yatırım belirlenmiştir. Bunlar; seracılık, sebze ve kaba yem üreticiliğidir.

Şırnak ili, orman varlığı bakımından, alan olarak zengin, nitelik olarak

ise fakirdir. Toplam orman varlığı 258.040 ha'dır. Bu değer il yüzölçümünün %37.6'sına karşılık gelmektedir. İl, hayvancılıkta tarım gibi yeterince gelişmiş sayılmaz. Bu yapının oluşmasında tarıma uygun alanların sınırlı olması ve hayvancılığa elverişli yeterince çayır ve meraların bulunmaması etkili olmaktadır. Hayvancılık genellikle yaylalık kesimde yapılmakta ve küçükbaş hayvancılık önem arz etmektedir. İlde hayvancılıktan elde edilen gelir büyük oranda canlı hayvan ticaretine dayanmaktadır. Şırnak ilinde hayvancılık sektöründe ileriye dönük yapılacak yatırımlar; et, süt ve küçükbaş hayvan besiciliğidir.

Şırnak ekonomisinde ticaret; tarım, ulaştırma, haberleşme ve gelişmemiş olan sanayi sektöründen sonra gelmektedir. Şırnak'ta her türlü tüketim mallarının alışverişi yapılmakla birlikte, tarımsal ve hayvansal ürünler, inşaat malzemeleri ve ev araç gereçlerinin ticareti ilk sırada yer almaktadır.

Kırsal Yerleşme Deseni

Şırnak ili yerleşim alanı içerisinde mevcut durum itibariyle 6 ilçe ve bu ilçelere bağlı 235 köy ve 6 bucak ile yerleşim deseni temel yapısını oluşturmaktadır.

Plansız Kentleşme

Şırnak ilinde genelde kırsal kesimden göç ile oluşan nüfus artışı ile birlikte görülen sağlıksız kentleşme ve sanayileşme, altyapısız ve plansız yapılaşmayı doğurmakta, bu durum çarpık kentleşme ile beraberinde istenmeyen, ancak giderek boyutları büyüyen su, toprak, hava ve katı atık(çöp) kirliliği gibi çevre sorunlarını meydana getirerek doğal dengelerin bozulmasına yol açmaktadır. Şırnak ilinde hava kirliliği özellikle kış aylarında kirletici vasfı yüksek sanayi tesislerinin olmaması nedeni ile sadece kalitesiz yakıtların ısıtmada kullanılmasından ve motorlu araçlardan kaynaklanmaktadır. Kırsal kesimde tüketilen ısınma amaçlı yakıtların yerine tezek, deri ve paçavraların yakılması bu sorunu daha ciddi bir hale getirmektedir. Bu da doğal olarak çevrede hava kirleticilerinin miktarının artmasına ve hava kalitesinin bozulmasına neden olmaktadır.

Altyapı

İl genelinde kanalizasyon sorunu tümüyle çözümlenmemiştir. Merkez ilçede kanalizasyon şebekesi 10.000 nüfusluk bir ilçe için projelendirilmiş, Şırnak'ın il olması ve yoğun göç alması sonucu artan nüfus ile birlikte yetersiz kalmaktadır. Kanalizasyonun dışarı 500 Ø'lük, kollektör hatları 400 Ø'lük, merkez içi ana hatlar ise 200 Ø lük döşendiği için merkez ihtiyacını karşılamadığı gibi tıkanmalar sık sık görülmektedir. Şırnak il merkezinde, yüzey suyu drenajı ile ilgili bir problem bulunmamaktadır. İnşa edilmiş

herhangi bir drenaj tesisi de mevcut değildir. Şırnak il merkezinin topoğrafyası mevcut kuru dere yatakları, kent içinde oluşacak yüzey suyunu yaya araç trafiğine sakınca yaratmadan uzaklaştırmaya yeterli bulunmuştur.

B. YÖNTEM ve BULGULAR

B.1. YÖNTEM

Veriler röportör aracılığıyla yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Her bir görüşme 5-10 dakika arası sürmüştür. Soru ve yanıtı dayalı olarak yapılan görüşmelerde genelden özele iki adet soru yöneltilmiştir. Soruların sohbet ve günlük kullanım tarzına uygun olmasına dikkat edilmiştir. Soruların anlaşılabilirliği için on beş kişilik bir grupla ön test yapılmıştır. Katılımcıların U şeklinde oturmaları sağlanmış ve masalara birer kalem ve kâğıt konulmuştur. Giriş kısmında araştırmanın amacı açıklanmış, katılımcıların kısaca kendilerini tanıtmalarıyla görüşmelere başlanmıştır. Grup üyeleri Üniversite, Belediyeler, İl Özel İdare, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, KÖYDES, İnşaat Mühendisleri Odası'ndan oluşturulmuş, maksimum çeşitlilik örnekleme yapılmıştır.

Odak grup görüşmeleri nitel veri toplamada önemli bir işleve sahiptir. Nitel araştırma desen ve yöntemleri içerisinde sınırları belirlenmiş bir konuya odaklanmış ve grupla yapılan görüşme tartışma tekniği odak grup görüşmesi olarak ifade edilebilir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Odak grup görüşmesi önceden belirlenmiş bir konu hakkında, belirlenmiş bir grup katılımcının düşüncelerini öğrenmek için planlanmış bir görüşmeler serisidir (Baş, Çamır, & Özmaldar, 2008). Odak grup görüşmeleri bir 'düşünceleri öğrenme' yöntemidir. Odak grup görüşmelerinin 6-8 katılımcıdan oluşturulması önerilir. Bu teknikle araştırmacı, bireysel görüşme yöntemi kullanıldığında ulaşmasının zor olabildiği sayıda katılımcıyı araştırmaya dâhil edebilmektedir. Görüşmelerde açık uçlu ve yorum gerektiren sorular sorulmalıdır (Baş et al, 2008). Sorular sohbet tarzına ve günlük dil kullanımına uygun olmalı ve teknik dilden arındırılmış olmalıdır (Kruger & Casey, 2000).

Bu araştırmada da veri toplama aracı olarak odak grup görüşmelerinden yararlanılmış ve katılımcılara yöneltilen soruların her biri konu olarak belirlenmiştir. Bu konular; 'Şırnak'ın Kentleşme ve Alt Yapı durumu', 'Şırnak'ın genel durumunun' belirlenmesine yönelik sorulardan oluşmaktadır. Bu bağlamda; yapılan odak grup görüşmelerinde katılımcılara aşağıdaki sorular sorulmuş ve tartışmaya açılmıştır:

1. Şırnak'ın kentleşme ve alt yapı durumunu değerlendiriniz?
2. Şırnak'ın mevcut durumunu kentleşme ve alt yapı noktasında fırsatlar/tehditler olarak değerlendiriniz?
3. Şırnak'ın genel sorunlarını değerlendiriniz?

B.2. BULGULAR

Kentleşme ve Altyapı konusunda Şırnak ili için ifade edilen sorunlar ve söz konusu sorunlara ilişkin çözüm önerileri Tablo 5'te sırayla sunulmuştur.

Tablo 5: Şırnak'ın Kentleşme ve Alt Yapı Konusundaki Sorun ve Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">Şehirde içme suyu ve kanalizasyon probleminin olması.	<ul style="list-style-type: none">Şehrin yer altı su haritasının yapılması ve ilgili bilgilerin toplanacağı havuzun oluşturulması.
<ul style="list-style-type: none">Yeni yapılaşmada ihtiyaçtan çok dikey yapılaşma (fazla kat sayısının varlığı) problemi ve yapılaşmada lokalleşmenin olması.	<ul style="list-style-type: none">Şehrin dokusunu bozmadan daha az kat sayısına gidilmesi gerekmektedir.
<ul style="list-style-type: none">Alt yapı noktasında şehrin idari birimleri arası koordinasyonun olmaması.	<ul style="list-style-type: none">Tüm idari birimleri kapsayacak teknik uygulama koordinasyon merkezinin kurulması gerekmektedir.
<ul style="list-style-type: none">Alt yapı inşaatlarında yeterli fizibilite etüdünün yapılması.	<ul style="list-style-type: none">Tüm kurum - kuruluşların ve meslek odaların birbirleriyle koordineli olarak çalışması gerekmektedir.
<ul style="list-style-type: none">Çarpık kentleşme sonucu yeşil alan eksikliğinin oluşması.	<ul style="list-style-type: none">Kentleşme düzeni kurulurken park, oyun ve spor alanlarına daha fazla yer ayırmak gerekmektedir.
<ul style="list-style-type: none">Kentsel planlama ile alt yapı arasında entegrasyon probleminin oluşması.	<ul style="list-style-type: none">Sürdürülebilir kentsel planlama ile kentsel altyapı yönetim sistemlerinin eş zamanlı yürütülmesi gerekmektedir.
<ul style="list-style-type: none">Master plan olmaması.	<ul style="list-style-type: none">Şehrin alt ve üst yapı düzenlemesini içerecek bir master planın yapılması gerekmektedir.
<ul style="list-style-type: none">Kentleşmede itici ve çekici yönlerin değerlendirilmemesi, güvenlik, istihdam problemlerinin var olması.	<ul style="list-style-type: none">İstihdamın sağlanması, kentsel planlamanın yapılması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, şehrin cazibe merkezi haline getirilmesi gerekmektedir.

<ul style="list-style-type: none">• Yoğun göçün olumsuz etkilerinin olması.	<ul style="list-style-type: none">• Planlama ve projelerin reel imar projeleri ile uyumunun sağlanması gerekmektedir.
<ul style="list-style-type: none">• Koordinasyon, proje, bilgi havuzu ve kentsel planlamanın olmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Bağımsız yerleşim kurulunun oluşturulması ve buna yaptırım uygulanması gerekmektedir.
<ul style="list-style-type: none">• Optimum imar planının olmaması.	<ul style="list-style-type: none">• İlin ihtiyaçlarını karşılayacak imar planının yapılması gerekmektedir.
<ul style="list-style-type: none">• İmar planlarının olmaması, planlar arası uyumunun olmaması veya çakışması.	<ul style="list-style-type: none">• Sahada yeterli anlamda etüdün yapılması ve yereldeki gerçekliliğinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.
<ul style="list-style-type: none">• Tarihsel alanların tahrip edilmesi, ilgili alanların sit alanı olarak işlenmemesi, restitüsyon ve restorasyon yapılması.	<ul style="list-style-type: none">• Şırnak Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü bünyesinde kurulacak bir komisyon marifetiyle tarihsel ve sit alanların koruma altına alınması hususunda detaylı planların yapılması ve denetimi gerekmektedir.
<ul style="list-style-type: none">• Çocuklardaki bölgesel psikolojik baskının ve travmaların olması.	<ul style="list-style-type: none">• Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal projelerin özendirilmesi, bölücü terör örgütlerinin bu genç nüfus grubuna sahip çıkmalarına engel olunması, bu bağlamda söz konusu baskı ve travmalara engel olan politikaların geliştirilmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Basındaki imaj sorunu,	<ul style="list-style-type: none">• Kalkınma Bakanlığı'nın GAP Bölgesel Kalkınma İdaresi Başkanlığı başta olmak üzere bölgede güçlü misyon ve vizyona sahip kurumların adı geçen bu imaj sorununa yönelik tanıtım politikaları geliştirmeleri, bu bağlamda Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM) ve Gençlik ve Kültür Evleri faaliyetlerinin büyükşehirleri gezdirilmesine yönelik işlevsel biçimde planlanması.

<ul style="list-style-type: none">• Sağlık problemleri,	<ul style="list-style-type: none">• Teçhizat ve ekipmanda rekabet edebilirlik bakımından batıdaki emsali ile arasında fark olmayan teşkilatlanmaya rağmen, kalifiye personelin zorunlu hizmet sonrasında bölgedeki sürdürülebilirliklerini sağlayan sağlık politikalarının güçlendirilmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Dezavantajlı grupların giderilmesi.	<ul style="list-style-type: none">• Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü bünyesinde kurulacak bir komisyon marifetiyle “Sosyal Empati” takviminin belirlenmesi ve bu bağlamda sosyal hizmet uzmanı tarafından gündemin canlı tutulması.
<ul style="list-style-type: none">• Şehir içi ulaşım,	<ul style="list-style-type: none">• Konuya ilişkin detaylı zaman çizelgesinin yapılması hususunda motorlu taşıtlar kooperatifi ile şoförler odası arasında mutabakat sağlanması.
<ul style="list-style-type: none">• Kültürel yozlaşma ve kentleşme kültürünün olmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Halkın bilinçlendirilmesi, farkındalık oluşturulması için tiyatro, sinema, festival, panayır, gezi vb. etkinliklerin Valilik tarafından teşvik edilmesi ve artırılması.
<ul style="list-style-type: none">• Konut yetersizliği,	<ul style="list-style-type: none">• Uygun yerleşim yerlerinin imara açılması. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının master planlarına uyumlu; çevre dostu olan, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını özendirilen konut politikalarının geliştirilmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Kadınların eğitimi ve istihdamı,	<ul style="list-style-type: none">• Kadın toplum merkezlerinin oluşturulması. Kadına yönelik şiddetle mücadele hususunda seminerlerin düzenlenmesi, kadınların ara eleman olarak istihdamının özendirilmesi.

<ul style="list-style-type: none">• İmarda zihniyet sorunu,	<ul style="list-style-type: none">• Halkın öz eleştiri noktasında bilinçlendirmesi. Bencil menfaatlerin caydırılması, kolektif menfaatlerin özendirilmesi, şehrimizi ziyarete gelen misafirlerimize hitap eden vizyon geliştirilmesi için çarpık kentleşme ile mücadele edilmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Eğitim,	<ul style="list-style-type: none">• Üniversite'de Sürekli Eğitim Merkezlerinin kurulması. Yaygın ve mesleki eğitim merkezleri ile ortak projelerin geliştirilmesi. Mesai dışındaki vakitlerde, özellikle hafta sonlarında üniversitemin halkımız ile bütünleşmesine yönelik programların düzenlenmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Güvenlik,	<ul style="list-style-type: none">• Halkın bilinçlendirilmesi ve sosyal yaşam merkezlerinin oluşturulması. Güvenlik güçlerimizin toplumsal refah artışını öncelik kabul ettikleri gerçeğini toplumun kabullenmesi, bu bağlamda ellerinden gelen desteği kendilerine vermeleri suretiyle işbirliği-güç birliği projelerinin geliştirilmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Kentsel imarın karar verme sürecinde halkın görüşünün alınmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Yeni yerleşim alanların oluşturulmasında halkın da söz sahibi olacağı bir komisyonun kurulması.

Kentleşme ve alt yapı konusunda katılımcıların görüşleri doğrultusunda yapılan GZFT (SWOT) analizi sonuçları aşağıdaki tablo örneğinde olduğu gibi belirtilmiştir.

Tablo 6: Şırnak'ın Kentleşme ve Alt Yapı Konusundaki Güçlü, Zayıf Yönleri ve Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">• Çocuk sayısının fazla olması.	<ul style="list-style-type: none">• Bölgede belli bir yaşın üzerindeki jenerasyona has poligami (çok eşlilik) olgusu nedeniyle, her iki anneden toplam 15-20 adet çocuğun hane halkındaki varlığı.

<ul style="list-style-type: none">• İlin sahip olduğu doğal güzellikler,	<ul style="list-style-type: none">• Bölgede halen mevcut güvenlik tandanslı zafiyet algısı yüzünden; tracking, kültür ve inanç turizmi gibi alanlarda faaliyet gösteren tur operatörlerinin destinasyonların içine dahil edilmemesi.
<ul style="list-style-type: none">• İlin sağlık sektöründe istihdam edilen uzman doktor ve yardımcı elemanlar gibi kalifiye personel sayısında artış için büyük beklentiye sahip olması.	<ul style="list-style-type: none">• Bölgede sosyal yaşam alanlarının eksikliği ve adı geçen kalifiye personelin üzerindeki baskıcı unsurların tolere edilememesi.
<ul style="list-style-type: none">• Şehrin yıkılmışlığı,	<ul style="list-style-type: none">• Şırnak merkezdeki topoğrafyanın yeniden yapılanmaya elverişli bir zemin teşkil etmemesi.
<ul style="list-style-type: none">• Kültürel kentleşmeye uygun ortamın olması.	<ul style="list-style-type: none">• Kırsal kültürün yeni nesillere aktarılması. Özellikle nüfusu 20.000 altında olan kırsal yerleşim alanlarında ilimize has marka değerlerin üretiminin azalması ve gelecek nesillere Şırnak'a has ürünlerin aktarılamaması (yöresel el sanatları, Şırnak bastonu, şal-şapık gibi ürünler).
<ul style="list-style-type: none">• Yerleşime uygun sürdürülebilir alanların varlığı,	<ul style="list-style-type: none">• Bölgedeki topoğrafyaya has iskân politikası geliştirilememesi; bu bağlamda askeri ve idari vesayetın ön plana çıkması, bu konuya istinaden rasyonel fizibilite etütlerinin ihmal edilmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Kadın nüfus yoğunluğu,	<ul style="list-style-type: none">• Kadın üzerindeki sosyolojik ve toplumsal baskı. Kadın yoksulluğu üzerine yapılan istatistik araştırmaların yetersizliği, bu nedenle konunun bir sorun dahi olarak kabul edilmemesi suretiyle kanıksanması ve uzun vadede kronikleşmesi riski taşınması.
<ul style="list-style-type: none">• Bütçenin uygun olması.	<ul style="list-style-type: none">• Eğitim maliyetinin yüksek olması. Fırsat maliyeti konusunun ön plana çıkması nedeniyle halkımızın seçim derdinden çok geçim derdine yönelmesi.

<ul style="list-style-type: none">• Halkın sözüne önem veren kamu tüzel kişilerin varlığı,	<ul style="list-style-type: none">• Osmanlıdan devralınan gelenekçi miras sayesinde devletine bağlı toplumsal yapının aşırı politize edilerek menfi yönlendirilmesi ve bu suretle Ortadoğu toplumlarında sık görülen kontrol edilemeyen bir güç haline dönüşme potansiyeli.
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none">• Şehrin yıkılmış olması ve yeni yerleşmeye müsait bir alanın oluşması.	<ul style="list-style-type: none">• Merkez planının ve yerel planın uyuşması ve koordinasyon bozukluğu.• Şırnak merkez ilinin zemin problemi. Kömür ocaklarına yakın mekânlarda yerleşim konusunun depreme dayanıklılık başta olmak üzere sıhhatli yapılaşma açısından pek çok risk içermesi.• Bütçe dönemlerindeki uyumsuzluk nedeniyle yatırım teşvik programlarında istifade edilememesi. Müteşebbislerin bu bağlamda bilinçli davranmaları ve bölge adına yatırım potansiyelinin geride kalması.• Sık sık yönetimlerin değişmesi. Yerel yönetimlerdeki önceliklerin bu temel sorunu görmezden gelmiş olmaları, uzun vadede toplumsal beklentilerin iase ve ibate temelli olması nedeniyle bu soruna sıra gelmemesi.
<ul style="list-style-type: none">• Riskli alanların belli olması.	<ul style="list-style-type: none">• Şehrin coğrafi konumu ve jeomorfolojik yapısının riskli alanlara yönelik potansiyel tehdit içermesi.
<ul style="list-style-type: none">• Şehrin yıkılmış olması ve yeni yerleşmeye müsait bir alanın oluşması.	<ul style="list-style-type: none">• Kentsel ekonominin yetersizliği. Oligopolistik piyasa yapısında güç kazanan kartel-tröst oluşumlarının ön plana çıkması, bu nedenle tüketici menfaatlerinin ihmal edilmesi.

<ul style="list-style-type: none">• Şehrin yeniden ihyası noktasında kentsel alt yapı gelişiminin kontrol altına alınması.	<ul style="list-style-type: none">• Çarpık kentleşme ve kontrol dışı gelişim. Şehrin sosyolojik yapısına uygun olmayan dikey yapılaşmada ısrarcı olunması sonucu, yüksek binalar arasında kalan sosyal yaşam alanlarının verimliliğini düşürme tehlikesi.
<ul style="list-style-type: none">• Yeni kentleşme süreciyle cazibe merkezi haline gelmesi.	<ul style="list-style-type: none">• Bölgenin iki komşu ülkeye sınır olmasından kaynaklı coğrafik konumu. Bu ülkelerde bir türlü sağlanamayan asayiş sorunu ve uzaktan dahi olsa güçlü akrabalık ilişkilerinin mevcudiyeti.
<ul style="list-style-type: none">• Şırnak ili yeni ihya ve inşaa durumu ve sıfırdan oluşturulan projeler,	<ul style="list-style-type: none">• İnşaa sürecinde yeşil alanların göz ardı edilmesi. Çevre dostu ekonomilerin gündeme dahi alınmaması. İlin temel konusu sayılabilecek kömür ocaklarındaki denetim sorunu, bu sektörde benchmarking ölçütlerine uygun kalite standartlarının eksikliği.
<ul style="list-style-type: none">• Yeterli insan popülasyonu ve kurumun varlığı,	<ul style="list-style-type: none">• Genç jenerasyon ile yaşlı nüfus arasında kuşak çatışmasından kaynaklanan kamu ve doğal kaynakların bilinçsiz kullanımı, küreselleşme politikalarının güç kazanması nedeniyle israf ekonomisinin güçlenme potansiyeli.
<ul style="list-style-type: none">• Şehrin yıkılmış olması ve yeni yerleşmeye müsait bir alanın oluşması.	<ul style="list-style-type: none">• Şehrin topografyasının ve zemin durumunun yapılaşmaya elverişli bir alan olmaması. Güvenlik ve sağlık politikalarının ön plana çıkartılması nedeniyle, toplumsal ihtiyaçlara hitap eden yerleşim politikalarının ikinci planda kalması.
<ul style="list-style-type: none">• Çocuk sayısının fazla olması.	<ul style="list-style-type: none">• Bölgede belli bir yaşın üzerindeki jenerasyona has poligami (çok eşlilik) olgusu nedeniyle, her iki anneden toplam 15-20 adet çocuğun hane halkındaki varlığı.

<ul style="list-style-type: none">• İlin sahip olduğu doğal güzellikler,	<ul style="list-style-type: none">• Bölgede halen mevcut güvenlik tansanlı zafiyet algısı yüzünden; tracking, kültür ve inanç turizmi gibi alanlarda faaliyet gösteren tur operatörlerinin destinasyonları içine dahil edilmemesi.
--	--

C. SONUÇ ve TARTIŞMA

Oturumda katılımcılar Şırnak ili içme suyu ve kanalizasyon probleminin olduğunu, bu durumun kentsel bir planlama ve alt yapının olmadığını söylemiştir. Şırnak'ın yeniden inşa durumunu bir fırsat olarak değerlendirip kentsel planlama, yer altı haritaları yapılarak toplanan bu bilgileri havuz oluşturmak suretiyle alt yapı probleminin düzeleceği kanaatine varılmıştır. Bilgi havuzu oluştururken alt yapı noktasında birimler arası koordinasyonun olmasına, alt yapı inşaatında yeterli fizibilite etüdünün yapılmasına dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Katılımcılar aynı zamanda imar kapsamında inşa sürecinde yeni yapılaşmaya gidildiğinde katsayı probleminin çözülmesine, yapılaşmada lokalleşmesinin, çarpık kentleşme sonucu yeşil alan eksikliğinin, kentsel planlama ile alt yapı entegrasyon probleminin, yoğun göçün olumsuz etkilerinin önüne geçilmesi gerektiğini söylemiştir. Kentleşme sürecinde itici ve çekici yönleri değerlendirirken ilin topoğrafik yapısı ve güvenlik durumunun istihdam problemlerine olumlu veya olumsuz yönde etkileri, optimum imar planı ile nüfus planının uyumsuzluğu, yerleşme, master plan, tarihsel alanların tahribi veya ilgili alanların sit alanı olarak işlenmesi, restütisyon ve restorasyon planlarının göz önüne alınarak yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Katılımcılar Şırnak'ın genel durumunu değerlendirirken çocukların bölgenin psikolojik baskının ve travmaların olduğunu bunun sosyal projelerle ve basındaki imaj sorununun bölgenin cazip kültürel alanlarının ön plana çıkarılarak giderilebileceğini söylemişlerdir. Sağlık problemlerinin sağlık politikalarının güçlendirilmesi, dezavantajlı grupların giderilmesi sosyal empatinin kurulmasıyla, şehir içi ulaşımın zaman çizelgesinin yapılması ve uyulmasının takibiyle, kültürel yozlaşma ve kentleşme kültürünün olmamasının halkın bilinçlendirilmesiyle, konut yetersizliğinin uygun yerleşim alanlarının imara açılmasıyla, kadınların eğitimi ve istihdamının kadın toplum merkezlerinin oluşturulmasıyla, imarda zihniyet sorunu halkın öz eleştiri noktasında bilinçlendirmesiyle, eğitimin üniversitelerde sürekli eğitim merkezlerinin kurulmasıyla, güvenliğin halkın bilinçlendirilmesi ve sosyal yaşam merkezlerinin oluşturulmasıyla, kentsel imarın karar verme sürecinde halkın görüşünün alınmasının yeni yerleşim alanların oluşturulmasında

halkın da söz sahibi olacağı bir komisyonun kurulmasıyla çözülebileceği vurgulanmıştır.

Şırnak ilinin yaşanabilir ve sürdürülebilir alan haline gelebilmesi için kentsel ve alt yapı planlamasının yapılması gerekmektedir. Bu sürecin oluşması ve sürekliliği için kamu desteğinin ve kamusal birimler arasında multi-disipliner yaklaşımlı bir koordinasyonla ve halkın görüşleri de göz önünde bulundurularak Şırnak'ın gelecek vaat eden bir kent haline geleceğini katılımcılar ifade etmişlerdir.

KAYNAKÇA

Mustafa GÖRÜN & Mustafa KARA, Yönetim Bilimleri Dergisi (8: 2) 2010
Journal of Administrative Sciences

Baş T., Çamır, M., & Özmaldar, B. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi

Kruger, R.A., & Casey, M.A. (2000). *Focus group: A Practical Guide for Applied Research* (3rd ed., p.157). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.

İl Çevre ve Orman Müdürlüğü Şırnak-2010

Şırnak Belediye Başkanlığı, "Belediye Başkanlığı Envanter Verileri", 2001

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Şırnak, 2011-2012

Belediye Başkanlığı, Şırnak, "İl Gelişme Planı-2001"

Devlet İstatistik Enstitüsü Şırnak Verileri

TÜİK Siirt Bölge Müdürlüğü, Şırnak, 2009-2010

11

ŞIRNAK'TA SAĞLIK

Moderatör
Dr. Ömer KADIRHAN

Raportör
Leyla ACAR

KATILIMCILAR

Esra ŞAHİN

Şırnak Devlet Hastanesi Baş Hekimliği

Dr. Emrullah ALTUNKAYNAK

Halk Sağlığı Müdür Yrd.

Dr. İlhan DEMİR

Cizre ilçe Sağlık Müdürü

Sinem VURAL

İl Halk Sağlığı Müdürlüğü (Pisikolog)

Seda ANIL

İl Halk Sağlığı Müdürlüğü (Ebe)

Ebru SEÇİLMİŞ

Uludere İlçe Sağlık Müdürlüğü

Selim TAŞAR

Sağlık-Sen Şubesi

Gürgün GÜNEL

Sağlık-Sen Şubesi

Emrullah TATAR

Türk Sağlık-Sen Yetkilisi

Gülşah TAŞKIN

İlaç ve Eczacılık Şube Müdürü

Veli TADİK

Bulaşıcı Olmayan Hast, Prog. ve Kanser Şube Müdürü

ŞIRNAK'IN SAĞLIK SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ÖZET

Sağlık herkesin en temel insan haklarından birisidir. Sağlık hizmetlerinin ulaştırılması ve uygulanması esnasında dikkat edilmesi gereken belli başlı hususlar vardır. Bunlar: ayrımcılık yapmama, fiziksel erişilebilirlik, ekonomik erişilebilirlik (bütçeye uygunluk) ve bilgiye erişilebilirliktir. Bu amaçla görev yapan bütün sağlık personelleri bu prensipler çerçevesinde görevlerini yapmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda Şırnak ili sağlık hizmetlerinin de ele alındığı Şırnak Üniversitesi çatısı altında 2023 Vizyon Çalıştayı'nda ildeki sağlık hizmetlerinde bulunan eksiklikler ve ihtiyaçlar belirlenmeye çalışıldı. Koruyucu sağlık hizmetleri, ikinci basamak sağlık hizmetleri, sağlık tesis ve ekipmanları ve diğer sağlık hizmetleri başlıkları adı altında sağlık sorunları tartışıldı ve çözüm önerileri sunuldu.

Anahtar Kelimeler: Sağlık, Çalıştay, Şırnak.

A. GİRİŞ

Sağlık, genel olarak herkesin bedenî, zihnî ve sosyal bakımından tam bir iyilik hâli içinde hayatını sürdürmesini anlamına gelir. İnsan ırkı varoldukça hep mutlu olmak için çabalar ve bunun en önemli bileşenlerinden biri de iyi olma halidir. Bu nedenle sağlığın korunması, geliştirilmesi, hastalıkların önlenmesi ve tedavisi önem arz etmektedir.

Türkiye'de sosyal devlet anlayışı içerisinde tüm ülkede aynı standartlarda ve büyük oranda ücretsiz sağlık hizmeti verilmektedir. Şırnak ilini ayrı başlık olarak ele aldığımızda bazı dezavantajlarından ötürü hizmetlerin bir kısmında aksamalar yaşanmıştır. Birçok dezavantajının yanında Şırnak'ın genç nüfusa

sahip olması ve il olarak birçok yatırım imkanının olması nedeniyle de önemli bir potansiyel taşımaktadır.

Sağlık alanında öncelikli olarak önem arz eden hizmetlere ulaşmak için kolaylık sağlanmalıdır. Daha nitelikli sağlık hizmeti verebilmek, anne bebek ölümlerini azaltabilmek, bölgede yetersiz olarak görülen sağlık hizmetleri kurumlarını kaliteli ve devamlı bir hizmet verebilen kurumlara dönüştürmek gerekmektedir. Bölgedeki sağlık personelinin sirkülasyonunu en aza indirgeyerek hizmette devamlılığın sağlanması için gerekli planların ve teşviklerin belirlenmesi hedeflenmektedir. Bölgede eksikliği yaşanan özellikle 2. basamak hizmetin devamlılığı için ve sevk edilen hasta sayısını azaltabilmek, sağlıkta kaliteyi arttırmak için kurulması gereken birimler ele alınmıştır.

Sağlık hizmetlerinde alternatif sağlık hizmetlerinin olmayışı (özel hastaneler vb.), aktif 3. basamak yoğun bakım hizmetlerinin olmaması, sağlık bilimleri bazında ilde yüksekokulun bulunmaması, belli durumlarda il dışı sevklerinin devamlı hale gelmesi, yetersiz ulaşım ve eksik personellerden kaynaklı hizmet kalitesinin yetersizliği, anne bebek ölümlerinin fazlalığı halkın bilinçsiz yaklaşımı, doğru bilinen yanlışlar sonucu tedavi basamaklarında ret işlemleri madde bağımlılığı, çevre standartlarının olumsuzluğu sağlık hizmetlerini etkilemektedir (ulaşım çevre kirliliği vb.).

Nitelikli sağlık hizmeti verebilmek için öncelikle il geneli hizmet standartlarının artırılması gerekmektedir. Personellerin devamlılığını sağlamak amacı ile teşviklerin artırılması, halka yönelik sağlık hizmetlerinde genel anlamda eğitimlerin devam ettirilmesi ve alternatif sağlık kuruluşlarının açılmasıyla beraber sağlıkta kaliteye ve sağlıklı toplum amacına ulaşılabilmesi hedeflenmektedir.

A.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Acil Servis: Sağlık hizmeti sunan kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk tüzel kişileri ve gerçek kişiler tarafından kurulmuş yataklı tedavi kuruluşları bünyesinde yer almaktadır.

Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonu: A tipi istasyon 24 saat kesintisiz sadece ambulans hizmeti verilen, ihtiyaca göre birden fazla ekip ve ambulans bulunduran istasyonlardır.

Toplum Sağlığı Merkezi: Bölgesinde yaşayan toplumun sağlığını geliştirmeyi ve korumayı ön plana alarak sağlıkla ilgili risk ve sorunları belirleyen, bu sorunları gidermek için planlama yapan ve bu planları uygulayan, uygulatan; birinci basamak koruyucu, iyileştirici ve rehabilite

edici sağlık hizmetlerini müdürlüğün sevk idaresinde organize eden, bu hizmetlerin verimli şekilde sunulmasını izleyen, değerlendiren ve destekleyen, bölgesinde bulunan sağlık kuruluşları ile diğer kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlayan sağlık kuruluşuna denir.

KETEM (Kanser Erken Teşhis, Tarama ve Eğitim Merkezi): KETEM'ler "Erken teşhis hayat kurtarır!" prensibiyle yola çıkarak meme, serviks (rahimağzı) ve kolorektal kanserler ile ilgili tarama programları yürütmektedir.

UMKE(Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi): Gönüllü sağlık personellerinden oluşan, özel eğitim almış sağlık ekipleridir. Amacı; her türlü afet durumunda yeterli ve nitelikli sağlık hizmeti sunabilmek, yurt ve dünya çapında afetzedelere yardım etmektir.

AFAD(Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı): Deprem riskini azaltmada ve depremlerle baş edebilmede hazırlıklı ve dirençli bir toplum yaratılması, bu amaca yönelik kurumsal alt yapının oluşturulması ve konuyla ilgili AR-GE faaliyetlerinin önceliklerinin belirlenmesini hedefleyen Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı'nın ana amacı, depremlerin neden olabilecekleri fiziksel, ekonomik, sosyal, çevresel ve politik zarar ve kayıpları önlemek veya etkilerini azaltmak ve depreme dirençli, güvenli, hazırlıklı ve sürdürülebilir yeni yaşam çevreleri oluşturmaktır.

AMATEM: Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezinin kısaltmasıdır. Merkez sadece bağımlı hastalara hizmet vermeyi amaçlamaktadır.

A.2. ŞIRNAK'TAKİ MEVCUT DURUM

Şırnak'ta sağlık hizmetlerinde alternatif sağlık hizmetleri bulunmamaktadır (özel hastaneler vb.). İlde aktif 3. basamak yoğun bakım hizmetleri ve sağlık bilimleri bazında ilde yükseköğretim mevcut değildir. Belli durumlarda il dışı sevklerinin devamlı hale gelmesi, yetersiz ulaşım ve eksik personellerden kaynaklı hizmet kalitesi yetersiz kalmaktadır. Anne-bebek ölümlerinin fazla olması, halkın duruma bilinçsiz yaklaşımı, doğru bilinen yanlışlar sonucu tedavi basamaklarında ret işlemleri, madde bağımlılığı, çevre standartlarının olumsuzluğu sağlık hizmetlerini etkilemektedir.

B. YÖNTEM VE BULGULAR

B.1. YÖNTEM

Çalıştayda nitel araştırma yöntemlerinden odak grup görüşme tekniği kullanılmıştır. Şırnak genelinde "Sağlık" konusundaki sorunlar, çözüm önerileri, güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditlerin neler olduğu katılımcılarla istişare

edilerek ortaya konulmuştur. Sağlık konusunda iki oturum gerçekleştirilmiş, birinci oturumda üzerinde çalışılan konularla ilgili Şırnak ilinin sorunları üzerinde durulmuş, ikinci oturumda ise ifade edilen sorunlara ilişkin çözüm önerileri üzerinde durulmuştur. Her iki oturumda da katılımcılara 15 dakika süreyle görüş ve önerilerini ifade etme olanağı sunulmuştur.

B.2. BULGULAR

Sağlık konusunda Şırnak ili için ifade edilen sorunlar ve söz konusu sorunlara ilişkin çözüm önerileri tablolar halinde sırayla sunulmuştur.

Halk Sağlığı Hizmetleri başlığı altında koruyucu hekimlik uygulamaları, kanser tarama, çevre sağlığı, iş sağlığı, birinci basamak tanı-tedavi uygulamaları verme ve değerlendirme, ruh sağlığı, çocuk-ergen sağlığı ve üreme sağlığı vardır. Halk Sağlığı genel olarak sağlık hizmetlerinde önemli bir yer teşkil etmektedir. Birçok hastalığın ortaya çıkmadan önlenmesi bu disiplini daha da önemli hale getirmektedir. Ayrıca ilgilendiği konu başlıkları ülkelerin gelişmişlik derecesini göstermede önemli bir parametredir.

TEMEL SAĞLIK GÖSTERGELERİ		
	2016	2017 (ilk 8 ay)
Anne Ölüm Oranı (Yüz binde)	34,64 (5)	36,46 (4 anne)
Bebek Ölüm Hızı (Binde)	9,97 (144)	8,68 (94 bebek)
5 Yaş Altı Çocuk Ölüm Hızı	3,2(47)	2,28 (22 çocuk)
Hastanede Yapılan Doğum Yüzdesi	%96,99(8291)	%90,43(5783 hastane doğ sayısı)
Hastane Dışı Doğum Sayısı	257	209
Sağlık Personeli Yardımı İle Yapılan Doğum Yüzdesi	%95,94	*
Sezaryenle Doğum Yüzdesi	%22,18	24,89
Kaba Doğum Hızı*türkiye	2,19	*
Kaba Ölüm Hızı*şırnak	2,09	*
Toplam Doğurganlık Hızı*şırnak	4,01	*

Şekil 1: Anne Bebek Ölüm Hızı, Hastanede Yapılan Doğum Yüzdesi, Toplam Doğurganlık Hızı

Tablo 1: Halk Sağlığı Hizmetlerinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none"> Halkımızın aşı hakkında yanlış bilgilendirilmesi, yanlış algı sonucu yapılması gereken aşılardan reddi. Bildirimi zorunlu hastalıkların ortaya çıkması. Sağlık kuruluşlarında İş Sağlığı Birimlerinin olmaması. Su kirliliği, İlimizde doğurganlık oranı ülkemiz genelinin 3 katından fazla olmakla birlikte bebek ve anne ölümlerinin yaşanması. Kadına yönelik şiddetin ve erken yaşta evliliklerin yaygınlığı, Tütün ve bağımlılık yapıcı maddelerle mücadele, Kanser taramalarının aksaması. 	<ul style="list-style-type: none"> Halka aşının faydaları konusunda gerekli bilgi ve eğitimlerin verilmesi, il genelinde gerekli basın yayın organlarının aktif olarak rol alması (kamu spotu, eğitim vs.). Bildirimi zorunlu hastalıklar çeşitli kategorilerde ve farklı coğrafi bölgelerde tür olarak farklılık göstermektedir. Bu yüzden ilimizin ilçe ve köylerinde ortaya çıkan riskli hastalıklar grubunun belirlenip, gerekli sağlık önlemlerinin alınması. Halkın ilgili eğitimlere tabi tutulması. Bildirimi zorunlu hastalıkların önlenmesi ve çeşitli kurumlar tarafından alınacak önlemlerin işbirliği içerisinde yürütülmesi, gereken çalışmaları kapsadığı için paydaş kurumların belirlenip bilgilendirilmesi. Tüm kamu kurum ve kuruluşlarında İş Sağlığı Birimleri'nin kurulması, İş Sağlığı Güvenliği kadrolarının artırılması ve İş Sağlığı Güvenliği Birimi'nin açılması için personellerin bu birimde görev almalarını sağlayacak gerekli sertifika alımına teşvik edilmesi. İçme sularının düzenli olarak analiz edilmesi. Yeterli klor seviyesine alınması ve bunun devamlı takipte tutulması, bu işlerden sorumlu kamu kurum ve kuruluşlarının denetimlerinin artırılması gerekmektedir. Yaşama Yol Ver Kampanyasının bütün kesimler tarafından benimsenmesi. İlimize personel atamasının artırılması. İlgili kamu kurumunda görev yapan personellerin batıda ki belediyelerde ve AFAD Müdürlüğünde hizmet içi eğitimlere, tatbikatlara gönderilmesi.

	<ul style="list-style-type: none">• İlgili kurumlarda teknik kadrolarının açılması.• Taşra personelinin ve halkın eğitilmesi.• ALO 191 Uyuşturucu ile Mücadele Hattının tanıtılması.• İlimizde Alkol ve Madde Bağımlılarını Araştırma Tedavi Merkezinin açılması.• Çocuk Alkol ve Madde Bağımlıları Araştırma ve Tedavi Merkezinin açılması.• Uyuşturucu ile mücadele koordinasyon kurulu yolu ile kurumlar arası koordinasyonun sağlanması.• Tedavi sonrası kişilere rehabilitasyon ve iş imkanlarının sağlanması.• Bölgedeki Ruh Sağlığı çalışanlarının artırılması.• ALO 183 Hattının kullanımının artırılması.• Kamu personeli ve halka yönelik eğitimlerin düzenlenmesi.• Din görevlilerinin hutbe ve sohbetlerinde sağlık sorunlarına değinmeleri,• Eğitim ve farkındalık çalışmalarının kurumlar arası işbirliği ile ortak yapılması.• 184 İhbar Hattına yapılan ihbarların 2 saat içinde değerlendirilmesi için yeterli ekip ve aracın sağlanması.• 184 İhbar Hattının tanıtımı,• Sık sık saha taramalarının yapılması.• Halka yapılacak eğitimlerin artırılması.• Toplum Sağlığı Merkezleri bünyesinde KETEM personellerinin bulundurulması.• Kanseri taraması için gerekli cihazların temini,
--	--

Kamu Hastaneleri insanlara birinci ve ikinci basamaklarda hizmet veren sağlık kuruluşlarıdır. Sağlığın kaliteli hale getirilmesinde ikinci basamak sağlık hizmetleri, hastalıkların erken tanı-tedavisi ve uygun yerlere sevkinde rol alır. Bu görevleri yaparken yeterli personelin, ekipmanlarının ve uygun çalışma koşullarının olması gerekmektedir. Şırnak ilinin personel sirkülasyonunun hızlı olması özellikle sağlık alanında önemli bir sorun olarak karşımızda durmaktadır.

Tablo 2: Kamu Hastaneleri Hizmetlerinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none"> • İhtiyacı karşılayacak sayıda doktor ve yardımcı sağlık personel yetersizliği ve buna bağlı olarak polikliniklerdeki yoğunluk, • Beytüşşebap ve Uludere ilçelerindeki hastanelerde belli branşlarda uzman doktorların ve ameliyathanenin olmaması nedeniyle Şırnak Devlet Hastanesi'ne hastaların sevk edilmesi ve Şırnak Devlet Hastanesi'nin iş yükünün artması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bölge hizmet puanının artırılması. • Ek-performans ücretlerinin artırılması. • Bölgede çalıştığı için başarı belgesinin verilmesi (teşekkür takdir vs.). • Görev yapan personellerin konaklama olanaklarının artırılması. • Özellikle Uludere, Beytüşşebap ilçelerinin de ulaşımında problem yaşamayacağı bir mevkiye bölge hastanesi (ameliyathane, laboratuvar ve yoğun bakım hizmeti veren) kurulması.

İkinci basamak hizmette olduğu gibi diğer verilen sağlık hizmetlerinde de personel, ekipman, yetersiz sağlık tesisi önemli bir sorundur. Özellikle ilde anjiyografi ve KVC yoğun bakım bölümü olan bir hastanenin olmaması bu anlamda önemli bir sağlık sorunudur. Bunların yanı sıra uyuşturucu bağımlılığının yaygınlığına mukabil ilde bir AMATEM'in bulunmaması da önemli bir eksikliktir. Merkeze uzak olan Uludere ve Beytüşşebap ilçelerinin ihtiyacını karşılayacak bir bölge hastanesi de ileride yapılması planlanan sağlık tesislerinde öncelik verilmesi gereken hususlardan biridir.

Sağlık Kurum ve Kuruluşu Sayıları										
Sağlık Bakanlığı										
Sağlık Müdürlüğü	Halk Sağlığı Müdürlüğü					Kamu Hastaneleri Birliği				
Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonu	Aile Sağlığı Merkezi	Aile Hekimliği Birimi	Toplum Sağlığı Merkezi	E2-E3 Entegre İlçe Hastanesi	Entegre Sağlık Hizmeti Sunan Merkez	Eğitim Araştırma Hastanesi	Devlet Hastanesi	Dal Hastanesi	ADSH	ADSM
11+7 (B)	54+2 SANAL	181+9 YAH	7	1	1	0	6	0	0	2
Üniversite					Özel					
Tıp Fakültesi Hastanesi		Diş Hekimliği Fakültesi			Hastane	ADSM	Ağız Dış Sağlığı Poliklinik			
0		0			0	0	2			

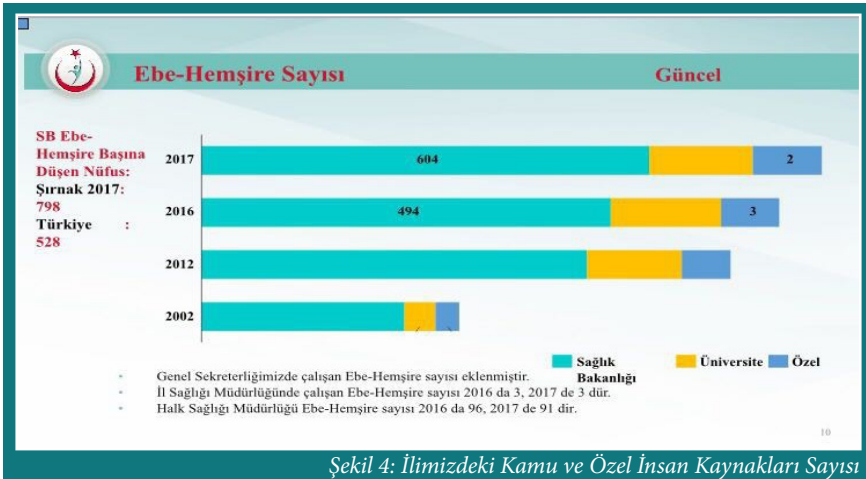
Şekil 2: İlimizde Mevcut Olan Sağlık Tesisleri

Şırnak İl Sağlık Müdürlüğü Tabib Dışı İl Bazında İhtiyaç Listesi			
BRANŞLAR	PDC TOPLAM	AKTİF TOPLAM	TALEP
UZMAN HEKİM	275	167	60
ECZACI	17	15	2
AMELİYAT TEKNİKERİ	6	4	2
ANESTEZİ TEKNİSYENİ	58	32	20
BİYOMEDİKAL TEKNİSYENİ	0	0	3
EBE	178	74	70
ECZANE TEKNİKERİ	2	0	2
HEMŞİRE	598	486	60
İLK VE ACİL YARDIM TEKNİSYENİ	68	14	40
LABORATUVAR TEKNİSYENİ	86	45	30
TIBBİ SEKRETER	87	57	20
RÖNTGEN TEKNİSYENİ	86	46	35
TIBBİ TEKNOLOG	8	0	5
TOPLUM SAĞLIĞI TEKNİSYENİ	72	10	30
DİŞ KLİNİK YARDIMCISI	11	0	11

Şırnak İl Sağlık Müdürlüğü Tabib Dışı İl Bazında İhtiyaç Listesi (Devam)			
BRANŞLAR	PDC TOPLAM	AKTİF TOPLAM	TALEP
BİYOLOG	8	5	3
ÇOCUK GELİŞİMCİSİ	4	4	0
DİŞ TEKNİSYENİ+DİŞ PROTEZ	19	8	10
DİYALİZ TEKNİSYENİ	10	7	3
DİYETİSYEN	11	7	4
FİZİK TEDAVİ TEKNİSYENİ	6	3	3
FİZYOTERAPİST	12	8	6
ODYOLOG	1	0	5
ODYOMETRİ TEKNİSYENİ	8	4	7
ORTOPEDİ +PROTEZ ORTEZ TEKNS.	8	4	5
PATOLOJİK ANATOMİ TEKNİSYENİ	4	2	5
PSİKOLOG	15	7	10
SAĞLIK TEKNİKERİ(EVDE BAKIM)	5	2	7
SAĞLIK TEKNİKERİ(YAŞLI BAKIM)	0	1	5
SAĞLIK TEKNİKERİ(AĞIZ VE DİŞ SAĞ	23	8	15
ADLİ TIP TEKNİKERİ	1	0	3
SOSYAL ÇALIŞMACI	9	5	7
SAĞLIK FİZİKÇİSİ	1	0	5
İŞ VE UĞRAŞI TERAPİSİ TEKNİKERİ	1	0	5
ELEKTRONÖROFİZYOLOJİ TEKNİKERİ	0	0	5
PERFÜZYON TEKNİKERİ	0	0	5

Şekil 3. Şırnak İli sağlık personel dağılımı ve ihtiyaç duyulan personel sayıları

Şekil 4: İlimizdeki Kamu ve Özel İnsan Kaynakları Sayısı

Tablo 3: Sağlık Hizmetlerinde Yetersiz Personel, Sağlık Tesisi ve Teçhizat Kaynaklı Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">• Alternatif sağlık kuruluşlarımızın olmaması.• İlimizde görev yapan personel hareketliliği.	<ul style="list-style-type: none">• İlimizde yaşanan personel hareketliliğinden dolayı, Şırnak ilinde personelin tutulması amacıyla özellikle Şırnak Üniversitesinde Sağlık Bilimleri Yüksekokulunun açılması (paramedik, hemşire, anestezi teknikerliği vs. bölümlerinin olması).• Sağlık lojmanlarının artırılması, bunun için yeni yapılan toki konutlarında sağlık lojmanları ve sağlık tesislerine yer verilmesi.• İlimiz ve ilçelerinde Kadın Doğum ve Çocuk Hastanelerinin açılması.• Daha nitelikli Üreme Sağlığı Hizmetleri alabilmek için Anne Çocuk Aile Planlaması Merkezlerinin açılması.• İlimize Özel Sağlık Kuruluşlarının açılması(Hastane vs.).

Tablo 4: Acil Sağlık Hizmetlerinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">• Nitelikli sağlık hizmetlerine ulaşmada coğrafi koşulların zor olması.• 112 Acil Sağlık Hizmetlerine gelen acil yardım çağrılarında asılsız çağrı oranlarının yüksek olması.• Hastane-hasta sevk ekiplerinin yetersizliği,• Acil ve Afet Sağlık Hizmetlerimizde işbirliği içerisinde görev yaptığımız belediyelerimizin donanımlı itfaiye personeli ve Valilik AFAD Müdürlüğümüzün teknik kurtarma personellerinin ve ekipmanlarının olmayışı,	<ul style="list-style-type: none">• Yeni yol çalışmalarının ivedilikle bitirilmesi ve uygun sağlık merkezlerine hasta sevki.• Bu alanda personel eğitiminin ve alımının sağlanması.

Tablo 5: Diğer Sağlık Hizmetlerinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">• Merdiven altı sağlık hizmeti veren birimlerin olduğuna dair tarafımıza sözlü şikayetlerin yapılması.	<ul style="list-style-type: none">• Böyle muayenehanelerin olduğuna dair tarafımıza yazılı beyan ve açık adresin verilmesi durumunda ilgili emniyet birimleri ile birlikte gerekli adli işlemler başlatılabilir.

Tablo 6: Şırnak'ın Sağlık Konusundaki Güçlü, Zayıf Yönleri ve Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> • Şırnak'ta Üniversitenin olması. • Yerel basın yayın organlarının aktif kullanılabilmesi. • Kurumlar arası işbirliğinin yapılabilmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Halkın yetersiz eğitim seviyesine sahip olması.
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • Cuma namazı gibi topluluğun oluşturduğu yerlerde, cami imamlarının, muhtarların aktif olarak rol alıp topluma hitap etme imkanının bulunması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Yalan yanlış bilgi veren basın yayın organları. • Coğrafi bölgesel koşulların kötü olması. • Bulaşıcı Hastalıklar bireysel başlayıp, tüm toplumu etkiler. • Yaşanan terör olaylarından dolayı kentimizin çeşitli yerlerinde yıkımlar olması nedeni ile oluşan su altyapısındaki tahribatlar ve yeni yapılanmadan kaynaklı altyapının zaman zaman zarar görmesi. • Gerçek acil vaka çağrılarında asılsız çağrılarının olanak vermemesi. • İlimizde terör olaylarının artması. • Bağımlılığın artması. • En yakın AMATEM'in Diyarbakır'da olması.

C. SONUÇ VE TARTIŞMA

Şırnak ilimizde sağlık hizmetlerinin ulaşılabilirliğinin artırılması amacıyla yönelik, sağlık altyapı çalışmaları hızlandırılmalı. Hastanelerimizin nitelikli yatak sayısı ve sağlık personeli sayısı arttırılmalı. Uzmanlaşmış sağlık hizmeti geliştirilmelidir. Kamu sağlık hizmetlerinin planlanması, yönetimi ve organizasyonunda farklı düzeylerde eşgüdümlü yürütülecek mekanizmalar sağlanmalıdır. Sağlık hizmetleri beşeri kaynakların geliştirilmesinde özellikle mecburi hizmet dışında sağlık çalışanlarının Şırnak'ta tutulması için ciddi çalışmaların yapılması ve teşvik edici tedbirlerin alınması gerekmektedir. Şırnak ilinde özel sağlık hizmetlerine yönelik yatırım yapılacak ise yerel düzeyde ve

komşu ülke olan Kuzey Irak'ta ulusal düzeyde düşünülerekten yatırımcıların özel sağlık hizmetlerine teşviki yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Fişek, N.H.- Koruyucu ve Tedavi Edici Hekimlik Hizmetlerinin Planlanmasında Örgütlenme Modelleri XXIII.Milli Türk Tıp Kongresi, 24-28 Eylül 1974, İzmir.

Kırılmaz, Harun Sağlık Sisteminin Sorunları ve Bilgi Teknolojileri Sağlık Bakanlığı, Ankara.

<http://dergipark.gov.tr/uploads/files/4d53/3a73/0e3c/572f7df1cee3c.pdf>.

12

ŞIRNAK'TA DİNİ HAYAT

Moderatör

Yrd. Doç. Dr. Nurullah AGİTOĞLU

Raportör

Yrd. Doç. Dr. M. Sait UZUNDAĞ

KATILIMCILAR

Yrd. Doç. Dr. Yaşar ACAT
Şırnak Üniv. İlahiyat Fak. Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Kasım ERTAŞ
Şırnak Üniv. İlahiyat Fak. Öğretim Üyesi

**Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yasin
TOMAKİN**
Şırnak Üniv. İlahiyat Fak. Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Mesut KAYA
Şırnak Üniv. İlahiyat Fak. Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Ahmet GÜL
Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Dekan Yrd.

Yrd. Doç. Dr. Fevzi RENÇBER
Ensar Vakfı Şırnak Şube Bşk.

Öğr. Gör. Mehmet CENGİZ
Şırnak Üniv. İlahiyat Fak.

Arş. Gör. Mustafa YILDIZ
Şırnak Üniv. İlahiyat Fak

Safet ALKIŞ
Şırnak Anadolu İmam Hatip Lisesi Müdürü

Selahattin YILMAZ
Cizre Müftüsü

Hüseyin ELÇİ
Silopi Müftüsü

M. Şirin KILIÇ
Kuran Kursu Öğreticisi/Medrese Hocası

Rahmet KOLUMAN
Şırnak İmam Hatip Lisesi Müdür Yrd

Veli TATAR
İlahiyatçı- Müftülük VHKİ

Guhdar ZEYREK
Merkez Camii İmam-Hatip/İl Müft.
Gençlik Kord.

Selahattin ÖZÇELİK
Şırnak il Müftü Yrd.

Hasan GÜNEŞ
Türkiye Eğitim Çağındaki Öğrencilere
Yardım Derneği

Sabri AKGÜN
Önder İmam Hatipliler Derneği Şırnak
Şube Başkanı

Abdullah KAPLAN
Diyanet İşleri Başkanlığı (Emekli) Müşaviri

Ahmet OLCAN
STK

Ahmet BİLEN
Din Görv.

Muhterem AGİTOĞLU
Din Görv.

Mehmet ERENER
STK

Robert TUTUŞ
İdil Süryani Cem.- Maz. Nd. Katılamadı

Şemun VERGİLİ
İdil Süryani Cem.- Maz. Nd. Katılamadı

ŞIRNAK'IN DİNİ HAYAT SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ÖZET

Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı'nda ele alınan 12 temel başlıktan biri "Dini Hayat" konusudur. Çalışmada moderatör tarafından katılımcılara belli bir süre verilerek Şırnak'ta dini hayat konusunda sorunların ve çözüm önerilerinin, fırsat ve tehditlerin neler olduğu sorulmuştur. Çalıştayı dini hayat bölümündeki konular; Şırnak'ın manevi durum ve sorunları, gençlerin ahlaki tutumları, toplumun güven sorunu, kadın hakları, cemaatlerin insanlara etki sorunu, din görevlilerinin eğitim formasyonu ve psikolojik yeterlilikleri, din görevlilerinin ve İlahiyat Fakültesi akademisyenlerinin halk ile olan ilişkileri vb. konulardan oluşmaktadır. Çalıştay toplantısı odak grup şeklinde gerçekleştirilmiş olup, katılımcılar tarafından gözlemlenmiş oldukları sorunların ve çözüm önerilerinin neler olduğu tartışılmıştır. Genel anlamda Şırnak nüfusunun çoğunluğunun gençlerden oluştuğu, halkın dini duygulardan gittikçe uzaklaşmalarının sebeplerinden birinin terör örgütlerinin bölgede oluşturduğu olumsuz etkiler ve din görevlilerinin halk ile iletişime tam olarak geçemedikleri hususu üzerinde durulmuştur. Bunun yanında medyanın olumsuz etkileri ve bu tür sorunları engelleyebilmenin çözüm önerileri vurgulanmıştır. Bölgedeki medrese kültürünün yaşatılması ve eksileri/artılarıyla değerlendirilmesi gerektiği noktasına da dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dini Hayat, Çalıştay, Şırnak, Eğitim.

A. GİRİŞ

Ülkemizde dini hayat alanındaki araştırmalar oldukça yeni sayılır. Hâlbuki Batıda bu tür çalışmaların önemsendiği ve epey yaygın olduğu bilinmektedir.¹ Bizde de yeni olmakla beraber böyle çabaların artarak devam ettirilmesinin gerekliliği ortadadır.

Kültürümüzde, örf ve adetlerimizde, aile içinde büyüklerle küçüklerin ilişkilerinden, komşularımızla olan ilişkilere varıncaya kadar her türlü gelenek ve yaşama biçimimizde İslam dininin etkisi vardır. Çocuklarımıza ehl-i beyt'in ve sahabelerin isimlerini koyarız. Bu onlara olan sevgimizin ifadesidir. Düğün törenlerimizde, mutlu günlerimizde ve bayram günlerinde dost ve akrabaların birbirlerini ziyaretleri, uzakta bulunanların memleket ve akrabalarını ziyarete gelmeleri, temelinde dinimizin çeşitli tavsiye ve telkinleri bulunan ve bu telkinlerle şekillenen davranışlardır.² Aslında bu durum hayatımızın bazı noktalarda dine göre şekillendiğini net bir şekilde göstermektedir. Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı'nda ele alınan 12 temel başlıktan biri "Dini Hayat" konusu olmuştur.

Gençliğin manevi ve ahlaki yönden içinde bulunduğu durum da üzerinde en çok yer alan konulardan biri olmuştur. Ayrıca gençlerin sağlığına ve gelişimine olumsuz etki eden zararlı maddeler de onları ailelerinden ve toplumdan koparmıştır. Bu husus da göz önünde bulundurulması ve çözüm üretilmesi gereken bir problemdir. Şırnak gençliğinin sorunları içinde ahlaki çöküntü de bulunmaktadır. Dünyevileşme çerçevesinde zevk peşinde koşmak, amaçsız bir hayat sürdürmek ve bir türlü tatmin olamayan nefsanî isteklerin esiri haline gelmek bu çöküntünün doğal sonuçları olarak ortaya çıkmaktadır. Nitekim dünyevileşme çağın insanının en önemli problemlerindendir. Öte yandan gençlerin dini hassasiyet edinmemeleri neticesinde stres, depresyon ve sürekli tatminsizlik gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Dinî etkinin zayıflaması, ahlaki çöküntü ve çeşitli sorunları beraberinde getirebilmektedir.

Öte yandan üzerinde önemle durulmuş başka bir konu da kadın hakları meselesi olmuştur. Zira toplumda güven sorunu oluşmuş ve kadın hakları ihlal edilmiştir. Buna bağlı olarak da ailevi sorunlar baş göstermiştir.

Son zamanlarda meydana gelen terör olayları ve cemaatsel bazı olgular halk üzerinde olumsuz etki etmiş ve psikolojik yönden olduğu gibi dini hayat yönünden de olumsuz etkide bulunmuştur.

¹ Bkz. Diyanet İşleri Başkanlığı Türkiye'de Dini Hayat Araştırması, Ankara 2014, s. 20.

² Nevzat Yaşar AŞIKOĞLU, "Toplum Hayatımızda Dinin Yeri Ve Din Eğitiminin Önemi", <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/213.pdf> Erişim: 20.10.2017

Toplumumuza bakıldığında din olgusu sosyal bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu toplumun kendine özgü bir dini hayatı bulunmakta ve tecrübe edilerek yaşanmaya çalışılmaktadır. Burada önemli olan olgunun, nasıl ve hangi boyutlarda yaşandığı ve hayata geçirildiğidir. Bu anlamda dini hayat açısından iki temel kurum büyük önem taşımaktadır. Bunlardan birincisi ilahiyat fakülteleri diğeri ise Diyanet teşkilatıdır.³ Din görevlilerinin ve ilahiyat akademisyenlerinin de yeterlilikleri, toplumla olan ilişkileri ve bu durumun dini hayata etkisi Şırnak bağlamında ele alınmıştır.

Çalıştayda yapılan araştırmanın amacı Şırnak'taki dini hayatla ilgili sorunların neler olduğunun ortaya konulması ve bunları çözebilecek çözüm önerilerinin neler olduğunun öğrenilmesidir. Bunun yanında sorunları değerlendirmede fırsatların ve engelleyici tehditlerin neler olduğu belirlenen amaçlar arasındadır.

A.1. ŞIRNAK'TAKİ MEVCUT DURUM

Şırnak tarihine kısaca bakıldığında dini açıdan köklü bir geleneğe ve mirasa sahip olduğu görülmektedir. Tarih boyunca önemli ilim merkezlerinin olması ve az da olsa varlığını devam ettirmesi ayrıca birçok önemli âlimin bu bölgede yetişmiş olması bunu açıkça göstermektedir.⁴ Son dönemlerde ülkemizde ve özellikle bölgemizde yaşanan olumsuz olaylar neticesinde dini hayatın da olumsuz etkilendiği görülmektedir. Halkın dini duygularının zayıflaması, ideolojik düşüncelerin yaygınlaşması ve giderek seküler bir hayatın hâkim olduğu görülmektedir. Ancak tüm bu olumsuzluklara rağmen Şırnak'ta dini hayatın ülkemizin genelinin altında olduğu söylenemez. Şırnak'ta dini hayat alanında sorunların tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin ortaya konulması neticesinde, samimi gayretlerle kısa sürede istenen düzeye ulaşılması mümkün olacaktır.

B. YÖNTEM VE BULGULAR

B.1. YÖNTEM

Araştırma yöntemi olarak odak grup görüşme tekniği kullanılmıştır. Şırnak genelinde dini hayat alanında sorunlar, çözüm önerileri, güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditlerin neler olduğu katılımcılarla istişare edilerek ortaya konulmuştur.

³ Ali Akdoğan, "Dini Hayat Açısından İlahiyat Fakülteleri Ve Diyanet Teşkilatı'nın Fonksiyonu", *Diyanet İlmî Dergi*, Cilt: 44, Sayı: 3, Temmuz, Ağustos, Eylül 2008, ss. 87-110, s. 108.

⁴ Örneğin Şırnak ile ilgili kapsamlı bazı çalışmalar için bkz. Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu, Bildiriler, Şırnak 2010; Uluslararası Geçmişten Günümüze İdil Sempozyumu, Bildiriler, Şırnak 2011; Uluslararası Bilim Düşünce ve Sanatta Cizre Sempozyumu, Bildiriler, Şırnak 2012; Uluslararası Hz. Nuh ve Cudi Dağı Sempozyumu, Bildiriler, Şırnak 2014; Uluslararası Beytüşşebap ve Molla Hüseyin Batevî Sempozyumu, Bildiriler, Şırnak 2014; İbrahim Baz, *Şırnak Aşiretleri ve Kültürü*, Şırnak 2015; Muhammet Sait Yürgüç, *Gençliğin iman algısı (Şırnak ili örneği)*, Yayınlanmamış yüksek lisan tezi, ŞÜSBE, Şırnak 2016.

Her bir katılımcıya yedi dakika konuşma süresi verildi. Katılımcılar bu süre zarfında Şırnak'ın dini hayat konusunda ki sorunlarının neler olduğunu söyleyip bunu önlemenin yolları anlatıldı. Toplantı sonunda ele alınan sorunlar ve çözüm önerileri genelden özele indirilerek tek bir konu halinde incelendi. Bunun yanında bu sorunların içsel yönü olan güçlü ve zayıf yönler ile dışsal yönü olan fırsat ve tehditler SWOT analizi bağlamında değerlendirildi.

Dini hayat konusunun sadece din görevlilerinin ele alacağı bir konu olmayıp bütün insanların konuşması gereken bir konu olduğu, sahih bir din bilgisine sahip olmamız gerektiği, ilahiyat fakültelerinin, imam hatip liselerinin ve müftülüklerin ortak hareketle davranmaları gerektiği konusu üzerinde duruldu. Din anlayışı yaptırım gücü olmayan bir olgudur. Yanlış yaptığı zaman insana nasıl bir yaptırım uygulanabilir. Bütün din gönüllülerinin el birliğiyle Şırnak'ın dini hayatına olumlu etki etmeleri gerekmektedir. Medya gençleri ve çocukları çok etkilemektedir. Camiye gelecek olanlara yapılan vaazın etkisi çok faydalı olamamaktadır.

Din görevlilerinin sahaya inmeleri, herkese ulaşmaları ve sürekli çalışmalarını gerektiği üzerinde duruldu.

B.2. BULGULAR

Çalışmanın neticesinde ortaya çıkan bulgular Şırnak'ta dini hayat konusundaki sorun ve çözüm önerileri güçlü, zayıf yönleri ve fırsat ve tehditler aşağıda maddeler halinde tablo şeklinde sunulmuştur.

Tablo 1: Şırnak'ın Dini Hayat Konusundaki Sorun ve Çözüm Önerileri

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<ul style="list-style-type: none">Zaman geçtikçe seküler hayatın hâkimiyetinin artması, halkın ve özellikle gençlerin dine karşı duyarsızlaşması.	<ul style="list-style-type: none">Müftülük, İlahiyat, İmam Hatip Okulları ve diğer dini eğitim veren kurumların işbirliği ve uyum içerisinde samimi gayretlerle çalışması.
<ul style="list-style-type: none">Doğru dini bilgiye sahip olmayışımız.	<ul style="list-style-type: none">Bölgede yetişmiş alimlerin bırakmış oldukları ilmi mirasa sahip çıkılması ve devamının sağlanması.
<ul style="list-style-type: none">Geleneksel dini yapının hâkim olması.	<ul style="list-style-type: none">Camii, Kuran Kursları, İmam Hatip okulları, Taziye Evleri ve diğer sosyal ortamlarda sahih kaynaklardan yararlanarak halkın bilinçlendirilmesi.

<ul style="list-style-type: none">• Zamanın ve şartların hızla değişmesine karşın dini kurum ve kişilerin kendilerini yenilememesi.	<ul style="list-style-type: none">• Eski ve klasik yöntemler yerine daha modern ve daha kullanışlı yöntemlerin geliştirilmesi, sosyal medyanın dini eğitim faaliyetleri için daha etkin kullanılması.
<ul style="list-style-type: none">• Yaşlı nüfusta dini hayatın çok kötü olmamasına karşın gençlerde bu duyarlılığın azalmış olması.	<ul style="list-style-type: none">• Dini eğitime çok erken başlanması ve bu konuda halkın eğitilmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Din anlatılırken şiddet ve tehdit dilinin kullanılması, sevgi ve kardeşlik dilinin hâkim olmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Dini hizmet veren kurum ve kişilerin din ve kardeşlik dilini daha etkin kullanması, ayrıştırmacı ifade ve söylemlerden uzak durması.
<ul style="list-style-type: none">• Dini eğitim veren görevlilerin yeterli mesleki donanıma sahip olmamaları ve temsil kabiliyetlerinin yetersiz kalması.	<ul style="list-style-type: none">• Din hizmeti ve eğitimi veren görevlilerin kendilerini daha geliştirmesi, mesleki yeterliklerini artırması ve temsil kabiliyetlerini geliştirmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Dini eğitim veren kurumların kendilerini yeterince ifade edememesi.	<ul style="list-style-type: none">• Kurumların kendilerini yenilemesi ve çocukların imam hatip okullarına teşviklerinin artırılması ve yeterli rehberlik hizmetlerinin verilmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Hurafe, bidat ve şahsi menfaatlerin öncelenmesi.	<ul style="list-style-type: none">• Din hizmetini sadece cami ve kurumlarla sınırlandırmamak, olabildiğince tüm halka ulaşmaya çalışılması.
<ul style="list-style-type: none">• Oryantalist söylemlerin yaygınlaşmış olması ve dini hassasiyetlerin zayıf kalması.	<ul style="list-style-type: none">• Halka ve özellikle gençlere yönelik alanında uzman kişilerin konferanslar vermesi ve Şırnak'a tanınan önemli şahsiyetlerin davet edilmesi.
<ul style="list-style-type: none">• Sosyal medya, TV programlarının toplumun dini hayatını olumsuz etkilemesine karşılık İslami kanal ve programların yetersiz kalması.	<ul style="list-style-type: none">• Halkı bilinçlendirecek alternatif programların yapılması ve uzman kişilerin sosyal medyayla halka daha aktif bir şekilde ulaşması.
<ul style="list-style-type: none">• İslami STK'ların bölgede samimi çalışmalarının yetersizliği,	<ul style="list-style-type: none">• İslami STK'ların çalışmalarına zemin hazırlanması ve ilgili STK'ların alanda olan uzman kişilerin eline verilmesi.

<ul style="list-style-type: none">• Din görevlilerimizin psikoloji ve gençlik psikolojisi açısından yetersiz olması.	<ul style="list-style-type: none">• Din görevlilerine yönelik hizmet içi eğitimlerin artırılarak yapılması.
<ul style="list-style-type: none">• Şırnak'taki sorunlara yeterli bir şekilde değinilmemesi ve gerekli çalışmaların yapılmamış olması.	<ul style="list-style-type: none">• Şırnak'ın sorunlarının tespit edilmesi ve çözüm üretilmesi için çalıştay vb. çalışmaların artırılması.
<ul style="list-style-type: none">• İdeolojik fikirlerin dindar çevrelerde yer edinmiş olması.	<ul style="list-style-type: none">• Ümmet bilincini artıracak faaliyetlerin ilgili kurumlar ve görevliler tarafından yaygınlaştırılması.
<ul style="list-style-type: none">• Dindarlık göstergesinin ibadetlerle sınırlandırılması, ahlak gibi konuların yeterince işlenmemesi.	<ul style="list-style-type: none">• Din görevlilerinin Kuran ve sahih sünnet ışığında halkı güzel ahlaka teşvik etmesi ve kendilerinin bu konuda örnek davranışlar sergilemesi.
<ul style="list-style-type: none">• Bölgede eğitim veren medreselerin zayıflamış olması, çağdaş öğrenme ve öğretme yöntemlerini kullanmaması.	<ul style="list-style-type: none">• Medreselerde eğitim veren öğreticilerin kendilerini yenilemesi ve yeni öğretim metodları geliştirmeleri.

Tablo 2: Şırnak'ın Dini Hayat Konusundaki Güçlü, Zayıf Yönleri ve Fırsat ve Tehditler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">• İlahiyat fakültesi, müftülük, imam hatip okullarının yeterli sayıda olması.• Bölgede önemli din âlimlerinin yetişmesi ve bölgenin dini açıdan büyük bir kültürel mirasa sahip olması.	<ul style="list-style-type: none">• Eğitim düzeyinin yeterli düzeyde olmaması.• Gençlere yönelik yeterli sosyal alanın olmaması.

Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none">• Dini açıdan Şırnak'ın köklü bir geleneğe sahip olması ve birçok ilim adamının bu bölgede yetişmiş olması, samimi gayretlerle çabuk toparlanabilme ve fırsatını sunmaktadır.• Şırnak'ın genç nüfus oranının fazla olması ve gençlere ulaşmanın kolaylığı.• Yeniden inşa edilen Şırnak'ta dini değerleri dikkate alarak camilerin çok fonksiyonlu olarak imar (külliye şeklinde) edilmesi.• Şırnak'ın nüfusunun tamamına yakınının Müslüman olması.• Tarih boyunca bölgede yaşayan diğer din mensupları yla hoşgörü çerçevesinde yaşamış olma tecrübesinin var olması.	<ul style="list-style-type: none">• Şırnak'ın coğrafi olarak siyasi çalkantıların yaşandığı stratejik bir bölgede bulunması.• Şırnak'ın doğal ve yer altı kaynaklarının zengin olmasından dolayı, uluslararası güç merkezlerinin ilgisini çekmekte ve uluslararası güç merkezlerinin hedefi haline getirmektedir.• Genç nüfusun yoğun olmasına karşın işsizlik probleminin fazla olması ve boş kalan gençlerin farklı alanlara kayması.

C. SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmada Şırnak'ta dini hayat sorunları ve çözüm önerileri hususunda şu sonuçlara varılmıştır;

- Zaman geçtikçe seküler hayat insanlar üzerinde etkili olmuş çoğunluğu gençlerden oluşmak üzere halk dine karşı duyarsız olmaya başlamıştır.
- Halkın doğru din anlayışına sahip olmaması ve geleneksel dini duygulara sahip olmaları ayrıca bir sorun olarak karışımıza çıkmaktadır.
- Dini kurumların zamana ayak uyduramamaları, din anlatılırken şiddet dilinin kullanılması, dini eğitim veren görevlilerin yeterli bilgiye sahip olamamaları ve ruhsal eğitim yöntemini bilmemeleri,

İslami Sivil Toplum Kuruluşlarının bölgede çalışmalarda bulunmaması gibi sorunlar baş göstermiştir.

- Bu sorunlar karşısında öne sürülen çözüm önerilerine göre Müftülük, İlahiyat, İmam Hatip Okulları ve diğer dini eğitim veren kurumların işbirliği ve uyum içerisinde samimi gayretlerle çalışmaları gerekmektedir.
- Bölgede yetişmiş âlimlerin bırakmış oldukları ilmi mirasa sahip çıkmak ve devamının sağlanması lüzumludur.
- Eski ve klasik yöntemler yerine (bazen onlarla beraber) daha modern ve daha kullanışlı yöntemlerin geliştirilmesi faydalı olacaktır.
- Sosyal medyanın dini eğitim faaliyetleri için daha etkin kullanılması gereklidir.
- Dini eğitime çok erken başlanması gerektiği ve bu konuda halkın eğitilmesinin lüzumu ortadadır.
- Din hizmetini yapan ve eğitimini veren görevlilerin kendilerini daha da geliştirmesi, mesleki yeterliklerini artırması ve temsil kabiliyetlerini geliştirmesi gerektiği açıktır.
- Çocukların imam hatip okullarına teşviklerinin artırılması ve yeterli rehberlik hizmetlerinin verilmesi beklenen bir faaliyettir.
- Şırnak'ın sorunlarının tespit edilmesi ve çözüm üretilmesi için bu gibi çalıştay ve çalışmaların artırılması gerektiği üzerinde duruldu. Böylece dini hayat konusunda Şırnak'ta daha iyi bir yapının oluşması sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

AKDOĞAN, Ali, "Dini Hayat Açısından İlahiyat Fakülteleri Ve Diyanet Teşkilatı'nın Fonksiyonu", *Diyanet İlmi Dergi*, Cilt: 44, Sayı: 3, Temmuz, Ağustos, Eylül 2008, ss. 87-110.

AŞIKOĞLU, Nevzat Yaşar, "Toplum Hayatımızda Dinin Yeri Ve Din Eğitiminin Önemi", <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/213.pdf> Erişim: 20.10.2017

BAZ, İbrahim vd., *Şırnak Aşiretleri ve Kültürü*, Şırnak 2015.

Diyanet İşleri Başkanlığı Türkiye'de Dini Hayat Araştırması, Ankara 2014.

Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu Bildirileri, Şırnak 2010.

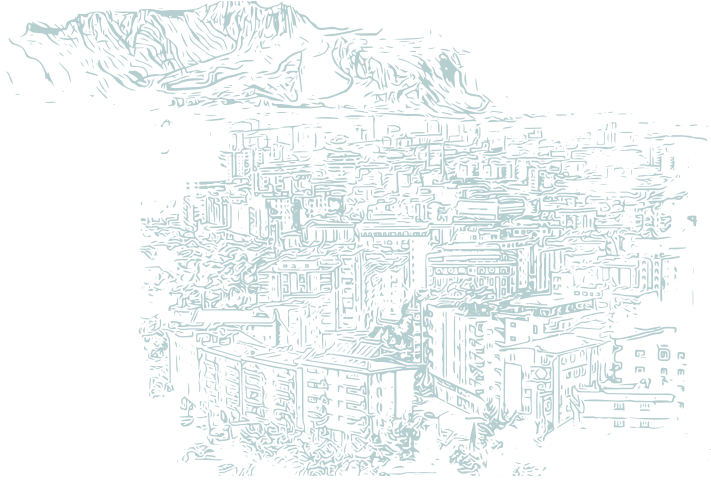
Uluslararası Geçmişten Günümüze İdil Sempozyumu Bildirileri, , Şırnak 2011.

Uluslararası Bilim Düşünce ve Sanatta Cizre Sempozyumu Bildirileri, Şırnak 2012.

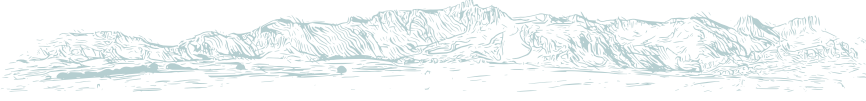
Uluslararası Hz. Nuh ve Cudi Dağı Sempozyumu Bildirileri,, Şırnak 2014.

Uluslararası Beytüşşebap ve Molla Hüseyin Batevî Sempozyumu Bildirileri, Şırnak 2014.

Yürgüç, Muhammet Sait, *Gençliğin iman algısı (Şırnak ili örneği)*, Yayınlanmamış yüksek lisan tezi, ŞÜSBE, Şırnak 2016.

SONUÇ ve TARTIŞMA

ŞIRNAK'IN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı, düzenlemeyle ilgili karar aşamasından basın açıklamasına kadar bütün süreçleriyle başarıyla tamamlanarak basılı bir metin haline dönüşme imkanı bulmuştur. Çalıştay, iki temel oturum şeklinde gerçekleşmiştir. İlkinde belirlenen Şırnak ilinin temel alt yapısına dair 12 konu modaratörler ve ilgili uzmanların tartışması şeklinde gerçekleşmiştir. İkinci oturumda ise paydaşların uzmanlık alanlarına bakılmaksızın genel olarak Şırnak'ın temel sorunları ve çözüm önerileri üzerine odaklanılmıştır. İlk oturuma dair veriler ilgili bölümlerde geniş şekilde sunulmuştur. İkinci oturumun konusu olan Şırnak özeline baktığımızda ise sorunların üç ana başlık altında olduğu görülmüştür. Bunlardan bir kısmı güncel ve acil sorunlar, ikincisi şehrin şehrin algı sorunları, üçüncüsü ise genel sorunlarıdır. Buna göre genel sorunlar başlığı altında toplanabilecek sorunlar ve çözüm öneri sıralandığında sırayla **Gençlik, İşsizlik ve İstihdam, Eğitimin** ilk üç sırada yer aldığı görülmektedir. Bunları **Kadın ve Çocuk, Sağlık, Kentleşme ve Altyapı** gibi konular takip etmektedir.

Sorun ve çözüm önerilerine geçmeden önce Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı'nın kazanımlarından bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz.

I. KAZANIMLAR

- 1) Çalıştay, Şırnak'ta bütün paydaşların kendi sorunlarını tartıştığı en geniş katılımlı toplantı olma özelliğini taşımaktadır. Bir ilk gerçekleşmiştir.
- 2) Çalıştaya toplumun bütün kesimleri davet edilmiştir. Şehrin karar alma mekanizmasında yer alan kamu kuruluşları ile il içinden ve il dışından

gelen sivil toplum örgütlerin katılımı çalıştayı zenginleştirmiştir. Bunlar arasında il müdürlükleri, STK lar, kanaat önderleri, aşiret liderleri, dini liderler, kadınlar, öğrenciler öne çıkan gruplar olmuştur.

- 3) Şehir-Üniversite kaynaşması ve ortak aklın oluşması açısından önemli bir adım atılmıştır.
- 4) Şehir vizyonunun belirlenmesi noktasında önemli bir adım atılmıştır. Bu doğrultuda yapılacak planlamalar için doğru ve gerçek veriler ortaya konulmaya çalışılmıştır.
- 5) Şırnak Üniversitesi, bir platform olma vizyonunu ortaya koymuş ve şehrin ve katılımcıların beklentileri yerine getirmiştir.
- 6) Sonuçları itibariyle ilin bütün paydaşlarının konsensüs ile aldığı kararlar olması yönüyle bir ilktir.
- 7) Çalıştay sonuçları, şehrin yol haritası, hafızası ve kimlik kartı hüviyetindedir.
- 8) Şırnak halkı, sorunlarını muhatapları ile ve ortak akılla konuşarak çözme iradesini büyük bir başarı ile ortaya koymuştur.

II. SAYISAL VERİLER

Çalıştay'ın açılış bölümüne Şırnak'tan ve paydaş konumunda olan diğer il ve kuruluşlardan 300 kişi davet edilmiştir. Ancak Şırnak halkının yoğun katılımı nedeniyle açılış bölümüne yaklaşık 1250 kişi katılmıştır. Çalıştayın ikinci bölümü olan oturumlara toplam 144 kişinin katılımı planlanırken yine yoğun talep nedeniyle 212 kişinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Bu paydaşlardan resmi kurumlardan 85, sendikalardan 10, STK'lardan 52, akademisyenlerden 50 ve diğer alanlardan 15 kişi katkı sağlamıştır.

III. SONUÇLAR

A. GÜNCEL VE AKTÜEL SORUNLAR

1. Hendek süreci sonrasında şehirde evlerin yıkılması nedeniyle şehir halkının önemli bir kısmının konut ve barınma sorunu yaşaması.
2. İl merkezinin değiştirilmesi ile ilgili belirsizliğin var olması. Bu konuda paydaşlar, Şırnak'ın il kalması ve Cizre'nin de ile dönüştürülmesini teklif etmiştir.
3. Evlerin yıkılması sonrası gerçekleşen göç nedeniyle ailelerin dağılması ve sosyal dokunun bozulması.

4. Terör nedeniyle şehirde kısıtlı da olsa yatırımı olan iş adamlarının, yatırımlarını başka şehirlere kaydırmaları ve var olan işsizliğin Türkiye ortalamasının üç katına çıkmış olması.
5. Dağılan sosyal yapı nedeniyle özellikle gençlerde kültürel, ahlaki ve dini anlamda yozlaşma ve problemlerin ortaya çıkması.
6. Hendek süreci sonrası yaşanan travma (Psikolojik sorunlar, korku, sosyal hayattan kopma, güvenlik kaygısı vb.)

B. ALGI SORUNLARI

1. Şırnak kelimesinin ve şehrinin terör kelimesiyle birlikte anılması sosyal ve psikolojik bir ötekileştirme doğurması.
2. Şırnak'ın var olan otantik ve kültürel değerleri başta olmak üzere medyanın sathi ve yüzeysel yönlendirmesi nedeniyle tanınmıyor olması.

C. GENEL SORUNLAR

1. GENÇLİK

Gençler, çağın gereksinimlerine uygun ve ülkenin geleceğinde yer almalarını sağlayabilecek rol model eksikliği ve bilinçlendirme azlığı yaşamaktadır. Bu nedenle gençler kendi başlarına arayışlara girmekte ve birçoğu kültürel, bölgesel ve dini geleneklerle bağdaşmayan yapı ve yaşam tarzına kaymaktadır. Gençlik sorunları ve çözümleri özet olarak şu şekildedir:

a. Sorun: Duygusal Travma ve idealizmden uzak olma hali.

Çözüm: Aidiyet ve güven duygusunu kazandıracak politikalar geliştirilmeli.

b. Sorun: Eğitim olanaklarının eksikliği ve mesleki yönlendirme.

Çözüm: İhtiyacı Nitelikli eğitim imkanları sunacak planlama yürütülmeli.

c. Sorun: İşsizlik.

Çözüm: Kamu ve özel girişimciliği artırılmalı.

2. İŞSİZLİK VE İSTİHDAM SORUNU

- a. **Sorun:** Şırnak, sahip olduğu genç nüfusun fazla olması ve sanayi yatırımlarının da az olması nedeniyle, Türkiye ortalamasının üç katı olan %28 işsizlik oranına sahiptir. Bu sorun birçok sorunun tetikleyicisi konumundadır.

Çözüm: Devletin üretime katılması ve büyük istihdam oluşturacak yatırımlar yapması.

- b. **Sorun:** Terör sorunu başta olmak üzere birçok konunun kökeninde işsizlik ve fakirlik yatmaktadır.

Çözüm: Öncelikle terörün bütün boyutlarıyla minimize edilmesi önem arz etmektedir.

- c. **Sorun:** Nitelikli eleman bulunmaması.

Çözüm: Şehrin öncelikli ihtiyaçları göz önünde bulundurularak kursların açılması.

- d. **Sorun:** Habur sınır kapısının kolay, hızlı hatta gayri meşru kazanç sağlama kültürünü oluşturması. Bu nedenle iş bulma ile ilgili sorunlar yaşanması.

Çözüm: Habur sınır kapısı başta olmak üzere sınır ticaretinin kontrollü yapılması

3. EĞİTİM

Şırnak'ta ortaokul ve lise düzeyinde eğitim alma oranı Türkiye ortalamasına yakın olmakla birlikte, eğitimin süreçleri ve niteliği konusunda sorunlar yaşanmaktadır.

- a. **Sorun:** Gençlerin terör örgütü tarafından eğitime yönelmelerinin psikolojik, sosyolojik ve fiziki anlamda engellemeleri.

Çözüm: Velilerin ve gençlerin eğitimin önemi konusunda bilinçlendirilmesi ve eğitimin paydaşı haline getirilmesi.

- b. **Sorun:** Öğretmen sirkülasyonu yaşanmaktadır.

Çözüm: Öğretmenlerin özlük hakkı başta olmak üzere sosyo-kültürel imkanlarının artırılması ve kalma sürelerini uzatacak yasal düzenleme yapılması gerekmektedir.

- c. **Sorun:** İki dillilik (Çocukların eğitim çağına kadar Kürtçe konuşurken, eğitimin Türkçe olmasından dolayı okula uyum sağlayamama)

Çözüm: Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve özel programlar uygulanması gerekmektedir.

- d. **Sorun:** Öğrencilerin ders çalışma ortamlarının azlığı.

Çözüm: Mahallelerde ders çalışma ortamını sağlayacak okuma ve etüt salonları açılması.

4. KADIN VE ÇOCUK

- a. **Sorun:** Kadınların eğitim düzeyindeki düşüklük. Bu nedenle kadınların, rol model olma konusunda istekli olmalarına rağmen yöntem bilmemeleri.

Çözüm: Yaygın eğitimin artırılması.

- b. **Sorun:** Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaşanması. Örneğin miras verilmesi ve iş hayatına katılım sorunları yaşanması.

Çözüm: Eşlerin birlikte katılımlarının sağlanacağı konferans ve eğitimlerin düzenlenmesi.

- c. **Sorun:** Erken yaşta evlilik, çok eşlilik ve erken yaşta anne olunması.

Çözüm: Aile kurumunun önemi ve evlilik hayatının gereklilikleri konusunda eğitimler düzenlenmesi.

5. SAĞLIK

- a. **Sorun:** Doğurganlık oranının ülke ortalamasınının 3 katından fazla olması. Buna paralel olarak bebek ve anne ölümlerinin yaşanması.

Çözüm: Hastanelerimizde aile planlaması polikliniklerinin açılması. Ve daha nitelikli Üreme Sağlığı Hizmetleri alabilmek için Anne Çocuk Aile Planlaması Merkezlerinin açılması.

- b. **Sorun:** Alternatif sağlık kuruluşlarının olmaması.

Çözüm: Özel hastane ve polikliniklerin açılmasınının teşvik edilmesi.

- c. **Sorun:** Görev yapan sağlık personelinin yetersizliği ve hareketliliği.

Çözüm: Sağlık personelinin daha uzun kalmasını sağlayacak yasal düzenlemelerin sağlanması. Sağlık lojmanlarının artırılması, bunun için yeni yapılan toki konutlarında sağlık lojmanları ve sağlık tesislerine yer verilmesi.

- d. **Sorun:** Su kirliliği.

Çözüm: İçme suyu şebekelerinin yenilenmesi ve düzenli kontrollerin yapılması.

6. ULAŞIM

- a. **Sorun:** Şırnak üç ülkenin kavşağında bulunmasına ve dört il ile komşu olmasına rağmen bütün il ve ülkelere ulaşım yolları sorunludur ve Türkiye ortalamasının çok altında bir ağı sahiptir. Terör nedeniyle ve ihmal nedeniyle yolların tamamlanamaması.

Çözüm: Şırnak-Siirt, Şırnak-Van ve Şırnak-Cizre karayolunun gerekli güvenlik tedbirleri alınarak tamamlanması.

- b. **Sorun:** İl ve ilçelerde şehir içi yollarının standartların altında olması.

Çözüm: Trafik yoğunluğu nedeniyle mevcut yol geometrik standartların yetersiz kalacağı düşünülerek, yolların geometrik standartlarının yükseltilmesi ve trafik planlaması yapılarak, alternatif güzergâhların belirlenmesi.

- c. **Sorun:** Kömür madeni depolama yerlerini yol kenarlarına yakın mesafelerde depolanması ve taşıma sınırlarını aşacak şekilde yükleme yapılarak, ağır tonajlı araçların yol üst yapısını tahrip etmesi.

Çözüm: Depolama alanlarının yol kenarından uzaklaştırılarak yol boyunca peyzajın yapılması ve ihtiyaç halinde, yol kenarı denetim istasyonlarının kurularak kontrolün sürekli hale getirilmesi.

7. ULAŞIM:

- a. **Sorun:** Terör nedeniyle güven ve istikrar sorunu yaşanması.

Çözüm: Şehrin yeniden yapılandırılmasının hızlandırılması böylece göçen esnafın şehre dönüş yaparak yatırımlarını buraya aktarabilmesi için zemin hazırlamalı. Üniversite başta olmak üzere eğitim ve kamu kurumlarıyla ortak çalışmalar yaparak halkı aydınlatıcı bilgiler verilmeli.

- b. Sorun:** Sanayinin yok denecek kadar az olması.

Çözüm: İl dışına yatırım yapan sermayedarleri bölgeye çekme adına çalışmalar yapılmalı. İmalat firmalarının açılması konusunda devlet teşviklerinin arttırılması ve Şırnak ili için bu anlamda pozitif ayrımcılık yapılmalı. KOSGEB ve TSO gibi kurumlar tarafından verilen eğitimler ve destekler konusunda potansiyel girişimcilere bilgilendirmeler yapılmalıdır.

- c. Sorun:** Mevcut işletmelerin modern usullerden çok uzak ve geleneksel yöntemlerle yapılması. Kalifiye personel ve ara eleman bulma sorunu.

Çözüm: Kalifiye personel ve ara eleman yetiştirilmesi için üniversite ile işbirliği yapılmalı. Üniversitede Kariyer Merkezleri ile Sürekli Eğitim Merkezlerinin oluşturularak faaliyetlere geçilmeli. İŞKUR tarafından kamuya alınan geçici personeller gerçek anlamda ihtiyaç sahibi, yaş ilerlemiş ve yetenek sahibi olmayan kişiler arasından seçilmeli, aksi durumda kişilerin özel sektörde çalışma istekleri olmamaktadır.

8. MADENCİLİK

- a. Sorun:** Şırnak ilinde mevcut asfaltit ve maden rezervlerinin yüksek olmasına rağmen bölge ve ülke ekonomisine yeterince katkı sağlayamaması.

Çözüm: Yatırım teşviklerinin yeniden düzenlenerek linyit kömürüne verilen teşvikten asfaltit madenine de verilerek işletmelerin aktif hale gelmesi.

- b. Sorun:** Mevcut işletmelerin ilkel yöntemlerle işletilmesi ve teknik/kalifiye eleman yetersizliğinden dolayı madenlerin yeterince kullanılmaması, mal ve can kayıplarının yaşanması.

Çözüm: Modern ve yasalarla belirlenen koşullarda madencilik yapılmasının teşvik edilmesi ve düzenli denetimlerin yapılması. Ayrıca Şırnak Üniversitesi bünyesinde bulunan Maden Mühendisliği Bölümünün aktif hale getirilmesi.

- c. **Sorun:** Şehrimizde asfaltit yakacak ve termik santralde hammadde olarak kullanılmakta olup, alternatif sanayi çalışmalarının bulunmaması.

Çözüm: Asfaltitin kalitesini arttırmak ve çevresel sorunları önlemek için yıkama/zenginleştirme tesislerinin kurulmasına, türevlerinden yan ürün elde etmeye ve külün dolgu malzemesi gibi farklı kullanım alanlarına yönelik çalışmaların yapılması ve sanayi kollarının oluşturulması.

9. KÜLTÜRVE TURİZM

- a. **Sorun:** Şırnak'ta mevcut olan kültür ve turizm varlıklarını gösteren envanterin olmaması.

Çözüm: Şırnak'ta mevcut olan kültür ve turizm varlıklarını gösteren envanterin hazırlanması tracking ve destinasyon alanlarının belirlenmesi.

- b. **Sorun:** Tanıtım ve pazarlama sorunu

Çözüm: TRC3 İllerinin birlikte ele alınarak tur operatörleri ve ilgili turizm kuruluşlarının Şırnak'a çağırılması. Spor turizmüne önem verilmeli

- c. **Sorun:** Şırnak halkının turizm konusunda bilinç ve bilgi azlığının bulunması.

Çözüm: Fuar v.b. organizasyonlara bütün turizmcilerin katılımı sağlanmalı, fuarlara katılan kişiler alanında yetkin olmalı. Üniversite veya diğer kurumlar tarafından turizm bilincini artırıcı eğitimler verilmeli. Valilik veya belediye bünyesinde Şırnak Turizm Konseyinin Kurulması.

10. DİNİ HAYAT

- a. **Sorun:** Seküler anlayış hakimiyetinin artması, halkın ve özellikle gençlerin dine karşı duyarsızlaşması.

Çözüm: İmam-hatip okulları sayısının artırılması, seçmeli din derslerine teşvik edilmesi ve dini bilinci artırıcı bilimsel faaliyetlerin yapılması.

- b. Sorun:** İl genelinde var olan geleneksel din eğitimi kurumlarının ve eğitimcilerinin kendilerini yenileyememesi nedeniyle ilgi çekmemesi.

Çözüm: Bu eğitim kurumlarının ve öğretmenlerinin geleneksel usuller yanında modern usulleri öğrenmelerini teşvik edilmesi.

- c. Sorun:** Resmi din eğitimi veren kişilerin bilinç eksikliği ve bazılarının yasal olmayan politik işbirliklerinin olması.

Çözüm: Din görevlilerinin Şırnak Üniversitesi bünyesinde eğitime alınması ve devletin birliği ve toplumun dirliğine uymayan yaklaşım sergilenmemesine müsaade edilmemesi.

11. TARIM VE HAYVANCILIK

- a. Sorun:** Şırnak ilinde yaklaşık olarak 1.000.000 küçükbaş ve 35.000 büyükbaş hayvan olmasına rağmen Şırnak İl Merkezi ve ilçelerinde yaşayan insanlar bu hayvanlardan elde edilen süt ve süt ürünlerinden verimli bir şekilde yararlanamıyor. Bundan dolayı başka illerde üretilen süt ve süt ürünleri temin ediliyor.

Çözüm: Her yıl Mart – Kasım ayının sonuna kadar Faraşın Yaylasında toplu halde bulunan küçükbaş hayvanların sütlerinden süt ve süt ürünlerini üretecek projelerin hayata geçirilmesi. Süt toplama merkezlerinin kurulması.

- b. Sorun:** Hayvan barınaklarının, hayvan yetiştiriciliğine uygun olmaması,

Boşaltılan köylere geri dönüşlerin tam olarak sağlanamamış olması,

Çözüm: Boşaltılan köylere tekrar geri dönüşlerin sağlanması, Hayvan barınaklarının, hayvan yetiştiriciliğine uygun duruma getirilmesi için desteklenmesi,

- c. Sorun:** Tarım ürünlerinde çeşitlilik olmaması. (Fıstık ve zeytin üreticiliği gibi)

Çözüm: Tarıma elverişli yeterli miktarda araziler değerlendirilerek. Mevcut potansiyelden dolayı Şırnak İli, tarım ve hayvancılıkta bölgenin lokomotifi durumuna kolaylıkla getirilebilir.

12. KENTLEŞME VE ALTYAPI

- a. Sorun:** Optimum İmar planının olmaması nüfus ile planın uyumsuzluğu yerelleşme master plan fizibilite etüdü eksikliği.

Çözüm: İlin ihtiyaçlarını karşılayacak imar planının yapılması

- b. Sorun:** Alt yapı inşaatında yeterli fizibilite etüdünün yapılmaması. İçme suyu ve kanalizasyon sıkıntısı.

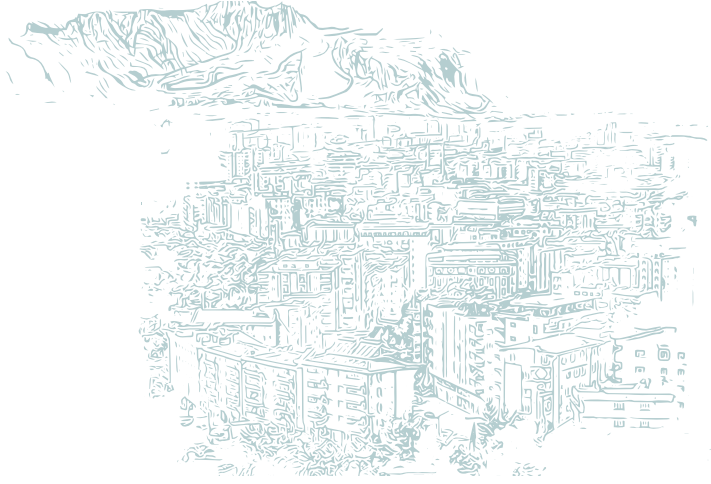
Çözüm: Tüm kurum - kuruluşların ve mesleki odaların koordineli çalışması ve acilen bir yeraltı haritasının yapılması ve bilgi havuzunun oluşturulması.

- c. Sorun:** Kentleşmede itici ve çekici yönlerin değerlendirmesi. Topoğrafik güvenlik istihdam problemleri olumlu ve ya olumsuz yönde etkilemesi.

Çözüm: İstihdamın sağlanması, kentsel planlamanın yapılması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, şehrin cazibe merkezi haline getirilmesi

Şırnak ili başta güvenlik, terör, olumsuz algı, bozulan sosyal yapı birbirine tetikleyen bir sorunlar yumağı gibi görüntüsüne ve algısına sahiptir. Sorunların temelinde, yıllardır devam eden terör ve teröre bağlı güvenlik sorunu öne çıkmaktadır.

Bununla birlikte Şırnak ili, sahip olduğu insan kaynakları, yer altı ve yer üstü zenginlikleri, coğrafi konumu ile çok yüksek bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyel ve fırsatlar birbirini tetikleyecek küçük dokunuşlarla kısa sürede olumlu ve hızlı bir dönüşüm imkanına sahiptir.

ÇALIşTAY'DAN FOTOĞRAFLAR

Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı

Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı Genel Çalışmalar

Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı Genel Çalışmalar

Şırnak'ta Gençlik Komisyonu

Şırnak'ta Gençlik Komisyonu

Şırnak'ta İşsizlik ve İstihdam Komisyonu

Şırnak'ta İşsizlik ve İstihdam Komisyonu

Şırnak'ta Eğitim Komisyonu

Şırnak'ta Eğitim Komisyonu

Şırnak'ta Tarım ve Hayvancılık Komisyonu

Şırnak'ta Tarım ve Hayvancılık Komisyonu

Şırnak'ta Kültür ve Turizm Komisyonu

Şırnak'ta Kültür ve Turizm Komisyonu

Şırnak'ta Kadın ve Çocuk Komisyonu

Şırnak'ta Kadın ve Çocuk Komisyonu

Şırnak'ta Ulaşım Komisyonu

Şırnak'ta Ulaşım Komisyonu

Şırnak'ta Ticaret ve Sanayi Komisyonu

Şırnak'ta Kentleşme ve Altyapı Komisyonu

Şırnak'ta Madencilik Komisyonu

Şırnak'ta Madencilik Komisyonu

Şırnak'ta Sağlık Komisyonu

Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı Genel Çalışmalar

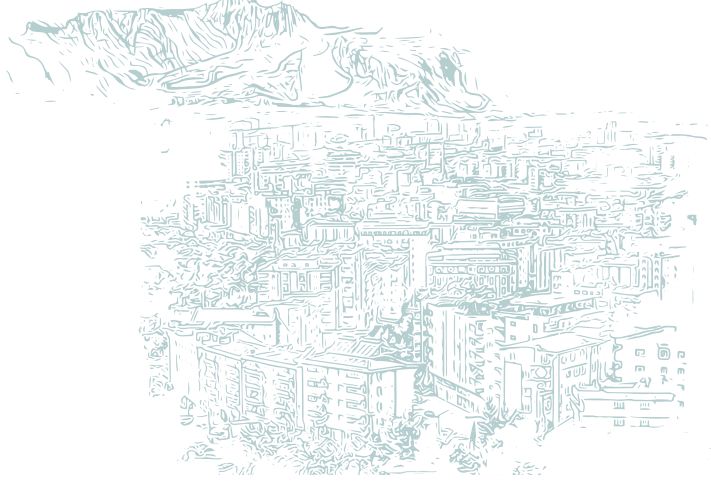
Şırnak'ta Dini Hayat Komisyonu

Şırnak'ta Dini Hayat Komisyonu

Şırnak 2023 Vizyon Çalıştayı

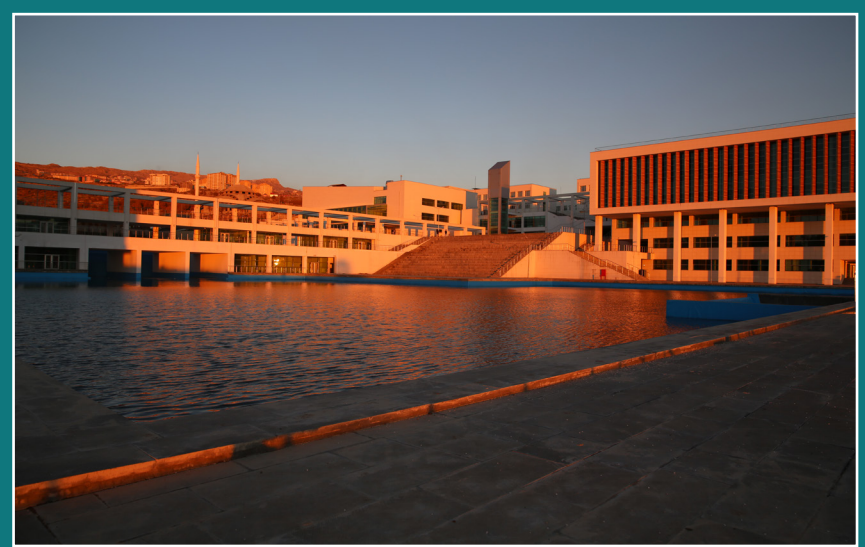

ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ ve FAALİYETLERİ

Şırnak Üniversitesi Giriş

Şırnak Üniversitesi Havuz ve Kütüphane

Şırnak Üniversitesi Kampüs

Şırnak Üniversitesi kampüs

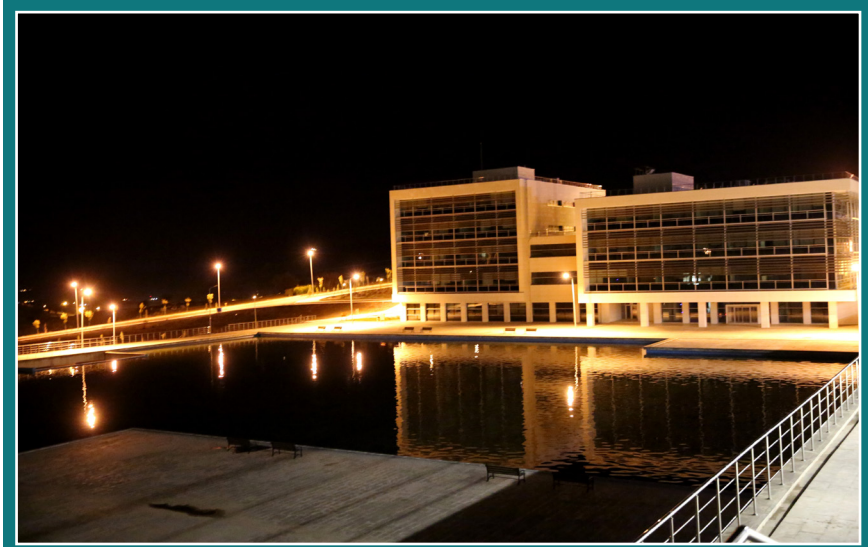
Şırnak Üniversitesi Kampüsü

Şırnak Üniversitesi Kampüsü

Şırnak Üniversitesi Kampüs

Şırnak Üniversitesi Rektörlük

Şırnak Üniversitesi Sosyal Tesisleri

Şırnak Üniversitesi Stadyum

Şırnak Üniversitesi Akademik Yılı Açılışı

Şırnak Üniversitesi Akademik Yılı Açılış Konuşması

Şırnak Üniversitesi Akademik Yılı

Aşure Günü Etkinlikleri

Başbakan Yardımcısı Bekir BOZDAĞ

Bayramlaşma

Bilim ve Bilim İnsanı Söyleşi

Diyanet İşleri Başkanı Karşılama

Engelliler Programı

Engelliler Programı

Engelliler Programı

ERASMUS

Futbol Turnuvası

Kadına Şiddet Konferansı

Kitap İmza Günleri

Kitap İmza Günleri

Kültürel Sermaya Paneli

Mahalle Muhtarları Toplantısı

Mevlid-i Nevi Programı

Mevlid-i Nevi Programı

Mevlid-i Nevi Programı

Oryantasyon

STK Toplantısı

Şehr-i Nuh Hatıra Ormanı

TEMA ile Engelli Hatıra Ormanı

Tenis Turnuvaları

TEMA ile Engelli Hatıra Ormanı

